

Tom Smidth

Noveller

forlaget Laanshøj

TOM SMIDTH

Noveller

*udgivet med forord,
biografi og bibliografi af*

Henning Smidth

2020

forlaget Laanshøj

© 1925-1942, 2020 Tom Smidth,
forlaget Laanshøj, Kirke Værløse

ISBN 9788794037013

INDHOLD

<i>Forord</i>	6
Udtrykkets finhed 1925	7
Spejlet 1925	8
Den ukaldede 1925	9
Dørplader 1925	10
Blomsterne 1925	11
Pilgrimmen 1925	12
Ahasverus 1925	22
Dommedag 1925	24
Skibet 1926	25
Skumringsmonolog 1926	28
Oh, fons bandusiae 1926	31
Æslet med glorien 1926	33
Om stjernerne som slukkedes 1926	36
Skærgårdsmyter 1926	38
Efterspillet 1926	44
Afsked 1926	46
Marionetten 1926	55
Regndage 1927	56
Den onde kniv 1927	57
Den undvegne 1927	58
Sporskifteren 1927	65
Foråret 1927	67
Brødrene Ferrani 1929	72
Uret 1930	89
Møllen 1931	90
Lilholmens båd 1931	92
Sæljægeren 1932	99
En tavs forsamling 1932	101
Ahasverus 1933	111
Grand guignol i Griffenfeldsgade 1933	112
Tre værelser 1936	126

Den ene kan glemme, den anden ikke – 1936	132
Et kys og en rose – 1937	135
Don Graciadeo og kvinderne 1937	150
Westphal med valdhornet 1937	160
Farbror dyrker kunsten 1937	173
Leonas hævn 1938	187
Lille Karola – store Karola 1938	199
Bedstemor går i byen 1939	210
Min lampeskærm 1940	224
Øen med kun det ene træ 1942	231
<i>Biografi</i>	234
<i>Bibliografi</i>	236

FORORD

I sit relativt korte liv udgav Tom Smidth (1887-1942) fire prosaværker i bogform: *Novellesamlingen*: **Finmark** 1923 og *romanerne*: **Profeten Grootemann** 1926, **Excelsior** 1928 og **Hvor Oprør avles** 1935.

Men udover disse bøger publicerede Tom Smidth i årene 1925-1942 en lang række noveller og andre prosatekster i de litterære tidsskrifter: **Klinte**, **Ung dansk Litteratur**, **Vild Hvede** og **Hvid Vinter** og i aviserne: **Aarhus Stiftstidende** og **Politiken**. Nogle af hans længere noveller blev oplæst i Statsradiofonien af ham selv og kan derfor også betragtes som offentliggjorte. Nærværende novellesamling indeholder samtlige skønlitterære, offentliggjorte prosatekster af Tom Smidth med undtagelse af dem, der indgår i ovennævnte fire bøger.

Ligesom i **Finmark** er en del af novellerne i nærværende samling inspireret af og behandler stof fra hans finske barndom og opvækst. Andre henter deres tema fra dagligdagens små gøremål og oplevelser. Nogle behandler sociale temaer, fx fattigdom. I to monologer tegnes et portræt af "den evige jøde" Ahasverus. Atter andre er ren fiktion.

Hvor en del af Tom Smidths digte kan forekomme tunge og svære at læse, er hans noveller skrevet i et letforståeligt, flydende dansk – naturligvis præget af den tids sprogbrug.

I denne e-bogsudgave af Tom Smidth noveller er hans retskrivning stiltiende moderniseret, og enkelte gamle gloser erstattet med tilsvarende moderne. I bibliografien er hans retskrivning bevaret. Såvel indholdsfortegnelsen som bibliografien er forsynet med links.

Kirke Værløse 4. september 2020
Henning Smidth

Udtrykkets finhed

Fabriksskorstenen stod og rokkede betænksomt frem og tilbage; den var bygget således, at den kunne tåle en alens udsving. Der blev fyret godt under kedlen – det var mandag morgen – og røgen kom fusende op gennem den mørke kanal. – »Hvad jeg ikke forstår,« sagde skorstenen, »er, hvorfor du har så bandsat travlt. Du er et flygtigt og upålideligt væsen! Hvor skal du nu hen?« –

»Det ved jeg ikke selv,« svarede røgen morgengnavent og afsatte en ekstra fed sod.

»Hvis du ikke ved det, er det dobbelt tåbeligt at ryge afsted på den vis,« irettesatte skorstenen. »Se på mig! Jeg bliver hvor jeg er ... Men jeg tror dig ikke. Svar nu oprigtigt: I hvad retning farer du?«

»*Den vej, skyerne drager*« indrømmede røgen.

»Tror du, at du kan bilde mig ind, du er kommet til hoffet?« spurgte skorstenen hånligt.

»Nå ja, *den vej klokkeklangen føres fra kirketårnene*,« ændrede røgen det til. »Men det jo det samme,« tilføjede den nonchalant.

»Oho, javist« lo skorstenen og rumlede skrækkeligt i den midterste røggang. »Nu begriber jeg det: *force majeure*, ikke sandt?«

»Æv,« snærede røgen, »når du endelig vil vide det, så *driver jeg, som vinden blæser*.« Og ud for den og lagde sig tyk og sort over det eneste stykke blå himmel, den kunne opdage.

Spejlet

Forfatteren ægtede en forfatterinde.

Et års samliv havde bragt det resultat, at de var kommet til at hade hinanden, og de blev skilt.

Efter skilsmissen søgte de i skrift og tale at modvirke hinanden; offentligheden blev ikke ladt i tvivl om deres følelser. Forfatteren hadede dybest og var mere besk end selve Strindberg; han dryppede af gift og galde, han sled sig op og døde først af de to. Ved morgenkaffen læste hans fraskilte hustru i avisen om hans bortgang. Endnu iført frisertrøje og negligékappe skyndte hun sig ind i sovekammeret, stillede sig foran sit spejl, smilede og sagde: »Jeg sejrede dog!« Hun tog kappen af og for sig med hånden gennem håret. »Men det har kostet mig min ungdom ..«

Spejlet væmmedes. – »Du er ung nok, og dit grå hår klæder dig fortræffeligt, det ved du. Men du er slank om livet, flad over brystet og hvid i huden – du er ugift og barnløs,« sagde det. ».. og hvem vil have dig nu?«

Den ukaldede

Astronomen kom fra observatoriet, astrologen fra sin elskerinde, og tilfældet ville, at de to, som havde været studiekammerater, mødtes på et gadehjørne. De standsede begge og hilste. Naturligvis kom de snart i disput. »Astrologi er ikke videnskab,« hævdede astronomen. – »Hvad forskel er der på viden om stjernernes natur og stjernernes indflydelse, når begge beror på samme uforanderlige love?« – »Men det er kun en ubevist hypotese, at stjernerne kan have indflydelse på menneskers skæbne!« – »Mon? Har du aldrig hørt om månesyge og søvngængere? Når en mand bliver gal, en kvinde styrter ned fra taget eller en hund hyler ustandseligt natten igennem, kan det da siges, at månen ingen indflydelse har på deres skæbne?« – »Men ..« råbte astronomen forbitret, »Månen er os nær, og Sirius, som ..« – »Men,« skreg astrologen, »Solen er os meget fjernere end månen, og dog levede vi ikke uden dens lys og varme ..«

De havde mange men'er at udveksle. Midt under deres ordstrid kom digteren til; han vaklede lidt og var kendelig påvirket af vin. »Ej,« lo han, »I glammer, så at hele strædet runger. Gå dog med ud til kysten. Lad os vandre, mens vi taler. Det er en dejlig sommer. Og se, hvor skøn er ikke Morgenstjernen!«

Astronomen og astrologen betragtede den berusede med foragt. De værdigede ham ikke et ord, men trak på skuldrene, hilste hinanden og skiltes. I det blik, de vekslede, var der næsten venskab.

Dørplader

På min opgang bor der tolv husstande, gifte folk og enlige mennesker imellem hinanden. Alle har de navneplader ude, tolv forskellige navneplader. Jeg har studeret dem, og nu er jeg nået så vidt, at jeg ikke kan gå op ad trappen i et fremmed hus uden at lægge mærke til disse små vidnesbyrd om de indenfor levende væseners karakter. Og jeg er for længst kommet til det resultat, at hver enkelt smag ikke svarer til, men derimod som regel supplerer hans eller hendes væsen. Lad os tage et par eksempler fra det hus, hvor jeg bor. Viktualiehandleren i stuen har en simpel og nøgtern porcelænsplade med store bogstaver, aldeles modsat hans tilbøjelighed for strålende reklamer på butiksvæggene; musikerens plade er umådelig stilfuld, medens han selv åbenbart er et svin; den lille sirlige, gråklædte, overdrevent høflige og selvudslettende partikulier på anden sal lader sit borgerlige navn stråle i messing over hele dørens bredde; den fikse og kokette dameskrædderinde, af hvem man kunne vente særlig elegance, har åbenbart ladet sit visitkort kopiere; den brovtende, fede handelsrejsende, hvis utallige børn hele dagen slås og skriger nede på gaden, nøjes med en ganske smal strimmel metal; den bondske, knokkelsvære proprietærenkes dørpryd består af snørklede bogstaver i irsk munkestil, overordentlig fantastiske .. Jeg kunne blive ved i det uendelige. Ak, selv i de mindste ting stræber vi efter at synes, hvad vi ikke er. Jeg kender kun to undtagelser indenfor dette specielle område: en ung, letlevende dame, på hvis dør der stod: Sofie Hansen. Billige kursus! og en skuespiller, der gik ud og fjernede sit kort, inden han skød sig. Dette lille træk har – for sent, desværre! – indgydt mig ubegrænset agtelse for ham.

Blomsterne

»Kære ven,« sagde digteren til mig, »Folk fortæller hverandre om mine excentriske indfald og dog er jeg mig ikke bevidst, at jeg nogensinde har handlet uden at drives dertil af den mest bydende nødvendighed.

I går kommer jeg ind på en mondæn café. Alle borde er besatte. Jeg ser mig forvirret om; da rejser der sig fra en vinduesplads en meget elegant klædt og, så vidt jeg kunne se for det stærke lys, meget smuk dame; kavaleren betaler, de går .. Jeg iler hen til bordet og tager den ledige plads. Imellem tulipanerne i vasen opdager jeg en enlig liljekonval. Musikken stemmer i, fjernt og blidt, men tvingende nok til at bringe mine nerver til at vibrere og døve mine øren for lyden af samtale, latter og støj af service. Jeg stirrer på disse blomster, jeg hører dem hviske. – »Hvad er, dette?« spørger en tulipan, »hvad vil den spæde stilk dernede?« – »Ingen har haft bud efter den,« svarer en anden. – »Nej, og hvorfor blev den stukket ned til os? Er vi ikke smukke nok?« – »Vi er selve foråret,« bedyrer en tredje stolt. »Vi gløder og pranger. Se os på bordene! Som små røde flammer springer vi op af den grønne majolika.« – »Vi er lysets kælebørn og øjets fryd,« hoverer knejsende den første.

Da fornemmer jeg en nynnen, alfefin og lattermild, fra alle de otte små hvide klokker, og de ringler til svar: »Vi dufter ..«

»Tjener,« mumler jeg, »hvem var den dame, som gik?« »Kender herren ikke hende? Hun er dog ellers omtalt nok .. frk. Cara, sangerinden ..« »Bring en halv flaske champagne, tjener,« siger jeg, »hendes skål vil jeg drikke.« Og tjeneren hæver, veltrænet som han er, kun ganske let det ene øjenbryn og kommer hastigt med den ædle vin. – Nuvel, hvad andet kunne jeg gøre? Havde jeg ikke selv set frk. Cara tage konvallerne ud af sin buket og stikke dem i vasen? Jeg kender hende, ikke – ellers ikke ..«

Pilgrimmen

En feteret københavnsk kritiker, som af de forbigangne vældige begivenheder var blevet ført til Rusland og tilbage igen, fortalte (udtrykkeligt opfordret til at underholde et mindre herreselskab med sit vid) følgende historie, som ved at passere mange hjerner og mange læber i hvert fald ikke havde mistet sin pointe.

»Som journalist var jeg naturligvis på jagt efter det "egentlig russiske". I Petrograd stiftede jeg bekendtskab med en ung lillerusser, til hvem jeg havde en anbefalingsskrivelse. Alexander Platonitsch Retzkow. Velhavende, overordentlig belæst, temmelig uforskammet flanør. Han og jeg mødtes ofte, vi fandt til en vis grad behag i hinanden ...

Omsider kom det tidspunkt, da jeg mente at turde inkommodere ham med et direkte spørgsmål. Han lod ikke til at blive fornærmet, trak på skuldrene og mumlede: »Banalt.« Det klogeste var straks at lade temaet falde. Vi talte om løst og fast. Min fisk sad på krogen. Kort efter fordybede han sig med iver i den russiske sjæls tillokkende afgrunde. Han sluttede med en lille episode fra sin egen provins. Jeg skal gengive den så godt jeg formår.«

Efter denne indledning gjorde kritikeren en kunstpause, betragtede sine tyndhudede hænder og lod derpå dæmpet de første sætninger af sin fortælling glide ud til de lyttende; blikket hævdede han ikke.

»Pilgrimmen standsede ved vejkanten. En skarp sten havde sat sig fast mellem hans Tær og han ville se til det smertende sted. Under foden var han så hård som horn. Mens han stod der, opløstes hans væsen i tanketomhed.

De har sikkert hørt tale om disse pilgrimme, måske set dem. De drager fra et kloster til et andet, fra by til by. De beder og gør bod, eller stræber blot efter helliggørelse ved dette liv .... Hvad de da har bedrevet? Forskelligt. Nogle har dræbt et eller flere af deres medmennesker, stukket ild på, røvet,

plyndret, stjålet og besmittet kvinders ære. Andre har sovet, men er vågnede, blevet vakte, som fagudtrykket lyder.

Denne mand havde dræbt. Hvem? Sin hustru. Pryglet hende som sædvanlig, i kampens hede ramt et særlig ømfindtligt sted .. Hans levned indtil dette lille fejlslag kan gives i få ord. En landadelsmand, som var gået bag ad dansen, havde måttet flytte ind til byen og uden tøven var begyndt på en yderst tvivlsom handelsvirksomhed, der hurtigt havde bragt ham på fode igen og gjort ham formuende, bagtalt, misundt og indflydelsesrig. Hans navn var Michail Iwanowitsch Perski.

Pilgrimmen sank hen i en døs. Ikke en vind rørte sig. Det var middag; solen flammede ubarmhjertigt. Ingen havde vendt sig og set efter den tilbageblevne. Ingen savnede ham.

Han lukkede øjnene ... Kølighed var det eneste gode ved kirker ... For hans slukkede blik, på purpurgrund, fremtrådte et billede. Et vandspejl, dybt nede; over det: ubevægeligt hængende løv – piletræer ... Lidt efter gjorde han sig klart, at det var et sted, han havde passeret. En bro over et halvt udtørret bækleje.

Derhen!

Han samlede sig, hentede fra sine inderste kilder nye kræfter. Det knagede i leddene, da han stablede sig op. Midt ude på vejen prøvede han at ranke sig og stå stille med løftet hoved, inden han satte sig i bevægelse.

Tre verst i stegende sol. Han vaklede, slingrede, tumlede frem. Favrende en træstamme øjnede han broen, stirrede længe .. Det var den! Så ind over marken. På brinken snublede han, trimlede ned ad skråningen. Afmægtig, forslået rullede han ud i vandet, mærkede dets kølige klamhed, blev liggende udstrakt i mudderet. Kvistene svajede heftigt efter hans fald, svingede langsomt til ro. Pilgrimmen sov i skyggen. En hel verden af insekter havde travlt rundt om ham. Han kunne være en kreperet hund, som var henslængt der.

Timerne gik.

Når solen synker bag slettens lave horisont, er den rød. Det tager den en evig tid – og så med ét er den borte. Men inden den bliver rød, er den gylden. Som et stort, skinnende nyt guldstykke, der snurrer vanvittigt om sit centrum midt i en sky af gyldent støv, som spreder sig overalt og dryssende pudrer naturens dagtrætte ansigt. Sælsomt lange skygger lægger sig over landskabet. Langt er der ud til alle sider, hvorhen man ser, lange er vejene.

Pilgrimmen vågnede og gøs. Med gysset skød en fortrøstning gennem hans sind. Han vendte sig, borede armene ned i dyndet, skød ryg, kravlede et stykke som en doven tykhud, til han nåede klart vand, bøjede hovedet og slubrede i sig. Derefter rejste han sig i sine drivvåde pjalter og jokkede op på det tørre, hvor han lagde sig på den gråsorte jord. Langsomt begyndte han at smøge tøjlet af, til han var nøgen. Endnu var solen så højt på himlen, at den kunne varme ham igennem, endnu følte mulden hed under ham, men mere end af noget andet varmedes han af skjulte løfter, som spændte hans sinds tråde og forlenede hele hans legeme med visheden om endnu ikke udløste kræfter.

Pilgrimmen så sig om; han bed mærke i et eller andet og kælede for det med øjnene, han lagde snarer ud for at indfange sprællevende ubetydeligheder og fodre sine nyfødte forhåbninger dermed.

Fra det sted oven over brinken, hvor han havde, strakt sig, kunne han se det sorte hul under broen og vandstribens blinken derinde, så langt lyset nåede, men ikke helt igennem. Han ville undersøge det rør, før han gik videre. Hvad lå han der for? I et nu var han oppe, brasede ned ad skrænten og stod i vand til knæene. Han kom som et jordskred og med et vildt hyl. Han vadede hen til åbningen og gik ind i mørket. Ret meget fandt han ikke derinde, kun et barneskelet og nogle arrige rotter. Men han dukkede frem på den anden side, henrykt efter at have gennemløbet en hel velsignet række følelser, tju, tju, tju! oven på hinanden, og i sin indianerfryd for han

op på vejen i to spring og gav sig til at danse rundt der med armsving og benspjæt, uden al værdighed, splitternøgen og urmenneskelig.

Han standsede brat, da han samtidig opdagede, at han nu gjorde valsetrin, og at han længtes brændende efter vodka, en hel karaffel skyllet ned i ét drag. Var det dansen der havde mindet ham om spiritus?

I hvert fald drog brændevin hans tanker hen på mad, et dækket bord ... Saltede, røgede og syltede spiser, fisk, postejer, geleer, kaviar, smør og friskt brød.

Intet er så trøstesløst som sult. Han satte sig der, hvor han stod, og skjulte ansigtet i hænderne. Han græd. Dagen var til ende, og hvad havde den bragt ham? Nu måtte han tage sine muddertunge pjalter på og trave efter pilgrimmenes skare ...

Mens han sad således, nåede en fjern støj hans øre. Han løftede hovedet, strøg håret fra panden, lyttede. Gøs under sin lytten. Luften var adskilligt køligere nu. Støjen kom nærmere. En vogns rullen på vejen, en tarantas bedømte han den til ..

Hvad nu? Vejen lå øde. Ingen pilgrim. --

Det *var* en tarantas. I den sad kun én mand, en handelsrejsende, høj, langarmet, krumbenet. For den pæne vogn lutede en skinnende, trind og ganske rap hest. Men foran vogn, foran hest gled en aflang skygge-tarantas med aflange hjul, hvis snurren var et mirakel at skue, og en skygge-Rosinante så fantastisk i magerhed og længde, at selv ridderen af Mancha ville have forundret sig ved synet.

Da køretøjet befandt sig omtrent halvtredsindstyve meter fra broen, hørte den rejsende en myndig stemme kalde: » Hej, hvor skal du hen? Stands lidt .. « Uvilkårligt halede han i tømmerne, men udstødte i samme øjeblik et højt råb og tampede på hesten som en rasende. Men for silde. I solens blodige lys så han en hvid gorilla, hvis hårede forlemmer leddeløst

daskede langs dens lår, og hvis strittende manke syntes at gløde i det frygtelige skær, et rædselsfuldt fabeldyr med sort ansigt og gennemsigtige øren.

Skikkelsen kom ganske nær. Den rejsende vendte sig og lod sin stumpslidte pisk suse ned over menneskedyrets skuldre, arme, ben og flanker. Nu greb det fat i tarantas'en. Den kørende rejste sig i vognen og langede med al sin styrke ud med den metalbeslåede ende af skaftet. Tre knusende slag ramte uhyrets hoved. Forgæves! Med et spring var pilgrimmen oppe i vognen, hans hænder lå om den fremmedes strube. Hesten var løbsk, Tømmerne lå slappe, Vognen slingrede under dødsfarten ... Dog, kun kort. Idet de passerede broen, skiftede pilgrimmen taktik: Snerrende bøjede han sin modstanders hoved bagud og knækkede hans hals. Med kæmpekraft løftede han det sitrende legeme op i strakte arme og kylede det ind på marken, fangede i sidste sekund tømmerne, tøjlede med jernhånd hesten, der stejlede for hans greb, og standsede vognen, hvorefter han hoppede af og bandt dyret ved en af de yderste elletrunter.

Han gik tilbage, slæbte liget hen til broen, klædte det af, forsigtigt og grundigt, stykke for stykke, jakke, vest, benklæder, støvler, alt, og inden han tænkte på at fjerne liget, iførte han sig dets klæder, der viste sig at passe ham, som var de syet til ham. Han trak dem på, omhyggeligt og forsigtigt, stykke for stykke. Jakken og benklæderne var lidt plettede og snavsede af jord. Han ønskede han havde haft en børste.

Da han nu fuldt påklædt så ned på liget, var det med et blevet ganske overflødigt. Han havde meget vel kunnet gå derfra og ladet det ligge, hvor det lå. Men her greb selvopholdelsesdriften ind og satte hans intelligens i bevægelse. Han fandt det sikrest at kaste liget i vandet og bore dets hoved og hænder ned i mudderet. Pilgrimmens pjalter lå stadig spredte på jorden, våde af dug. –

Natten var kommet; der lå kun en smal stribe rødt i horisonten. *Den rejsende* begav sig til sin vogn, løste hesten, satte sig op og kørte bort. Hatten lå i tarantas'en. Nu tog han den på.

Han havde ikke tilbagelagt en verst i fred med sig selv, træt og rolig, før en stemme i hans indre med pinlig tydelighed meddelte: »Du er Michail Iwanowitsch Perski – du er sulten!« Forvirret og vred tænkte den rejsende: »Det er dog uforskammet. jeg bliver forstyrret i min rolle.«

Heldigvis fremmer jævn kørsel tankevirksomheden; vejen var god, og hesten holdt farten. Dette bragte ham på det principale: en vis afstand fra broen syntes påbudt. Dernæst: Hvorfra kom denne tarantas, og hvor ville dens kusk vel hen? Perski trak lidt i tømmerne og udstødte en beroligende lyd, hesten sagtnede sit løb og gik fod for fod. Hans hånd famlede i inderlommen, og hans fingre fandt den forventede tegnebog. Sedler ... Han sukkede. Nå, og visitkort! Han strøg en tændstik, og ved skinnet af den lille, rødlige flamme i sin hule hånd læste han: *G. M. Paltschakow, Tobaksfabrikant, Riga.*

Fra østersøprovinserne, fra en helt anden kant af riget! En tobaksopkøber .... Hr. Paltschakow måtte være taget sent afsted fra byen og havde åbenbart vidst, at han kunne nå frem inden aften. Han, Perski, måtte derfor nu være nær ved det sted, hvorhen tobaksopkøberen havde agtet sig. Øjeblikkelig besluttede Perski at dreje af fra chausseen ad den første sidevej, han opdagede. Men længe inden tarantas'en var nået til nogen markvej, havde vor hastigt forvandlede pilgrim fortrudt dette ønske om ved flugt at unddrage sig opmærksomheden. Han længtes tværtimod efter mennesker. Desuden, en mand i en vogn kan ikke skjule sig. Det indså han fuldkomment – og til sin tilfredshed. Han måtte køre rask frem, trodse sig igennem, spille sin rolle eller vælge en anden, alt efter omstændighederne – og det var just, hvad han tilskyndedes til ifølge hele sit væsen.

Han forbavsede derfor hesten ved et rap af piskan. Fire års åndelig og legemlig diæt hidsede hans fantasi. Han ville have selskab, nyde

samværets glæder, tale ud om alt og alle, lade klog på ting, han ikke anede det mindste om, opholde sig i et hus, varmt og oplyst af mange lamper, sidde ved et festligt bord, se frem til en blød seng .. Og disse dumme sedler, hvis numre sikkert var noteret i en eller anden bank, ville han udbetale i Paltschakows sted, på samme vis, som den forulykkede havde tænkt sig det. Det skulle han snart finde ud af.

Vejen gjorde en brat drejning. Med pludselig gjalden kastedes genlyden af hjulenes knasen og hestens hovslag tilbage fra en ladevæg, og hoppende og skramlende over et kort stykke brolægningens runde sten kørte tarantas'en op foran et par gulligt skinnende vinduer. En karl kom løbende fra kroens gård, svingende med en lygte i venstre hånd. Indgangsdøren blev slået op, værten viste sig, og bag ham trængte en anden skikkelse sig frem, og en beleven stemme sagde: »Sind Sie es, Hrr. Paltschakow? Ach, endlich kommen Sie! Wir haben uns sehr darauf gefreut, Sie einmal persöhnlich kennen zu lernen.«

»Wetter! Ein Deutscher,« tænkte Perski. Og å, denne belevenhed, forretningsmandens frygtelige våben, hvor talte den til ham! Sandelig, sandelig, her var han blandt åndsfæller! Som djævelen i svinene for grosserersvadaen i ham. Djum! Han følte, hvor han ligefrem bovnede af herlige løgne, der formede sig til de affableste vendinger. Bogstaveligt talt inden han selv vidste af det, var han midt i en talestrøm: »Ne, ne, ne! Das müssen Sie nich. Das zerreiszt mir das Hertz .... Sie jrüszen mich als Hrrn. Paltschakow, und der bin ich nich. Leider, leider! Unser lieber, juter, freundlicher Herr! Und er ist jestorben. Ach, es ist ja fast undenkbar ... «

Perski præsenterede sig som firmaets betroede prokurist, hr. Heinrich Schnellkopf. Tyskeren tog ham deltagende og venskabeligt under armen og trak afsted med ham. Og nu kom Perskis fantasi i anstrengt virksomhed. Det strittede med spørgsmål: »Ertrunken, sagen Sie – Wie das? – Beim Baden? Schrecklich! – Auf der Insel Fehmern? Grässlich! – Keine Rettung möglich? Fürchterlich!« Imens førte tyskeren sin gæst gennem det uigennemtrængelige mulm, der hvert øjeblik syntes at fortætte sig og rende imod en som en hård væg, til de nåede en gård, tyskeren lidet

anende, at han undervejs havde været døden nærmere end nogensinde før, thi pilgrimmen tænkte flere gange på, om det ikke ville være bedre at slå ham i hovedet og forsvinde i natten. Gården, fik Perski forklaret, var et mønsterbrug. De trådte ind i en rummelig og velopvarmet forstue, fruene kom ilende og bød velkommen på gemytligt syngende schwabisk. Og nu begyndte livet at forme sig efter Perskis drømme: Bordet ventede. Der var alle slags saltede, røgede og syltede spiser i overflod – og minsandten om der ikke var en dusk persille øverst på det højt optårnede smør. Alt dette blot som forretter. Dernæst den varme mad, mellemretter, desserter, kaffe, tobak, spiritus .... Hvordan det så gik til: Perski fandt sig valsende med husets frue, mens en mindreårig datter trakteredede det rædselsfuldt falske klaver. Men under bordet glemte Perski for sin længe opsparerede appetit dog ingenlunde forretningerne, der for øvrigt næsten gik af sig selv. Ved cigarerne udbetalte han det aftalte beløb, hvis størrelse han snildt havde lokket ud af tyskeren, og bad denne sende tobakken til Riga, således som Hr. Paltschakow havde ønsket det. Driften ville foreløbig blive fortsat uforandret, meddelte han med små, forsigtige forbehold, som angav den betroede mands fine takt i slige sager.

Endelig fik hr. Schnellkopf sit værelse anvist, et dejligt stort, luftigt værelse, og gik til sengs. Hans sager var blevet hentede på gæstgiverstedet og stod samlede i en krog. Ingen var faldet på at undersøge dem.

Næste morgen stod han udhvilet op og fortærede en vældig frokost. Bekymret talte han om tarantas'en og det dårlige føre. »Aber mein lieber Hrr. Schnellkopf, intet er lettere, De lader tarantas'en stå her og får i stedet en halvkaleche.« Som sagt, så gjort. Snart efter rullede hr. Schnellkopf ud ad landevejen, behageligt værnet mod jordens søle og vejrets luner. Ingen så ham nogensinde mere der på egnen. Derimod fandt de jo engang i løbet af ugen den druknede pilgrim i bækken, som var gået over sine bredder og havde ført liget med sig et par mils vej.

Og nu kan De tro mig, om De vil, sagde Retzkow, men i sin halvkaleche rullede pilgrimmen lige ned til Odessa. Der ombyttede han sin stærkt

medtagne befordring med en lige så elendig ischwoschik, og blev droskekusk.

Tre år senere havde han ved at føre et liv som det fattigste udskud, ved hårdt slid dag og nat sparet så meget sammen, at han kunne anskaffe en selvejerdroske i stedet for sin stinkende og knirkende hyrevogn. Nu kunne han kræve en langt højere takst. Som et blinkende lyn jog han gennem de befærdede gader. Tolv år efter var han vognmand, tyve år efter direktør for et bildroske-kompagni: atter en særdeles formuende borger, bagtalt, misundt, indflydelsesrig. Hans navn var nu Sobiakow. En mand i sin bedste alder, endnu ikke 63, i enhver henseende livskraftig og arbejdsdygtig.

På denne tid fortalte han mig sin historie. Jeg boede nemlig i direktør Sobiakows hus; min onkel havde anbefalet mig til ham, og han havde fattet en mærkelig forkærlighed for mig.

Jeg var et ungt menneske, en idealist, kan jeg sige uden at rødme. Nogle dage forinden var jeg blevet medlem af en organisation – Mens han fortalte om mordet på den uskyldige rejsende, en beretning, som vakte min afsky og forfærdelse, sad jeg med en ladt revolver i jakkelommen. Kan De forstå, at jeg flere gange følte mig fristet til at skyde den gamle skurk? Men det faldt mig ind, at jeg lige så gerne kunne skyde mig selv eller gå ud på gaden og knalde hul i enhver som helst. Thi som denne pilgrim er vi alle, vi russere. Så pludselig gennemgår vi vore forvandlinger, så angerløse efterlader de os.

Jeg modtog altså hr. Sobiakows fortrolighed og blev boende i hans hus. Han optog mig i sin forretning, og da han døde, blev jeg hans arving. –

Selve den champagne, vi har i vore glas, er købt for hans penge –

Visse folk har bebrejdet mig, at jeg er for ødsel, at jeg øser penge ud til ingen nytte. – Nuvel, jeg håber, at jeg er endog mere ødsel, end selv mine

venner tror; jeg nyder at give disse penge ud – på min egen måde og til mine egne formål, jeg er stadig idealist, ser De ...

Og denne forsikring kan jeg, der påhørte Retzkows udviklinger, trygt lade gælde. Ganske vist har også *han* skiftet navn. De ville blive bestyrte, mine herrer, ved at erfare, hvad han kalder sig nu ... «

Kritikeren tav, og der blev en lille undrende pause.

»Men gudbevares,« udbrød en ledende politiker, »så er vi jo alle russere for Vorherre! Sæt en hvilken som helst mand, som fortjener det navn, i pilgrimmens tvangssituation, og han vil handle på en noget lignende måde – «

»Altså ikke forstået et ord af det hele,« tænkte kritikeren. Med en hastig sætning bragte han et andet emne på bane: en skuespillerindes selvmord den foregående dag –

Samtalen blev almindelig.

Ahasverus

Det ord, som hyppigst lyder til de ligegyldige, tages fra en hellig bog fuld af forjættelser: »Søger, så skulle I finde!« Men de har ikke stunder – –

Og de, som søger, skal ikke finde; thi hvis de fandt, ville de ikke mere søge.

Intet er mere guddommelig følgerigtigt end min evige vandren; i forbitrelse har jeg benægtet, at den Fuldendte har eksisteret, at Menneskehedens Agave har blomstret – – Jeg ville ikke, at den skulle visne før tiden. Og kun længsel mod det fuldkomne holder den ung. Jeg vandrer for at se dem, der søger som jeg, og hidse deres længsel og vantro.

Hvor man danner sig nye guder, der skal man møde mig, der rejser mine sandaler støvet på vejene, der træder jeg stien til offerlundene, mine mødige fødder slæber mig op gennem forgårdene og langs ad tempelgulvene, røgelsen dufter fra mit pustende åndedræt. Jeg er Kains broder, fordrevet som han. Hans straf blev skammen: han dræbte; min lod blev længsel: jeg fornægtede, han ihjelslog den, han burde have elsket; jeg forhånede den, jeg elskede – for at kunne vedblive at elske.

O, Mesteren var som et barn af min drøm; men drøm var han ikke mere, han var til, var kød og blod. Om jeg havde sagt til nazaræeren: »Sandelig, du er Guds Søn!« da var min sjæl død i samme Nu, der jeg sad uden for min bod.

Men ved synet af Ham opløftede tusindårsvandrerens sit skrig i mit hjerte, og jeg spottede Ham, jeg, den godmodigste mand i Jerusalem.

Fordi alle slægters hellige tvivl skingrede i mit indre: » Han er ikke, hvad ingen kan være: opfyldelsen af en evig drøm!« derfor skal jeg evigt længes med dem, der higer mod opfyldelsen af denne drøm. Og drevet af vort sind skal vi søge – de i tiden, og jeg for stedse.

Med ro, men ikke med ligegyldighed, ser jeg generationerne segne; de bringer hver for sig så lidet. Hvilke forandringer kan vel indtræde? Måske kærligheden er blevet lidt mere åndig; man har fremelsket roser uden torne, men endnu ikke lysten til at plukke dem. Elefanten er blevet et tjenende husdyr, og kaskelotten pisker ikke mere havene. Det er så lidet. Men det er tegn! Bestandig dirrer magnetnålen, som droges den også af en ny pol, der synes under dannelse på et nyt sted. En dag vil den svinge ud og pege mod andre egne – mod åndens. Den dag, da dyr, blomster og vor egen brunst tjener fuldkommengørelsen, og kun den.

Ikke før skal jeg afkaste legemets klædebon, og aldrig skal jeg trættes. Thi jeg er den vandrende længsel .....

Dommedag

En mørk vinteraften kom jeg forbi den gamle kirke i min fødeby. Jeg var kun en dreng. Det ærværdige tårn ragede op i det sorte intet, som stjerneløst omgav den hvide, stivfrosne jord. Jeg stirrede op efter vægternes lys, men kunne intet øjne og gik videre, da pludselig en forfærdelig lyd fik blodet til at standse i mine årer. Hornene gjaldede fra tårnet, som nattens forhæng skulle revne. Alle byens hunde vågnede og gøede. En mand kom løbende, to, ti kvinder kaldte forgæves fra portene og forsvandt. Gaden vrimlede. En lygte svingede rasende under spiret deroppe. Og alle råbte i rædsel: »Brand! Brand!«

Jeg tog benene på nakken ned ad Strandgaden. Da mødte jeg to af vægterne, som ilfærdigt kom gående med horn og stav. »Du må nok springe, knægt,« sagde den ene barsk, »det brænder ved din faders hus.« »Snak,« afbrød den anden, »hvorfor vil du skræmme drengen? Det er jo kuns lappeskomagerens hytte, der blusser.«

Og hornene tudede, som himlene skulle revne.

Men nu ved jeg med mig selv, at de horn engang skal vække mig af den søde søvn i en ensom grav. Og når min sjæl, som altid vil være en letskræmt drengs, forfærdes over den natlige koncert, da vil jeg på min rappe flugt møde de to engle, som trakterer domsbasunerne. Og den ene vil sige: »Du må nok springe, knægt, alverden står i flammer nu!« Men den anden vil bebrejdende rette ham og mæle: »Hvorfor vil du skræmme ham? Det er jo kuns den lille knort jord, der forgår.«

Og basunerne vil klinge på ny.

Skibet

Vi fra de små havnebyer har tre slags håb, skuffelser og håbløshed; den første hedder: Ud! den anden hedder: Hjem! den tredje hedder: Blive på stedet! Og derfor kommer også skibet efter os. Det kommer fra ingensteds og bringer os ingensteds hen. Hvert hundrede år viser det sig i skærgården en blikstille, diset sommeraften og henter vore sjæle – for vi drukner jo, vi ligger ikke og gnaves af orme på kirkegården. Vi kuldsejler eller drukner os, vi plumper gennem isen eller svømmer med vilje en smule for langt. Men mest dør vi, mens vi ligeglade tjener til det daglige brød – som fiskere, lodser, sømænd, flødere og maskinister ... Hvor skulle man vel bringe vore ligeglade småstadssjæle hen? Nej, skibet er det rette for os! Anywhere, out of the world! Men den aften, det lader sig til syne, er månen altid rød – det påstår Matthiasson – rød som blod og ganske utænkelig stor, så stor, at skibet kan tegne sin silhuet mod dens skive som et pennerids på en rød platte.

Som dreng talte jeg ofte med den gamle tømmermand om dette skib; nu tier jeg, fordi det er sejlet ind i mine drømme.

Der var intet besynderligt eller fremmedartet ved sjælesamleren. I det mindste havde Matthiasson aldrig hørt noget sådant berette. Det så vel til enhver tid ud, som skibe plejede i de år, da det viste sig, og havde derfor ikke vakt opmærksomhed ved sin bygning og takkelage. Kun var gamlingen overbevist om, at det var en tremaster, et barkskib, mente han, eller måske en fregat. –

En dejlig, lys og hedeskælvende sommernat vågner en af lodserne i vagtstuen højt oppe på klipperne og opdager, at den ældste lods lister rundt og gør sig i stand. Han mæler ikke et ord, og om hans mund ligger et fjernt søvngængeragtigt smil. Først da den ældste har forladt stuen, rejser den unge sig og ser ham vandre ned ad klippen og stige i sin båd. Det er blikstille, og den gamle må ro. En milelang månestribe ligger som en smal blodstrøm over den matgyldent og skyggesort skiftende bredning. Fjernt

derude ligger en stor tremaster, lige for månens rødtlysende skive. Og det er skuden fra ingensteds.

Den unge lods stirrer og stirrer. Skuffer hans øjne ham? Lå ikke båden højere på vandet før? Og hvorhen er det dog, manden ror? Fra pynt til pynt, hvor de hvide kors står for de druknende ind i vige og ud til grunde ... Og båden synker, synker, under en usynlig last ... Til sidst forsvinder den med lønningen tæt ved vandskorpen i en tågebanke.

Den gamle ved slet ikke, hvor han ror. Skibet er forsvundet. Men han drager på årerne, han fragter i tavshed sin dyre last, og pludselig stiger skibssiden frem af tågen. Han kaster sin trosse lige op i dampen, og den bliver fanget af dem, han ikke ser. Lejderen bliver lagt ud, og langsomt letter båden sig på ny. Endelig lyder en stemme fra dækket: »Alle om bord! Kom indenbords, lods. Vi sejler igen før gry.« Den gamle rejser sig trygt efter at have lagt årerne ind og stiger over rælingen. Han træder så let som på luft ...

Næste morgen finder man lodsjollen drivende, kæntret for strømmen ved Nohia pynt.

— — —

Ja. Sjælesamlere er sejlet ind i mine drømme. Hver varm og diset juninat sidder jeg på bænken uden for min dør og tænker på dens komme. Hvornår var den her sidst? Er de hundrede år snart forløbet? Thi mig må den gerne snart hente. Jeg, som ved levende drømme om uvant skønhed har søgt at blive taget bort i tide. Jeg har kendt både den skuffelse, der hedder: Ud! og den, der hedder: Hjem! Den håbløshed, der hedder: Blive på stedet! har gennemtrængt min sjæl. Gud spare mig for hin sløvhed, som følger på kort elskov og lange års længsel. Lad skuden komme fra ingensteds, og jeg vil være dens lods.

Kom, kom, du befriende tremaster, jeg venter dig! Før mig bort! Se, jeg følger dig jo allerede i senaftensdrømme, følger efter dit navnløse spejl

over den matgyldent og skyggesort skiftende bredning som en måge med eventyrmånens blodige skær over sine vidtspredte vinger ..

Skumringsmonolog

På en rød murstensvæg ved et gadehjørne hænger en Jesus på sit kors, og over ham brænder en elektrisk pære. Foran krucifikset standser en lurvet klædt ung mand med hænderne dybt begravede i frakkelommerne, stirrer op mod den tornekransede og siger:

»Hør nu på mig, du Menneskenes Søn, du, der så rask påtog dig at bære al verdens synd og svedte angstens sved derved i Gethsemane! Det er sandt, at du ikke har nogen grund til at lytte til mig, og jeg ikke stor årsag til at henvende mig til dig – men du er dog, når alt kommer til alt, det eneste symbol, hvis åsyn jeg kendes ved her i staden ...

Verden hviler tungt på mine skuldre, og du ser, de er ikke af de brede. Jeg er en lille, ung digter, ikke begavet (med andet end evnen til at lide) ikke kendt (for andet end min latterlige fattigdom). Vi er mange af min slags, men deri er kun liden trøst, for vi kender ikke hinanden. Vi er et nyt kuld, som går rundt med en evig forkølelse, fordi vi erfarer, at der er varmt der, hvor vi troede, der var koldt, og frost der, hvor vi ventede sommer og solskin. Det første, vi opdagede, var, at man havde foregøglet os megen herlighed. Vi læste, at kærligheden var bestandig – den var ubestandig. Vi vendte os fra denne forkyndelse og hørte om den ubestandige elskov, at den var hed, brusende, let og frydefuld; sligt måtte vi prøve, og vi nåede til den erkendelse, at den var tung, tårekvalt og svækkende, hvorpå man skreg efter os, at vor vandel var usædelig og forbryderisk. Det var vor ungdoms første år ...

Vi dyrkede politik. Vi læste, at det land, hvori vi levede, var et kongerige. Det gik op for os, at dette var et tomt navn. Vort samfund var demokratisk. Demokratiet viste sig at være i fuld opløsning. Socialismen blev alt mere enerådende: Den var rådden som en egestub. Nu syntes det os indlysende, at verden kun besad to livskraftige politiske idésystemer: kommunismen og anarkismen. Vi hyldede dem, og det indbragte os sprogets værste betegnelser og kendskabet til slag af politiknipler. Således hengik vor ungdoms næstfølgende år ... Vi gav os nu for alvor til at sammenligne

litteraturen med virkeligheden. Vi konstaterede da, hvorledes en generation af fordømte løgnere havde ført os bag lyset. Der var først folk, som for et godt vers solgte sandheden til spotpris. Dernæst var der de, hvis misforståelser skyldtes ubegribelig vankundighed, men som optrådte, så man måtte antage, at de fra fjerne lande havde hjemført Golkondas skatte og de vises sten. Ikke bedre end disse var alle de, der for at tjene det løbende døgn fremstillede det forældede som godt og det nye som dårligt, og de, der omvendt lovpriste det nye, kun fordi det var nyt og på bekostning af det gamle. Nogle hævdede borgeren til skyerne, andre lovovertræderen. Visse sammenlignede den rige og mægtige med fortidens strålende skikkelser, de samme rige og mægtige, som vore undrende øjne så styrtede i støvet og drevne i døden under smædelser og hånsord. Når man skrev hymner til fattigdommen, da var vi selv fattige og vidste, hvad vi skulle tænke derom. Måske forstår du, Menneskesøn, der levede i det sydende Juda, at vi, langt fra fuldkomne, ikke hærdede, nej, unge, myge og ubefæstede, følte os luvslidte på sjælen af sådanne modsigelser. Det var på tide, at der indgødes os kunstig begejstring, ikke sandt? Og man havde sørget for vor oplivelse. Da vi alle nærmede os trediverne, så vi to processioner komme anstigende fra hver sin kant. Den ene var hellenermorderne, den anden salonkommunisterne; de stødte naturligvis ikke sammen, men gik smukt uden om hinanden og samlede hver sit slæng. Nu havde vi vore anelser, og se: Efter hellenermorderne kom bondebæsterne og afholdsplebsen; vildere skrål og tungere tramp er aldrig hørt i byen. Bag salonkommunisterne kom originalitetsjægerne, som med skrigende falset remsede op om skøgen og alfonsen, den perverse og drukkenbolten, rotterne, lusene, bordellerne og kønssygdommene, de havarerede og det skinnende bundfald. Vi holdt os for ørene og var fortvivlede, fordi vi ikke samtidig kunne holde os for næsen.

Nej, sagde vi til os selv, Gud bevare os! Nu går vi til kirken og i kirken. Det gjorde vi, og da vi havde sovet ud, følte vi os bedre. Vi listede derfra og hilste på solen. Hvor græsset var grønt, vinden frisk, bølgerne rene, selv i Kalvebod strand! Vi undredes over himlens uendelighed, skyernes skønhed, stjernernes utallighed, månens fortryllelse. Vi fortabte os i

evighedsdrømme, en lydløs, kvægende stilhed fyldte os. Men som vi stod, en hist og en her, hændte det, at solen formørkedes af en sværm flyvemaskiner, luften forpestedes af giftige gasser, skyerne opløstes for ikke at nedsende hagl, græsset visnede, og jorden blev brudt op. Fra bilernes tog lød til os et djævelsk hyl: leve mekanikken!

Alt dette har vi måttet tåle, og intetsteds er sandhed at finde. Dertil har vi armod, sult, ufred og ringeagt. Vore kvinder fordømmer os, og vore børn vender sig imod os. Vore forældre forstøder os, Gaderne er vort hjem. Hvor vi vandrer, ser vi om os ikke andre end de urene, der har kastet sig ned for løgnens fader og al humbugs konge. Døden er den drøm, vi har tilbage ...

Du, der har overvundet døden og lidelsen, men ikke løggen, hvordan er døden at smage? Svar mig på det! Tal til mig, du torne kronede, tal til en drømmer, du eneste symbol, hvis åsyn jeg vil kendes ved!

Oh, fons bandusiaë

Mine rejsefæller i kabinen diskuterer børslisten. Rygning er forbudt. Jeg tager en bog i jakkelommen, åbner den på må og få og mumler hen for mig. Det er Horats oder. Jeg har slået op på 3. bogs 13. ode, digtet til den bandusiske kilde. Marginen er sort af noter. Jeg købte dette bind i mine skoledage, et års tid før jeg ifølge undervisningsplanen ville få brug for den; jeg var stiv i latinen. Nærmere bestemt – nu husker jeg det – var det dagen før Christian IXs død. Da skolen fik fri, tog jeg ned i Himmerland, og ved bredden af Blåkilde fordybede jeg mig for første gang i disse uvante verssmål:

O, bandusiske væld, glimrende som krystal ....

Jeg falder i tanker, mens vi duver ind over den tyske kyst. Den samme smilende idyl har jeg indsugget i 1906, mens kanonerne dundrede fra Sveaborg. Og mens jeg så dampchalupperne bringe de sårede i land, mindedes jeg hint gedekid, ungen af den kåde hjord, der skal de kølige vande farve snart med sit røde blod.

Tyede jeg ikke også til Horats i Heidelberg, da jeg til sidst var blevet led ved ridderromantikken? I den glødende sommer vandrede jeg op ad højen til slotsparken, og ved rhingudens grotte sandede jeg, at

Dig den brændende sol, Sirius bringer os, ej kan nå ....

Fire år senere lå jeg under en steneg lig den, der skyggede over de pludrende vande, som udsprang ved Lucretilis' fod. Og denne bog havde jeg i hånden.

»Hamborg!« siger en smart grosserer over for mig.

Vi daler. Vi lander.

Idet jeg stiger ud af kabinen og træder ned på den faste jord, som dog på mistænkelig vis synes at gynges under mig, står jeg stille et øjeblik, tager med hånden om bogen i lommen og knejser i en svimlende lykkefølelse over at eje århundrederne.

Æslet med glorien

Fælleden vrimler af folk. Studebrøl fra foldene blander sig med karrusellernes klokkeklang og dampfirekassernes polkaer, barnejubel med udråbernes trompetstød og ølbasser. Der er livligt besøg i teltene, ved kraftprøverne flokkes grinende bønderkarle.

Men også den bedre portion er spredt tilstede. Her ser vi æstetikerens og filosofens side om side hilse politimesteren i forbigående. Hvorhen styrer de deres afmålte skridt? Til gøglervognen.

Dens bagvæg er slået ned og danner gulvet, foran dette er et proscenium rigget op. Forestillingen skal straks begynde. Et blandet publikum erlægger 25 øre pro persona for at komme indenfor de hegnende reb. Ligeså gør æstetikerens og filosofens.

Med velbehag nyder de en mester Jakelkomedie, hvori prygl er den egentlige og klassiske morskab; de citerer for hinanden udvalgte steder af Cervantes, Rabelais og Scarron.

Efter mester Jakels borgerlige tragedie bebuder den håndmalede plakat: en moderne litterær afdeling. Skulle d'hr. da have kunnet holde sig borte fra festpladsen? Ingenlunde. Pausen hengår med allehånde gisninger. Hvorfor står der således her på plakaten de ord med rødt: »Samvittighed er også en vittighed.« Det er jo i bedste fald en *dårlig* vittighed ... »og«, siger filosofen, »det kunne tyde på, at det også var en dårlig *Samvittighed!*«

Tæppet går op for en tom scene. Ind kommer fra venstre gøgleren i bajadsdragt og efter ham, uventet, et lille gråt firbenet dyr med lange bevægelige øren og en sort stribe hen ad ryggen; det dasker et par gange med halen og skryder hilsende. Sælsomt er dog, at der over dets hoved synes at svæve en svag lyskreds.

»Milde himmel«, stønner filosofen, »skuffer mine øjne mig ... ?« –

»Hvad er det? Men hvad *er* dog det?!« skriger æstetikeren og fægter med armene i luften.

»Det er et æsel med glorie,« svarer gøgleren.

»Hvad for et æsel?« råber filosoffen.

– »Et ganske almindeligt æsel, d'hr.«

– »Skinnet bedrager altså ikke?«

– »Nej, hverken skindet eller ørene! Til daglig hjælper det med at trække vognen. Det er et skikkeligt og arbejdsomt dyr.«

– »Jeg mente blot: Glorien skyldes måske en tilfældig lysvirkning?«

»Den er i det mindste meget virkningsfuld, ikke sandt? Men naturligvis, æslet er det *væsentlige*.«

– »Hold op med det nonsens! Lad mig tale, jeg må have luft!« brøler æstetikeren. »Hvor i alverden tør De understå Dem i at indføre dette ... dette ... nok sagt, i den moderne litteratur?!«

– »Det har skam indført sig selv,« svarer hertil gøgleren og ler.

– »Men vi vil ikke finde os, deri,« hylér nu begge herrerne på én gang.

»Åh nå, det vil De ikke! Jamen, det var jo netop det, jeg havde håbet på. Hvis d'hr. vil forsøge at drive det ud, står det Dem frit for. Behag blot at komme herop!«

I tre spring er både æstetikeren og filosoffen oppe på scenen. De prøver først at *trække* æslet ud. Forgæves. Dernæst *skubber* de til det af al magt. Forgæves. De holder inde, klør sig i hovedet og bemærker, at glorien er vokset til den dobbelte størrelse. Filosoffen rejser sig og klargør i udvalgte

og logisk absolut uangribelige sætninger æslet, at det ikke hører hjemme her. Det lægger ørene ned. Æstetikeren søger med en stump kage at lokke det ud. Det blinker til ham på en fagmæssig og intim måde, der får ham til af skumme i mundvigene. Glorien, der før var blålig, er nu fra gult skiftet til gyldent og begynder at antage en overvættets glans, der næsten blænder mester Grås modstandere.

Med raseri kaster de sig over dyret. Det modtager dem med bid og spark. Det viser sig at være en virtuos i denne slags kampe. Det spjætter den ene til vejs og den anden til side, gør omkring og sender den anden mod loftet, inden den første er faldet ned. Det bearbejder deres usalige kroppe, til de er at ligne ved kødfars, for derefter med to afsluttende og frygtelige spark at verfe dem ud over hovederne på tilskuerne; ned i det optrampede pløre uden for indhegningen.

Og under denne hvirvel af spark og bid knitrer og spruder æslets glorie som et drejende ildhjul, alt mens jubelen stiger hundredstemmig fra folket. Æstetikeren ligger bevidstløs, men filosofen samler sig sammen efter den ilde medfart. –

»Nej, nu hører alting op!« klynker han halvt lamslået. –

»Netop«, råber bajadsen fra scenen, hvor æslet bukker. »Forestillingen er forbi!« –

Og han lader tæppet falde.

Om stjernerne som slukkedes

En nat drømte jeg, at der kom til mig i min våning en skinnende engel med vinger af regnbuens farver og en blå kjortel; alvorligt sagde den: »Nu har himlen ingen stjerner mere.« »Ingen stjerner?« spurgte jeg forskrækket, »hvorfors?« »Fordi ingen fryder sig ved dem,« genmælede det Guds sendebud med blidhed. »Stedse var de min glæde,« sagde jeg bedrøvet, »og jeg vil ikke tro, at de ikke også har glædet andre ...« »Talrige var de som sandkorn på havets bred og upåagtede som de,« sagde englen, »af Gud var de udgangne, i Gud er de indtagne.« »Og kan de aldrig skænkes os igen?« bad jeg. »Hvad er lettere, hvis menneskene gør sig fortjente dertil.« »Abraham gik i forbøn for Sodoma og fik til svar, at den kunne skånes, om der blot fandtes ti retfærdige ...« »Nuvel,« tilskyndede mig den himmelsendte, »så find da også du blot ti, som fryder sig ved stjernerne, og for deres skyld og din skal de atter stråle på hvælvet.«

Jeg uværdige tog dette hverv på mig, med dårlig fortrøstning menende, at jeg vidste om helt mange, hvem stjernerne var kærere end verdens anerkendelse og deres navns berømmelse. Og i drømmen syntes det mig, at jeg drog vide over jordens runding og talte med mennesker af alle stænder og håndteringer. Først gik jeg til videnskabens dyrkere, til astronomer og astrologer, og de sagde: »Hvad betyder vel stjernerne for os, hvis vi ikke om deres natur og virkninger kan opdage noget nyt, der kan forskaffe os ry som lærde?« Derefter opsøgte jeg poeterne, de lovpriste såvel som de ubemærkede; og de lo: »Om ikke himlens lys kan glimre i vore sange, hvorfor skal vi da bekymre os om dem?« Nu, det kunne jeg have forudset – Og jeg begav mig til havnene og udspurgte sømænd og lodser, men de lod mig vide, at stjernerne kun var dem vigtige som ledere på havet. Jeg vankede med bonden bag hans plov, og han spyttede og sagde: »Stjernerne, hæ – jah, de deler jo året for os, så vi kan vide, når såtid er, og høsttid kommer – og de spår os, hvad vejr vi skal have ...« Købmanden mindede de om det prægede guld i hans skrin, vagabonden om det fjerne skær fra den lune kro og tyven om det rige smykke, der blinkede i blændlygtens stråle. Dog fandt jeg hist og her en, som elskede stjernerne, og af alle arter var disse undtagelser. En soldat,

der i natten var vågnet af sin bevidstløshed på valpladsen, en muezzin i Samarkand, en kinesisk filosof, en bramin, en tahitianer, en jødisk digter, en argentinsk hyrde, en dansker fra Nordjylland ... ja, og en tysk millionær. Der var ni; ni kunne jeg finde, og ikke én derudover. Da min søgen var endt, sad jeg på en grøftekant ved landevejen knuget af hin tavse håbløshed, som kun drømmen kan frigøre for de lænker, hvormed jeg har bundet den i mit formørkede hjertes dyb. O, mørkt er der visselig i dette dyb, så mørkt som under en stjerneløs himmel. Og op eller ned – mod denne lysforladte himmel var det, jeg stirrede, da englen ubemærket lod sig til syne. Mulmet var om den og i den, dens væsen var sorg, og dens røst som mumlen af dødsflodens tungt glidende vande: »Hvor mange bringer du mig?« »Ak, én for lidt. Og det er: Alt forspildt ...« Men Englen svarede ikke. Da bad jeg: »Du ser min gode vilje og mit hjertes kummer. Har du slet ingen trøst for mig? Vil du ikke værdiges at lade mig se dig i din glans og skønhed som forhen.« Da smilede englen, og ved dens smil oplystes hele dens væsen, så at natten farvedes af et rosenkær, og fuglene tog til at synge trindt om; i sin himmelske strålepragt og med den evige kærligheds flammer i sit blik stod den for mig, og da så jeg og erkendte, at dens skinnende åsyn badet i smil var dit, min elskede, min tavst tilbedte, med hvem jeg deler længsels kongedøm og vemodsrige. Dog var dit smil en afsked og dine øjnes ildsluer et farvel. For mine hungrende blikke forflygtigede du dig, hævende dig i det sorte rum. Svimlende var din fart gennem dunkelheden, som fik en morgenrødes liflighed, hvor dine fire vinger strøg gennem det grænseløse. Du svandt, du svandt, og snart var din glans kun som en flakkende stjernes. Da udstrakte jeg mine arme efter dig, og et fortvivlelsens skrig brød frem over mine læber.

Derved vågnede jeg og brast i gråd. Jeg sprang op og løb til vinduet. Udenfor glødede vinternatten af tusinde funklende lys. Og mens jeg aftørrede mine tårer, forstod jeg, at foruden hine ni havde jeg bragt dig mig selv og min kærlighed, du, som for min skyld blev en stjerne på drømmenes tomme himmel ...

Skærgårdsmyter

Ouverture

O fremmede, du, hvem tvende måneders underfuldt glødende sommer har fortryllet, så at du tror, dette er et skønhedsrige på jorden, et paradys i norden, du kender ikke skærgården! Kom du hertil klyngende dig til vantet på en halvt overskyllet trælastskude en grå stormende høstmorgen, når himmel og hav står i ét, så skal jeg vise dig, hvem der er herren over disse vande, og du skal ikke glemme ham igen, men overalt, hvor du færdes, se hans spor mellem disse hundreder af øer. Hører du havørnens skrig, det er hans herold! Der, der, til luvart – hvor de to skumsøjler stiger og synker, stiger og synker, som de vuggede den lavthængende himmels dunkle baldakin på deres svigtende støtter, der er hans herskersæde. Ser du ham stå på den sorte, glatslebne klippe, der ligner en hvalryg? Hans kappe flagrer, hans hilsende arm rager frem som den nøgne gren på en udgået fyr, hans skårede leblad ligger som en lysning over de fjerne granskoves savtaktede silhuet ... Døden, ja! Døden, døden! Ham er det, der byder over disse sunde og bredninger, over disse klipper og skove og stenede strande, over jagende ørne og kredsende måger, over menneskene på de fattige øer, over strømninger, brodsø og skum, over grunde og dybder, fisk og orme, og alle de døde i havet. Du vil opdage præget af hans knokkelfod i den nyfaldne sne over skrøbelig is; ubevægelig ses han trone på den højeste ås, når snefoget tætnes over bredningerne og vild mand og hest, så de forlader den granstukne vej og ender i den gabende våge; han står som en lurende rædsel bag sæljægeren, der kryber ved iskanten, og fiskeren, der vogter det hul, hvor han håber at fange et måltid til sine skrantende børn. Døden er det, der hyller skipperen i tåge, så skuden render på et blindskær og knuses. Hvem anden end han skruer isflagerne sammen om den indefrosne damper og trykker dens stålplader ind? På hans bud kaster stormene skibet på land, eller ukendte strømninger fører det ud af kurs. Ham adlyder sult, sygdom og tærende nød. På hans vink driver tusindøjjet ensomhed den tungsindige til hylende vanvid. Han berøver hustruer deres mænd og enker deres sønner. Han smugler budskab om tab på tab ind gennem hytternes døre, pisker de sorgbetyngede med

skorpioner og sprøjter salt i deres sår. Han vandrer over hele det udstrakte øhav, sætter sin ene fod på Kivimaa og sin anden på Leimo; han går fra fastlandet ud til de yderste skær, og hvor han er kommet forbi, flyder fiskene om med bugen i vejret, og havet stinker af råd.

Vær hilset, fremmede! Se, døden vinker ...

Velkommen denne morgen til hans rige!

Den skjulte ø

Tågen var så tæt, at han som ved trolderi så broens stenkiste dukke op ikke et halvt minut, før hans kano stødte imod den. Han anede ikke, hvor han befandt sig. Men han bandt kanoen fast til gelænderet og svang sig op på de fjedrende planker. Han var hverken utålmodig eller nyfigen; tågen littede vel nok engang, når vinden rejste sig hen ad eftermiddagen, og blev den liggende, godt, så havde han intet at forsømme ved at vente her. I rummet bag agterskottet fandtes en dåse kiks og en halv flaske portvin – han kunne opholde sig på denne ø et par dage, om så skulle være. Han satte sig derfor på broen og dinglede med benene, mens han tændte en cigaret. Tågen indhyllede ham, vandet sukkede langeligt, verden var skjult. Alt var såre godt og såre bedrøveligt, således som naturen er, når man i sjældne stunder får held til at belure dens hvile. Han havde røget den første cigaret og hørt stumpen syde i vandet, røget den anden og på grund af denne syden foretrukket at tvære den ud på planken ved siden af sig efter at have tændt den tredje ved gløden, og strandskvalpets blide rytme var begyndt at gyngede de dunbløde, tågegrå ord i hans hjerne, da hans nerver gennemsitredes af en uventet strøm, der først fremkaldte skræk: Der lød fra den dunkle masse på stranden, træerne derinde, en latter ud til ham, fjern, uvirkelig – og dog så usvigelig sikkert en kvindelatter. Kunne man da se ham fra bredden? Umuligt. Han trak langsomt og forsigtigt kanoen til sig, steg lydløst ned i den, løste den og skød den ind mod land langs broen. Da den skurede mod stenene, sprang han ud og løftede den med et kraftigt tag et stykke op på land. Umiddelbart derefter løb han ind mellem træerne. Intet røbede et menneskeligt væsens nærhed.

Han standsede, uvis om, i hvilken retning han skulle bevæge sig. Nølede gik han nogle skridt til siden og stødte på en smal sti. Hans instinkt sagde ham, at det ikke nyttede at følge den. Skjulte denne kvinde sig for ham, ville hun søge ind blandt træerne. Men hvor? Han var kommet fra venstre; veg hun tilbage for ham, var hun vel at finde til højre for fodstien. Altså famlede han sig frem mod højre og kom til en mægtig gran, i hvis grene disen hang som flager af hvidlig røg; rundt om stammen var tømret en landlig bæk. Han standsede atter og betragtede den ufravendt. Som han stod der, gik hans forehavendes tåbelighed og usømmelighed op for ham. Skam og træthed faldt på ham, stilhedens tavse bebrejdelse tyngede ham ned – han satte sig på bænken. Hvad berettigede ham til at indjage en kvinde frygt? Hvad havde han her at gøre? Men da klang atter den samme lokkende latter tæt ved ham, og han så et glimt af noget hvidt glide forbi. I et sæt var han oppe og efter hende. Nu skimtede han hendes skikkelse, hun var nøgen, hun løb. Når han kom hende for nær, svang hun sig rundt om et træ og var borte. Han kunne ikke indhente hende, bestandig gled hun til side og forsvandt. Nu jagede han hende som et vildt, glødende af begær, med stønnende bryst og stirrende øjne. Holdt han et øjeblik inde, tirrede hendes latter ham på ny, eller hun viste sig pludselig for ham bag det nærmeste træ, så han mente at kunne nå hende i et spring. En vild forbitrelse drev ham til at brøle smædeord efter hende, men hun havde intet svar. Han fornå ingen klagelyd fra hende, intet angstskrig, ingen støj af hendes ilende fødder. Som tågen syntes hun at svæve over jorden ... Han mente at have forfulgt hende i timer. Hans sidste kræfter var opbrugte, ild svirrede for hans blik, benene svigtede under ham, hans drivvåde legeme dirrede konvulsivisk, han følte, at han ville synke om, et mørke åbnede sig foran ham ... Men i mørket var hun, og nærmere end nogensinde. Hun greb om en ung birk, der svajede for hendes arms tryk, og langsomt segnende drog hendes legeme armens slappe bue ned ad den hvide stamme. Da han i sit fald strakte hænderne ud efter hende, troede han endnu at skulle fatte om den tomme luft: hun var ingen jordisk. Men han følte hendes varme, fugtige hud mod sine håndflader. Han drog sig hen til hende og nåede hendes mund med sine læber. Hun sugede hans liv ind i sine øjnes rædselsfyldte nat. Bevidstheden forlod ham ...

I skærgården er der en holm, som de kalder Fruerø. Kun få har besøgt den. De sære, tungsindige og tavse mænd, om hvem man siger, at de er gået i land der, bliver skyede af byens unge piger. De lider ikke ved denne tilsidesættelse, de har kun én længsel: at vende tilbage til den ø, de engang er stødt på. De ligger ude i båd og søger, ved dag og ved nat, sommer efter sommer. Men Fruerø finder de ikke.

Troldmanden

En tyngde var faldet over mig, et tungsinds mørke, som ikke ville forlade mig. Jeg vidste ikke, hvad der var mig berøvet, og ingen kunne sige mig, hvad jeg længtes imod. Alt som vennerne forlod mig og ensomheden slog sine lydløse ringe om min sjæls fald, syntes livsviljen at ebbe i mit hjerte. Jeg følte en dom over mig og vidste ingen hjælp. Da gik jeg en gang, som mange har gjort før mig, og bankede ved nymåne på Leimogubbens dør. Og som jeg nærmede mig, kom nogen imod mig ad stien til stranden, en skikkelse, ukendelig – efter den gru, der bebudede ham, ingen levende; og han svandt bort i natten der, hvor vand møder land, og blev tagen didhen, hvor han kom fra. Jeg bankede tre gange, som man ved, at det sig bør, og der åbnedes for mig. Den bedagede sad ubevægelig i sin stol, endnu mødig efter den anspændelse, der følger med en samtale som den, han havde haft. Over hans knæ lå bredt en skjorte, bragt ham af en sømands moder i håb om, at det gennem den vise olding kunne åbenbares hende, hvorlunde hendes søn led, fra hvem hun ikke længe havde hørt, hvorfor hun ængstedes så såre. Vranten skulede troldmanden til mig og spurgte, hvad jeg mon ville. Men da stablede jeg sølv foran ham på bordet og forklarede ham mit ærinde. Jeg sagde ham, at jeg forment, at nogen ung kvinde havde kastet sin længsel på mig, og at jeg hentæredes af en higen, som ikke fandt noget mål. Han spurgte mig om mine fjender og venner, om de piger og koner, jeg kendte. Jeg nævnede Siiri fra Vilisalo, den sorthårede Hilma, Ragna, og Kirstin, det lille tyttebær. Men han rystede på hovedet og sagde: »Det er ikke dette. Nej, jorden drager, jorden drager ... Du er vandret over din egen grav. Uafvidende har du betrådt det sted, hvor du engang skal sænkes. Og jorden drager ...« »Hvor er det sted?« spurgte jeg. »Det ved jeg ikke nu, og om jeg kunne skaffe dig det at vide, hvad ville

det gavne dig?« »Skal det da for alle dage være således, og findes der ingen midler derimod?« sagde jeg. »Ingen,« svarede han, »ingen ... Om du da ikke vil følge det råd, som jeg forgæves har givet så mange: Vågn op, og vær vågen! Stræb at være dig selv dobbelt, at kun den ene skal hentæres og synke i jord. Bær dig selv med dig overalt, hvor du går, at du altid kan være beredt at give graven det, som den drager til sig, og leve endda og vandre videre!«

Forløsning

Når jeg skuer tilbage over et år, hvis dage én for én er slået op over mig ufrugtbare som bølger, sporløse som bølger, da mindes jeg hint skær, der har form som et skibsskrog, og om hvilket der fortælles et betydningsfuldt sagn: En købmandssøn fra Viborg havde forelsket sig håbløst i en meget smuk pige, hans nabos datter, som fra fødslen var stum. Gang på gang blev han afvist og henfaldt sluttelig i et tungsind, der grænsede til vanvid, så at de måtte lade ham bevogte dag og nat, for at han ikke skulle berøve sig livet. Dette tog hans fader sig meget nær, og da intet formåede at blidne den stummes stivsind, svor han hævn over hende og hendes hus. Han lod gå bud til en vis skibsbygger, der kunne adskilligt mere end sit fadervor, og forskrev sig selv og alt sit til ham på betingelse af, at han ville bygge ham et skib, som sejlede lige hastigt i storm og stille, som altid bragte en uskadt derhen, hvor man ville, og som lod sig styre ved ønskets blotte magt. »Ja nok,« sagde skibsbyggeren, »prisen er høj, men ikke for høj. Nu er der blot det, at jeg også har en lille betingelse – ikke noget for mig selv, blot et vilkår, der hænger sammen med hele konstruktionen af den slags skibe: Den, som er om bord, må aldrig sige eller tænke: »Hvad nytter mig nu dette?« Fatter I, hvad jeg mener?« »Å,« lo købmanden med et ikke ret venligt udtryk i øjnene, »jeg tænker, at han, som skal om bord, helt vel vil indse, hvad det nytter ham!« – Nuvel skibet blev bygget, og prægtigt var det at skue, men meget fremmedartet, endda gamle prøvede sømænd nøjedes med at ryste på hovedet, men ikke, når man spurgte dem, kunne pege på noget, der var anderledes ved det skib end ved andre fartøjer af samme type. – En morgen var havnen tom; men i gaderne så man den stumme piges forældre styrte rundt fra hus til hus med fortvivlede

gebærder. Deres datter var forsvundet. Om natten havde købmandssønnen bortført hende, bundet og bastet, og bragt hende om bord på sit nye skib, som derefter uset og uhørt var gledet ud på havet, Gud alene vidste mod hvilket mål ...

Nu er der to ting, man må vide. Den ene er denne, at den stumme pige elskede købmandssønnen af hele sit hjerte, og just derfor havde hun nægtet sig til ham; thi hun ville ikke, at han skulle bebyrdes med en stum hustru. Det var en salig åbenbaring og en hed lykke. Den anden ting er denne, at et skib er et skib, selv om det så kan styres ved det blotte ønske; derfor er de, som er om bord, forskrevne til havet, alle begærs evigt skiftende moder – og et ønskeskib forlader man ikke, for sæt det var borte, når man kom igen! Således sejlede de langs alle kyster og så alle jordens glæder uden at nyde dem, indtil der af deres kærlighed ikke var en trevl tilbage. Og da ønskede de sig hjem. Hjem for de, og allerede havde de Suomis kyster i sigte, allerede kløvede deres stævn de smulte vande mellem smilende øer. Det var en vidunderlig dejlig sommeraften, længsel steg fra alle strande, fra himlen hang duftende slør ned over de dunkle skoves toppe, bredningen var at se til som flydende guld, og det uudsigelige syntes i feber at vente på forløsning. Da hørte de fra ønskeskibet en mand, der sang inde på land, tre toner sang han, som løste alle bånd: en for de hildede, en for de trætte, en for de døde i graven. Og ved den første tone styrtede den stumme sig over bord, ved den anden udrev købmandssønnen sine hår og skreg: »Jeg arme dåre, hvad har vel dette nyttet mig?!« ved den tredje kom hans døde fader og tog ham ved hånd, der han afsindig sank i dybet; thi under ham blev skibet, det fortryllede skib, til en våd sten, en skumkranset klippe, som den ligger der endnu, og hans liv var en vanvidsdrøm på et ensomt skær, en drøm, hvorfra han forløstes i døden.

Efterspillet

En ung dame fik følgende brev fra sin elsker:

—

"Før jeg tog afsted, lovede jeg Dem, at hvis jeg på min rejse i det nordlige fandt et sted, hvor forholdene var således, at en hæderlig mand kunne vove sig i dødsfare, uden at der vakttes mistanke om, at han havde villet begå selvmord, skulle jeg sende Dem et fotografi af lokaliteterne. Her ser De en sø i Lapmarken. Jeg skulle færges over i morgen tidlig, men i dag nægtede min fører at tage med. Det har ikke været mig muligt at skaffe nogen ny mand, der var villig. Søen er kendt for sine strømhvirvler, uberegnelige storme og overordentlige dybde. Jeg tager altså afsted alene og håber at være død inden middag. Føreren vil besørge denne hilsen fra Deres stedse desværre alt for hengivne skeptiker."

Hvorefter manden naturligvis, som sig hør og bør, forsvandt.

Da han kom igen, var han meget rig, gift og fader til tre børn. Der var hengået tolv år, og den unge dame var nu følgelig endnu yngre – 34 år. Han mødte hende i et selskab hos den svenske gesandt. Hun bebrejdede ham spøgende hans opførsel: "De er en dårlig spiller," sagde hun, "og overholder ikke reglerne. Det er vist bedre, jeg giver Dem et kursus." "Tja, nu er jeg jo desværre gift," svarede han. "Men ikke død ..." genmælede hun. "Jeg har selv været gift et par gange i mellemtiden."

Kurset tog sin begyndelse, og så vellykket var undervisningen efter de metoder, damen ikke uden møje havde tilegnet sig, at hun gjorde den stadig levende mand til sin slave, skilte ham fra hustru og børn, bortødslede hans formue og drev ham til at skyde sig en kugle for panden.

"Se så," sagde den stadig unge dame til sig selv; "han havde glemt at spørge mig om *mine* følelser, men nu er sagen da endelig afgjort. Jeg har aldrig kunnet fordrage et *partie remise*."

Og derpå accepterede hun det glimrende tilbud fra et berygtet amerikansk filmselskab.

Afsked

»Nå, er du der, dreng,« sagde styrmand Heikonen, da jeg kom til syne ved bolværket. »Du begynder godt!« Jeg sprang i båden, han skulede til mig og brummede; de havde ventet, hvad ved jeg, et par minutter.

»Ro væk!« Og vandet skummede for åretagene.

Det var en stille, kølig majmorgen. Oh, en morgen for alle morgener; den morgen, da tremastet skonnert »Emmy« skulle lette, den morgen, da jeg skulle tiltræde min første rejse ud i verden – som skibsdreng. En morgen, hvortil alle mine drømme i årevis havde været knyttede – en morgen, der i absolut ingen henseende blev en opfyldelse af disse drømme, men dog en indvielse til noget stort, noget uhyre, overvældende og barskt, hvis allestedsnærværelse aldrig havde såret mig før nu – dette, man så tamt nævner livet, så blidt kalder skæbnen. Hvilke små, fine og bløde ord!

Jeg havde tænkt mig, det skulle være godt vejr – det *var godt* vejr! Men ved godt havde jeg ikke blot forstået smukt, nej, strålende, usædvanligt, festligt.. Og det var det ingenlunde. Solen rejste sig med sindsro over de dunkle skær, sundt rødmende som en robust pige, der forlader sin elskers seng, mens han bliver liggende og ser på hende. Redens langeligt dønnende vand spejlede solopgangen, forandrede langsomt farve og begyndte efterhånden at kruses for vinden i hastige ilinger af en næsten sort og brandrød skiften. Øernes skygger blev kortere. Himlen lysnede. Jeg ved, at det var således – jeg siger ikke, at jeg erindrere det.

Vi nærmede os skibet, en stakkels afdanket skude; kølbrudt, repareret, tjæret op hist og her. Noget værkbrudent over masternes bagoverkrummede holdning. Rigtig en gammel kælling! Det var nu et ganske nyt syn: Jeg havde aldrig betragtet den med de øjne før. Dækslasten, gule planker, skinnede langt væk. Uformeligt så skroget ud, overbebyrdet, svagt. Et par sejl blafrede ubeslutsomt, posende; gøsen på mesanmasten hang for det meste slap, men strakte sig af og til ud fra

knappen i et nervøst ryk. Vi var nu ganske nær. Jeg hørte knagen af træ, skridt i ujævnt løb, stemmer, som forekom mig vrede.

Jeg knyttede næverne og sænkede hovedet. Jeg tror, at jeg et øjeblik lukkede øjnene og fjernede mig ud i det uendelige. Så var jeg atter rolig. Stenrolig, men ikke mig selv. Det har altid været således, at ophidselse hyller mine tanker i en tåge, der gør alt fremmedartet og uvirkeligt. Jeg har da heller aldrig troet på anden virkelighed end sjælens viden om sig selv, og erindring er kun et spejlbillede i uroligt vand, farveglimt i sjælens hastigt rindende strøm, der evigt er sig selv og evigt ny.

Lad se, hvad erindrer jeg? Et skub, beregnet eller ufrivilligt, da styrmand Heikonen sprang forbi mig i bådens forstavn og svang sig op ad falderebet. Et knubbet ord af matrosen, hvem jeg hjalp med at tage båden agterud. Kokkens venlige grin. Et glimt af kaptajn Sjögren med hånden til kasketten, da rederens båd lagde til skibssiden. Sliddet ved gangspillet. Mig selv hængende over mærseråen. Den vidunderlige følelse af gliden; den første duvnings overraskelse. Men frem for alt en nervøs irritation, en krybende underbevidst smerte over stadig at være under kommando. Der gives mennesker, både mænd og kvinder, hvis stemmeklang burde være en lovlig undskyldning for mord. Til dem hørte Heikonen. Hans røst forfulgte mig fra første øjeblik som et svovlpust fra afgrunden, uafrystelig og kvalmende. Den skulle blive et mareridt for mig på hele rejsen, men den blev det først ret for alvor, da jeg havde hørt den skifte klang, lyde blid, bønfoldende, rædselsslagen, ydmyg, rasende, fortvivlet og grådfyldt. Først da jeg havde lyttet til alle dens registre og gennemlevet alle helvedes kvaler, udtrykte ved en mandsstemmes klangskifte, blev dens bydende og hånlige snerren til en uudholdelig fornærmelse. Dog ved jeg, at den kun blev det for mig – matroserne følte intet synderligt derved. De var ingenlunde særligt sløve eller dumme, men vane og disciplin er de ni tiendedele af en sømand; resten, der virker så meget mere eksplosivt, er religiøsitet og brunst. Sammenholdt med, hvad jeg før sagde om sjælen, synes dette måske at være nonsens. Ja, for dem, som ikke forstår, at sjæl er noget, der skabes, vokser og former sig, for samtidig at forme sit strømleje. Individualitet er sjælens potens. Er ikke en kilde udtryk for jord

og himmels dybeste samvirke? Når kilden flyder over, dannes en strøm. Sjælen er alt dette: nedbør, kilde, strøm. Når da nedbøren er ringe, udtørres kilden til dels, og strømmen rinder ikke. Matroserne så og hørte styrmanden, de var vidner til de hjerteskrærende scener, som skulle komme til at ledsage vor afrejse – de oplevede den ikke.

Har jeg fortalt det? Rederen gik fra borde, hans store, hvide båd roede bort i solskinnet. Ankeret lettedes, sejlene sattes, skibet gled fremad; vinden friskede lidt, de øverste sejl fyldtes. Vi passerede langsomt Vilisalo pynt og drejede ind i løbet. Rejsen var begyndt.

Besætningen på disse trælastskuder var i hine tider af sparsommelighedshensyn næsten altid utilstrækkelig; skipper og styrmand måtte som oftest tage tørn som almindelige matroser, og skipperen var desuden for det meste sin egen lods i skærgården. Man vil da forstå, at alle mand var på dæk, og at ingen fik blot et øjeblik ro i de næste fem timer. Vi sled og halede uafbrudt, løb frem og tilbage i spring over dækslasten, for til vejrs som aber. Vinden var os ikke synderlig gunstig; flere gange måtte vi krydse for at få et lige stræk ud igennem et sund eller stræde, hvor blæsten da i det afgørende øjeblik regelmæssigt løjede af, så at vi kun havde vor fart, det par topsejl, at stole på; så der skulle manøvreres fint. Det gik imidlertid. Kaptajn Sjøgreen var en gammel hund, og hverken skærgårdens svigefuldhed eller vindens luner kunne lokke ham en hårsbred fra erfaringens slagne vej. Endelig var vi i åben sø – og der mødte vi isen, som var gået til havs. At sejle sådan en plimsoller gennem drivis, det er også noget, man skal have prøvet, før man vil tro på det. En udkig blev sendt forud, en mand stod midtskibs, og således telegraferedes der ustandseligt ved råb og armbevægelser til styrmanden ved rattet agter. Var vi stødt på en forsvarlig flage, så må Gud vide, hvad der var sket. Imidlertid, som kokken, en lang, radmager og mut mand, fortrøstningsfuldt sagde til mig, mens jeg sad der bøjet over kartoffelspanden: »Skræl du bare videre, og bryd dig om ingenting. Den gamle kan sine sager, skuden har været solid nok engang, og hænder der noget, er det meningen, vi skal flyde på lasten.« Bevares, i betragtning af at det var meningen, forelå der jo ingen grund til at gøre kvalm og mudder.

Jeg skrællede løs – kokken så velvilligt på mig. Skibsdrenge kan, foruden som alle sømænd falde i to klasser: de, der bliver søsyge, og de, der ikke gør det, tillige deles i dem, som er fødte med talent for kartoffelskrælning, og dem, som savner denne nådegave. Jeg besad dette skønne talent.

Lidt efter kom matrosen Arthur og satte sig på tømmeret et stykke fra kabysdøren. Han bed en skrå af og så på kokken. Kokken nikkede. Arthur nikkede og flyttede derefter rådvild sit blik over på mig. Jeg nikkede. Arthur rynkede fornærmet brynene og tav endnu et par favne dybere. Men da kokken ikke gjorde tegn til at forstå situationen og fjerne mig, fik Arthur uro i blodet. Han tyggede heftigt, rykkede på sig, kløede sig i håret over venstre tinding og trak i sit buskede øjenbryn.

Brøl fra stævnen, heftige svingninger af midtskibssemaforens højre arm. Derpå: »Støt så!« Rattet drejedes knirkende. Isen skurede langsomt med en ubeskrivelig lyd langs hele bagbordssiden. Arthur lettede sig, jumpede ned fra brædderne, nærmede sig sindigt og sidelæns ad den smalle stribe dæk til kabyssen, stak hovedet langt ind ad døren og hviskede: »Kok!«

»Ja.«

»Der er et pigebarn nedenunder i fokslot.«

»Det er løgn,« sagde kokken. Hvad skulle han ellers sige? Det er en ting, der ikke kan ske. Der er muligvis en kvinde nedenunder, en kone, i så fald sandsynligvis skipperens, men *aldrig* et pigebarn. Man må betænke, at vi sejlede; vi havde forladt verdens forfængelighed. Det vidste selv jeg, skibsdrenge. Jeg så på Arthur over en kartoffel og spurgte i en tone, der under andre omstændigheder øjeblikkelig burde have tryllet en lussing frem af den tomme luft: »Hvad bestiller hun?« Men Arthur svarede, ganske som vi kunne have været tre ligestillede på Landjorden – så ophøjet var situationen! –: »Hun sover.«

Det gjorde det af med kokken; han hørte sandhedens umiskendelige tonefald og tabte kedlen. »Det er løgn,« sagde han endnu en gang, men nu

var det en ren refleksbevægelse af tungen, en efterplapren ... Det utrolige opsteg af havet som San Salvador for øjnene af Columbus' mandskab. Vi tav længe alle tre. Kokken brød stilheden, og nu hørtes en anden tone, som straks fangede min opmærksomhed. »Vorherre bevares,« mumlede han bekymret. »Tja,« sukkede Arthur. »Nå, det er Heikonens.« Selvfølgeligheden fremgik tydeligt. »Tja,« mælede Arthur. Og som om matrosen havde spurgt om noget, regnede kokken på fingrene og sagde: »Du er gift, og jeg er gift, og skipperen er gift; så deres er det ikke. Og de ugifte har det ikke overvættes med piger, nogen af dem. Han der er kun et barn, og af pæne forældre. Og Heikonen er nok gift, men en stor udhaler. Det er *hans* tøs. Har jeg ret?«

»Tja,« sagde Arthur for tredje gang. Men disse tre nølende enstavelsesord var overordentlig udtryksfulde, som det gerne er tilfældet med fåmæltetale.

»Hvilken af dem?« spurgte kokken. »Konsulens pige,« sagde Arthur. »Og hun sover?« »Tja«; Arthur drejede sig, tog sigte og spyttede udenbords. »Det må du nok sige«; kokken følte sig meget ilde tilpas. Hvad det var, Arthur havde tilkendegivet, forstod jeg først flere år senere. Det var medynk, foragt, forlegenhed, blufærdighed, harme og menneskekærlighed samlet i en brun klat skråsovs. Pigen var svanger.

Der var i det hele taget meget, jeg ikke forstod. Jeg begreb ikke, at gamle »Emmy«, som her under råb og signalering banede sig vej til det frie hav, foruden sin trælast bar en hel anden ladning, var fuld af muligheder for elendighed og sorg; jeg fattede kun halvt, at søen har sine love, der er af drakonisk grumhed; jeg kendte lidet til det store krav om resignation, offervilje og dødsforagt, som den indskærper hver menneskesjæl, den får under sin svøbe. Ja, som jeg hyggeligt sad der og følte mig bæret ved at hviske sammen med to rigtige sømænd, anede jeg, når jeg så mig om, ikke hvad det betød, at dybet var der uden for disse møre planker ... Og jeg grublede ikke over grunden til, at den undersætsige, rundhovedede Arthur stirrede ud i vindhjørnet og skutede sig, inden han forlod os med de ord: »Det nytter vist ikke at tale til kaptajnen om det lige nu.«

Inden en halv time var gået, havde situationen imidlertid antaget en sådan karakter, at den ingen tvivl tillod om betydningen af denne dunkle ytring. Det havde samlet vind i poser, blæsten kom fygende ind over os, skuden vandede og gav sig. Isen klemte og masede sig ind imod os under en syden, bragen og støden, der var en sand djævlemusik. Plankerne rokkedes og ramlede hist og her sammen med livsfarlige styrt; brakvandet skyllede ind og ud langs dækket. Og nu og da vædrede vi en flage med et bump, der rystede skibet fra kølsvin til fløjknep. Vor stilling var i virkeligheden yderst uheldig. Kokken havde travlt med at sikre tingene i kabyssen; jeg selv var til vejrs. Der var naturligvis blevet en bjergen sejl og en reben!

En efter en løb folkene ned for at trække olietøjet på, og de kom op igen med et udtryk i ansigtet, som om de havde set klabautermanden; kun jungmanden, en ung fyr fra skærene, grinede genert. En tid gik islodseriet helt godt, men så ramlede den gamle skude mod en særlig stor flage; i det samme sprang fokken af ligene og revnede med et brag. Formodentlig havde dette stød gydt den sidste rædsel i kvindens sind dernede; hun måtte for længst være vågnet, – hvilket matroserne senere bekræftede. Nu kom hun farende op på dækket med et skrig, som stormen straks rev bort fra hendes vidåbne mund. Den strøg også tørklædet af hendes hår og førte det ud fra hendes hoved som en sort fane. Således, med vildt piskende skrøtter om de utækkelige ben, med stirrende, skrækfyldte øjne og famlende hænder, vaklende og tumlende, viste hun sig for Heikonen, som kom løbende forud over dækslasten. Styrmanden standsede et øjeblik som lammet og tog for sig med hænderne; han fik haget sig fast og stod nogle sekunder og gloede på kvinden; åbenbart ville han ikke tro sine egne øjne. Da hun så ham, sank hun i knæ. Så gik han frem imod hende; hun krøb, hele hendes skikkelse tiggede. Og naturligvis greb han hende og rystede hende. »Er der ingen fred at få på jorden for dig, tøs? Er du også her? Her, på havet!? Følger du mig, forfølger du mig? Svar, din kvabbe!« Hun sleskede med et smil, som gennemtrængende angst gjorde modbydeligt; hun strøg hans brutale arm – Herren hjælpe os!

»Lille Yrjö må ikke være vred. Jeg kan ikke gøre for det – jeg kan ikke. Jeg kom for at sige dig farvel, og så faldt jeg i søvn. Jeg er så træt – så træt ... Og du ved hvorfor, du ved det, dit bæst!« Pludselig skingrede stemmen op: »Slip mig straks, dit udyr. Slip, slip, slip ... Aiii-ih!« Men han havde sluppet hende; hun lå og hvinede af arrigskab. Han rørte hende med støvlespidsen, som man gør sig bemærket af en hund. »Hold kæft,« sagde han, »og det på minuttet! Stå op. Sådan! Hæ. Ja, du er en nydelig én at skulle have barn med. Smuk, min salighed! Hvor har jeg haft mine øjne? Nå, men nu er du her. Og du kan ikke blive her. Du må væk. Vi må sætte båd ud og ro dig til Enskær.« »Jeg vil ikke hjem igen.« »Så, det vil du ikke. Når vi ser ret til, er du vel kommet om bord og har gemt dig her med vilje.« »Jeg vil ikke hjem.« »Den sludder *har* jeg hørt, og den hjælper dig ikke noget. Kom agterud! Jeg må tale med skipperen – jeg må høre hans fordømte gloser, jeg må tage min tårn med ham – og med mandskabet, se på deres grin hele resten af rejsen, og hele næste rejse – hele livet. Å, i hedeste helvede også!« Hun snøftede og klynkede. »Hvor skal jeg gå hen, når I sætter mig i land? Hvad skal der blive af mig? Konsulens har jaget mig ud, fordi jeg var med barn ... « »Hvad siger du? Har den hovne kælling vovet ...?« »Ja, hun har. Hvad tror du, hun bryder sig om sådan en som mig – fattigmands barn? Nej, bare ud!« »Men Stina ... « Hun lo skærende. »Du troede, jeg var der i huset endnu. Du mødte mig om aftenen uden for konsulens port. Jo. Men så du mig nogensinde komme ud derfra? Du hverken så eller hørte. Du havde alt for travlt med at snakke dig fra dit ansvar, havde du. Med at give råd, med at trøste, med at lægge planer og putte mig blå i øjnene ... Det er over fjorten dage siden, de smed mig på Gaden.« »Hvorfor blev du da i byen? Hvorfor tog du ikke til Raumo, til dine forældre?« »Jeg sendte bud gennem min bror, der kan skrive for sig. Og de svarede tilbage, at jeg skulle ikke ulejlig mig med at komme og ligge dem til byrde. Var jeg kommet i dyndet, så måtte jeg selv se at hale mig op igen. De havde ingen plads til mig. Og nu ved du det, og jeg vil ikke i Land!« »Du må og skal, Stina; du kan ikke blive om bord. Jeg skal sørge for dig og barnet. Jeg skal sende af min hyre til dig, så du har at bide og brænde. Jeg skal skrive fra København og ... « »Javist, og hvad skal så din kone og dine børn leve af?« »Der bliver vel tilstrækkeligt til dem foruden ... « »Og dine uægte børn da? Skal jeg tage brødet af munden på

dem alle? Du generer dig ikke! Og det nytter ikke, du vender det hvide ud af øjnene. Jeg ved en god del om dig. Det var svært, så meget folk kunne fortælle, da de først blev klare over, at jeg var kommet i ulykke ved dig. Og nu skal *jeg* fortælle dig noget. Da jeg roede ud til skibet i nat, sagde jeg til mig selv, at hvis du tog mig i favn i dag, når du så mig om bord, så ville jeg stå det ud og lægge mit barns liv i Guds hånd, men hvis du stødte mig fra dig, så skulle mit farvel være for alle tider – og det skal det blive! Jeg faldt i søvn, jeg vågner op midt på havet; jeg har ingen redning uden i dig, og du, du tænker kun på dig selv! Det er Herrens finger; han har besluttet for mig, da jeg selv var svag og bange. Farvel, Yrjö!« »Men hvad vil du da? Hvad vil du?« »Hold ikke på mig, Heikonen; det er til din egen skade.« »Skal jeg betale din rejse til København? Ønsker du, at ... ?« Styrmandens myghed ytrede sig ligefrem ved et dannet tonefald.

»Hvad djævelen er dette her?« skreg kaptajn Sjögreen; »er De fra forstanden, Heikonen?« »En blind passager, hr. kaptajn« styrmanden søgte at anslå en spøgende tone, men hans stemme rystede. Idet han vendte sig mod Sjögreen, som stampede rasende i dækket, sled den blinde passager sig løs fra hans greb. Hun havde kastet et eneste blik på kaptajnen, og i hans hånlige blik læst sin dom. Heikonen vendte sig og løb så hurtigt, hans søstøvler ville tillade ham det, men hun var ham for snar. Idet han snublende, med udstrakt arm, snappede efter hendes kjole, svang hun sig op i forrevant. Heikonen efter. De frembød et vanvittigt burlesk syn, disse tunge og dog behændige skikkelser; store, udklædte aber, meningsløst forfølgende hinanden; så aldeles uden for alt, hvad der udspringer af fornuft eller rimelighed om bord på et skib. Det var til at flække af grin over. Heikonen tryglede: »Kom ned, Stina! Stina, kom ned, hører du!« råbte han ustandseligt. Men nu tog »Emmy« en overhaling. Pigen svingede ud fra vantet, drejede hovedet og så Heikonen lige under sig; hun udstødte et hyl, en slags sidste triumfskrig: trods, frygt og hævn i én mislyd, og slap sig løs i udsvinget. Ned bag Heikonens ryg fløj hun, så nær, at kjolen strejfede hans nakke, ned, baglæns hvirvlende, med benene ublufærdigt stikkende ud af de flagrende klæders farvebundet, ned, i sus gennem stormen, mod bølgernes plasken, mod isens knagen og syngen.

Hun ramte en flage, slog hovedet i kvas og slaskede ud i det slikkende skum langs dens grønne kanter.

Styrmanden hang i vantet som en halvdød. Jollen blev sat ud; Heikonen kom kravlende ned, langsomt og besværligt. På dækket faldt han sammen. Bådsmanden førte altså jollen. Der var intet at se nogetsteds. Kvinden var sunket.

Som om isen havde modtaget sit offer, slap den os fri umiddelbart efter, at jollen var hejst indenbords og rejsen genoptaget. Med ét var vi i åbent vand. »Emmy« havde endnu en gang taget sin tørn; lettet for en unyttig og latterlig byrde bød den de sidste mindelser om land og spærringer farvel og begyndte sin gammelkendte dans med blæst og bølger.

Men Heikonen lå i vildelse nede i sin køje og råbte ustandseligt: »Kom ned, Stina! Stina, kom ned!«

Marionetten

"De må gerne ryge", siger kontrolløren venligt, og jeg hører mig selv takke ham, for jeg er træt og tanketom. Der er omtrent fuldt hus. Jeg finder en plads og udsender blå røgskyer. De to unge damer kommer frem, hilses af publikum og smiler sødt. Det mekaniske orkester begynder at musicere. Tæppet går op, numrene i varietéforestillingen skifter slag i slag, nikotindøsen holder mig fangen ...

Ah, der har vi tempeldanserinden!

Latterlige dukke! Her er jeg atter en gang kommet for at lade dig parodiere min drøm og det vil ikke lykkes dig. Se, denne lille herre, der svinger benene ud over logeranden, og med et frygteligt bump lander på scenen for dine fødder – det er mig! Jeg spiller med ... Hvem er det, der ler?!

Der går et langt, pinefuldt sting gennem mit hjerte. Jeg kender kun alt for godt denne hierodul, hun har blå øjne under sorte bryn, tjæresort hår, der som en spredt tåge slører hendes pande, glatbarberet nakke og en lang, smidig hals, der indbyder til en perlesnor af kys og bid ... Stemmen i mit indre taler til den sprælske figur deroppe: "Stakkels lille marionet, styret af hænder, hvis bevægelser du ikke kan se! Min digtning er dog den eneste tråd, som knytter dig til en fiksstjerne. Men det ved du ikke. Dans, dans! Hør cymblerne klinger!"

Og jeg stirrer på slavindens groteske forvridninger med øjne, der svider af sentimentale tårer, så jeg samtidig med et forbavset smil må spørge mig selv, om jeg da virkelig har udgydt en del af min sjæl som offer til den grimme gud, for hvis fødder hun nu synker ned i proskynese.

Regndage

Ingensinde herefter skal jeg altså kunne vandre gennem regnen uden at føle din arms fortrolige tryk og se dit strålende smil gennem dråbernes slør i de skumrende gader! Aldrig mere skal jeg betragte lygternes skinnende striber over den sortnende asfalt uden at mindes dine rappe trin og kåde små spring. Så ofte jeg hører vandets gurglen i renderne og dråbernes klingende fald, skal jeg savne din ungpigestemmes forelskede hvysken. Ak, hvorhen skal jeg vende mig? Det regner alt for ofte i denne stad! Og dog, – når det er solskin, går jeg rundt som en hjemløs, hvem man endog har berøvet hans minder. For første gang i mit liv føler jeg mig fattig og afmægtig, fordi jeg ikke formår at rive hele min smerte ud af mit bryst og holde den frem i det gyldne lys som en funklende ædelsten. Men når himlen da på ny formørkes, når regnen falder, og min længsels knugende byrde opløses i strømmende vemod, så forfølger dit væsens elskede nærhed mig overalt, overalt ... jeg kan ikke håbe at glemme dig – jeg ønsker ikke engang glemsel. Besad jeg kun den kraft, som betinger hin lutrede lykke: at bære hin sorg, som man bærer et smykke!

Jeg vidste ikke, at savn var således!

Hændervridende kval havde jeg forestillet mig, men ikke dette: ikke et uafbrudt sjæleligt samvær med den savnede, ikke disse stadige tilhvisninger om svunden glæde!

Skal jeg fredløs flakke om mellem disse dryppende facader, som et dyr, der ikke kan slippe ud af sit bur? Skal jeg fordømmes til indespærring i en murstenslabyrinth, hvor jeg hver time på dagen vil møde dit genfærd i de stræder, som har lyttet til din latter og indsuget den, for at lade den risle i regnen, når jeg haster forbi? jeg sygner af denne tærende længsel. Den er uudholdelig! Og når jeg om aftenen slæber mig hjem ad endeløse dyndveje, ser jeg over mig en måne, der står bag dunsterne som Satans rødtlysende segl på en lukket verden fuld af langsomt forvitrende håb.

Den onde kniv

Åh, kvinde, jeg mindes dig med skræk og ærefrygt, og når jeg ser på mine hænder, som har kærtignet dig, undres jeg over, at de ikke bløder. Thi du synes mig at ligne en kniv, hamret af en østerbotnisk smed, der har mumlet en dunkel forbandelse over det vand, hvori han hærder sit stål.

Fra hånd til hånd skal kniven gå, og ingen, som besidder den, vil undlade at rose sig deraf. Alle vil prise dens finhed, dens glans, dens hændighed og lethed. De vil overbyde hinanden ved dansegilderne for at kunne kalde den »min«. – Har du set *min* kniv?! Men ingen vil ønske at beholde den. Enhver, der har haft den i sit øje, skjuler i sit sind en smertelig viden om ufortjente sår. Thi den vil ikke blive hos nogen. Oh, det er vel værd at iagttage det listige begær, som, når det først er tilfredsstillet, så hastigt skal forvandles til smerte og skuffelse. Hør blot den højrøstede prangen, sælgerens lovord, køberens hyklede tilbageholdenhed, mens han brænder af lyst. Mænd! Mænd! Mænd! Og kniven ligger til beskuelse, skjult i sin skønt forsirede skede eller ligegyldigt blinkende i sin nøgenhed, som du selv – som en søvrig skøge. Sig mig dog: har du, som kniven, sejlet jorden rundt med en matros for at vende tilbage til vor by? Har du ledsaget skovhuggeren til de vinterlige ødemarker? Har du fulgt fløderen ned ad de brusende elve? Hvem søger du her? Lodsens eller øboens fra de golde skær imod havet derude? Et hjerte søger du, et hjerte, som du kan give ulivssår, jeg ved det nok! Men hvis? Hvis? –

Oi, oi, oi! Hvor havner den onde kniv? Hvem gjaldt hine stærke trylleord, som pålagde den et hemmelighedsfuldt hverv og skænkede den et mystisk egenliv? Skal jeg ved skæret af den osende prås se den glide ind mellem en mands ribben, eller høre et brøl, når den højtsvungen lyner i middagssolen over mængdens hoveder på markedspladsen? Skal jeg en morgen finde den sort af blod i sneen ved siden af et stivfrossent lig, mens tømmerkuskens hest med ludende hoved forgæves venter på sin kørekarl? Vil mon ingen begrave den onde kniv – begrave den dybt i kirkegårdsjord, det sted, hvor den glemt kan ruste!?

Den undvegne

Toivo Rautanpää var brudt ud af arresten denne forårsnat: han var en finsk bondekarl fra Nykyrko og havde tjent på fogedgården. Han havde forladt sin plads i utide, og da gården lillejuleaften nedbrændte til grunden, var han blevet eftersøgt af politiet og sat fast som sigtet for ildspåsættelse. Han havde gentagne gange været i forhør, men havde trods ret fældende vidneudsagn stædigen nægtet at være brandstifter. Han vidste med sig selv, at han var aldeles uden skyld, og når han nu havde brudt jernstængerne fra vinduet, hvilket på grund af hans herkuliske kræfter ikke havde voldt ham stort besvær, og uden at anrette anden malør stilfærdigt havde forladt arresten, var det, fordi han af ganske andre årsager havde tabt tålmodigheden og ikke kunne indse, hvorfor han skulle afvente dommerens kendelse, når han havde så meget at udrette i det fri. Mere indviklet var hans tankegang ikke: Fejlen ved de kloge er altid, at de anser andre for så umådelig snedige.

Da han ved midnatstid klemte sig ud af arrestens vindue, havde han kun seks timer til sin flugt. Han tøvede da heller ikke et minut, men sneg sig bag om byen, ned rundt enden af vigen og over Sorvakkos bakker til Vilisalo sund. Han valgte det smalleste sted og svømmede over. På Vilisalo nærmede han sig en af de ubeboede villaer og søgte efter en farkost. Da ingen sådan fandtes, løsrev han en del af spåntaget på et skur og bar det tværs over øens klippefulde nordspids til det bredere vand, der adskilte denne strand fra den lille holm, hvor yacht pavillonen løftede sit tårn. En stærk brusen ledsagede ham på hans famlende gang. Han nåede midtvejs med sin byrde, vinden mødte ham og slog i mørket mod hans drivvåde legeme, som var han rendt imod en isvæg. Han vaklede, og taget var ved at flyve fra ham. Han gispede efter vejret og skubbede sin byrde til rette. I det natlige rum syntes på en usynlig slette under ham hvide processioner at drage forbi, frådglimt af de vandrende bølger.

Han rutsjede, faldt, tørnede mod træer, slæbte sig frem. Nu var han ved strandkanten.

Bag et par store sten huggede han sig ned og stirrede ud i det fløjtende mulm. »Du kan ikke,« sagde han til sig selv. Et skvæt slikkede over stenene og sølede ned på ham; sjælen krympede sig i hans krop. »Nej, kan du vel?« smigrede afmagten atter, og han lukkede øjnene. Skulle han blive her og lade sig tage? Langsomt begyndte billederne at gøgle i hans sendrægtige fantasi: Hvorledes politiet mandstærkt ville ankomme til øen og dele sig i to troppe, hvoraf den ene gennemsøgte det indre, mens den anden eftersporede breddernes gemmesteder; hvorledes man ville opdage hans hærværk og følge hans spor; hvorledes han forgæves ville rejse sig til kamp mod bevæbnede fjender, blive besejret, bundet, sejlet til staden, indespærret på ny, dømt – thi ville hans flugt ikke blive tolket som et nyt uigendriveligt bevis for hans skyldbevidsthed?

Han sprang op.

Om en måned skulle Hilmas og Tures bryllup stå! Men hans lod ville blive ...

Nej!

Han ledte sig frem over klipperne til en knagende fyr, afrev to mægtige, nålebesatte grene, vendte tilbage, skød spåntaget ud i vandet og satte sig skrævs over det med en gren i hver hånd. Et par gange blev han suget ind mod den svære ral, men kom endelig flot og roede fremad. Taget væltede sig i søerne, der fra siden uafbrudt slog op over Toivos højre ben, så at han fra hoften nedefter blev bearbejdet som med en kølle. Rasende brugte han sine armer og skuldres kraft for ved hjælp af de primitive årer at overvinde strøm og bølger. Afdriften førte ham heldigvis udad: Da han efter en halv times afsindigt slid var nået et par hundrede meter forbi pynten, hvis hvidkalkede sømærke lyste spøgelsesagtigt bag ham, kunne han lade sig drive for vind og vove. Han holdt fyrregrenene oprejste foran sig, så at de over hans hoved dannede et sejl, og nærmede sig nu ret hurtigt sit mål.

Taget duvede ikke mere så livsfarligt, og Toivo trak benene til sig; de var næsten følelsesløse af kulde, men gnide dem kunne han ikke, han havde nok med af holde sine master i stilling. Tænderskærende opdagede han, at nogle minutters dvaletilstand havde været nær ved at ødelægge sejladserne for ham. I dampskibsrenden gik der en rivende strøm der allerede havde bragt ham helt ud af kurs. Altså måtte sejlene igen blive årer. Han roede som en vild. Thi at hvirvles gennem det smalle stræde mellem Pavillon-øen og Nohia, suges ud i bredningen mellem Hanko og »Amerika« – det ville være ensbetydende med den visse død. Mere og mere nærmede hans skrøbelige fartøj sig Pavillon-øens nordlige odde, men hele holmen var ikke større end et moderne slagskib, og bølgerne susede forbi den som væddeløbsheste. Da taget var kommet ned på højde med pyntens yderste spids, der som en stålvædder ragede frem i skummet, prispav Toivo sin skude og sprang i vandet; han havde halvtreds meter ind til land, men da han flåede sine knæ til blods på stenene, var han drevet forbi hele det langagtige skær til dets sydlige strand. Et minut senere, og han ville være kastet ud i det brølende kaos.

Da flygtningen stønnende havde slæbt sig op ad skrænten til bygningen og fundet læ for nordøstens isnende vingeslag, sank han sammen – overvældet, ikke så meget af træthed, som af tingenes ubarmhjertighed og med en lammende ensomhedsfølelse. Han sad med hovedet støttet i hænderne og klynkende forurettet: » Hvad har jeg gjort? Hvad har jeg gjort?« Alting slog løs på ham, vendte sig imod ham, mishandlede ham skånselsløst. Han forstod ikke sig selv. Det havde været hans agt ganske simpelt at gå hjem til Nykyrko og tale med Hilma, men ikke så snart var han ude af arresten, før hans frygt viste ham alt i et andet lys. Undvige! I hans indbildning sprang forfølgerne op af jorden i samme nu, han viste sig fri. Umulighederne rejste deres mure om ham så trykkende trangt som selve cellens vægge. Der syntes, mens han løb, stadig kun én udvej åben for hans kredsede tanker: at vedblive med at løbe – bort, bort! – fra alt det, der havde draget ham ud af fængslet. Mod sin vilje var han her i den stormende nat, på et menneskeforladt skær, og følte dog, at det ikke kunne være anderledes. Han kunne ikke udholde at blive i arresten, og det var ugørligt at vende hjem til Nykyrko, hvor politiet ved det første morgenlys

ville spejde efter ham ... Hvad havde han gjort, eftersom alt dette sammensvor sig om at jage ham ud mod usseldom og venneløs elendighed? Men han spurgte blot, han klagede; han gjorde sig intet klart, han svarede ikke. Der listede sig over ham en følelse af, at det slet ikke var ham selv, der måtte udstå alt dette – det kunne ikke være ham, da han ikke havde fortjent det. Det var, som om han ansvarsløst handlede for en anden, der var i stor nød, og hvem han måtte yde disse pinagtige tjenester. Og for denne andens skyld var det også, han nu stod op og begik indbrud.

Han kastede sig mod pavillonens verandadør, så låsen brast og ruderne splintredes; efter at have opbrudt endnu en dør gik han ind i restaurantens forrådsrum og begyndte der i mørket at gennemrode alle skabe og hylder. Af spiseligt fandt han kun nogle stenhårde brødkorper, men i forskellige flasker stod rester af spiritus: svensk punch, cognac, brændevin .... Han drak begærligt, skyllede de søde og kradsende væsker ned og mærkede blodets kriblen i årerne, derefter en velsignet prikkende varme, der løste hans stivnede lemmer. Det faldt ham ikke ind at søge efter penge; han holdt sig til det ene fornødne, intet øjeblik mistede han fornemmelsen af flugtens tvungne ilfærdighed – blot et kvarters hvile, så afsted! Først løb han dog op i tårnet og spejdede ud over reden mod den sovende by. Ingen lys i bevægelse, ingen travlhed ved havnen. Det var godt. Med en lang splint af dørglasset filede han flaglinen over og benyttede den til at surre fire afhængslede døre og et par bordplader sammen. På denne flåde padlede og vrikkede han sig kort efter frem mod Hanko. Et gammelt bræt tjente ham til åre.

Han stod i vand til over anklerne, men sansede knapt nok kulden. Med blind dyrisk energi arbejdede han sig hen over det oprørte, skumkogende stræde. Hans hjerne summede, og gnister fløj for hans øjne. Langs Hanko strand lå der endnu på den strækning, inden for hvilken han nærmede sig land, et bælte af is. Han knuste den med brættet et stykke indefter, indtil den blev tykkere, satte så i et spring ud på den – og faldt igennem. Han prøvede at skubbe sig op, men den kunne ikke bære ham. Lige meget, hvordan han kantede sig, brast den, to gange, fem gange, ti gange ... Endelig gav den sig ikke under hans knæ. Med største forsigtighed halede

han sig op, gled frem – den holdt! Han krøb på alle fire, vovede at rejse sig; han løb, nåede næsten bredden ... og atter brast isens strømslidte dække under ham. Han skar sig til blods på den, flænsede huden af hænder, arme og ben svømmede endelig nogle få favne i åbent vand og følte så bund under fødderne.

Fra det øjeblik, da han brød igennem elletræernes tætte række og fandt gangstien inden for dem, sagtnede han kun sit løb ved stenter og led i stavgærderne. Det var timen før gry. Han måtte have fat i en båd, inden det lysnede, være ude af sigte, når forfølgerne kom hertil. Om to timer ville arrestforvareren åbne døren til hans celle, hans flugt ville være opdaget og jagten tage sin begyndelse. Det nyttede ikke at afsøge villabryggerne, ingen af de velhavende familier var endnu flyttede herud, deres både lå velforvarede i skure langs havnen. Men der boede også flere torpere på Hanko, og det var sandsynligt, at de hurtigst muligt havde sat deres både i vandet eller i det mindste halet dem ned på stranden, for at de kunne blive eftersete, reparerede, tjærede og malede. Til en af disse små skærgårdshytter søgte Toivo at nærme sig, men en forbitret gøen viste ham, at i hvert fald hunden var vågen.

Dette hundeglam forfærdede ham. Han for tilbage i skjul bag træerne, men dyret lod sig ikke narre; det blev ved at give hals, løb frem, så dets reb blev dirrende strakt, og stirrede spidsøret og med en rasende snerren hen imod det sted, hvor den fremmede var forsvundet. Ubevægelig blev Toivo stående og betragtede i det svage skær fra den klare himmel det lave boelshus under svajende graner. Fiskerfamilien måtte allerede være oppe. Af skorstenen stod røg der hastigt som et flagrende slør blæstes fra piben og harpikksduftende spredte sig for som en tynd tåge at blive hængende mellem de nærmeste grene. Et ildskær flakkede derinde og slog gennem den åbne dør sin flyvende rødme hen over jordens pløre og stammernes hvidgrå mosser. Hunden havde lagt sig ned, stadig mistænksom, beredt til at fare op ved det første tegn på uro. Manden i huset kom iført en glinsende oliepjækkert hastigt ud på rydningen, så tvivlende til hunden, bøjede sig og klappede den beroligende. Kræet løftede sig loddent under hans hånd

og sank sammen i kælenkab og bærethed. Han trak det lidt i øret med et spøgende udråb og gik sindigt ned ad stien til vandet.

Da var Toivo lige ved af skyde alle hensyn til side. Han måtte over og klappe den hund, snakke med den – have lov til i det mindste at tale med en hund. Denne nat havde varet hundrede timer! Han syntes, der var gået en uendelig tid, siden han havde været i berøring med mennesker og hvad menneskers er. Hans hånd kærtegnede allerede, allerede mumlede han små gode ord hen for sig: »Lille vovse, gamle hund.. !« Hvilken fryd at kunne slentre over til det trofaste dyr, gøre sig til ven med det, sige: God morgen! i døren, blive bedt indenfor, sætte sig ved ilden og blive tør, sladre med konen, mens man fik en bid mad, og når torperen så kom tilbage, sådan jævnt hen i samtalens løb spørge: »Hør, hvis det er til byen, du skal, kan du så ikke ta' mig med ... « Han tog rask et skridt frem, grenene kom i heftig bevægelse; hunden rejste sig truende, og i det samme bøjede fiskeren om husgavlen. Toivo knugede hænderne i hinanden og sukkede smerteligt. Lejligheden var forspildt. Så snart manden var gået ind og havde lukket efter sig, borede den udbrudte fange sig ind mellem nåletræerne – nu under sit forsæts tvang mindre fri end nogensinde – banede sig vej gennem tykningen rundt om den åbne plads og kom således, uden at blive set af andre end hyttens lådne bevogter, til stranden.

Ved en primitiv dæmning af store sten, der var væltede ud i vandet, lå båden med de hejste sejl trommende for vinden. På agtertoften sad en halv voksen dreng og åndede på sine valne fingre. »Far kalder – skynd dig lidt,« sagde Toivo roligt og steg i båden. Knægten gloede bestyrtet på denne kæmpe, der stod frem for ham i sine dyngvåde klæder som en død, der kommer af havet; med et klodset hop satte han op på dæmningen, snublede mellem de runde sten og benede hjem ad stien mellem sivene.

Toivo kastede los, løb hen agter, lod sig falde ned på styresædet, greb om rorpinden og trak ind på de tre skøder til storsejl, fok og klyver. Båden krængede voldsomt over, tog fart ... Det sydede om boven, han mærkede rorpindens voksende tryk mod det indre af hånden, et sprøjt føg ind forude. For en halv storm løb han ud i bredningen. Den samme blæst, der

drev hans farkost frem, bragte ham også lyden af fiskerens vrede råb og hans søns skingrende skældsord; men han agtede ikke derpå. Hans blik var i denne stund ufravendt rettet mod himlen over »Amerikas« sorttakkede silhuet. Der blandede gryets flaskegrønt, der langsomt mælkedes af dagningens hvide stribe, sig allerede med solrødens første svage skær. Pludselig løftede Toivo næven og rystede den truende mod det skønne lys, der varslede dagens frembrud.

Sporskifteren

Det var et overmåde befærdet hjørne, et af storbyens farligste.

Ofte havde jeg undret mig over, at denne gamle mand kunne bebyrdes med ansvaret for omskiftning af sporene på dette sted. Jeg ved ikke, hvor lang hans vagt kan have været – jeg så ham der dag og nat, sommer og vinter, i bagende hede og bidende kulde, i sne, hagl og regn. Altid rolig og uanfægtet skred han frem og tilbage efter bestemte regler, der med korte mellemrum førte ham til dette eller hint spor, som han med sin stang stillede om og derpå mekanisk forlod for at trykke sig op ad husmuren skiftevis til højre og venstre. Jeg spurgte flere gange konduktøren på den sporvogn, der førte mig til og fra mit kontor, hvorfor denne mand ikke blev afløst af yngre og mere velegnede folk, men fik stedse det svar: »Han er fast ansat, og ingen anden kan gøre hans arbejde for ham.«

En dag læste jeg i bladene om en frygtelig ulykke, der var hændt på netop dette hjørne – skylden var sporskifterens, derom var alle enige. Ikke desto mindre genså jeg ham i færd med sin sædvanlige gerning den næstfølgende dag. Nu blev jeg uhyggelig til mode og besluttede for enhver pris at bringe lys i dette mysterium. Jeg ansøgte om ferie i utide og fik den bevilget. Jeg tog post på den gamles hjørne og fulgte med blikket ethvert af hans skridt. Han arbejdede som et urværk. Men en morgen, mange dage senere, lod han, mens jeg stirrede på ham, en linje 2, der skulle dreje til højre, vige af til venstre, så at den kørte ad linje 5's spor og lige ind mod siden af en linje 10, hvis fører havde al grund til at tro, at sporet lige frem var frit for vogne, der gik i retning ad Slotsholmen, som hans egen. Sammenstødet var rædselsfuldt. Den ene vogn væltede, forparten af den anden blev knust, og fra begge vogntog lød skærende skrig og høj stønnen af de mange sårede.

Den gamle blev stående aldeles uberørt af katastrofen. Han bevægede sig ikke af pletten for at komme nogen til hjælp eller hidkalde ambulancen. Rasende over denne ufølsomhed løb jeg hen til ham og ruskede ham i armen, idet jeg skreg: »Men er De da den skinbarlige Satan!?!«

Han hævede hovedet og viste mig sin forstenede maske af årtusinders ufattelige træthed; isen i hans bundløse øjne syntes at blive til stemme i hans mund for at fremføre disse fire ord: »Man kalder mig Eros.« Og stum bøjede jeg mine knæ for ham på asfalten.

Foråret

Vår og elskov er et gammelt par. De traver langsomt fremad, iført deres kummerlige dragt, to grå forknytte gøglere på rejse. Den ene slæber duknakket på en dårligt bundet bylt med sine blomstrede kjoler, den anden skyder varsomt foran sig lirekassen med fugletriller og med dyrebrøl. Dog skelner mine langsynede øjne, at bylten er omvundet med Majas slør, og at elskov har vinger under kappen.

Hvorfor går jeg mon selv på den opblødte vej i den drivende tåge, om ikke for at møde dem? I mange dage har jeg ved fyraften med kæp i hånd begivet mig ud at spejde efter dem og forgæves med dupskoen vendt de gule strå for at lede om en grøn græsspire, som kunne bebude deres komme. Nu er de her, og hvor ringe de end syner, vil jeg følge dem langs de rislende grøfter mod deres rasteplads og som et barn glæde mig ved deres gøgl en gang endnu. Stille lader jeg dem passere forbi mig, og i dette øjeblik er det, som en lydhørhed uden lige med aftenskumringen sænker sig over naturen, som om alt fjernt og nær nu tier i anspændt lytten til disse mødige, slæbende trin af vår og elskov, som vandrer. Ja, selve den hvilende jord synes at holde sine skabende kræfter i tømme og hæmme sit åndedrag.

Men vår og elskov vandrer, og jeg flytter min kæp efter dem.

Snart føler jeg, at der er nogen bag mig. Lette, tøvende skridt. Men jeg vender mig ikke. Vi går. Efter en stunds forløb tager skridtene fart, og trinlyden nærmer sig hastigt. En lidt forpustet ungpigestemme spørger bedende: »Å, må jeg ikke nok følges med Dem? Der er en sådan ækel vagabond bag efter mig!« Jeg ler og vender mig ikke. »Værsgo«, svarer jeg, »men der er andre bag ham igen. Vi er en hel procession«. »Er vi?« siger hun forundret »jeg fik først øje på Dem, da jeg hørte den anden traske bag ved mig. Jeg troede, at jeg var alene«. »Det mente vi alle«, svarer jeg.

Vejen slår en bugt og fortsætter mod vest. Langt forude tegner et kirketårn sin blyantsspids mod den svagt rødmende horisont, som om der på himlen

skulle optegnes noget gådefuldt og overjordisk. En købstad ligger der borte bag sine havers træer. Da kommer vi uformodet til en afviser på den anden side et tjørnektrat. Den peger fra vejens dæmning ud i det fjerne, men ingen sti løber efter dens anvisning. Jeg standser, den unge pige kommer op på siden af mig; i skumringen er hun kun pige og ung, et omrids og en stemme. Mens vi forundrede stirrer ud over den øde mark, hører vi med ét en lang fugletrille: det er den ene af de to gøglere, som trækker sin lirekasse over grøften. Den anden står alt inde på græsset; de vil altså vandre ad den usynlige sti mod det ukendte mål! jeg ser på pigen: hun tøver. Men et stykke borte vælter vagabonden med et kejtet spring ned fra vejen og slingrer uden betænkning frem gennem en sprøjtende pøl. »Kom så«, siger jeg blidt. Og vi sætter af for at lyde den mystiske afvisers tavse fingerpeg. »Jeg fryser«, siger den unge pige lidt efter, og jeg tager hendes kolde, smalle hånd inden i min og putter den ned i min lomme. Vi vanker på må og få gennem mørket. Jeg har længe gået og stirret op mod en stjerne, men efterhånden kommer jeg til den erkendelse, at det er slet ikke nogen stjerne, nej, det er kun et hul i vårens teltdug ud til den lyse og gyldne nat. »Se«, hvisker jeg, »der er et til, og et til, mange huller!« »Ja«, svarer hendes lille stemme, »det er et gammelt telt ...« Og vi ler ganske sagte, mens vi sætter os på min frakke, som jeg breder ud over to tuer ved siden af hinanden.

Nu opdager vi først, hvor mange der har fulgt os. En efter en kommer de ind og tager plads i en kreds, kvinder og mænd, unge og ældre, nogle livlige, andre trætte, nogle smilende, andre bedrøvede, alle med længslens stigma, de ensommes furer om munden, som skyldes sammenbidt vilje, beskyttende trods eller vemodig spot. Vi ligner et bystævne i en forbryderkoloni. Og for os skal vår og elskov gøgle!

Den gamle kone famler ved sin bylt. Omsider får hun alle knuder løst, og da hun breder Majas slør ud og hæver det i sine hænder, lyder der råb af undren og glæde: »Gyldne fugle! Blomster, som blåner! Å, hvem har vævet morgenrøden ind i nattens silke?!« Hun svøber sig i denne pragt, bliver en kort stund ét med den, knejser. Og se, nu er hun forvandlet: så ung, så rank og dejlig; hendes smil er selve sorgløshedens glans. Da

oplades vort syn, og vore øjne skimter hendes legemes hvidhed bag sløret; hun er nøgen. Et forløsningens suk høres fra vor fattige skare; thi vi, som intet har at håbe, er visselig meget krævende, og straks blev det yderste os givet. Heri er der løfter. Intet tilsagn kunne tilfredsstille os som dette: nøgenhed. Og våren forlader sit hulle. Det synker om hende, og hun træder ud deraf som en gudinde af sit alters offerdamp. I det samme letter sløret fra grunden som en tåge og hæver sig langsomt, stiger og stiger. Blomsterne bliver til himmelblånen, de gyldne fugle til sollyse skyer, og morgenrøden falmer i det høje. Det er dag. Våren danser over enge.

Alle fugle synger til hendes dans. Fra sløret sænker sig en støvregn, der glitrer som ædelstene. Den gamle mand drejer på lirekassen. Kvit, kvit, lyder det spørgende; derpå kommer forsøgsvis en enkelt trille, og pludselig vælder det frem: et sus af hundreder små vinger, en skingren og jubel af mangfoldige struber; der indimellem en hvisken og tiskan, pludselige pauser, lange fløjttoner, rappe skænderier; og så atter et solskinsfortissimo. Ved alle guder, hør kastagnetterne: Storken er kommet! Og nu klukker og spotter og hvæser og kra'er det fra alle sider.

Våren svinger sig på lette fødder; fra hendes kurv flyver en regnbue af blomster... Men nu svimler hun og segner. Himlene gløder, det er middag. Fra solen styrter en strøm af ild og antænder jorden. Farvede flammer, gule, grønne, blå og røde, slår i vejret overalt og synes som lygtemænd at flakke frem og tilbage. Og se, nu løsriver de sig; de flyver. Det er, som om blomsterne fik bevægelsesfrihed og flagrede op fra græsset. Sommerfugle, sommerfugle! En hær af strålende, vingede insekter, mere talløs end Xerxes' myriader. O, hvilken pragt!

Rummet genlyder af brunstige brøl. Har du da ingen skånsel, elskov? Skabningen stønner under dit åg. Dit vanvid syder i alt levende. Hjordene stormer frem drevne af din pisk. Overalt raser kamp, overalt flyder blod...

Skræksomme er disse røster fra de umælende, snart som hyl af sirener, snart som klynken af børn, men hør, der lyder et bulder forfærdeligere end jordens stemmer. Det mørknes, et truende mulm drager frem med ild i sin

favn. Tordenen ruller. Voldsomme vindstød er uvejrets bebudere, græsset bølgler, træerne svajer. Hagl pisker ned. Lyn. Et øredøvende brag. Ve os, ildslangen bed. Hvor elskov stod i sin pjaltede kappe, der hvirvler nu en flammesøjle. Men af den hæver guden sig i ung majestæt; mægtige vingeslag bringer ham til det sted, hvor våren hviler, han griber hende i sine arme og svæver mod de tætte skoves ly.

Da regnen kort efter stilner, og skyerne spredes, oprinder dagens dejligste timer, de, hvor vi ikke ser forår, ej heller elskov men fornemmer deres mægtige indflydelse, da vi, de ensomme, skal være vidner til de selskabeliges samvær. »Se«, hvisker den unge pige ved min side, »således plejede far og mor at gå om søndagen med os to pigebørn. Men nu er far død, og min søster er gift i Amerika. Selv må jeg flakke landet rundt fra by til by for at tjene mit brød; i to år har jeg ikke besøgt min mor«. »Der er hun«, mumler vagabonden, »men hvem er nu det, hun følges med? ja, minsæl er det hende, som jeg sled og slæbte for i seks lange år på den fordømte fabrik, indtil jeg hverken kunne sanse eller samle; og imens løb den sjofle tingest med andre mandfolk. Da jeg opdagede det, smed jeg alting fra mig... Fortvivlelse, det er noget for fine folk. En anden en slår sig på flasken og den frie luft. Men slippe for hende, gør jeg sgu aldrig; den orm skal gnave mig, til jeg falder i grøften og kreperer... « »Hallo, Kaj!« råber en halvgammel mand og rejser sig halvt op; »nej, han hører mig naturligvis ikke. Så lidt som min ungdom vender tilbage... Vi delte ondt og godt med hinanden, læste og vandrede, drev sport og dyrkede kunst i hinandens selskab; vi var venner, som kun unge, intelligente mænd kan være det, uadskillelige – indtil en kvinde skilte os; hun der, som så fortroligt stikker sin arm ind under hans. Nu er hun hans hustru. Man siger tilmed, at hun keder ham. Forbandet være hun«.

Rundt om i kredsen lyder halvhøj tale, udbrud, trusler, gråd. Alle mumler hen for sig; ingen ænsrer sin sidemand. Alle stirrer vi frem mod de muntre scener, som opruller sig for vore øjne. Unge menneskers leg, leende, brogetklædte pigeklynger, elskende par, familier på udflugt, raske vandrere med kæp i hånd, cyklister i endeløse karavaner, biler i rene, stærke farver, som skinnende glider forbi. Samvær, samliv, samfund! Vi

mærker ikke timerne, der iler fra os, mens vi sammenligner, genkender, opfrisker vore savn, genopvækker vore sorger, og allerede er det aften, allerede har endnu en dag sluttet sig til den fortid, der stillede os udenfor fællesskabet med mennesker. Vi er blevet tavse, Natten lægger sine skygger over os. Aftenrøden brænder i vest. Da knalder et skud. Vi farer op. Vagabonden ligger sammensunken på jorden. Panisk angst griber os. Vi stimler ud, skilles, forsvinder i mørket til alle sider.

Atter føler jeg den unge piges hånd i min, hun ryster og skælver, den lille. Længe går vi i stilhed. Da vi når til landevejen, siger hun frygtsomt: »Det er klaret op. Stjernerne kommer frem«. »Ja«, svarer jeg, »og det *var* også kun stjerner ikke huller i vårens telt«. Hun nikker. Men pludselig udstøder hun et skrig: »Så har jeg alligevel ikke drømt! Se, der går de jo! Der, et stykke henne i mørket. Den ene slæber duknakket på sin bylt, den anden skyder varsomt lirekassen foran sig. Å nej, å nej, hvem kan det dog være?«

»Kære barn«, siger jeg, »vær dog lidt fornuftig! Det er jo kun et par gamle gøglere, formodentlig på vej til et marked ... «

Brødrene Ferrani

Det var et par døgn efter nymåne, og en kulde, så det forslog noget. Dejligt midvintervejr for øvrigt; stille, så man kunne høre en hund gø ude i Sønderholm, om der ellers var nogen, der forstyrrede den, og kaneklokker klingre i en hel fjerdingvejs afstand. Bredningen var tillagt, over strandengene lå dyb sne, og langs vejen løb to høje snevolde, op af hvilke de alderstegne piletræer jammerfuldt strakte deres nøgne kviste mod himlen.

I snenatten, hvor ingenting har virkelighedspræg, og endog luften fornægter sin natur og smager som isafkølet rhinskvin, kom en mand gående i lavlandet, der, hvor Binderup å under sit hvide dække rislede ned imod fjorden. Han passerede vandmøllen og vankede videre med usikre skridt. Underlig var han at se, og endog hans skygge syntes ikke at ville vokse ud til den sædvanlige overvættets længde, da han passerede forbi de oplyste vinduer i møllehuset. For at sige det kort: han lignede en overskåret kæmpe. Denne mand var beruset. Han var beruset af brændevin og juleøl, af vemodig gensynsglæde og af vinternattens iltede, sølvlysende luft. Begyndelsen til hans rus, som til enhver rus, var sjælelig. Han fejrede sin frihed.

Et stykke bag ved ham, ned ad bakken fra landryggen, kom der en anden mand. Hans skygge var der ikke noget i vejen med. Da han kom forbi møllehuset, hoppede den nok så nydeligt over brogelænderet og ned på åens is, hvorfra dens hoved skød op på den anden bred. Jo, det var en forsvarligt lang skygge, og manden var næsten lige så lang som den; og dertil en del krumrygget. Også han var – ubestrideligt – beruset. Han fejrede sin frihed.

Helt oppe, hvor vejen bøjer fra til Nørholm, skridtede en tredje mand afsted i samme retning som de to andre. Han var jætてagtig, fuldskægget, tung, men velproportioneret. Sandheden tro må man indrømme, at han var beruset, skønt intet i hans holdning eller bevægelser tydede derpå. Han fløjtede. Han fejrede ved et sandt musikalsk orgie sin frihed. Han havde

fløjtet, lige siden han forlod Aalborg: viser, stemmer af symfoni- og kvartetsatser, arier – alt imellem hinanden. Og han fløjtede henrivende blødt, rent og udtryksfuldt.

Hver af disse mænd havde i hånden eller over skulderen en vadsæk.

Da den tynde trods al vaklen og svinglen hurtigt halede ind på den første som følge af sine bens formidable længde – og just hvad underekstremiteterne angår, havde naturen vist sig særlig karrig mod den overskårne – medens den sidste af de tre, der gik med lange, jævne skridt, kom hastigere frem end nogen af de andre, traf det sig således, at de alle tre på én gang befandt sig i kort afstand fra hinanden på den lige vejstrækning, der fører ind til byen, og de to bagerste kunne hver især i det klare måneskin tydeligt følge den forangåendes bevægelser over den sneklædte vej. Da den tynde så den overskårne trimle om, satte han derfor i en højst usikker galop, og straks slog også den vældige tredjemand over i løb. Men den tynde troede, han var ved at få den glade dille, da der vederfores ham dette, at den forreste ikke sømmeligt blev liggende og ragede om sig som en rygvendt oldenborre, men, næppe falden, i en række ypperlige sidelæns kraftspring trillede hen ad vejen som et løbsk hjul, for endelig uden sideblik til ligevægtsloven at hoppe på hænderne over en drive, frem og tilbage, frem og tilbage... Og da derpå rummet bag den tyndes ryg syntes at udsende en tordnende baslatter, blev han så forknyt, at han ravende og bandende ønskede sig langt væk. Det kom han imidlertid ikke; thi en hånd ramte hans skulder som et kølleslag, og han sank hylende i knæ. Hylet stoppede øjeblikkeligt den overskårnæs morskab, og han kom løbende uden først at vende hovedet op og benene ned – det glemte han i farten. Alt imens skældte han ud på tysk.

"Aber so halt doch's Maul mit dem Brüllen, Federigo! For du er det jo!" sagde nu også bassen. "Man kan jo sig selv ikke høre tænke."

"Herrgott, Herrgott," klynkede den tynde, "bist du es, Pietro? du havde nær das Lief skræmt af mig! Han der, er han den Jacopo?"

"Certainly," forsikrede den overskårne. "What did you take me for?" Vips, stod han på benene.

"Det er hårdt nok, was? Kendt over den hele verden, doch ikke af sin egen bruder. Ganske som po teatret," udbrød den fuldskæggede og sluttede de to i sin rummelige favn.

"Was freu' ich mich, was freu' ich mich!" sang den høje med lys stemme og besvarede brødrenes kys.

"United at last!" sagde den lavstammede kraftspringer. "Men skal vi ikke go?"

"Bandsat koldt!" indrømmede den store. Og det blev sagt på rent dansk, hvorfor det må antages at have været en ikke helt sjælden vending blandt det kongelige kapels medlemmer.

De fulgtes ad ind imod byen.

"Nå, broder," sagde hver af de tre Ferrani'er til sin sidemand, "du har altså ikke soldet alle pengene væk i udlandet?"

"Å nej, det går an; man har jo lagt en skilling op," lød svaret.

"Og kom du til Tessin?" spurgte Federigo, caféværten fra Berlin.

"Ja," bekræftede musikeren Pietro, "det gjorde jeg. Og jeg så også faders hus dernede. Men..."

"Nå?"

"Nej," Pietro rystede på hovedet, "der var smukt, men der følte fremmed. Hjemstavn får man i sin barndom. Det er her, jeg har hjemme."

"Hm," smilede Federigo eftertænksomt i mørket mellem de høje popler, som nu stod i geled langs vejen, "hvis man havde giftet sig i Tyskland, er det jo ikke godt at vide, hvordan det ville føles..."

"Såmænd. Men det har du jo ikke gjort. Ingen af os er gift..."

"Nej, de tykke kvinder dernede var for klodsede og de tynde for benede og skarpe. Uf, der var en, som..."

"Som lagde an på dig og dine pølser, hvad?"

"Huha, ja. Lad os ikke snakke om sådanne grimme ting. Nej fy da!"

De to andre lo.

"Hvorfor er du ikke gift, Jacopo? Er det faget?"

"Tja. Det var måske lidt for let at lade være. Men hvorfor skulle man også gifte sig, når man hver dag kan risikere at dø bort fra både kone og barn?"

"Og desuden, Jacopo?"

"Yes, by Jove! Jeg havde heller ikke lyst. Det var jo det!"

"Jeg ligeså lidt," indrømmede Pietro. "Jeg ville hellere gifte mig med min obo. Den kræver tilstrækkeligt af både tid og af følelse."

"Sludder," sagde Federigo.

"Nonsens," sagde Jacopo.

"Nå, hvad kalder I så det, I andre har budt mig?" spurgte Pietro harmfuld.

"Udflugter, udflugter!"" lød det leende i duet.

"Ser vi det!" sagde Pietro Ferrani med ét alvorligt og vemodsfuldt. "Ingen af os har altså glempt..."

"Tykke Anna..."

"Og lille Viva! Ikke jeg!"

"Og heller ikke jeg," fortsatte Jacopo. "I Tessin har jeg også været, som vi blev enige om pr brev for ti år siden, men jeg syntes, jeg var på hotel hele tiden, skønt der var dejligt. Det var, dengang jeg brak den arm her i Turin. Skulle ligge, sagde lægen, ikke røre den. "Nå," sagde jeg, "så vil jeg ligge på kro i Tessin." "Han er gal," sagde direktøren. Men jeg betalte ham og svor at komme igen – og kom igen. Og vi gik til Amerika, og jeg gik med. Men nu er jeg her – endelig. Hvad? Ikke?"

"Er du helt færdig med cirkus? Det er jo synd. Du, der er så morsom. Du har altid været så sjov..."

"Ork," sagde den overskârne, "de har grint det morsomme ud af mig i tre verdensdele. Og hvordan kan man være morsom i Punta Arenas? Har du tænkt på det? Eller i Pittsburgh, hvor der ingen himmel er, som ser en, når man er bedrøvet bagefter? Nej, færdig med fyrre – jeg er fyrre og færdig, som jeg lovede mig selv og jer to, da vi kørte herfra som drenge den morgen tidlig..."

"Jeg er kun niogtredive og noget," sagde Federigo, "men jeg har den café solgt."

"Min embouchure er ikke, hvad den har været," mente Pietro, "den er toogfyrre som jeg selv."

"Det var den café, hvor jeg var kelner først, da jeg kom til Tyskland," vedblev Federigo, "og hvor værten en dag smed mig ud. Men jeg klarede mig og kom tilbage ti år efter, da jeg hørte, han var kaput. Jeg købte det hele. Og da dokumentet var underskrevet, og jeg havde beset lokalerne,

så tog jeg ham i kraven og smed ham ned ad den samme køkkentrappe. Hvis han havde været så dygtig i sit fag, at han i mellemtiden havde kunnet udvide, som jeg har gjort, så havde den trappe slet ikke eksisteret længer, og det havde været jammerskade – endda jeg måtte betale en stor bøde for min fornøjelse..."

"Det fortalte du rigtigt med inderlighed," sagde den berømte klovn, og de begyndte at le alle tre. Men deres latter døde hen af sig selv. De stod nu midt på den lille bys stille, sneklædte torv. Rundt om lå under hvide tage de tavse, lave huse, sorte af væg i skyggen og med det blege måneskær over skorstene og tagskråninger. Intetsteds lys i noget vindue. Det var over midnat. De tog hinanden i hånd og smilede derpå undskyldende til hinanden.

"Hvor her er tyst," hviskede Jacopo med ærbødig undren.

"Fred ved nat" sagde Pietro.

"Verden derude er ikke til," bedyrede den lange dæmpet, og de nikkede. Så gik de ned ad gaden til byens bedste hotel, hvor de var ventede.

Næste dag var der i en tilsneet have uden for et hus i byens udkant en lille pige, som havde sin kongelige fornøjelse af to herrer, der var på besøg hos moder. Skønt stumpens navn var Stine, ville de begge absolut kalde hende for Viva, som mor hed. Og medens den ene gik ind for at tale med mor, tog den anden hende på armen og fortalte i rivende fart en historie på et sært mål, som hun ikke forstod ret meget af, men som lød så ubeskrivelig morsomt. Manden var så lang og tynd, at hun følte sig på vej til himlen, da han rystede hende i sine arme, og som alle små kvinder på vej til himlen og ned igen skreg hun himmelhøjt, af fryd og skræk og mavekildren. Så kom den anden herre ud fra huset, han, der var så lille og firskåren – og han var næsten endnu bedre end den tynde, som straks forlod hende. Den lille kunne ride en hest, som slet ikke var der, og falde ned på halen fra den, løbe med tungen ud af halsen efter den og springe op på den igen og lade den trave, galopere og gøre kunster til hornenes trutten. Det var ikke

til at forstå, hvor al den musik kom fra! Just som han under barnets jubel var i færd med denne idræt, kom den tynde herre frem i døren, ledsaget af dets moder, og de så begge triste ud. Så blev den lille, svære herre også alvorlig, og dermed var den forestilling til ende. Børn er vant til at resignere over for bratte og uforklarlige overgange i de voksnes humør.

Begge herrerne bød farvel, mor fulgte dem til lågen. Men stumpen ville med dem, så da mor vendte sig og langsomt gik tilbage ad hovedgangen, smuttede den små ud ad lågen og løb hen og puttede sin hånd ind i den morsomme lille herres. Han så ned og smilede pludselig igen muntert til hende. Og nu fortsattes eventyret. Mens de spadserede, lød der på ny de dejligste toner; imod dem kom en meget stor mand, ud af hvis skæg der stak et mærkeligt rør med et strå i foroven. Og nej da, hvor hans fingre løb hen ad røret! Tonerne trillede som små vejsten ned ad en bakke. (I betragtning af, at det var en allegro af en gammel fransk mester, Pietro Ferrani diverterede med på offentlig gade, var det måske ikke så underligt, som det var spøgefuldt at iagttage for en lille pige.)

Da han fik øje på Jacopo og Federigo, der smilende skridtede afsted med den pludrende Stine imellem sig, tog han oboen ud af skægget og sagde modfalden: "Hvadbehager? Hun vil vel ikke have jer begge to?"

"Vi har anbragt den lille her i vor fælles kurv," svarede den tynde.

Straks lyste det op i musikerens ansigt. "Det er følgen af sådan at falde med døren ind i huset. Se på mig: Jeg har tålmodighed. Ved I, hvor jeg har været henne?"

"Det er ikke svært at gætte: hos tykke Anna. Du var altid hendes kælebarn."

"Akkurat. Hos din bedstemoder, skattepige. Og jeg har en indbydelse til jer to. Kom med mig tilbage til Anna. Hun længes efter at hilse på jer. Og der venter jer kaffe med æbleskiver og napoleonskager fra Klintegaard."

"Fra Klintegaard! Ork, ork, om jeg dog havde haft dem i Berlin! Så var jeg blevet millionær!"

"Hør nu! Forord byder ingen trætte. Jeg vil have store Viva til vor husholderske. Jeg har slået på det over for Anna. Hun mener nok, datteren vil."

"Rigtig vel betænkt af dig! Men..."

"I må herefter opgive alt kurmageri."

"Naturligvis," svarede de begge.

"Så er vi altså enige!" Dudidudididuh!

Han havde atter stukket strået ind i skægget, og fingrene løb hen ad røret, mens de alle vandrede hen til det diminutive hus, hvor deres elskede Anna boede – Anna, den trivelige, den evigglade, der engang havde været som en himmelsendt trøstens engel for tre forpinte drenge, da hun med sin lille datter (der nu var stor, havde været gift med en snedker og nu var blevet enke) drog ind i blikkenslager Ferranis hus efter den strenge, indtil forfølgelsesvanvid sære og herskesyge fru Ferranis død. Det er bemærkelsesværdigt, at den blodrige, sanselige blikkenslager trods sin halvt italienske herkomst aldrig havde indladt sig i forhold til sin husholderske, så at end ikke den ringeste plet formørkede den glans, hvori mindet om Annas hjertevarme strålede for de tre sønner.

"Goddaw, bette børen!" sagde Anna fra sin bedstemoderstol, for nu var hun rent uflyttelig – at sige, sådan lod hun; thi gjaldt det noget, rullede hun godt nok afsted.

Og "goddaw!" skreg de alle tre og valsede rundt om hende med den lille til oboens dideluh.

"Huh, mine fingre!" råbte musikanten, "de er helt frosset af!"

"Kaffe!" brølede de alle i kor.

"Æbleskiver!"

"Napoleonskager!"

"Jow, jow I ka' da hent' 'et sæl' på fyrstede'..."

De dækkede bord foran hende, hældte skoldende kaffe op og smovsede i de delikate, brune, duftende æbleskiver.

"Mum, mum" – den sprøde halvglobe stak i en opspærret mund og forsvandt med et svup, – "nu er jeg tretten år!"

"Og jeg fjorten."

"Og jeg sytten."

"Det er fars fødselsdag..."

"...og vi sidder her i køkkenet..."

"Herregu', kan I da how det'? Å den næst Morren... Nej, nej, nej..."

"Ja, næste morgen var ilden slukket..."

"Og kaffen kold..."

"Butikken lukket..."

"Og far borte – for altid..."

"Men du var der, Anna!"

"Og lille Viva!"

"Jow, for a tint' 'et wal, a tint' 'et wal!"

"Du ville være mor for os allesammen."

"For fallittenspillerens børn," sagde de tre med dyb hengivenhed og kærlighed. Men ordene farvedes af en vis bitterhed trods alt; de blev hentede op af erindringens kiste, hvoraf de var blevet taget frem, vendte og drejede og vejede i mange onde år.

"Du fik os anbragt, da vi ikke ville ligge dig til byrde..."

"I va' nown rejti' slemm' Knejte," indskød Anna.

"Ulydige og trodsige, ikke sandt? Jo. – Gu' satte os i pleje og lære hos dine slægtninge og bekendte i Aalborg..."

"Du troede, jeg ville være tapetserer," ytrede klovnens bistert.

"Nej, a gjor' ett," lo Anna. "For do hå' worn en klovn ål di' tij!"

"Ja," indrømmede Jacopo, "jeg rømte da også med den cirkus Beketow."

"Jeg tudede i horn fem år i regimentsmusikken, gav undervisning og sultede," gryntede Pietro.

"Mens jeg bukkede mig krum og rendte mig platfodet som kelner. Men jeg kunne tale tysk, og fik plads på "Phønix" og opvartede d'hr. grever og baroner. Jeg skrabede også penge sammen."

"Ja, nok til at hjælpe mig til København og til selv at komme udenlands" sagde Pietro kærligt. "Nå, jeg havde jo en ganske lille nødskilling..."

"I skal ha' ug alle tre" bestemte Anna.

"Jamen, vi får en kurv i Stedet – Viva," sagde klovnens ynkeligt-lystigt.

"I sku' skam' jer nown!" råbte nu bedstemor og rystede sit fedt i harme. "Ær I mandfolk? Elle' gor kanskiesens hiel byen ett fuld a' kålworn' tøser? I ka' wal vent' og si', hudden de' ve' spæn' a'?"

"Uf," lo caféværten, "nu går der ild i madammen. – Det er jo din datter, det drejer sig om. Ikke alle de andre..."

"Hun ka' wal ett gywt sæ mæ jer ål tri," brummede Anna. "La' no den treije snak' mæ hinner. Somtije fløjt' man sæ bejst te rett' mæ wos kvennfolk." Og hun kneb det ene øje i.

Oboisten blev kogrød i hovedet. "Tak for kaffe – og farvel," sagde han hastigt, tog sin frakke på og løb med hatten i hånden ud ad døren. Jacopo og Federigo stirrede bedrøvet og menende på hinanden.

"Så går vi vel hen og ser på butikken og den gamle Gård?" spurgte klovnens spagfærdigt; og de rejste sig og tog afsked. Men den lille gik med dem.

Pietro var allerede i Vivas have. Han gik rundt om gavlen af huset og kiggede ind gennem køkkenvinduet. Der stod den unge enke og tørrede tallerkener og kopper af i et rødtribet viskestykke. Da hun fik øje på musikerens ansigt uden for ruden, tabte hun en tallerken på gulvet. "Det betyder lykke," smilede Pietro hen for sig.

Hun åbnede lydløst døren til den lille gang med loftstrappen, hvor katten lå trykket så rart ind til den lune komfurvæg, og fandt den blåmalede køkkendør lukket. Da han skød den op, var pladsen ved vasken tom. Forundret blev han stående på tærsklen, men da hans søgende blik tilfældigt stjal sig ind igennem sprækken mellem karm og dør, begyndte skælmeriet at sitre i hans øjenkroge. For der bagved sås et rødtribet viskestykke, der umuligt kunne hænge på et søm, og desuden en blå nederdel og et hvidt forklæde over et par hjemmesko – og der var fødder i skoene, lange, smalle fødder. Dristig skred han ind og stillede sig over

for den, som havde søgt skjul (nu var viskestykket avanceret til tyrkisk slør). Han lod det imidlertid ikke blive, hvor det var. Blidt tog han om de kære arme, drog dem ned og så ind i det blussende ansigt.

"Er du vred, fordi jeg kommer sidst af os tre, Viva?" spurgte han. "Jeg er her jo dog på den aftalte dag, og det er ikke min skyld, at Federigo og Jacopo har haft et sådant hastværk med at besøge dig..."

"Å, det gjorde mig så ondt," sagde hun; men hendes øjne fortalte noget andet.

I Pietros miner læstes en vis skuffelse og spænding; thi hun slog ikke armene om hans hals, hun kyssede ham ikke, hvad han efter tonen i hendes breve havde ventet. Dog lod han sig nøje med blikkets budskab og spurgte roligt: "Du har noget vigtigt at tale med mig om – noget som kun kunne betros til mig, ikke til mine brødre?"

Hun nikkede, og de let optrukne bryn viste, at hun straks havde opfattet hans resignation. Men ikke, hvorledes hun optog den. "Ja, noget vigtigt. Vær så god at gå indenfor. Jeg kommer straks."

Som kvinde kunne hun ikke undlade at gøre en smule toilette, selv før sådanne vigtige meddelelser. Og hvem har egentlig en målestok for, hvorledes de kvindebreve skal være beskafne, der giver en mand ret til at komme på besøg ad køkkenvejen?

Han ventede i en hyggelig og ren spisestue. Kobbergenstandene på buffeten skinnede. Lysedugen var et nystrøget kunstværk. En anelse af en fin, ubestemt duft forsødede luften derinde. Han satte sig og følte straks, at det var en venlig, indladende sofa, der hverken fjedrede ham fra sig eller viste ueftergivende hårdhed.

Hun trådte ind; og han mere fornåm end iagttog forskellen fra før. Han havde ikke megen erfaring med hensyn til kvinder, i virkeligheden så lidt, som de mænd får, der lever i lyset af et minde. Hun havde taget forklædet

af, en anden kjole på, friseret sig og skiftet sko, alt i en håndvending. Han rejste sig og bukkede let, som om han først så hende nu; hun smilede, ikke uden koketteri og meget påskønnende over for dette lille, instinktmæssige galanteri, der røbede en finhed, som hun langtfra var vant til.

I sin uvished begyndte han at tale om sine brødre, skildrede tre ensomme mænds liv og vandringer, de breve, der havde krydset over verden, og de tres sammenhold under alle skæbnens tilskikkelser og trods al adskillelse, den trofaste broderfølelse og hjemlængsel, som havde modnet beslutningen om at holde op, forlade alt og samtidigt rejse tilbage til fødebyen og det fædrene hus, så snart de fornødne penge var tjente. Der var også noget, han fortav; men hun vidste, hvad det var. Efter sin mands, snedkerens, død havde hun modtaget breve fra dem alle tre og besvaret dem – men ikke på samme måde.

Da han omsider halvt forlegen standsede, spurgte hun pludselig: "Jacopo og Federigo har nok ikke glemt deres barndoms færdigheder – hvordan er det med dig? Kan du endnu fløjte, Pietro?" Hun spurgte ganske jævnt, men det var et farligt spørgsmål – en af disse uudgrundelige kvindeprøver, som mænd i ni af ti tilfælde ikke er forberedte på og ikke kan bestå. Men han spidsede blot munden og begyndte. Det var ikke alle de indviklede temaer, han havde forlystet sig med på vejen, mens han vandrede – nej, noget ganske andet. Det var en forårsdag, med alle dens fuglefløjt under tageskæg, over marker og i lunde. Stuen fyldtes med jublende triller og kaldende kvitten, med lokken og stoltseren, med skrig og bejlerstrid. Taget løftede sig, hvælvet blånede, solen skinnede, blæsten peb over den myldrende strand, hvor mågerne kredsede i skønne sving og dristige styrt, medens vadefugle forneden langbenet pilede rundt eller gravitetisk spankulerede afsted. Engen bredte sig saftgrøn, primula prangede i gule klynger, skovbrynet skyggede, med bøgekroner fulde af hvilende eller flagrende og smuttende små vingede liv, konvaller duftede, og bregner rullede sig op. Men højest over bakkernes vintersæd, højest under himlen, usynlig i lysflimret som en soltone, lød lærkens bebudelse af nyt liv, naturens lyseste, friskeste, helligt vederkvægende klang.

Ind imellem talte han, blot en sætning eller to, og sagde: "Kan du høre, lille Viva?" Og da han var færdig, sagde han det på ny: "Kan du høre, lille Viva?" i en halvt spøgende, halvt kærtegnende tone, som man taler til et barn.

Men det var en kvinde, der kyssede ham; hun havde tårer i øjnene. Prøven var bestået.

Og drengen Pietro, som var blevet mand, tog hende i sine arme og trykkede hende til sit bryst – forundret både som mand og kunstner. Men deri ligger den nobleste anerkendelse af kønsforskellen. Thi kvinden ønsker altid at være en uventet gave og hader intet så hjerteligt som blot en antydning af selvgodhedens overlegne: "Det vidste jeg nok!"

Dog, Viva løsgjorde sig – ikke straks, ikke engang snart, men lidt efter. Og Pietro indlodes ad kyssets port til fortrolighedens stad, hvilket hos kvinder langtfra er nogen usædvanlig vej. Hun skød ham ind i dagligstuen og hen foran et stort chatol af mørk mahogni. "Kender du det?"

"Det er jo fars!"

"Ja, mor købte det ved auktionen, og jeg fik det, da jeg blev gift. – du ved jo, at de fandt din faders lig på stranden ved Klitgaards banker..."

"Hans båd var kængret..."

"Det mener man. Der er ikke fremkommet noget, der kunne tyde på andet..."

Pietro vendte sig bort. Efter en stunds forløb spurgte Viva: "Kan du læse italiensk?"

"Å ja – også tale det nogenlunde..."

"Så forstår du, hvad der er skrevet her. Det er til dig! Mor fandt det i din fars inderlomme, da de var kommet bærende med ham." Hun rakte ham en seddel, som hun tog i sit sybord. Den havde været gennemblødt af vand, skriften var på sine steder flydt ud, papiret skjoldet og gulnet.

Pietro tog den, og Viva tændte lampen. Han stavede sig frem, nu og da afbrydende sig selv med et udråb af overraskelse.

"Det er et brev – til mig som den ældste – et brev, som han ville have sendt os fra Aalborg. Et dokument – Hvad er det? I et hemmeligt rum i chatollet. Fader hentyder spøgende til, at jeg pilfinger har opdaget, hvorledes den skuffe åbnes – – Ja! Ja! Det dæmrer for mig. Må jeg? Tillader du, at jeg forsøger?"

"Møblet er ikke blevet rørt i den forløbne tid, Pietro; det har ventet på dig hos mig. Kun de to ydre skuffer har været benyttede..."

Hun slog klappen ned. Pietro betænkte sig lidt, trak prøvende en skuffe ud, bestyrkedes i sin antagelse og følte sig for. Han gav bagvæggen i det rum, der således var blevet ledigt, et skub, og den veg tilbage. Derpå trak han også skuffen nedenunder ud, og nu viste det sig, at bagsiden her, som ved trykket var forskudt fremefter, kunne bøjes opad på to indvendige hængsler som en lille klap, der skjulte endnu en kort, smal skuffe. Denne var fyldt med et skriftstykke på svært, mange gange sammenfoldet papir.

"Her!" sagde Pietro dæmpet og dirrende, "her er det!"

Han satte sig, bredte papiret ud på bordet og fordybede sig i det, medens Viva stod bag ham fuld af spænding, men lykkelig ved hans nærhed, som hun forvissede sig om ved at hvile hånden let på hans skulder. Lampen sydede stille, og mørket stod bag ruderne derude.

Omsider var Pietro nået til ende med gennemlæsningen og rejste sig langsomt. "Far var ikke lykkelig i Danmark," ytrede han bevæget. "Han fortæller her om sit liv og forklarer sin flugt. Han var af italiensk blod og

selv italiensksindet, men forelskede sig i datteren af en tysksindet slægt. De blev efter megen modstand gift, men var udsatte for stadige forulempelser fra begge sider, og under urolighederne i Tessin 1838 havde han grund til at tro, at man stræbte ham efter livet, og han måtte flygte sammen med sin hustru. Efter et par års omflakken kom de til Danmark og slog sig omsider ned i denne lille stad så højt mod nord. Her fandt de sikkerhed for liv og ejendom, et levebrød, et hus endog – men ikke sjælero. Værst var det for mor – du ved, hvordan hun endte. Men heller ikke far fik nogen sinde fred for sin længsel. Jeg husker godt, med hvilken feberagtig spænding han gik op i noget, som vi børn slet ingen forståelse havde for; hvorledes han jublede og rasede ved hvert budskab dernede fra i kampens år. Hvad kendte vel vi til kamp – dengang? – Dette er skrevet på hans fødselsdag, dagen før han rejste – den dag, da stiftstidenden bragte nyheden om kong Victor Emanuels indtog i Rom i 1870. Far var en gammel mand, han fyldte toogtres den dag. Men han måtte afsted, trods den lange vej, trods krigstilstanden i Europa, trods vinterens umilde vejr. Et enigt Italien, et samlet fædreland, den gave, som hin dag bragte enhver italiener, det måtte han opleve inden sin død. – Men døden indhentede ham – næsten lige uden for hans dør... Stakkels far!"

Viva lagde armen om hans hals: "Men vi skal være lykkelige i denne lille by, Pietro," sagde hun kærligt.

Han smilede og førte i det samme hånden til øjet. "Ja. Og alle de prøvelser, kampens år har bragt, vil kun forhøje vor lykke. Hele verden derude, som gnistrende og tordnende haster afsted i evigt forgæves jag, vil vi lade fortone sig i vor lykkes lange stilhed. Kun du og jeg og vort hjem er virkelighed..."

"Så det mener du!" lød en ironisk stemme bag ved dem. Og da de vendte sig, stod Federigo og Jacopo med den lille Stine imellem sig i døren. Stumpen løb straks hen og klyngede sig til sin mor, og Pietro, som ikke frigjorde sig for Vivas arm, strakte begge hænder ud imod brødrene.

"Det mener jeg," sagde han, "for I tre hører med til vort hjem. Tre brødre under samme tag; ikke sandt, Viva? Brødrene Ferrani er vendt hjem!"

Uret

I gamle krøniker findes det skrevet, at Østerlands despoter havde et levende ur, en slave, som talte sine egne pulsslæg og udråbte tiden efter dem. Du var min despot, og jeg er dit ur. Men af en dronnings nåde tillod du – sjældent, ak alt for sjældent! – tiden at standse og din slave at være mand. Hvor gammel ville jeg ikke være nu, om jeg havde beregnet tiden efter den jagende, puls, når mit blod brændte under dine hænders kærtegn, eller medtaget de evigheder af sød ikkeværen, da jeg sanseløs lå hen over dit legeme med ansigtet begravet i dit duftende hår som en falden isaurer i et bed med violer! Er det da ikke også nok, at jeg udråber min længsels timer? Gud gav mig en digters mæle, for at mindet om min røst nu og da som en svag genklang kan bringe dig den glidende tid til bevidsthed og fremlokke billedet af ham, som måler dit liv efter sit eget hjertes hamren. Vil du lade dig bevæge og atter kalde mig til dig? Vil du erindre, at det hjerte, som aldrig har ro, des hurtigere slides, og at kærlighed og længsel er de fjedre, som holder dit ur i gang? Timer er blevet til dage, døgn til måneskifter, og dronningens sale står øde. Hør mig råbe: »I dag er den hundrede og sekstiottende dag, siden vor herskerinde drog bort, og bud er ikke kommet fra Roma, hvornår hun vender tilbage. Det er den tredje time efter gry, ja, jeg siger: den tredje time!« Kun ekko svarer mig fra marmorvæggene. Snart vil jeg ikke opvække det mere. Snart vil et andet mørke end dit hårs bølger dække mine øjne, og en anden søvn løse mine lemmer. Og tiden vil savne mæle i dit palads, min dronning .....

Møllen

Fra din balkon var der udsigt over byen og det inderste af fjorden. Til venstre sås en mølle, som dag efter dag lod sine vinger dreje for vinden. Vi betragtede den med en art overtroisk ærefrygt som en spåmand, og hver morgen, når vingerne løb hastigt rundt, var vi kåde af lykke og troede på en dejlig dag. Selvoptagne har vi måske mistydet dens virksomhed, men sandelig, der er ingen grund til spottende smil. – Ligesom den fremskyndede vor lykke, har den også knust vor kærlighed i sine rystende kværne; men har vi ikke just derved fået næring til hverdagens lange faste? Taler man ikke om kærlighedens brød? Den har malet minder til os, for at vi også kunne leve nu, da vi er fattige. Mens vi lo deraf, har den fortæret vor elskov, vor ungdom, vor styrke, vor glæde; men da vi trættede rakte hinanden hånden til afsked for at vandre ind i ensomhedens skyggeland, da erfarede vi, at den havde en gave at skænke os: Erindringens duftende mel.

Ser du, det var grunden til dens værdighed, dens muntre velvilje ved dag, dens ophøjede ro ved aften, når den tegnede sin silhuet mod solfaldstimens rosenrøde sommerhimmel, mens havens fuglekor døde hen, stemme for stemme, og vi selv i tavshed ventede på den første stjernes blege lys i den klare skumring. Vi undrede os over møllen – ikke alt for meget, dertil var vi for lykkelige – men nu og da fik vi dog tid til at forbavses over, at alle ting syntes at blive levende og ville træde i forhold til os, over at vi fik så mange venner og fjender. Vi var enige om, at møllen var vor ven. Og den har heller ikke skuffet os – det begriber jeg nu. Jeg husker den som et symbol på en af livets fundamentale forvandringsprocesser, overgangen fra oplevelse til erindring, åndeliggørelsen af det sansede og følte; og den synes at ville indprente mig den sandhed, at af godt kan ikke komme ondt, med mindre man selv bidrager dertil ved forblindet utaknemlighed. Af det ædle korn bliver sødtduftende mel, siger den, af den rene glæde skabes gyldne minder.

Og for denne lærdoms skyld vil jeg prise den indtil den dag, da erindringens fuglestemmer og kærlighedens aftenskær skal slukkes i den store skumring, hvoraf uendelighedens lys tindrer frem.

Lilholmens båd

På Bårgön levede så dejlig en pige, som nogen kunne ønske at se for sine øjne. Men Gullan Pehrsson, som hun hed, var stivnakket og stolt, endda både hendes far og mor havde forladt denne jord, og hun sandelig kunne synes at trænge til en husbond og beskytter. De unge karle sværmede om hende tidligt og sent; dog, alle deres Anstrengelser for at behage hende mislykkedes ynkeligt. Med et hånligt blik fik hun ordene til at fryse på deres læber; hun plejede at vende ryggen til dem, just som de mente at have vundet hendes bifald, og på en måde, der fuldstændig gjorde det af med deres selvagtelse. Heller ikke i jævnaldrende pigers selskab var hun munter. Kun når hun færdedes ene, aflagde hun al tvang. Så løb og sprang hun, så smilede og sang hun. Thi aldrig følte hun sig ensom. Var ikke solen hendes gudfar og vindene hendes bejlere? Tog gudfar på en af sine lange vinterrejser, så tilkaldte han uvægerligt nordenvind og østenvind, og de påtog sig da skiftevis at våge over Gullan. Og når solen atter begyndte at aflægge stedse hyppigere og længere besøg på Bårgön, hen ad foråret, medbragte han ofte vestenvind, undertiden søndenvind. Men i øvrigt kappedes just på den årstid vesten og østen om, hvem der kunne glæde Gullan mest og mere hende bedst. Og gudfar lo, så tårerne blinkende løb ned ad hans flammende skæg.

Somrene randt, og Gullan mærkede, hvorledes hun blev undseelig og vred, når vindene nappede hende i skørtet og blottede hendes ben. Den alder havde hun nået. Og som det går her i livet, vel ikke mindst i skærgården, så fandtes der etsteds en ganske ukendt knøs, der blev treogtyve, da Gullan gik i sit tyvende. Knøsen hed Göran og var søn af ham Matts Lilholmen på Nordenstrand. Lilholmen selv var jo hentaget af havet for længst, og Göran boede alene i hytten, når han ikke var på søen i faderens båd, for det var han som tiest. Det står til troende, at Göran og Gullan på ingen vis kendte det mindste til hinanden – ja, måske havde han hørt tale om, hvor smuk hun var med det gyldne hår, det kunne vel tænkes – ja, og kanhænde havde nogen truffet til at berette, hvor skrækkeligt forladt af Gud og mennesker han levede derude på den øde pynt, så statelig en fisker han var, det synes heller ikke rent umuligt .... Men da Gullan

blev sær og sygelig, da undrede det ingen. Og hvem skulle vel lægge mærke til, om Göran var så meget på havet som ellers? Ork nej. Så det blev en almægtig overraskelse og vakte fnysende harme hos alt ungt mandkøn på Bårgön, da det kom dertil, at der en søndag lystes for de to fra prædikestolen.

Dog, derved var intet at gøre: de blev behørigt gift. Og den dag svømmede øerne på et blikstille hav svøbt i den gyldneste soldis.

Derefter hengik et år, og bärgöboerne fortalte hverandre, at Lilholmen snedkrede en vugge, føjede den sammen, udskar den kunstfærdigt og malede den .... Men der kom ikke noget barn i vuggen, aldrig kom den til at rokke på knirkende gænger, og tom blev den stillet på loftet. »Selvvalgt er velvalgt,« sagde karlene spottende. Der var også de, som spurgte hinanden: »Hvad mener du? Er det ikke en gammel sandhed, at ingen mands kone er alle mands kone?« Og: »Barnløst gifte er søndret net?« De nikkede betydningsfuldt, men skjulte deres smil. Så den ene og så den anden fandt på at gøre sig et ærinde til Nordenstrand, og Gullan kunne ikke gå ud af sin dør uden at møde Jan eller Erik eller Karl fra byen. Altid traf hun dem, når Göran var på fiskeri, altid hilste de, standsede hende, havde tusinde ting at berette hjemmefra om venner og bekendte; de satte sig til rette på en sten, de lo, skæmte og smigrede hende. Gullan havde grædt meget; nu kvikkede hun til, fik farve i kinderne og glans i blikket; hendes stolthed var mildnet, hun trængte så inderligt til at høre, at hun endnu var smuk, til at føle deres beundring. Og hun fik sin lyst styret. Som katte listede de rundt om hendes hytte, lurede på hendes bevægelser, trak lod om den gunst at måtte nærme sig hende. Inden længe sad enten Jan, Erik eller Karl ofte ved skiven i stuen og talte og smiskede, mens Gullan spandt eller bødede net.

Göran på sin side var hverken døv eller blind. Det kom ham for øre, at bykarlene pralede af deres held på Nordenstrand. Han så den forandring, der var foregået med hans unge hustru, skønt hverken sol eller vind havde besøgt hende i deres ægteskabs tid, og hans egne mislykkede bestræbelser for at trøste hende havde indgydt ham en sådan mistro med hensyn til den

betydning, han havde for Gullans velfærd, at det ikke faldt ham ind, han selv kunne være årsag til, at gråd og klage nu omsider havde fået ende. Han lagde sig derfor i baghold, og hver eneste knøs eller mand, der satte kåsen mod Lilholmens hytte, fik ejermandens næver at føle. Han pryglede dem så læsterligt, at de måtte krybe og kravle for at slippe hjem igen. Men dette gik naturligvis byfolkenes ære for nær. En dag kom en hel skare til Nordenstrand. I spidsen for dem alle Jans fader, gammellodsen, så bister i synet, at han kunne have skræmt en engelsk kaptajn med guldtræset kasket. Jans far og Eriks far og Kalles far, tre vrede gamle mænd, bankede på dør og gik uindbudne over tærsklen og sagde Lilholmen besked. Med al ønskelig tydelighed lod de ham forstå, at nok havde man præst og øvrighed på Bårgön, men styre gjorde man selv, og nu havde han at tage sin kone og sig selv bort fra øen ufortøvet, før større ulykke indtraf. Var han ikke derfra inden i morgen, så blev hans båd sænket og hans hytte brændt af. Nu kunne han gøre, hvad han ville; han var advaret. Göran snurrede om på hælen, gik hen og løftede sælbøssen ned af dens knag og rettede den imod de tre. De veg forfærdede tilbage. »Gå ud af mit hus!« tordnede Lilholmen. Men da sprang Gullan frem med udstrakte hænder: »Tag mig med tilbage til byen!« råbte hun. En af de gamle, som allerede var på vej ud, drejede sig, grinede og sagde: »Bliv du hos din mand, og følg ham herfra! Jeg tænker, du har fået en, der kan knægte dig, og det trænger du til. Vi skøtter ikke om at beholde dig på Bårgö.«

Hele dagen drev Göran sin hustru til arbejdet; selv efterså, tættede og øste han båden, syede en lap på storsejlet og lastede fartøjet med alt, hvad der syntes uundværligt af husgeråd, redskaber og klæder. Da månen stod op, sejlede de af sted. I det kolde gry vågnede Gullan og så en høj, truende skygge dække for dawningens pibende lyskilde i øst. Små, røde strømme syntes at flyde ud fra himlen og brede sig på begge sider af den dunkelt opragende klippe, om hvis fod havet frådede hvidt og spøgelsesagtigt i skjult, ustandselig uro. Gullan gøs og vendte blikket mod sin mand. Hans øjne brændte under sænkede bryn, hans mund var sammenknebet til en smal, ubarmhjertig linje. Båden sejlede øst om skæret, der til de tre sider lodret rejste sig af søen og skød ind i en lille vig, hvorfra en brat skrånende

spalte bød en besværlig vej mod højden. »Gå i land,« sagde Göran hårdt, da stævnen stødte, »her skal du vel blive fri for at modtage besøg!«

Højt over kløftens svajende graner, svimlende højt over det evigt brusende hav, lå en elendig, slet sammentømret rønne, gennemsuset af vinden, forgyldt af solen, pisket af de drivende byger, og den, som boede der, følte sig forladt af alle gode magter, prisgivet ødet, som den eneste levende og lidende sjæl i midtpunktet af tomhedens grænseløst udspændte ring. Havet var rigt på fisk, og føden fik de to. Men drikkevand måtte de samle, når det regnede, og spare på, som var det livsens eliksir. En gang om ugen sejlede Göran desuden vest på og hjembragte to tønder vand, af og til også sukker, mel, salt og smør til højtiderne. Men altid for han alene, og Gullan var ved at forgå i sin ensomhed.

Vinteren blev utænkkelig lang, mørket rugede over det islagte dyb, og de stormende nætter var fulde af rædselstoner og dommedagsbrag. Mere end én gang løb Gullan, vild af skræk, ud igennem den hvirvlende sne og ville styrte sig over klippens rand. Men hun følte, at hun atter bar et barn under sit hjerte, og det holdt hende tilbage.

Endelig blev det vår. Endnu havde granerne ikke turdet udstrække deres lysegrønne fingre for at pege ad solen, der ikke ville blive hos dem. Nej, nej, så langt var året ikke fremskredet. Isen lå endnu fast i den snævre vig. Men da Gullan en stille morgen gik til stranden for at modtage Göran, der vendte hjem, slæbende en sæl efter sig, gled hun, faldt og slog sig slemt. I det hun grædende løftede hovedet fra jorden, stirrede hun ned i en klynge helt og halvt udsprungne anemoner, som stod i det optøede nåletæppe mellem Træstammerne. Gullan tørrede sine øjne, og mellem grenene smilede solen til hende. Fra den dag levede hun i forventning, i higende længsel.

Hun fødte sit barn for tidligt, og det døde. Ingen uden hun selv vidste, hvor langt hun havde været ude i den lysbølgende stilhed hinsides, inden hun gennem smerternes dunkle skyggerige vendte tilbage til livets svaghed, usseldom og forladthed. Da hun hørte, at barnet var dødt, glædede hun sig

stille; thi hun undte ikke Göran at få en søn. Hun havde ikke ligget i fire dage, før hendes mand atter sejlede bort: sandt var det rigtignok, at de ikke havde mad i huset. Som hun nu lå og døsede den næstfølgende formiddag, syntes det hende med et, at nogen stod uden for vinduet og nikkede ind til hende. Men hun måtte vel have set fejl. Lidt efter lød et mægtigt brus, og soden røg ned igennem skorstenen. Det blev atter stille, og fluerne summede. Da var det pludselig, som om stuen fyldtes med en lun luftning, der medførte en blomsterduft så stærk, at sanserne døvedes deraf. Men også denne vildelse svandt, og Gullan lå og fingrede ængstelig på det tyndslidte tæppe. Så, en rum tid efter, sprang døren op på vid gab i et stød, der bragte hele havets tindren og sus, himlens strålebad og alle fugles skingrende skrig ind til hende i en vældende jubel, og så nærrende salt syntes luften, at det var, som om sundhed trængte lige ind til det matte kvindelegemes inderste marv. Gullan hvinede, og midt i sit hvin så hun solen trine over tærsklen fulgt af fire ungersvende, hvoraf de to lignede krigere, høje og sværlemmede, mens de to andre var spædere at se til som halvvoxne ynglinge, mørkhudede og senestærke.

»Ej!« sagde Gullans gudfar, »det var nok på tide, jeg kom. Vær hilset, guddatter!«

Men Gullan løftede langsomt sine magre arme imod ham og stønnede: »Vil *du* ikke redde mig, så gives der ingen redning for mig. Jeg dør herude – jeg dør!«

»Du ved bedst, at jeg ikke kan føre dig bort, så længe der står kristenvielse imellem dig og mig,« sagde solen blidt. »Jeg har ingen magt eller ret, før båndet er løst mellem dig og din mand. Men vi finder vel på råd. Ikke, drenge?«

»Jo!« råbte de fire i kor, og den unge kone sank tilbage i sengen, næsten afmægtig af skræk, for det var, som taget skulle flyve af huset.

»Ud med jer!« skændte gudfar bekymret. »Læg råd op, mens I hviler jer på klippen her. Og lad nu mig tale godt for mit lille guld, stryge og klappe hende og muntre hende op .... Vover I at kny? På stedet ud! Nå!«

Og de forsvandt.

Men solen forsvandt ikke. Han blev dag og nat, til Göran nærmede sig i sin båd. Først da trak han en tre døgn skypose over hovedet og gik i skjul. Og vel var det, for så kunne han sige sig fri for skyld i det, som skete.

Da Göran for forbi Holmön, stod der på odden en mand, høj som en gran, og brølede med hænderne for munden som råber: »Himlen sortner, du, Göran Lilholmen. Se dig vel for!« – »Pas dig selv,« skrålede Göran tilbage. Mens han havde Ängesön i sigte, hørte han en mægtig røst gjalde over bølgerne: »Reb i dit sejl, Göran Lilholmen, reb i dit sejl!« – »Hold du din mund!« svarede Göran rasende. Den tredje advarsel fik han, da to måger skrigende vedblev at flyve om hans master. Og for hans øren lød det, som om de hvinede: »Styr mod en vig, snart er du lig! Vogt dig for vindenes listige svig!« Göran slog efter dem med åren og hånlo: »Vindene! Håhå! Lad dem komme, så skal de se, om jeg forstår at kæmpe med dem, eller ej! Lad dem kun komme!«

Nu var Lilholmens båd ude på det åbne Hav. Himlen blev som bly. En sort byge trak op. Søen rejste sig sydende. Båden krængede, så at vandet fossede ind. Ikke nok dermed. Pludselig sprang vinden om og ramte båden fra den modsatte kant. Sejlene reves i pjalter. Og nu var det, som om rummet fyldtes af en forfærdelig hyl, et altopslugende brøl, der lod til at komme fra fire verdenshjørner på én gang. Havet gik hushøjt. Lange lyn flammede og slog hvislende ned om den skrøbelige farkost. Den trodsige fisker så en kæmpe skride frem imod sig; hans hoved var i skyen, hans fødder i søen. »Vend om, du jordorm, vend om, eller du skal visselig dø!« – »Nej, siger jeg! Jeg vil til min hustru.« – »Just hende må du ingen sinde mere nærme dig!« – »Slap det ud der? Jeg tænkte det vel! Men den magt er ikke til hverken på jord eller i helvede, som kan skræmme Göran Lilholmen ....«

Det blev hans sidste ord; ukuet og fast i sin onde vilje gik han i døden. Kæmpen løftede båden op i luften, hvirvlede den rundt, kastede den fra sig, så at den fra en mægtig højde faldt ned på en klippe langt borte og splintredes. Det frådende hav opslugte Görans knuste legeme.

Da uvejret trak bort, kom solen atter frem, og huldsalig bragte den i sin egen gyldne båd Gullan fra hendes forvisningssted bort til landet imod vest, hvor hun blandt gode mennesker fandt en bedre lykke og levede tilfreds til sin sene død. Men vindene pralede viden om af deres bedrift, og når fiskeren nu om dage ser skypumpen hvirvlende drage hen over de sorte, skummende vande, så beder han i sit hjerte til himlenes Gud og siger: »Herre, beskyt os mildelig af nåde, at det ikke skal gå os, som det gik Lilholmens båd!«

Sæljægeren

Du vil ikke lade mig i ro, før jeg har tilstået, at dine øjne forfølger mig ....
Og, ve mig! når jeg har sagt det, vil du heller ikke unde mig fred.

Hvad har jeg gjort dig? Jeg er som sæljægeren, der har skudt den hvide sæl; usalig, med døden i sit hjerte, drages han bestandig ved vårbrud ud på den troløse is. Han finder ikke rast eller hvile på land i sin hytte. Om aftenen efter dagens møjsomme slid glæder han sig ikke ved måltidets nydelse, han er blind for sin hustrus smil og døv for sine børns hilsen. Sammensunken sidder han på bænken og ser på sine hænder. Der kommer den tid, da han svigter sit arbejde; han flyr sine venners møde og undgår samtale med sit bådlags mænd. Ene og tavs flakker han om langs stranden og på klipperne. Da ved alle, hvorledes det er fat med ham, og de vindskibelige virrer med hovedet. Men han selv sanser intet af alt dette. Hans næsebor vejrer og suger, hans øjne er fjerne og hans blik stirrende; nu og da, ved et vindstød fra havet, rystes han som af feber. En morgen er han borte .. . .

Når han da ude ved iskanten, hvor det grønne hav klirrende slår sine skvæt op over de løsbrudte flager, lister sig frem krybende på bugen, iført den hvide skjorte og dækkende sig bag sejldugsskærmen, føler han en elskers higen og frygt for det varslende syn. Hans hjerte hamrer med dumpe slag. Han efterstræber ikke sit bytte for pengenes eller for sportens skyld. Han soner en brøde ved stadig gentagelse af den vanhellige handling. Han er en morder, for hvem der ikke findes tilgivelse. Engang har han skudt den hvide sæl, og dens blik forfølger ham. Et usigeligt blik fra øjne, der tåres – rene som et barns, dybe som en jomfrus, dånende som en elskende kvindes, bristende i forklaret glans som en martret helgens. Uforglemmelige, smertende som en rødglødende pinsel, lokker de ham fra drab til drab. Han vil se dem igen, de er hans længsel og sugende kval. Men han jager forgæves. I ti år, eller måske i tyve, vender han tilbage, misundt af de dristige, skyet og bagtalt af de forsagte, rig på sølv for en tid, men altid fattig i sjælen, og genoptager med lede sin vante dont. I ti

år, eller i tyve år .... Kanhænde han alt er en grånende mand og dog
hjemsoøgt af vårbrudets vanvid endnu.

Dog – engang bliver han derude. Og så har han genset den hvide sæl.

Da isen brast under ham, har han mødt dens blik, og dens vidunderlige
øjne har været fæstet på ham, mens han kæmpede i det dødskolde vand,
de har fulgt ham, mens han sank ned i det grønne dyb og ind i det sidste
altopslugende mørke.

En tavs forsamling

En tidlig forårsaften i skumringen gled en slæde langsomt hen ad isen langs søens østlige klippefulde strand. I skridt, med ængsteligt prøvende hove gik hesten frem. Isen var sortgrå af tøj. På lange strækninger stod der blankt vand over den. Og under den var dybet. Ingen stager med halmviske afmærkede vejen. Ingen spor af meder eller brodede hestesko. Der var ingen vej. Men broen over fossen var sprængt, og i den synlige del af søen havde strømmen for længst afkastet sit dække. Der var ingen vej, men der gaves heller ingen anden mulighed for at nå op til Kirkebyen ved den nordligste af de mange vige. Og Eerkki Talloinen måtte frem endnu i aften. I slæden lå hans hustru og det barn, hun havde født på flugten i skovene ....

En dødssyg kvinde, et udøbt barn.

For ikke at tynde slæden havde Eerkki forladt sin plads bag på mederne, da de skrabede ud over strandens sten. Han gik foran med tømme om livet og stak en spids gærdestav ned i det svuppene snepløre eller gennem den falske ovenis, som fryser på de sorte pøle. Var der is under is eller gabede en våge derunder? Ofte lettede han sig i anklerne og undersøgte bæreevnen ved en instinktmæssig bedømmelse af underlagets modstand mod hans hæles og fodfladers tryk; gav ligesom isen hele sit legemes vægt i et skub nedad: »Holder du, eller holder du ikke?« Men det hændte, at hesten standsede ham, hvor han selv mente, at alt var vel. Og han var klog nok til straks at føje den. Så bøjede de af og prøvede til den ene side og den anden. Og når hesten forsigtig vovede sig videre, lagde bonden armen om dens hals og traskede med.

De gik og gik en evighed lang. Og med dem gik klipperne, skiftende og uforanderlige, glidende og ubevægelige, virkelige og uænsede, hyllede i tussmørket, som en mur af stenhård tåge, der flytter sig og spærrer, – for det, som det gælder livet at nå; fortvivlelsens billede i en drøm. Men lyset flygtede mod vest, vigende som en ængstet kvinde.

Nu nærmede mand og hest sig atter bredden. Langsomt steg en ragende granitvæg frem forude. Et forbjerg. Søen snævrede sammen til et pas, en dyb kløft mellem to gransusende højder. Hvor den var smallest, grundede en undersøisk ås vandet, og midtvejs skød et lavt sort skær sig op over isen som ryggen af en indefrosset hval. Det var et vadested, velkendt og ofte benyttet af egnens beboere. På vestsiden slyngede en skovvej sig op langs klippernes nordlige rand, og herfra var terrænet farbart helt op forbi Kirkebyen, hvor bjergene atter skød deres kuplede rækker ud mod den blidt rundede bredning. Men på østsiden fandtes der kun en brat sti gennem skår og ras, til nød anvendelig for skiløbere og vandringsmænd.

Et stykke fremme lå noget mørkt på isen i en af de former, døden antager. Eerkki var ikke nysgerrig. Han vidste, hvad det var. slæden gled forbi.

Nærmere land, endnu en sammenkrummet bylt. Den var på slædens vej. Eerkki kørte ikke udenom. Et opløst, gabende ansigt, gennemfugtet af uendelig væde, tøndede bort som isen. Et hoved angrebet af forårselendighed. Ingen øjne – kragerne. Rigtigt! Der sad en. Men den fløj skræmt til vejrs og dalede ned længere fremme.

Dog var den ikke velkommen, hvor den nedlod sig. En hel sværm medkrager modtog den med krigeriske skrig, fløj op, jog den afsted, hakkede, baskede og fordrev den, så der pludselig blev et spektakel af kra-kra, vingesus og protester.

Bonden skuttede sig; Han vidste nok, hvad de fugles tilstedeværelse betød. Derfor vendte han sig og så ængstelig til kvinden. Hun sov ....

Eerkki havde mødt lig overalt. Mest enkeltvis. Der stod en mand lænet med brystet mod en tykstammet gran – han var bare død. Der rakte en arm ud af en tykning – så man nærmere til, var der også et par ben i gode støvler. En fyr var væltet om på siden lige ved hjulsporet, og hans brystlommer strittede ud, vendte – af hans blod spirede gennem det halvfrosne pløre de blå anemoner. Visse steder lå de tæt – så var de ligegyldige. Når man havde fået øje på en dyng, behøvede man ikke at

se på den. Den smeltede sammen med omgivelserne. Det var de enkelte, man ikke kunne tvinge blikket bort fra. Fælt var det også at komme til en lysning, der stank, og hvor de lå strøet hen over marken. Krager, krager i sortnende sværme ....

Og nu var der også lig på isen. Først disse to, han havde passeret .. Hvad var de forbud om?

Det værste, han kunne gøre, var at stirre frem mod det gyselige, mens han nærmede sig det. Det var han rent instinktmæssigt blevet belært om. »At se bort fra« er et udtryk, som betegner en ældgammel form for selvbeskyttelse. Eerkki vendte ansigtet mod søen og den venstre bred. Hesten gik afsted med ham. Mange gange havde han prøvet dette, men ikke altid været lige heldig. Da han kørte langs en udhugning, hvor døden havde mejet en rig høst, så han lige frem mod en grantop langt ude, som i en smuk pyramide ragede op over de øvrige træer. Han prægede den i sin bevidsthed, slap den ikke af syne, tænkte kun på den, var kommet langt forbi det fæle stykke, glædede sig allerede til at betragte granen nærved .... og så sad der netop på den bare jord med ryggen mod den grå bark en skægget mand med sådan et tænksomt udtryk over den sænkede pande – men hans underkæbe hang slapt ned. Å, han var ikke til at glemme igen!

Men nu bemærkede heldigvis Talloinen noget, der kunne aflede hans tanker. Om klippen ved vadestedet var der åbent vand. Små pylrende, gråsnavsede bølger gled i forsagt kraftløshed op ad den glatte granit og ned igen. Men det var tydeligt, at det levende vand snart ville vinde magt; thi hele isstrimlen mellem skæret og den hinsides bred var i langsom drift. Et lille sprængstykke, der var væltet ned på isen og endnu ikke tøet igennem og gået til bunds, viste ham bevægelsen ved ganske langsomt at forandre stilling i forhold til yderspidsen af strandpynten. Alene det, at den var nået herved, vel et hundrede alen fra det sted, hvor den måtte være faldet, var bevis nok. Men det var ikke det værste. Mellem forbjergene, hvis fod var omgivet af et smalt isbælte, og skæret var der også kun vand at se. Hvad øjeblik det skulle være, kunne selve den landfaste masse, han kørte på, blive forvandlet til en kæmpeflage og drive sydpå med ham og hans

befordring. At fjerne sig fra Stranden ville være dumdrigt. Der var nu slet ingen anden mulighed end at følge landet, vige ind i bugten foran det ragende forbjerg og prøve at liste rundt klods op ad stenvæggen. Men således blev han tvunget til at styre lige henimod de uheldsvarslede fugle.

Han kom til de dødes rådslagning.

I en kreds sad syv hoveder, hvert i sit lille vandhul. Kranierne blev båret af de nøgne, grålige halshvirvler. Et af hovederne havde pelshue på, af de øvrige havde ikke alle mistet håret. De tomme øjenhuler stirrede alvorligt på den lige over for nedsænkede dødning. Kødet var hakket af kinder og hage. Men selv i denne forfatning udslettedes individualiteten ikke. De døde bevægede sig endog. Et af hovederne syntes stadig at nikke frem for sig, som om det havde gjort en forbavsende opdagelse, der dog ikke kom aldeles uforberedt, blot noget anderledes, end det havde udmalet sig. »Nå, sådan – nå, sådan!« Et andet lå helt bagud og vejrede med de vidtåbne næsebor op i luften, som om det sporede fornyelsens dufte. Et tredje, der havde en større halskrave af vand, sugedes op og ned i en slags sanktvejtsdans; dukkede aldrig frem lige der, hvor man ventede det. Uhorlige tankeringe skabtes af disse bevægelser og bredte sig til hver enkelt i kredsen; samme kraft gav sig forskellige udslag, der atter meddeltes til alle. Opløsningen diskuterede den evige fortsættelse. »Nå sådan, nå sådan ....«

Hvad nyttede det at lukke øjnene? Det ville kun være at bevare synet bag lågene. Eerkki bad til Gud, at hans hustru ikke måtte vågne nu. Han havde genkendt to af denne stumme forsamling; han, som indsnusede foråret, var smeden i Kirkebyen, lige overfor ham, ubevægeligt lyttende til fuglenes arrige skrig, hældede postholderens hoved sig mod den kolde kant. Og nærmest bredden – var det ikke ....? købmanden?

Hvorfor mon han nikkede? Den mand havde altid været utilfreds med livet. Intet passede ham. Ligegyldigt, hvad man talte med ham om, så vidste han noget at udsætte derpå, hidsede sig selv op og fremkom med

de underligste forslag til bedring af samfundets indretninger, eller ville endog have dem omstyrtede. Kom derimod en anden og mente, at dette eller hint var uværdigt for en kulturstat og burde ændres, så strittede han imod med ængstelig hast og klagede, fortvivlet over menneskers fremfusenhed, der aldrig kunne lade udviklingen gå sin stille, sikre gang. Menneskers dårskab, hævdede han ved sådanne lejligheder, var den egentlige grundfejl – uden at man ret kunne forstå, i hvilken måde deres klogskab ville have forandret tingenes tilstand; thi derom udtalte han sig nødig, når han ikke just forfægtede sin egen sag. Nå, i hvert fald førte det jo til endeløse diskussioner i butikken. Og nu var han forstummet. Måske fordi han vidste besked.

Købmandens talegaver havde altid været genstand for Eerkkis beundring, og han grublede over hans nikken, indtil slæden var ved at køre i vandet, og hesten på ny standsede.

Langs klippen var isen også tøet, og der var en stille, dybsort stribe mellem stenvæg og flagekant. Kun selve forbjergets fremspring og den omstændighed, at flagen ikke endnu var bristet ud for pynten, holdt isbåndet fast. Den flade, han havde at bevæge sig på, målte henved ti meter i bredden. Ville den kunne bære? Ellers var de fortabte. Vandet her langs klippen var dybt lige hen til vadestedet på den anden side den yderste udløber, hvor et gammelt stenstyrt og det sand, strømmen samlede, havde hævet grunden.

Talloinen lagde sig og krøb afsted på alle fire, hesten listede mistroisk efter ham. fod for fod tilbagelagde de vejen, og just da de nærmede sig vadestedet, gik hesten igennem, men kunne bunde. Isen brast, kvinden vågnede og skreg op i rædsel, da hun mærkede fugten, der trængte gennem slædebunden, halmen og skindene. Barnet klynkede. Eerkki krøb tilbage, plumpede ud og fik hesten ved bidslet. Den gik villigt nok frem i det kolde vand, det stakkels, trofaste bæst, og bonden fik dem da alle halet op på tørt land, hvor slæden stod op ad klippesiden i en vinkel på ti-femten grader.

Kvindens tænder klappede, hun klagede sig i korte, hivende hulk, og knugede barnet ind mod brystet under pelsen, der kun var våd på ryggsiden. Lidt efter fik hun, mens Eerkki var ved at iføre hende sin pels, som, ikke havde rørt vandet, en hjerteskerende hoste og sank kraftløs tilbage. Det var først på den sjette dag. Barnet ville drikke, men kunne ikke komme til og skreg arrigt og vedholdende. Eerkki tog det og prøvede at visse det for at få det til at tie, men det spærrede munden op i et spædt, energisk skrål lige op imod hans ansigt. Han holdt det i den venstre arm og rodede med højre hånd i lommen, fik en bid hårdt hvidbrød frem, stoppede det i munden og tyggede det til, før han kejtet søgte at made ungen dermed. Den bløde masse sad over hele dets lille ufærdige ansigt blot ikke på læberne eller i munden. Han gik nogle skridt bort og lod den vræle, som den ville. Hans øjne fulgte vadestedets brat skiftende udseende.

Da isen var sønderbrudt, gik den straks i drift. Den søndre del bevægede sig langsomt udefter, og den nordre masede op ad klippen, hvor den stødte og kværnede sig til grødis så længe, til dens kanter var brækkede af i en passende form, der tillod den at skure langs stenen ud forbi næsen og videre i strømmens retning. Men ikke så snart var vadestedet frit, før hele den nordre bredning begyndte at sende sine byrder ud gennem denne snævre port. En kort stund skummede vandet i løssluppen kådhed med gullig fråde og sand i gabet frem til barrieren og spyttede hånligt op ad hvalfiskeryggen, hvorefter det livsaligt trillede sig over og skvulpende forsvandt i den sydlige skål med en klukkende latter. Men så kom flagerne værdigt anstigende. De første blev knækkede over skæret og flød plaskende og grinende med de glasgrønne sider igennem på begge sider af klippen; men de følgende pressede på. En stump var for stor og blev siddende i den vestlige vejle. Straks blev den rejst på højkant, malet itu forneden og faldt sammen i ynkelighed for derefter at suges væk. Men en af de følgende var forsvarligt tyk og gjorde sejere modstand. Da rejstes der som ved magiske kræfter en skinnende mur, der fangede det sidste dagskær i svigtende blink, men nogle minutter senere, medens muren endnu var under bygning, slukkedes det, og skovens skygge lagde sig over dens kvadre.

På Eerkkis side var der dog stadig dæmringslyst, og han betragtede just et lig, hvis underlag hvirvledes rundt og blev til intet, hvorefter det slog en kolbøtte over en sten i overfladen, sank, hoppede op endnu en gang og slap forbi – da et tordnende brag, efterfulgt af rullende ekko fra væg til væg, fortalte om ismurens skæbne.

Nu blev der et brus og kog, bølgerne sydede af travlhed, og pludselig skød en vældig flage i sin fart op over Klippen og ind, så den på en fodbred nær havde nået Talloinen og revet ham med sig. Med et forfærdet skrig sprang han tilbage; barnet fik et skub og gjorde et hop fra hans arm, men han greb det i luften, inden det faldt, og satte sig i et klask på skråningen ....

Men at moderen dog tav ....

Da han havde sundet sig, slog det ham så lammende. At hun tav! Han faldt bagover med barnet, på den hårde sten, og hun .... I et sæt var han på benene og derhenne. Bleg, kuldehvid i ansigtet, lå hun der mellem skindene, ubevægelig og bevidstløs.

Han tog det øverste skindtæppe af og rullede barnet ind deri.

Som fremkaldt af hans bevægelser, skønt helt uden sammenhæng med hans nuværende bekymring, klang der i hans hjerne et ord, som han tidligere forgæves havde ledt efter, men siden været for optaget til at søge på ny: Gidsler. Sådan kaldtes de. Hine syv, der nu sejlede ned mod fossen, havde været gidsler.

Eerkki gik op ad klippesiden, anbragte sin bylt i sikkerhed bag to sammenvoksede fyrretræer og vendte tilbage til sin hustru.

Ville våren, de dødes forfærdelige vår, også kræve gidsler af ham, som de røde havde gjort det i Kirkebyen?

Med uendelig forsigtighed skød bonden armen ind under sin unge kones ryg og lettede hende op. Det var som han havde frygtet. Hun havde blødt. En blanding af vand og blod rødmuede hans ærme. Han vædede hendes læber med brændevin og pustede på hendes øjenlåg. Han gned hendes kolde kinder, tog vanterne af hendes hænder og gned også dem. Lidt efter åbnede hun atter øjnene, og han var straks beredt med en lille flaske blodstillende medicin, som en Røde-Kors-søster af ren medlidenhed havde overladt ham, med pålæg om at være sen til at bruge den, men ikke for sen. Og dette var visselig ikke for tidligt, mente han. Å, Herre Jesus, hvor hun havde blødt. Det flød af hendes kjole, en livsrød, bortrindende dråberegn mod granitten.

Hun spurgte straks efter barnet.

»Ja, ja,« sagde han. »Det er i .... tag medicinen, hører du! .... i sikkerhed, siger jeg! – synk det, nå! .... Jeg skal hente det .... Deroppe ligger det, vel indpakket. – Kan jeg gå fra dig?!«

»Dumme mand,« hviskede hun. »Hent det.«

Sjæleglad pilede han op efter bylten, der lå, hvor den skulle, men peb, så snart den blev løftet.

»Hvorfor er vi standset?« mumlede den unge kone, da hun modtog skrighalsen.

»Vi kan ikke komme over,« svarede Eerkki undvigende.

»Er vi da ikke ved vadestedet?«

»Jo, men .. men det er spærret ..«

»Hvad siger du .... Spærret?«

»Ja, af isen ....«

»Du fortier noget for mig.«

»Det er også for mørkt nu; vi må vente, til månen kommer op.«

»Der er noget, du ikke fortæller mig.«

»Måske .... Kan du læne dig tilbage, når jeg prøver at vende hesten?«

»Bekvem er det ikke .... men bedre end før.«

»Lad os spise,« foreslog Eerkki.

»Har vi noget?«

Et skjult smil slog sine rynker om hans øjne, da han bøjet over slæden svarede: »Brød og te ....«

»Men jeg troede ....«

Han strøg hende flygtigt over kinden. I to dage havde han sparet af sit eget »Er du bange for at ligge alene en stund, mens jeg samler kviste?« Uden at vente andet svar end hendes blik, vendte han sig og gik over klippen ind under ellene på den jævne strand.

Om foråret i tøbruddet er alting gennemtrængt af væde. Alt synes at mugne, rådne, sive og svuppe. Hvor man træder, står det klare vand i fodsporet selv det sorte bjerg får smalle, grønne striber i stenen, som fordærvedes også det af den evige rislen og dråbetrillen. Hvad man føler på, er fugtigt, hvad man griber om, slimet, hvad man brækker, blødt og klæbende af saft. Men alligevel kan den kyndige i al denne livssvangre vandmættethed opspore resterne af høstens visnen. Bag store strandsten, hvis fremspring har skærmet for en lille stribe sand, under beskyttende løvtag eller nåledække, mellem tang, hvor bølgerne har båret dem op, kan de små rørstykker, pinde og brækkede grene, findes, som er undsluppet syndfloden og kan bruges til brændsel.

Eerkki gik spejdende fra sten til sten, sparkede i løvet og bukkede sig under træerne, sankende kvist for kvist, til han havde en rundelig favnfuld. Så skyndte han sig tilbage, tabte lidt af sit fund, mens han snublede over den glatte klippeskrænt, lo til sin Hustru: »Se her!« byggede bålet i en spalte og tændte forsigtigt, efter at have stablet sten op, der kunne give læ. Da det blussede, skød han med foden en lille rund sten ud, så at der dannedes et trækul, og satte kedlen over fyldt med vand fra en pyt. Af søen tog han det ikke. Nu løb han op og afskar med sin tollekniv friske fyrregrene for at fodre de hungrige flammer og dæmpede således fra tid til anden deres glød, samtidigt med at han nærrede den. Selv sad han i det rødlige, flakkende skær og stirrede på ilden, mens hans hustru betragtede ham fra den hældende slæde, og barnet drak af hendes bryst.

Hesten hang med hovedet og frøs i søvne, tålmodig – å, grænseløst tålmodig ....

Ahasverus

Jeg er den gamle af dage, uberørt går jeg gennem verden. Hjerter, som vinter har stivnet, skal tøj op, men mit, som tomhed gennemklinger, skal aldrig vågne og altid kun drømme tomhed.

Jeg har fornægtet. Og for mit NEJ veg al fylde fra mig, endnu inden den hurtigste anger kunne fylde den uigennemtrængelige tavshed, der blev mit sinds rumindhold. Kun et ord kan vække mit hjerte, hint frelsens ord, der standser det: Dø!

Jeg er en apostel uden tilhørere, et symbol uden forståelse. Alt levende, som nås af tomhedens klingen fra min gang, ødets sus i mine pjalter, umuligheden af at dø, som stråler i mit blik – alt levende viger fra min vej! Alt, som håber – endog selvmorderen, der ønsker fred – flygter ved mit komme. Fuglekvidder tier, Skovene er tavse hvor jeg går. I de landsbyer, jeg passerer, har morgenen intet hanegal. Borte er fiskene i den flod, jeg vader igennem. Ørnen, som var en prik over fjeldet, svinder i blånen – og blånen i sortnen – når jeg klatrer op ad klippesiden.

Min bøn fattes ord, tanke, følelse. Den er ikke stum, ikke forgæves ..... den *er* ikke!

Rummet, som ikke er. Tiden, som ikke er. Stedet, som ikke er. Det menneskelige lagt i det uerkendelige – det er mit billede af verden. Jorden skal ikke forgå ved de forbandelser, jeg ikke kan avle – jeg ikke forgå med den, når dens liv slukkes.

Men måske spejler sig i mine øjne den stjerne, hvor min tomhed skal gå op i større tomhed og døden skal føde mig til liv ..

Er det ikke ligegyldigt for de ligegyldige – for alle – og for mig .....

Grand guignol i Griffenfeldsgade

Der var engang, da Theobald Huus var et meget undseeligt ungt menneske, en sky og genert yngling, hvis sjæl mimoseagtigt gøs tilbage fra enhver tilnærmelse fra det kvindelige køns side.

Han var dengang student og toogtyve år gammel og boede i et pensionat i Griffenfeldsgade, hvor han nød – eller lod, som om han nød – tre måltider om dagen, foruden morgenkaffe og aftente. Han havde et smukt, stort gadeværelse, og logi og fortæring kostede ham i alt den sum af halvtredsindstyve kroner om måneden. Han følte sig ganske tilfreds med tilværelsen, alt i alt. Om aftenen skrev han vers. Om dagen havde han hyppigt elever i de klassiske sprog og i tysk. Han musicerede bravt, spillede flere instrumenter – sangstemme havde han derimod ikke spor af. I skumringen, når han sad ved et af sine vinduer og stirrede ned på gadelygterne, følte han ofte en fred, hvis paradisiske egenart først skulle åbenbares for ham (ligesom for Adam i slægtens barndom) ved at Eva blandede sig i hans ukrydrede otium.

Theos Eva hed Erica og hørte langtfra til dem, der opdages liggende nyskabt og sovende i græsset – eller, som det nu er mode, på stranden. Passivitet var Erica fremmed. Først var hun letfængelig, dernæst aggressiv. Den indledende tilstand karakteriseredes hos hende ved talrige tegn på nærtforestående brandfare, såsom smægten, sukken, koketteren, rødmen, vridninger, glødende blikke i smug, etc. Da denne skala var gennemløbet, kom turen til den fingerede tilbageholdenheds mange symptomer, der fremstilledes med virtuositet, i betragtning af, at denne Kirke fra Nørrebro nys var fyldt sytten. Men havde vor digter med mild medfølelse fulgt de indledende tegn på sindsbevægelse hos denne forholdsvis kortskårte og med hullede silkestrømper stærkt flunkende backfisch, så henfaldt han, meget mod den unge dames beregning, under de påfølgende til høflig ligegyldighed, hvilket simpelthen skyldtes, at han endnu aldeles ikke var »ledet på sporet«, »underlagt trylleriet«, »fanget i garnet« (eller hvilke andre udtryk, stammende fra en fjern jagt- og fiskeriperiode, der nu kan bruges til at antyde, at en mands lidenskaber er

vakte). Da dette var gået op for Erica, kaldte hun sig selv for de unævnelige ting, kvinder altid udskælder sig selv for, når deres manøvrer mislykkes, og skred ufortøvet til angreb.

Ve over Theobald!

En af hendes funktioner som værtindens datter, der smukt måtte hjælpe sin moder, bestod i at bringe pensionærerne deres morgenkaffe, for så vidt de nemlig ikke stod op, drak den i spisestuen inden klokken syv og derpå hastede til deres arbejde. Studenten, den eneste af sin slags i pensionatet, var den sidste, der blev betjent med denne vækkende drik. Og eftersom Theobald afsluttede rækken, havde Erica stunder til at tage sig af hans »vækkelse« i dobbelt betydning.

Hun kom ind ad den tofløjede dør, balancerende bakken på fladen af højre hånd for at kunne dreje dørgrebet med den venstre. Hun bankede ikke på. Men lad os antage, at Theobald hvilede i Morphei arme. I så fald placerede Erica sin bakke på bordet, sandsynligvis vippende oven på en stabel bøger, og henvendte sig til den sovende:

»Nu må studenten værkeli' våvne ...«

»Hvad? Hø! Mummm ...« sagde studenten, negligerende denne lidet lokkende opfordring.

Så satte Erica sig på sengen, så med glubsk kælenkab på hans glatte ansigt og dikkede ham under hagen.

»Lad mig være, for fanden,« vrissede Theobald, men gabede i det samme, som om han ville sluge planeten Jupiter med samtlige dens måner.

»Uh!« sagde Erica, ikke uden årsag.

»Hva' er'et?« spurgte snerrende den så årle efterstræbte.

»Morgenkaffen,« svarede pensionatets Kirke.

»Drik den selv.« Og nu havde arrigskaben gjort Theo så vågen, at han røg over ende i sengen og jog fingrene igennem sit røde hår, så det strittede værre end nogensinde.

Erica fandt sig i forsmædelserne. Hun var ikke ømtålig. Hvad studenten bød hende, var desuden kun småting imod, hvad hun måtte høre af de andre. Og synet af Theos uglehoved overvældede hende. Der løb kildren og elektrisk strøm gennem årer og nerver i hende, hun *måtte* bukke sig sammen, og det kriblede og prikkede sådan i hendes arme og fingre, at hun slet ikke *kunne* lade være at række ud efter mandfolkets paryk. Følgelig faldt hun ind over Theos bryst og ruskede i hans hovedpryd.

Huus segnede tilbage på pudsen og skreg. Så væltede han hende af sig ned på gulvet, sprang selv op og råbte, stående oprejst i sengen, som en kaptajn på sin kommandobro:

»Kaffe! Jeg vil ha' min kaffe! Og jeg vil ha' ro! Jeg vil drikke den alene! Hvor er avisen? Ud og hent den! Straks! Stik den i døren, og vov ikke at komme ind igen, eller jeg smider bakken i hovedet på dig ...!«

Erica forsvandt. Og bemærkede blot, medens hun ledte efter bladet, triumferende til sig selv: »Nu siger han »du« til mig!«

Theos hjerne sydede af krænkelser, forvirring, undseelse, vrede og en halv snes andre følelser, der i hans senere år ville have syntes aldeles uforklarlige ud fra de forudgående omstændigheder. Han forlod harmdirrende pensionatet med det faste forsæt at søge sig et nyt logi! På vejen ind til byen svaledes dog hans gemyt en kende. Og da han på Købmagergade mødte en ven, var han beredt til at lette sit hjerte, tale, betro sig og høste medfølelse. Tilfældet ville, at denne ven var en tilkommende operasanger, en fyr med et net og krøllet ydre af romantisk charme. Han forenede med et rigt og skønttonende stemmemateriale en umusikalskhed, der kunne måle sig med hans allerberømteste kollegers,

og et komplet ukendskab til nodelæsning. Ethvert parti måtte i månedsvis indøves med ham ved enfingerprikken på forpinte tangenter, og hans begreb om rytme var så særpræget, at det i musikerkredse skaffede ham et stort ry for ubetvingelig originalitet.

Man rystede hænder.

»Har du nogensinde været på Bornholm?« spurgte den derfra tilbagevendte sanger.

»Nej, og i Ringe på Fyn har jeg heller aldrig været,« svarede vor Huus.

»Nå, jamen så giver jeg kaffe i »Himmerig«,« sagde sangeren glad.

Der er meget at fortælle om Bornholm, og det varede derfor noget, inden Theo kunne bringe sin sag på bane. Alt imens blev også megen kaffe drukket. Omsider klagede han sin nød, fortalte vidt og bredt og sluttede: »Da jeg så dig, slog det ned i mig – hvad pokker, nu har jeg lært dig både prologen til »Bajadser« og »Preislied«, »Wolframs sang til Aftenstjernen« og alt det andet, som gardens orkester spiller hver søndag, Gud har skabt, og jeg har ikke krævet det mindste honorar af dig, skønt du lovede mig det ...«

»Ja, ser du ...«

»Jovel, men altså, det slog ned i mig, om ikke du til gengæld kunne synge lidt for Erica. Du har jo selv lige fortalt, hvordan piger og fruer løb efter dig på Bornholm. Kunne du ikke benytte din charme til at aflaste mig for det hængetræ ...?«

»Og du tror ikke, det ville blive temmelig lastefuldt for mig?«

»Vittigheder frabedes under livsvigtige drøftelser,« sagde Huus.

»Livsvigtige? – Det er da ikke kommet til yderligheder imellem jer?«

»Yderligheder?« spurgte studenten tvivlende.

»Ja, eller inderligheder?«

»Ja – joh – du hørte jo ...«

»Føj!« mælte sangeren, »*det* var ikke noget kammeratligt forslag. Du skulle skamme dig!«

»Nej – oh nej – oh nej, nej, nej!« skyndte Huus sig at bedyre, »ikke således at forstå, slet ikke!« Og han snappede i sidste øjeblik sangeren i armen, tidsnok til at forhindre ham i hurtigt at forlade det »Himmerig«, hvor der rejstes så uventet verdslige krav til hans evner. »Der har slet ikke været noget imellem Erica og mig. Kan du da ikke forstå, at jeg netop vil forhindre en kærlighedsforbindelse, som rent ud sagt ikke passer mig nu ... Å Gud, mine studier, min eksamen, min fremtid, min embedskarriere – alt står på spil ...« Sådan er det pludselig at komme i tanker om det væsentlige. Livets alvor overfalder én som en tyv om natten, træder frem på de mest uforudsete steder!

»Hm,« sagde den beroligede sanger, »og hvordan ser denne Erica ud?«

»Yndig, ung, buttet og lidenskabelig,« sagde Huus og roste hende, som en slavehandler på torvet.

»Jaja da,« mente sangeren, »lad os se hende an ... Kan du indføre mig i familien?«

»Selvfølgelig, selvfølgelig ...«

»Nå, godt, prøverne begynder først om en uge. Jeg skal komme i morgen.«

De skiltes. Theo betalte for kaffen. Men han gik ikke hjem. Han drev omkring hele dagen, besøgte kammerater, beså værelser, drøftede forelæsninger i det nye semester, spiste på restaurant. Klokkeren var

omtrent tolv nat, da han atter befandt sig i Griffenfeldsgade. Her fandt han Erica, der ved hjælp af en reservenøgle havde lukket sig ind på hans værelse og atter låst døren bag sig. Hun sad stille på en skammel i mørket og ventede. Inden Huus kunne komme hen og få lampen tændt, følte han sig fanget. Erica omfavnede hans knæ, rejste sig op ad ham og begyndte, fast klynget til ham, sejrsvist at overplette hans ansigt og hans hals med sine læbers tryk og sin munds fugtighed. I sin overraskelse og sin skræk for til ingen nytte at have givet 2 kr. og 35 øre ud til kaffe og 3 kr. og 17 øre til middag, krystede studenten hende i sine arme, hævede hende op fra gulvet, bar hende hen til døren, åbnede hastigt, han vidste knap selv hvorledes, denne, slap hende straks udenfor, smækkede døren i med et brag og låste den indefra.

Med det resultat, at ...

II.

»Hun har taget kreosot,« hulkede madam Hansen, værtinden, og hendes tårer dryppede ned i morgenkaffen.

Rigtigt en oplivende meddelelse at få, tilmed usædvanlig tidligt (klokken ni) en grå og trøstesløs morgen!

Kreosot ...

Et dystert ord. Hvad betyder det?

Kreosot ...

Det lyder absolut som noget i retning af baghusdrama. Man ser en ung pige pludselig gribe sig til hjertet (eller halsen, eller maven, eller hovedet) og segne om på et mørkterniseret gulv fra de mørke halvfjerdserne ... Og lampen går ud. Eller hanen galer. Eller der lyder listende trin. Eller ... Kort sagt: Kreosot, der har sådan en nederdrægtig brændende smag, virker

højest sandsynligt meget uheldigt på menneskers indre dele, det er klart. Det stod endogså Theobald Huus klart. Han fløj op i sengen.

»Og det er barestens af ulykkelig kærlighed til Dem, student,« snøftede madammen. »Nu dør hun nok ...«

Det fremgik af hendes beretning, at Erica skulle have tømt en lille flaske kreosot, skreget op, vredet sig og hylet, hvorefter hun var blevet bragt til sengs, hvor hun havde grædt hele natten i angst og pine.

Plump! sagde Theos bare Fødder på gulvet. Ingen kaffe! Op, og i tøjet! Ak, thi ...

»Erica vil så gerne tale med Dem, inden hun ...« For lutter bævelse kunne madammen ikke fuldende sætningen.

Theo er senere kommet til den opfattelse, at det bør høre med til ungdommens opdragelse, pludselig engang at føle sig som morder. »Vi myrder jo allesammen, hver på sin vis,« siger han, »én er slagter, og en anden fortæller virkeligt morsomme anekdoter ...« Han mener tillige, at denne følelse er særligt skærpende for viddet. Den viste sig i hvert fald at være det for hans vedkommende. Med ét standsede han nemlig sin hastige påklædning, kiggede ud af halsåbningen på sin manchetskjorte og spurgte hvast:

»Har lægen været her?«

»Æh ... næh,« sagde madam Hansen, »hun vil så nødigt, at vi skal hente doktor. Når hun nu alligevel skal bort fra dette liv, siger hun ...«

»Hvornår drak hun den kreosot?« spurgte Theo videre, uden at røbe sin lettelse.

»Det ved jeg ikke så nøje,« svarede madammen lidt forvirret. »Jeg sov jo, skal jeg sige studenten, men jeg våvnede ved at høre hinner gi' sig ... og da var klokken vel hal' ét ...«

»Så er hun for længst død!« sagde Theo med tragisk alvor.

»Nej, men Gu' bevares, student dov, hva' er 'et, De siger?!« råbte madammen. »Hun var da levendes, da jeg gik fra hinner ...«

»Det må jeg meget betvivle,« sagde Theo. Og pludselig stak djævelen ham, og han tilføjede: »Men i så fald kan det have andre frygtelige følger. Lad os ønske det bedste for den stakkels pige!« Hvorefter han skred ud af sit værelse og begav sig til køkkengangens regioner, hvor Erica havde sit lille hummer. Madammen fulgte.

Idet de passerede spisestuen, gav det på ny et lille klik i Theos hjernemekanisme. Tandpine, sagde det, kreosot for tandpine. Haha!

Uheldet ville, at Erica efter en gennemtudet nat var faldet i en fredelig søvn og så så fortryllende ud, som en ung tøs nu engang tager sig ud, når hun sover med åben mund.

Men den meget omtalte elskovsmagnetisme, en forelsket kvindes instinkt, der våger i hende, mens hun blunder, »eller som man behager«, virkede, og hun vågnede i det samme. Med hævet røst forkyndte Huus, da han trådte ind: »Hun vil utvivlsomt miste sin sangstemme for altid! Hvor er det frygteligt ... Og jeg, som netop agtede at præsentere hende for en sanglærer, en vordende berømt, min smukke ven Jansenius, operasangeren ... Dette er i sandhed sørgeligt ...«

Erica strakte Armene ud imod ham og sukkede: »Nu fortryder du det, ikke, Theo?«

»Jo,« svarede han med overbevisning.

»Åh, så elsker du mig alligevel?«

»Hvis jeg gør det, vil jeg komme til at længes efter dig i tugthuset,« sagde han skummelt. »Forstår du ikke, at når du nu dør, vil mistanken for mord ramme mig? Og hvor er beviserne for, at jeg ikke har forgivet dig?«

Erica vidste ikke, hvor de var. »Men Gud, Theo ...« udbrød hun skrækslagen.

»Kald mig ikke Theo ... Det er klart, at du vil komme til at angre dette, selv om du ikke dør af forgiftningen, og jeg ikke kommer i fængsel. For du vil opdage, at du for stedse har ødelagt din chance for at komme til operaen ...«

Erica vred sine Hænder. »Jamen Theo, Theo ...«

»Kald mig ikke Theo,« gentog Huus med en gysen. »Hvorfor er lægen ikke blevet tilkaldt? Er det for at være sikker på, at redning skal være udelukket? Er min skæbne beseglet? ... Men jeg vil kæmpe imod den! Jeg går nu for at udlevere sagen i politiets hænder. Skal jeg overlade det til myndighederne at konstatere, at man har forsømt at hente læge? Deraf lader sig nemlig drage visse slutninger ... Og når han så endelig kommer ...« Theo stønnede. »En patient, som har indtaget – eller – ha! – er blevet forgivet med kreosot, skal ufortøvet pumpes ud – det er jeg selv blevet engang, og det var yderst ubehageligt – derefter røntgenfotoграфeres – det kan *kun* ske på et hospital! – endelig, som følge af de indre skader, sandsynligvis skæres op, renses, sys sammen igen ...«

Erica skreg højt.

»... Hvis operationen forløber normalt – det gør den sjældent! – vil måske et seks ugers ophold på eneværelse kunne redde vedkommendes liv ... Det koster tolv kroner om dagen...«

Madammen sank sammen.

»Men alt dette er jo intet imod, hvad selve retsundersøgelsen vil medføre. Jeg vil blive fængslet. Pensionærerne vil komme i forhør. Sagen vil trække ud i mindst tre fjerdingår. Jeg frygter for, at Deres pensionat vil komme i vanry, madam Hansen ... Men det er nu *for sent* at tænke på alt dette... For sent ... Det er nu uigenkaldeligt! ... Jeg går ...« Han lod tilsyneladende overvældet hovedet synke og vendte sig mod døren. »Der findes ingen modbeviser ... Ikke engang flasken ...«

»Den står på køkkenbordet,« jamrede madammen.

»Jeg tager den med på stationen,« sagde Huus.

På vejen til køkkenet hørte Theo, at Erica fik sig en knaldende Lussing, og en til, der var ligeså lydelig, hvorpå hun brast i en skingrende gråd. Madammens stemme lød i en ustandselig, truende mumlen.

Han tog den lille flaske og konstaterede, at hele vasken lugtede af kreosot. Da han med strengt og lukket ansigt vendte tilbage, havde madammen taget sagen i sin hånd. Hun havde stænget døren til datterens værelse og standsede studenten udenfor i den dunkle gang. »Erica har slets inte drukken den skide kreosot,« sagde hun barsk.

»Nej, hun har hældt den i vasken,« sagde Huus ophøjet.

»Ja, hun har – og nu vil De vel så inte gå til politiet?«

»Jeg ser ikke, at det kan gøre nogen forskel for mit vedkommende. Det er jo stadig ikke bevist, at jeg *ikke* har givet hende kreosot i morderisk hensigt. Og at jeg *ikke* har gjort det, vil ikke kunne påvises, uden at hun på politiets foranledning bliver indlagt på et hospital, hvor hendes indvolde og svælg bliver undersøgt ... Jeg vil gå rensset ud af denne sag!«

»Jamen, herregud, student, når jeg nu selv købte den til hinner forleden, fordi hun lå i sine tænder og gav sig så ynkeligt ...«

»Og så tror De, at De og deres datter ustraffet kan opføre en sådan komedie?« sagde Huus med dydig harme. »Men De har regnet fejl. Politiet skal være her om en halv time ...«

»Nej, nej, ikke politiet, barestens ingen politi, hører De, hr. Huus ... «
Madammen rømmede sine sidste stillinger.

Theo betragtede hende længe med barsk eftertænksomhed. »Godt!« sagde han endelig. »Hør så mine vilkår! Hvis Erica ikke inden en times forløb – jeg går nu ned og spiser min frokost på »Taarnborg« – hvis Erica ikke, når jeg kommer hjem igen, er stået op og passer sine sædvanlige pligter syngende, forstår De, madam Hansen, *syngende!* ... så ved De, hvad De har i vente. Og såfremt hun nogensinde skulle finde på andre lignende narrestreger, såfremt hun ikke herefter lader mig i fred, – ja, så går jeg lige til min ven Christensen på »socialen« og giver *ham* historien. Hvad der da vil ske, kan De selv tænke Dem til ... Farvel så længe. Husk: passer sine pligter *syngende* ...«

Og dermed drejede Huus sig om på hælen og forlod åstedet.

III.

Det tør antydes, at der aldrig har været hørt et så syngende pensionat.

Med blussende kinder – Huus vidste nok, *hvorfor* de blussede – var Erica kommet og havde lukket op for ham, da han vendte hjem fra sin frugale, men fredelige frokost. Hun hørtes synges på værelserne, medens hun redte senge og gjorde i stand. Hun sang i køkkenet. Hun serverede middagen smilende og nynnende, tilsyneladende i strålende humør. Alle pensionærerne blev smittede. Postbuddet sang, smeden sang, styrmandseleven inde på værelset ved siden af Theos gav harmonikaen en ekstra omgang efter bordet. Der lød sang under opvasken, madammen sang med, og tallerkenerne klirrede i takt.

Til kaffen kom så Jansenius, modtaget af en blussende og syngende Erica.

Han kom, så og sejrede!

Endogså Jansenius selv – og en mand, der nærede ringere tvivl om sine evner som kvindebedårer, skulle man lede længe efter – var næsten forvirret over sin øjeblikkelige succes hos Erica og hos madammen. I Erica gærede det; hun var fuld af *dépit*. Hun skulle vel vise den ubegribelige snøbel af en student, at hun i en håndvending kunne erobre sig en beundrer. Og da Jansenius var kommet i den udtrykkelige hensigt at gøre sig lækker for pigebarnet, kan man slutte sig til resultatet. Luften om dem var så varm, at man ligefrem var ved at brænde fingrene. Jansenius drak kaffe og konverserede denne gang ikke om Bornholm, men om kunstneriske triumfer, tykke, glinsende løgne i metervis. Og han nynnede med, eftersom Erica nynnede, hver gang Huus blot så på hende og trak øjenbrynene i vejret. Sangeren kunne ikke vente med at skyde sine første komplimenter angående Ericas udseende og stemme af, til kaffen var drukket, men afleverede dem med smørkage i munden: »Det var dog herligt at høre en så blød og – um mum – ren stemme! Så megen – smask, smask! – musikalsk sans var skam ikke helt almindelig!«

Næppe var derfor de sidste bidder sunkne, før noder kom frem, og Jansenius stillede sig ved klaveret. Theo ville trække sig tilbage; han trængte til ro efter formiddagens begivenheder. »Frøken Erica akkompagnerer udmærket,« sagde han. Men Erica ville ikke lade ham gå. Hun havde sin fineste kjole på, hun ville ses og se; derimod brød hun sig ikke om straks at vise, hvor ynkeligt hun klimprede på klaver. Hun nægtede rent ud at spille. »Å,« sagde Huus, »jamen så kan jeg måske hente unge betjent Bartrumsen nede i Ågade; han ledsager fortrinligt, om end lidt håndfast!« Erica fik tårer i øjnene, men satte sig straks til klaveret. Jansenius så, at hun var på nippet til at græde, og sendte Huus et bistert, men ikke helt sikkert blik, for han begreb ikke, hvad der gik af ungen. »Nå,« tænkte Huus, »det går såmænd rask, allerede i det beskyttende ridderhumør! Gud velsigne jer, børn!« Men hans bemærkning druknede, ironisk eller ikke, i de første knaldende toner: »Jo, jo! – Det er mig!« Inde fra sit værelse måtte han høre både prologen af »Bajadser«, »Preislied« og »Wolframs sang til Aftenstjernen«, indtil han ønskede, at Jansenius for

sin »Preislied« var blevet forsat til »Aftenstjernen« og først der havde sunget prologen til »Bajadser«.

Huus holdt hænderne for ørene. Nu var de gået over til populære romancer derinde. Og nu sang også Erica. Efter hver vise klappede Jansenius gevældigt i hænderne. Og, minsandten, nu lød der også applaus og høje »hør!« og »da capo!« fra andre. Pensionærerne flokkedes derinde, tillokkede af musikken og sangen.

Huh! Hvad var nu det? Smeden foredrog en revyvisse. Hellige Christobald, skilderierne gyngede på væggen hos Theo! Og derpå kom styrmandseleven med sin harmonika. Og nu dansede de, så lampen klirrede. Og så skrålede de i kor og klinkede – hvor var der kommet spiritus fra? Det blev til soldatermarchen af »Faust«. Klaver, harmonika, violin, og dertil sang og hujen af Erica, Jansenius, smeden, styrmandseleven, postbuddet, bageren, madammen og hendes veninde nede fra Blågårdsgade, frøken Jensen. Nu var der en, som i begejstring rev to maledede bliktallerkener ned fra spisestuevæggen og fanatisk daskede dem imod hinanden. Og soldaterne marcherede, marcherede, marcherede, som var det alle Wallensteins tyskere, østrigere, kroater, slovener, bayrer, tyrolere og württembergere ....

Theos dør blev slået op på vid gab. Han for ind midt på gulvet som et vildt dyr i spring. Hans øjne var blodskudte. Han fægtede med næverne i luften og brølede, højrød i ansigtet:

»Kreosot! Kreosot! Er der ingen, der har en pot kreosot – så jeg kan hælde det flydende helvede ned i halsen på Erica og Jansenius, den brølaber – og på jer allesammen, for resten ... kreosot er, hvad I trænger til!«

»Der er vidner på Deres ord, student!« sagde madam Hansen og tren truende op imod den arme Huus.

»Det er der!« skreg han. »Så hør også allesammen, hvad jeg siger: Jeg flytter i morgen! Jeg flytter, jeg flytter...«

»Ha!« sagde Erica og vendte studenten ryggen. Hendes nakke slog tre hånlige rynker, idet hun lagde hovedet tilbage, foldede armene om halsen på Jansenius, trak hans mund ned til sig og kyssede den. Tre takter *adagio con molto espressione* ...

Tre værelser

Barnets værelse

Kunstnerparrets eneste datter er nu snart seks år, og hun taler sine forældres sprog. Forleden erklærede hun, højtideligt understregende sine ord ved en bred bevægelse med hånden, at hun havde »stor pathi med postraffaliterne«, og når vi engang gik forbi posthuset, ville hun gerne se, hvordan de boede. Da jeg derfor som særlig indbudt får adgang til barnekammeret og hører hende konversere bamsen om »denne her melodi af Schubert, der hænger over klaveret«, forbavser det mig ikke.

Kaffeselskabet er i fuld gang. Om det lave legebord, dækket med et stykke gammelt gardintøj, der er fint stivet og strøget, sidder gæsterne i utvungne stillinger. I den største stol, den, der hører til bordet, er bamsen anbragt med dukke Lise ved sin side. For at gøre sig det bekvemt synes Dame Lisa at have aftaget sin paryk – i hvert fald kan man se den indvendige del af hendes hoved, hvilket må kaldes et særsyn hos damer af hendes alder og fuldkommenheder. Men siden hun har mistet den højre arm, har hun ganske vist tilladt sig et beklageligt *laisser-aller*. Bamsen, der smagfuldt er iført en rød uldtrøje, har faderligt lagt en beskyttende arm om hende. I en diminutiv kurvestol troner tøjkatten Peter. Som sin martialske frænde, den litterært interesserede Murr, har han åbenbart for nylig duelleret; thi i den ene side skimter man et frygteligt sår, utilstrækkeligt forbundet med en blå brocheret silkeklud. (Aha, det er derfor, den unge dame altid vil med sin mor til syersken! Der falder noget af ...) Sir Peters ædle savsmuld pletter gulvet. Ved duellantens fødder sidder på hale og baghjul den hvide, langhårede vovse, Trofast, med et af kunstnerens mest brogede slips om halsen. Dukke Lise har en søster Anna, yderst elegant i struttende guldkjole, og lænet op ad den blå væg drikker gardisten sin kaffe stående, så stiv og støt, at ingen skulle formode, han var en sprællemænd, om ikke snoren mellem benene røbede ham.

Værtinden overrækker mig min kop med et dybt kniks og gør mig opmærksom på, at hun i dag benytter det ny stel, hun fik til jul. Jeg tager

som en tyrk plads på sengeforliggeren og betragter arrangementet. Det er virkelig særdeles nydeligt. Foran hver gæst en blå kop med underkop og kaffeske – jeg tror, man i dette tilfælde bør sige: kaffeske – ved hver asiet en af mors hatteblomster, blå kande, sukkerskål, flødekande ... Jojo, man ved vel, hvorledes det skal være!

Midt på bordet står noget, der sætter min fantasi i bevægelse. Men inden jeg får det omgivet med unødigt mystik, oplyser den lille mig på kvindevise om, hvad det skal være. Og det er godt det samme, for genstanden minder om disse ubeskrivelige hemmeligheder, som bliver skjulte i oceandampers kulrum eller under balkanministres skriveborde, og hvorfra der plejer at høres en dæmpet tikken, eller hvortil der fører en elektrisk ledning ... »Det er lampen«, siger værtinden, »kan du se, pæren knupper op foroven.« ("knappe op" siger hun, og jeg noterer mig det) »herhenne er den elektriske kontakt; man kan både tænde og slukke.« Kontakten består af en neglerenser, der er stukket skævt igennem et rundt paplåg. Jeg beundrer lampen og fører mekanisk min kop til munden.

Den smagsfornemmelse, som umiddelbart derefter melder sig, bevirker, at jeg trodsende enhver risiko ønsker mig på Balkan, selv om jeg så skulle vente ved siden af en premierministers skrivemaskine. Med en i livets hårde skole møjsomt opøvet selvbeherskelse rejser jeg mig og bukker: »Mange tak for kaffe. Nu må jeg desværre gå ... «

»Åh, nej, hvad? Nu legede vi så godt!«

»Jo, min skat, hans excellence premierministeren må adlydes.«

Vi udveksler sirlige hilsener, og mit blik falder på gesimsen; der står også en kaffekop, lige ind til væggen, men så højt, at den lille umuligt selv kan have stillet den der. Hun må have bedt sin mor om at sætte den derop. – »Hvad i alverden ... ?« Hun forstår straks min undren. – »Det er kaffe til morfar; han kan ikke komme ned.« Hendes morfar er død for mange år siden, men det er sagtens hans billede, hun tænker på.

Med denne yndefulde helgenlegende klingende i mit øre, tager jeg afsked for den eftermiddag og lover at besøge damen snart igen.

Den unge piges værelse

Aldrig nogensinde skal jeg glemme det! ... Jeg trådte ind og så mig om. Hun var der ikke. Lyseblå vægge. Hvide møbler med guldstriber. Sort kakkellovn. Åbent vindue, koldt. Ingen sol. Jeg satte mig, sad længe. I lydløsheden begyndte tingene at tale til mig. »Se,« sagde sengen, »jeg har været redt siden klokken otte i morges.« »Vi er lukkede,« sagde skufferne. »Jeg kender ikke til uorden,« hviskede reolen. »Hvor blank!« smilede kakkellovnen. »Ingen støv,« betroede bordet mig. »Nyvasket,« sagde den orkerede pyntedug.

Jeg tog mig til hovedet. Hjemme hos mig var alt støv og uorden. »Men er det muligt,« spurgte jeg forfærdet mig selv, »bor hun her? Er jeg ikke gået fejl?« Hun havde gjort mig til slave, hersket over mig, tyranniseret mig. »Bor hun, *hun* her? Og alt hos hende håner mig.«

Udenfor var det tindrende solskin og vinterfrost, men her var lyset lighvidt bag brede, mønstrede stores. »Aldrig har månen skinnet herind,« lød stemmen i mit indre, »aldrig har dens trolddom fyldt dette rum! Ellers kunne her ikke se således ud. Her er ingen drømme drømt, ingen suk har genlydt her, ingen latter har varmet denne luft.« Mine nerver krympede sig. Almægtige Gud, her *duftede* ikke; her var ingen mindelse om kvinde! Var da dette jomfruelighed? Var renhed noget så umenneskeligt? ... Midt på bordet, nøjagtigt på midten af det hvide orkis, stod en matsort vase. Jeg tog min buket nelliker og stødte den ned igennem dens tomme munding. »Gid elskov må blive dig bitter,« udbrød jeg harmdirrende. »Gid dit hjerte må hentæres, dit blod brænde, og din hjerne gløde af hævnstyg nag. Gid den dag må komme, da dit pinte legeme rejser sig imod dig og driver dig ud i det grænseløse! Gid du må stønne under svøben og drikke din egen gråd, som jeg som jeg! ... «

Hun havde gjort mig til sin slave, hersket over mig, tyranniseret mig, i dage, i måneder ...

Fra den dag blev jeg en anden, min forbandelse havde udløst nye kræfter hos mig. Jeg genså hende ikke efter hint øjeblik, da jeg som jaget af furier styrtede ud ad døren i hendes jomfrubur.

Elskerindens værelse

Hun rejser sig nøgen og smilende for at tænde den lille ampel, som hænger nær ved vinduet; petroleumslugten blander sig på bizar og uforglemmelig vis med hendes violparfume og duften af harpiks fra det blussende brænde i den lave kakkelovn. Hun kommer hen og tørrer sine fingre i mit hår. Efterhånden som flammen stiger inden for den lyserøde kuppel, dukker møblerne frem af skumringen, velkendte, venlige, nærmer sig som undseelige børn, der venter et kærtegn. Hun følger mit hilsende blik, lægger sig stille hos mig, og mens jeg kysser hendes bryster, hvisker hun: »Du siger farvel til vort værelse ... Jeg tager med toget i morgen tidlig.« Og derpå det uundgåelige: »Vil du længes efter mig?«

Har jeg mon lovet at længes efter hende? I så fald er jeg en meget ordholdende mand ... Og spørger jeg mig selv hvorfor, da lyder svaret: Fordi vor elskov har været én lang afsked. Vi elsker mellem kufferter. Dette hendes paulun er fuldt af dem; to store, flere små; under bordet, under sengen. De små hedder »Søren«, »Pokker« og »Fanden«, for dem støder vi regelmæssigt tæerne på; de store har navne efter de fornemste steder, de har besøgt: »Monte Carlo« og »Paris«. »Paris« skal på turné denne gang, ledsaget af »Søren« og »Pokker«, der er trukket frem og står foran dørforhænget som to tavse, ubevægelige og vagtsomme hunde.

Fra døren glider mit blik langs væggen til et billede af min elskede i en af hendes yndlingsroller, malet af en kunstner, hvem man ikke tør frakende et vist kendskab til modellens intime ynder, nemlig hendes mand. Nedenunder står »Monte Carlo«, i øjeblikket draperet som en blanding af puf og toiletmøbel; derefter kommer den røde lænestol og et vakkelt

bord med en blomstervase, et askebæger, tændstikæsker med afrevne tændstikker på, cigaretter og min shagpipe, der skammer sig ved sin vanhellige tilstedeværelse ... Der er blomster i vasen – friske blomster! Og for at krænke det noble ordsprogs leveregel har jeg en dag, da hun surmulede, pisket hende med blomsterkosten, til hun leende gav mig mit kys igen og som en sybaritinde lod sig synke om på et leje overstrøet med rosenblade.

Endvidere ser jeg sidestykkerne af den lille reol og af dragkisten med dens fotografier og nipsgenstande. Hvilket dunkelt instinkt har dog bevæget min usentimentale veninde til her, hvor hun elsker, at samle alt, hvad der hidrører fra hendes barndom? Er det barnet i den elskende kvinde, som vil mindes sig selv, eller ønsker hun ironisk at kunne måle afstanden mellem den, hun var, og den, hun er? Der findes en tredje mulighed: at hun i sin lykke føler sig ren og ubekymret som hint barn i hjemmets ly; men det er vel for smukt til at være sandsynligt. Snarere vil jeg tro, at dette rum blot er det pulterkammer, hvor hun har henslængt mindet om sin uskyld. I hvert fald: på reolen står hendes skolebøger, på dragkisten fotografier af hendes moder (der åbenbart har grædt meget, inden hun fik det træk om munden), af hendes søstre og af hende selv i alle aldre, fra en tre års tulle til en hvidklædt konfirmandinde. Her findes hendes eksamensbeviser og præmier, en lille tragantfigur, hendes fader har modelleret, mange små håndarbejder, alt dette inderligt borgerlige, som danner bunden i enhver, om end nok så letfærdig kvindesjæl .... Hvem siger for øvrigt, at hun er letfærdig. Måske er hun en klippe. Hvad ved jeg om hende? Så godt som intet, og dog mere end de fleste. O, barn og kvinde i ét, jeg ved, at vi må skilles, og at *jeg* skal bære smerten derover, ikke du! Så meget ved jeg om dig, og det er ikke lidet, ingen foragtelig kundskab, dette at forudføle lidelsen i lykkens lyseste timer. O, barn og kvinde, du kalder med din barndom virkelighedens land tilbage, for at din fod kan finde støtte og dine skuldre kraft til at bære fremtiden; du tilhører virkeligheden, og ikke mig, som kun er en gæst hos din modenheds glød og din barndoms renhed; dine unge års uberørthed er din elskovs ramme, dit nødanker i lidenskabens brænding, dit hemmelige *remedium amoris*. I din barndom vil du søge tilflugt den dag, da eventyret stræber at rive dig med sig; du

vil gå ind i virkeligheden og lukke porten efter dig. Og vi må skilles. Thi som dit hjerte bor i virkeligheden, således bor mit i poesien. Måske er just vort samvær så mættet, fordi virkelighed og poesi mødes og blandes, hver gang vi favner hinanden ...

Javel, jeg tager afsked med vort værelse! Jeg siger farvel til lyskransen på loftet, til mønstret i tapetet, til den løse fjeder i lænestolen, til pletten på lysedugen og knasterne i gulvets brædder. Måske bliver denne aften, denne nat vor sidste ... Måske ... Hun rejser jo atter i morgen.

Men da jeg mat og glødende, febrilsk og svimlende vandrer ned ad den hvidlige gade i gryets isnende time, da ser jeg hende foran mig. I en lyståge svæver hun frem, og jeg kan ikke nærme mig hende. Thi hver gang jeg går hastigere til for at indhente det luftige syn, forvandles det for mine øjne. Det er ikke mere min elskerindes ranke og smidige skikkelse, men en alvorlig og jomfruelig konfirmandinde i lang kjole og med små lave sko – det er hin figur af tragant, som hendes fader har modelleret; et væsen, jeg ikke kender og aldrig skal nå eller fatte.

Den ene kan glemme, den anden ikke –

Kærlighedens efterspil har ikke ret mange grundmotiver. Et af de frugtbarste er: Den ene kan glemme, den anden ikke .... Her, som overalt, er det sidemotiverne, der giver det egentlige krydderi ved en del variation. Lad os gennemspille et enkelt stykke, taget fra virkelighedens overflødhedshorn, hvori det vrimler af bitre chokolader med små trykte sedler inden for emballagen, et stykke, som man efter hovedpersonen kunne kalde: *Jazz-sangeren*.

Hende er der egentlig ingen grund til at beskæftige sig med. Hun var *a black lady*, næsten hvid, kun lidt blå ved neglerødderne. Hun havde en nydelig svaj figur, et smukt fodskifte og en køn stemme. Glemme kunne hun altså. Hun hengav sig straks og uden tøven til en smart varietédirektør, som jazz-sangeren derpå myrdede ved knivstik to måneder senere, 21. August 1934. Den eneste rolle, damen spillede i historien, var den, at hun gav politiet et udmærket og indgående signalement af jazz-sangeren, sin tidligere elsker, hvorved denne, der fra og med flugtens øjeblik stadig vekslede maske og forklædning, næsten stilledes udenfor lovens rækkevidde. Der gik da også et halvt år, inden han blev pågrebet, og dette kun fordi han omsider blev nødt til at finde en levevej, da hans penge var opbrugte. Han kunne således ikke længere skifte udseende. En nøjere optrevling af politiets metoder ville blive til en afhandling på otte hundrede maskinskrevne sider ....

Gaderne i New Orleans' gamle kvarterer er snævre. Husene med deres balkoner luder frem imod hverandre. Ser man op imod den smalle stribe vidunderligt lysende himmelblåt, får man fornemmelsen af, at man står i begreb med at falde opad ind i himmelen gennem et svimlende dybt trapperum. Forneden: en vrimlende færdsel, folk af alle kulører, råb, skrigen, snakken, banden, puffen, hilsen .... Lirekasser, harmonikaer, radio fra alle sider, åbne døre, sorte svælg ind til kølighed .... Ikke alt for mange biler, men de brøler godt. Gadesælgere af alle arter. Tidlig formiddag.

Pludselig en hvirvel i den glidende trafik. På et hjørne arresteres en avissælger. Man har studeret hans gang, hans benstillinger, optaget hans stemme på voksplader, sammenlignet dem med optagelser af en endnu for nylig kendt varietéartists, man har fotograferet ham et halvt hundrede gange, skygget ham i over en måned hver time på dagen. Det må være ham? Er det ikke ham? Kan det være andre end ham? Det er ham! Det er ham, det er ham, det er ham! Det er jazz-sangeren! På ham! Håndjern! Revolver! Ind i et af de sorte svælg, bag ud af en beværtning, ind i en forfalden patio, hvor politibilen holder .... Op med ham! Afsted! Sirenehyl. Bilen farer ud af en bagport, stadig hylende, til fængslet.

Fangen bliver sat i enecelle. Han synger. Gennemgår et helt repertoire. Hver dag får direktionen meddelt, hvad han har sunget. Det er alle gadens smægtende viser, det er sælgernes råb og strofer. Men ikke én melodi, som kan røbe hans identitet. Ustandselige, trættende, daglange forhør. Han ler og nægter. Men indicierne hober sig op. Han ler og nægter. Man overgår til tredjegradsforhør. Snart kommer listige løfter, rædselsfulde trusler, som bliver til virkelighed, næsten inden de har gjort deres mentale virkning. Han ler og nægter. Nye indicier. Han lider og han pines, hans kvaler er som et inkquisitionsoffers martyrium. Hans udseende er forvandlet til en skindmager, gråhåret, dødsmoden kolonislaves. Men han ler hakkende, han nægter tænderklaprende. Endelig fældes dommen: døden ved hængning, og han får nogle dages fred.

En Morgen før solopgang føres han ud til skafottet i fængselsgården. Han er ikke gået til bekendelse. Med rolige, lidt vuggende trin skrider han hen til stigen og op ad den, som gik han til tribunen. Kun ét ønske har han ytret: at måtte være klædt i hvidt kjolesæt: det er tilstået ham. Og nu – nu, medens præsten beder for ham – blotter han sine hvide tænder i det sorte ansigt – og begynder at nynne. Hans fødder bevæger sig: han danser. Han danser på skafottet. Han synger dertil. Højere, endnu højere: *I'm alone* .... Rebet prøves. Han danser på lemmen. *I'm alone* .... Den sang, som han har sunget sammen med hende! Bøddlen lader et øjeblik forvirret hænderne synke og retter et spørgende blik mod sin chef. Denne vinker utålmodigt; han har tårer i øjnene. Et rødt guldskeer glider langsomt ind over fængslets

tage; glas og stål blinker dovent. Nu lægges løkken om den dømtes hals.
I'm alone .... Han danser, han danser .... *I'm a...* Hætten over Hovedet.
Han danser .... Lemmen falder. Han forsvinder. Rebet strammes i et ryk,
dirrer, svinger lidt et øjeblik. En sort fane går til vejrs. En sort sjæl ....

I'm alone....

Et kys og en rose –

Da "løjtnant" Mikkelsen lukkede kontorets dør efter sig og trådte ud på gaden, genfandt han langsomt sit eget private jeg med dets sorger og glæder. Hos overretssagfører Schrader, hvor han tjente sine 200 kroner om måneden, tillod han aldrig sig selv at tænke på andet end det ligegyldige og sløvende juridiske pindehuggeri, som optager en sagførerfuldmægtigs dag fra ni til seks. Han kunne ikke lide overretssagfører Schrader og ville ikke for meget godt have indlemmet ham i sin fortrolighed. Det var lørdag i dag, klokken var fire: to timer mere frihed end på ugens øvrige dage. Det lå ikke for Mikkelsen at slentre, han gik – høj, strunk, med afmålte, faste skridt. Men hans tanker slentrede, bevægede sig velbehageligt, omhyllende hvert emne, inden de forlod det. Halvt drømmende gik Mikkelsen ned ad Mellemgade til cigarhandleren på hjørnet af Søndergade.

"To cigarer, Petersen."

"To, hr. Mikkelsen?"

"Ja, to!"

Det var nu det. To cigarer..... Skulle man måske ikke have lov at tillade sig et ganske lille ekstra glædesblus, når man om morgenen pr. post havde modtaget en check på 1000 kroner? Så tilbage op til torvet, forbi købmand Bastholm rundt om smedens, ned ad vejen bag byen, videre op langs lægeboligens have til gangstien på Sønderbakke. Her tændte Mikkelsen sin første cigar, og tankerne begyndte at tage fart i hans hjerne.

Han vidste, at han med irriterende selvfølgelighed burde være glad for de tusinde kroner. Han følte også, at han ikke *var* glad, ikke kunne blive glad, skønt det var det første større honorar, hans beskedne forfattervirksomhed havde indbragt ham. En roman, der straks havde vundet bifald, var blevet antaget og solgt, en hyggelig og tænksom bog, hvori der skete noget på hver tiende side, medens personerne på de næste ti sider snakkede om

begivenheden – ganske således som tilfældet er i enhver lille købstad, og også var det i denne. Tusind kroner – og ingen, hvem man kunne tale med derom, ingen, man kunne afvinde et smil, en lykønskning, et forstående blik.

Mikkelsen stod stille og så ud over lilleputstadens tegltage nedenunder. Her havde han nu gået i seks år, lige siden han var vendt hjem derudefra. Her var han barnefødt, og her skulle han dø. Verden, dens lidelser, kampe og savn var som en drøm. Her var det sted, hvor han skulle vente på det, som sagtens aldrig kom; her var hans hvilested, når ventetiden var omme. Ikke var det noget dårligt sted heller, selv om det ikke havde været ens fødeegn, ens hjem. Fra bakken havde man en vid udsigt over stranden hinsides byen; den lå hvid af det første, lette snelag, og bag den strakte sig den sorte fjord under vinterhimlen helt over til Hanherreds bakker, som i vintereftermiddagens skumring lignede dunkle, lave skybanker, tågehyllede, som de var. Et vidtstrakt landskab, åbent, øde, storladent i linjer, som kun Limfjordslandskaber er det i dette rige, men uden barskhed: himmel, vand og lange, rundede kystmoræner: Jyllands jord og vestenvinden, der kender hinanden og passer sammen som kvindebryst og mandshånd.

Uvilkårligt standsede Mikkelsens hånd i luften uden at fuldføre sin bue op til munden, og idet han betragtede cigaren, slog asken af og drejede den mellem sine fingre, sagde han ud i luften den gamle linje, som blev så mangen til trøst: "Her vil ties, her vil bies....." Men han lagde trykket på *her*.

Her! I hans by – og hendes.

Lige neden for skrænten lå der en række mindre og større haver mellem købmandsgårdens udhuse og den stejlt stigende bakkесkråning. Byens storhedstid var snart blot et sagn. For længst var hine store forretningshuse gået fallit, de rige slægter var uddøde eller flyttet bort, men bygningerne lå der endnu med deres ærværdige bindingsværk i firkant om rummelige, rullestensbrolagte gårdspladser, ind til hvilke der fra gaden førte

porthvælvinger, der engang havde gjaldet under bøndervognerenes rumlende hjul og hestenes stampende hove. Nu boede der småborgere, håndværkere og handlende, i de lange våningshuse, der i hine velstandsdage havde rummet et støjende liv og været udstyrede med et rigt bourgeois hele provinsielle komfort. Der, i et af Søndergades herskabshuse, havde også hun boet. En rigmandsdatter, smuk, ombejlet, kølig, skinsygt vogtet af en streng fader og en svagelig, forkælet og lunefuld moder.....

Men herligheden var forbi i det hus som i de andre. Købmand Iversen var ruineret og død af skam og kummer for mange år siden, moderen begravet i stiftsbyen, hvor hun havde ligget sin slægt til byrde, datteren rejst. Nu var våningshuset skildret af til tre små lejligheder, udhusene ombyggede til fattigmandslejligheder, hvis egentlige og oprindelige indehavere, rotterne, ikke på nogen vis havde ladet sig fordrive, end ikke af den sult, som også de nu utvivlsomt måtte lide.

Hvad var det for øvrigt han havde hørt om, at der skulle være kommet en ny lejer her?

Åh, det var jo Schrader, der havde telefoneret til Marcussen! Først havde de to kolleger talt om udpantninger og inkasso; så havde Schrader leet og sagt: "Nå, hvordan går det ellers med den gamle kasse i Søndergade? Den har nok skiftet ejer igen?" – ja, han huskede det: han havde sagt *ejer*, ikke lejer! – Og da Marcussen havde svaret, måtte hans meddelelse have forbavset Schrader, for han havde udbrudt: "Nej, hvad siger De! Gud forbarme sig, alle de smukke piger flytter herfra, men de gamle, dem kan vi få tilbage, når de er grå og aflægs. Mon der nu også er lavendler nok i byen til dem alle? – Nej, haha, nej, det er jo det, jeg siger. Men så må hun sgu dyrke nogle i haven..... – Javist, hahahaha hahaha....." Og stadig leende havde han hængt røret i gaflen.

Nej, "løjtnanten" syntes ganske afgjort ikke om Schrader.

Langsomt fortsatte Mikkelsen sin tur. Hvor længe siden var det, at han havde ærgret sig over denne kyniske kommentar? Lad se – lørdag, i dag, fredag, torsdag, onsdag – hm – det måtte altså være i mandags – fem dage. Stakkels gamle dame, hvem hun så var! Det var også en velkomst at få! Mon hun allerede havde mødt hånlige smil og spotske miner? Å, han kendte det. Hvorledes var han ikke selv blevet modtaget? Men han havde lært dem *mores*, bidt dem af, iset dem ned. Om ham stod der respekt nu – ja, og foruden de andres kulde kunne han nu også nyde den, havde skabt i sig selv. Ha!...

I en af haverne var der en smule liv, lod det til, tyst, men travlt. Sirlige spor af damesko sås i det tynde, rene lag af tøsne, og der dannedes stadig flere; thi her gik en rank, spændstig kvindeskikkelse ivrigt beskæftiget om i de ganske smalle gange mellem rabatterne. Jo mere hun fik gjort, jo mere syntes der at være tilbage. Hun bøjede sig atter og atter, bandt granris om roser, skar de tørre stauder ned, undersøgte de visne rester af urter og prydplanter, sparkede foragtligt til den alenhøje, hæslige buksbom, der i årevis havde fået lov til at passe sig selv, og smilede under alt dette engang imellem, som om hun gav sig selv det løfte, at hun nok sejrrig skulle udrydde denne forsømmelse inden længe. To ranglede roser gik hun bestandig udenom: de bar hver en endnu halvåben knop; lidt krøllet og frostdbidt hver af dem, men ikke vissen eller rådden. Efteråret havde været langvarigt og usædvanligt mildt.

Hvor frigjort er ikke den, som har bundet sig ved en beslutning! Denne gamle visdom, hvis kærne er så sød, som dens skal er hård, måtte den nye ejerinde af den forfaldne købmandsgård sande endnu en gang i sit liv. Hun var i en hård skole blevet vænnet til at tage stilling til personer og forhold uden et øjeblikks tøven, uden betænkning og vaklen: hendes vilje var opøvet og stærk, hendes åndelige holdning næsten stejl i overlegen bedreviden og skeptisk verdenserfaring. Men denne lille danske by havde budt hende et problem, som mindede om det kunststykke at stikke en hattenål igennem en egetræsdør; der er nogle, der kan gøre det, og andre, der kan få det til at se ud, som om det var gjort. Hun skammede sig, når hun tænkte på, at hun først havde prøvet at gå den vej, som kostede mindst

overvindelse. Hun havde forsøgt at nærme sig en mand i denne by ad de selskabelige forbindelsers kringlede stier, men havde fundet ham skjult bag en mur af isolation og stolt ensomhedstrang. Han var ikke vellidt, omgikkes ikke Folk, sås ikke i butikker eller på gaderne, afslog høfligt alle indbydelser til deltagelse i offentlige og private sammenkomster. Ja, så fremmed var han for alt, hvad der foregik i staden, at han end ikke syntes at ane hendes nærvær. Godt, så havde hun taget sin beslutning og skrevet til ham, åbent, uforbeholdent, ærligt, ud fra sit hjertes længsel og sit sinds samhigen. Hun ventede hans besøg i eftermiddag.

Vinden begyndte at friske op. På bakkekammen følte den helt bidende. Mikkelsen så store skydyner bovine mægtigt op over horisonten. "Mere sne", sagde han til sig selv og snusede luften ind til bekræftelse af sin spådom. "Så er det vist bedst, man vender næsen hjemad". Skønt – hvorfor? En times spadseretur var det mindste, man kunne byde sig selv af motion. Altså, blot rask videre! Knak! Skæbnens hjul drejede sig en tak frem men det hørte "løjtnanten" ikke.

Mens han gik, talte han åbningerne i hækken. Hver af dem var en indgang, hvorfra en mere eller mindre primitiv trappe, hvis trin var gravede ind i den bratte skrænt og afstivede hver med en plankestump, førte ned til haver, udhuse eller gårde. Christensens, Jacobsens, Hansens, Ølgaards..... Så måtte den næstnæste jo være Iversens. Man kunne altid kigge efter, om der var lys hos den nyindflyttede. Sådant en smule indiskretion var vel tilgivelig.....

Hm..... Hvad – var nu det? Nogen i haven – en vinterdag..... En kvinde. Ah, naturligvis hende! Men – denne måde at bevæge sig på – disse hastige slæng med den venstre arm – denne bøjning! Se nu igen! Livagtigt som – som Ella! Umuligt. Og dog..... Her var jo hendes gamle hjem. Hvis hun vendte tilbage, ville det da ikke være til denne by og til dette hus? Havde det ikke i disse lange år været hans drøm, at han engang skulle gense hende, således uforberedt, men ikke uventet. Nej, ventet, ventet – med alle tankers higen, alle timers savn...

"Ella!"

Han vidste først, at han havde råbt, da han så hende løfte hovedet i et ryk og ind til sin sjæls mørkeste afkroge fornåm strålerne af den glæde, som forvandlede hendes ansigt, der nu lyste ham i møde på kvinders stille vis.

I et nu havde han sidelæns trængt sig igennem den smalle åbning i tjørnehækken og satte i fuldt firspring ned ad den smalle stejle trappe med de slibrige trin. Den tanke nåede lige at lyne igennem hans hjerne: "Trediver år..... Hvad skal jeg sige til hende?" Men denne vanskelighed løste Moder Jord for ham. Hun nægtede ganske simpelt at give ham fodfæste, og han foretog en længere luftrejse. Da frøkenen så ham vakle, gribe efter gelænderet og styrte ned over de fem sidste trin, sprang hun frem med et skrig, og "Løjtnanten" landede for hendes fødder med det udbrud: "Kære frk. Ella..... hvilket ubegribeligt held....." Hun tog ham under armene og ville løfte ham op. Men det var heldigvis unødvendigt. Straks ved hendes berøring skød han i vejret, som var hans muskler lutter stålfjedre, og gnidende sit ben gentog han: "Hvilket ufatteligt held! At gense Dem efter alle disse endeløse år! jeg kendte Dem straks..... Hvad er det dog for en tryllekraft, der tilintetgør tidens indvirkning på kvinderne, medens den til gengæld tillader den at udøve hele sin væld over os stakkels mænd!"

"Men har De da ikke modtaget mit brev?" spurgte frk. Iversen forundret.

"Et brev?" sagde Mikkelsen. "Et brev fra Dem? Nej. Å, det ligger måske derhjemme og venter. Jeg kommer lige fra kontoret."

En flygtig rødme viftede hen over hendes kinder: "Det var en indbydelse."

"Løjtnanten" hinkede et par skridt frem og førte hendes hånd til sine læber. "Jeg anede end ikke, at De befandt Dem her i landet. Og dog er jeg kommet! En indbydelse fra Dem ville sikkert nå mig, ad usporlige veje, selv om den kom fra stjernerne i et andet verdenssystem."

"Vi har meget at fortælle hinanden," sagde frøkenen afledende. "Kom, lad os gå ind!"

Galant bød Mikkelsen, ret som et lys, sin dame armen, og sammen vandrede de med bankende hjerter ud igennem tremmelågen til gårdspladsen, over de toppede sten og ud ad porten til gaden, langs facaden med dens smårudede vinduer, opad den lille stentrappe med jerngelænderet og ind ad hoveddøren til den rummelige, lyst tapetserede forstue med dens gyldne spejl og dens mange tomme knagerækker.

"Vær så god at træde indenfor, hr. Mikkelsen."

Varme, hygge, dyb skumring, et rødt kakkelovnsskær over væg og loft. En hvid dug, rødt belyst fra siden, syntes i sin vandrette over bordpladen bredte flade at modtage et svagt spøgelsesagtigt skær fra konsolspejlet, der opfangede og videresendte sneskæret fra vinduet. På det med dug dækkede bord kopper med gyldne hanke, et bugnende kagefad.

Mikkelsen stod et øjeblik stille inden for døren og så sig om. Hvad han opdagede, gjorde ham tavs et langt minut. "Hvad ser jeg!" udbrød han derpå med rørelse i stemmen: "De samme møbler, den samme placering. Hvorledes er dog dette gået for sig?"

Frøkenen nikkede, også lidt bevæget, men især af glæde over, at han så hurtigt genkendte alle de kære ting. "Det har også været vanskeligt nok. Men ved min søsterdatters hjælp er det lykkedes at genkøbe en hel del af mine forældres bohove. Jeg bad hende for længst derom og sendte hende fra Amerika de fornødne pengemidler dertil..... Men sæt Dem nu ned. Her i sofaen..... den genkender De sikkert også?"

"Om jeg gør! Det var jo..." Mikkelsen tav brat og strøg sig langsomt over panden. Uden flere ord satte han sig i sofahjørnet længst fra ovnen og bøjede stille sit hoved. Frøkenen betragtede ham et øjeblik, – var det en smule medynk med et sentimentalt mandfolk, hun følte, så skammede hun sig i hvert fald straks derover. Og så meget mindre ro havde hun på sig.

Hun bad hastigt hr. Mikkelsen have hende undskyldt en lille stund: hun måtte passe sine værtindepligter. Derpå løb hun letfodet ud, og Mikkelsen blev siddende ubevægelig. Asken dryssede fra hans cigar, som han trofast havde beholdt i hånden, da han gled og faldt. Den havde været i hård berøring med sneen og jorden, var slukket, knust og urygelig. Han sansede det ikke. Det blev en lang "lille stund", en bundløst dyb, klokketikkende stilhed. Hans ben smertede stærkt nu i varmen; han kunne mærke, hvorledes blodet løb ned ad det, ned i hans venstre sok og størknede, men det faldt ham ikke ind at undersøge såret. Hans tanker borede sig tilbage i fortiden. Nu, da den ikke længer kunne være hans indre tilværelses nutid, men var blevet fejtet til side af noget mægtigt og altrådende, der pludselig havde usurperet hele hans bevidstheds forgrund, syntes den fra det baghold, hvortil den havde trukket sig tilbage, truende at stille ham over for hundrede tvivlsmaal og lige så mange praktiske problemer til øjeblikkelig løsning. Han sukkede den ene gang efter den anden og virrede med hovedet. Men naturligvis fik til sidst hans prøvede krigernatur overhånd. Stod alt på spil, så måtte også alt sættes ind. Den kunst at sejre består, vidste han, i at kunne foretage et afgørende greb på det eneste rette tidspunkt, det greb, hvormed en dristig og kraftig næve fatter lykkens gudinde i hendes flagrende hår og river hende af gangeren, idet hun suser forbi som en ørkenbeduin under en rytterleg.

Han tog sig sammen, lagde forsigtigt cigarstumpen fra sig i bægeret og følte til sin anden cigar. Aha, den var uskadt. Med energiske strøg – ritsch, ratsch – tændte han svovlstikken, der skulle afgøre nr. tos skæbne. "To, hr. Mikkelsen?" Hoho! Nu skulle disse latterlige vaner, denne småtskårne sparsomhed have ende ligesom – ligesom så meget andet. Støv, fejeskarn! Ud af sjælen med det!

Men hvor i alverden blev frøken Ella dog af?

Mikkelsen kunne jo ikke vide, at frøken Iversen efter at have sat kaffekanden over en svag ild var løbet ud ad køkkendøren og lige over i haven igen. Endelig viste hun sig atter, først bærende den smukke, blomstermalede og forgyldte kaffekande og en bakke med flødekande og

sukkerskål, derefter på ny med en slank vase, hvori var stukket to, en smule forkomne, men ganske utvivlsomme – rosenknopper; halvt udsprungne, sart rødme og forsagt ludende med de duftløse kroner; to rørende, lidt frostbidte vinterroser. Hun stillede vasen lige ved Mikkelsens kop og sagde i en tone, der, røbede, at hun vidste, den var en lille smule for frejdig:

"De undrede Dem vel over, hvad jeg bestilte i haven en sådan dag? Men se her! De er til Dem!"

"Kæreste frk. Ella, det er for meget, det er ....."

"Tys! Det er en dag, da De ikke må forsmå mine roser. Havde De – glemt det?"

"Nej, og tusinde gange nej! Hvor kan De tro! Men....."

"Jeg har før givet Dem roser, hr. løjtnant....."

Løjtnant! Hun havde kaldt ham løjtnant – for første gang i tredive år. I alle andre menneskers mund ville det have været en spotteglose, som man ikke havde gjort vel i at nævne, når han var inden for hørevidde – fra hendes læber kom det som en gave, et hædersnavn.

"Den sjette december for mange år siden stak en ung dame en rose i en desværre aldeles uværdig løjtnants frakkeopslag. Og løjtnanten....."

"Kaffe," afbrød frk. Iversen i en bestemt tone.

"Tak, tak," mumlede løjtnanten åndsfraværende og betragtede i det samme frøkenen med så sært et blik, at hun kom til at ryste på hånden og skænkede kaffe ud over alle bredder.

"Men Gud!" udbrød hun konsterneret, "er det Deres ben, der gør så ondt?" Måske ville hun virkelig helst have haft, at det var benet.

Løjtnanten kom til at le – et par aldeles ubeherskede toner, skurrende og lidet passende, syntes frøkenen. Hun rynkede panden, men hendes gæst bemærkede det ikke. Han havde grebet koppen og skyllede den brændende drik ned, hældte det spildte fra underkoppen op i koppen, genoprettede ordenen, og strøg derpå sit overskæg. Også hans fingre dirrede.

"Ella," brast det ud af ham, "vi er to ældede og prøvede mennesker – lad os være ærlige imod hinanden! Der er ting, der er for gode til at besmudsnes med ord – De behøver ikke at minde mig derom. Men der er også forhold, som sandhedens lys kun kan forskønne..... Har man nogensinde fortalt Dem, hvad der var årsagen til, at jeg dengang, uventet for alle, tog min afsked og rejste – til Marokko? Svar mig oprigtigt, ved De, hvorfor jeg trak mig ud af Deres liv, flygtede fra Deres kærlighed, men – ikke fra min egen – søgte døden, som ikke søgte mig..."

Frøken Ella havde med begge hænder grebet om kanten af bordpladen, så at dugen slog en hæsleg fold. Hendes ansigt var blevet dødblegt, og hendes vidåbne øjne stirrede i rædsel på den dog så kendte skikkelse i sofahjørnet. Han havde sænket hovedet ned mod brystet, men løftede det nu atter og så, med optrukne bryn, stift hen mod vinduet. Udenfor faldt sneen langsomt og tæt i et gråligt mørke.

"Her," sagde han varsomt og lidt famlende, idet han med hånden følte på sin højre side, "her sidder to brede sammenvoksede ar efter rifkabylerne blykugler. Det er noget stads, den ammunition, de køber af spanierne..... En aften ved solnedgang efter en brændende hed dag lå jeg i en dalsænkning mellem forkrøblede buske og ventede på knokkelmanden; håbede, rent ud sagt, at han ville komme kabylerkvindernes knive i forkøbet..... Nå, nok derom. Jeg så aftenrøden flamme – kun en kort illumination, ved De, og troede, at mit liv skulle udslukkes med den.

I de timer, der påfulgte, inden mine folk fandt mig og bragte mig til lægen, lovede jeg mig selv, at jeg engang, hvis jeg skulle leve, hvis jeg vendte tilbage til Danmark, og hvis jeg genså Dem – De forstår, at det var en

situation, der pålagde én en hel del forbehold – ville søge at retfærdiggøre mig for dig – for Dem – for den kvinde, jeg elskede... Mit spørgsmål før var egentlig overflødigt; De kender naturligvis ikke årsagen til min flugt....."

"Hjemme lod man mig vide, at Deres fader var død, at De havde arvet en betydelig sum penge, og at De straks, efter at dette beløb var kommet Dem i hænde, var begyndt at føre et så udsvævende liv, at....."

"Min fader var død, det er sandt. Men han døde fattig. Formodentlig viste man Dem dødsannoncen?"

"Ja," kom det tonløst.

"Han var fattig, jeg var fattig. Jeg havde ikke stort mere end min løjtnantsgage, og hvad jeg kunne tjene ved møjsommeligt arbejde på et forlagskontor og ved oversættelse af franske romaner. Desuden – man afskediger ikke en officer for udsvævelser, eller det, De forstår ved dette ord. Jeg har heller aldrig haft mere gæld, end jeg kunne betale, og har aldrig været nogen spiller eller lykkejæger."

"Men – De fik altså Deres afsked?" Der klang en anklage i dette spørgsmål.

"Jeg blev tvunget til at søge den," svarede Mikkelsen, "det kommer ud på ét. Man ønskede ingen skandale – for en vis ung dames skyld."

"Hvilken dame?!"

Den skinsyge hvashed i disse to ord varmede, varmede.....

"Hun sidder over for mig i dette øjeblik," svarede han lyst og meget ømt.

"For – for *min* skyld?"

"For Deres skyld, frøken Ella."

"Jamen – jeg forstår ikke – hvorledes kunne jeg have noget at gøre med Deres....."

"Afskedigelse? Å, derved, at jeg i Deres faders hus havde båret den frakke, som De smykkede med en rose, og som jeg bagefter – *stjal*. Ja, stjal!"

"Du himlens skaber!"

"Frakken tilhørte ikke mig. De husker at jeg til det bal mødte civil – naturligvis – Godt, min frakke var på det tidspunkt på lånekontoret: jeg skulle have nye handsker til ballet. Paletoten tog jeg i en kammerats kvarter, tog den, som man tager imellem kammerater – et lån – men han var ikke hjemme; det var min hensigt at levere ham den tilbage næste morgen og takke. Vi lånte alle hos hinanden i nødstilfælde..... Men det blev intet sædvanligt bal, ingen morgen som andre morgener. De havde smykket mig med en rose – De havde ladet al livets lykke stråle i min sjæl – beruset mine sanser, ildnet mit blod, fyldt mit hjerte med den sødme, som aldrig, aldrig skal – Ella, Deres læber havde....."

Der blev en skælvende pause i den mørke stue. Så hørtes den dybe mandsrøst atter, men i en mere fattet, en tøvende og drømmende tone:

"Oprigtigt talt, Ella, kyssede De mig den nat, eller var jeg så svimlende lykkelig over en ringere gunst, at jeg bagefter ikke har kunnet forklare mig det på anden måde? Husk de mange år, fulde af længsel og syner – husk, hvad forsagelse avler af drømme, og bliv ikke vred over min tvivl..... Kyssede De mig, Ella?"

Der kom intet svar, men der kom en hånd, som sagte strøg over hans, der lå på bordet, fordi han havde lænet sig frem. Og i dens berøring var al tænkelig bekræftelse.

"En rejse til gården derude i Vestjylland, ja, den rejse, der førte mig til min faders dødsleje, havde opslugt den sidste rest af mine penge. Jeg pantsatte min frakke for at kunne købe handsker. Efter at jeg havde påtaget mig afdragsvis at dække visse udgifter ved faders død og en lille restgæld, som ikke kunne betales med den sum, der indkom ved salget af gården, ville min månedsindtægt kun slå til til de allernødvendigste poster, knap nok til livets ophold, kan jeg forsikre Dem. Mine ekstraintægter hjalp mig noget, men ikke tilstrækkeligt..... Nå, jeg lånte altså en vens frakke. Men den nat forlod jeg Deres onkels hus som et nyt menneske – en strålende glad ung mand, der syntes, at livet lå lyst for ham, alting var muligt, alt tilladeligt, alt selvfølgeligt og rigtigt, når det drejede sig om en sådan sejrherre og triumfator som jeg. Og medens jeg strejfede om i gadernes susende stenkløfter, hvor en bidende kold vind drev sit spil med papir og affald, standsede jeg foran et vindue og stirrede ind igennem et gitter. En juvelers udstilling. På en spadseretur nogle dage forinden havde jeg truffet Dem, og De var standset uden for netop dette vindue og havde ved et udbrud ytret Deres beundring for et lille halssmykke: En rose med en lille glitrende sten som dugdråbe. Smagfuldt og ikke dyrt; nogle få kroner. Det lå der endnu. Mit blik var ufravendt rettet imod det. En hvilken som helst anden Dag ville jeg sikkert med et suk have resigneret over for ønsket om at forære Dem dette smykke. Men ikke denne morgen. De havde givet mig en rose..... De havde..... Fem timer senere var min kammerats frakke solgt, og jeg havde købt rosen. I forretningen lovede man mig at sende den til Dem. Jeg skrev et kort, nogle få ord....."

"Ja, om *Deres* rose – den, jeg havde givet Dem, den levende rose – ikke om Smykket!"

"Er det muligt? Fik De det?"

Frøken Ella citerede:

"Hvis rimet som en blomst kan rumme tåren,
mod lyset højt i rosenkålen båren
og vugget blidt i julidagens luft....."

"Ja, rigtigt..... Ella!"

"Kære løjtnant Mikkelsen?"

"Da De læste disse vers, stod jeg for oberstløjtnanten. Min kammerat havde anmeldt tyveriet. Man havde set mig iført frakken. Pantelåneren, frakken, køberen var fundne. Jeg tilstod ærligt, lagde ikke skjul på noget. Min kammerat trak sin anmeldelse tilbage. Sagen blev dysset ned. Men man henstillede til mig at tage min afsked. Jeg var en – skam for bataljonen..."

Der hørtes en svag raslen af en kjole i stuen, hvor ildskæret for længst var blevet suget tilbage mod den rødglødende ovnåbning, hvorfra der kun nu og da sendtes et hastigt stråleknippe hen over væg og loft, når tørv og koks sank sammen på risten derinde. Et par lydløse trin, og frøken Iversen stod tæt ved den dystert grublende mand, ved tyvens side.

"Det vil i virkeligheden sige, at jeg har fået alt, og De intet."

"Nej, *i virkeligheden* vil det sige, at jeg fik både verden derude og verden herinde: Oplevelserne, kundskaberne, udmærkelsen – kærligheden, savnet og digtergaven."

"Å, det er ikke det, jeg mener," kom det en smule fortrydeligt fra frøkenen. Men jeg fik både digtet og smykket, og De fik – ingen tak....."

"Kære frøken, har jeg mon givet Dem det indtryk, at....."

"Lad os opgøre det lille regnskab før det større," sagde frøken Ella. "Der står vi vist for øvrigt lige. Også jeg rejste – til Amerika. Også jeg vendte beriget tilbage efter de mange års forløb – og jeg tror ikke, min tilbagevenden var mere tilfældig end Deres. Thi hvorfor skulle De være alene om besiddelsen af – hvorledes var det? – Kærligheden, savnet og...?"

"For Guds skyld, Ella, hvis det er Deres spøg..."

"Min spøg, Herbert....."

Hvilket navn bærer mon den venlige ildånd, som bor i gamle købmandsgårdes smedejernsovne? Hvilken salamander dulgte vel her, lig en sjæl, der vil elske og bie, al glød i sit indre, så at mørket favnende kunne slå sin kappe om to elskende? Det var nok værd at kunne påkalde dens bistand ved given lejlighed; thi sikkert er det, at den tak, som løjtnant Mikkelsen aldrig havde ventet at skulle høste, den fik han nu i fuldt mål. Og den mand, som sprang op for at tage sin ungdoms elskede i sine arme, var blevet lyksaliggjort, som om frakken og tyveriet kun var en drøm og rosen og kysset den eneste virkelighed. Således er det kærlighedens art, at det uvæsentlige for den synes det væsentlige, og at et kys udsletter tredive års vanære.

Og der blev tændt lampe. Og der blev talt i en uendelighed den aften mellem de to. Glæden havde forjaget alle tvivl. Nu vidste løjtnanten, hvad han skulle bruge sine tusinde kroner til. Han holdt bryllup for dem efter nytår. Og hans næste roman var meget forsinket. Til gengæld var kritikkerne, da den udkom tæt op ad jul, enige om, at man måtte beundre en sådan fornyelsesevne hos en allerede noget aldrende forfatter.

Don Graciadeo og kvinderne

Da man frygtede for at møde kristne galejer, stak saiken først til søs ved mørkets frembrud.

Det havde blæst en stærk østenvind hele dagen, og vejret havde ikke bedret sig. Så snart det lille skib var kommet uden for Frascias beskyttede havn, krængede det voldsomt over og skar som en pil gennem de oprørte vande, der med fræsende skvalp slog ind over den luv lønning eller skummende løb hen ad fordækket for derpå at plaske ned i det udækkede rum. Søfolkene var levantinere. Om bord befandt sig en del sårede tyrkiske officerer og janitsharer med orlov, desuden en spansk eventyrer *Don Graciadeo d'Aguirre*, og hans oppasser, malteseren Mateo. Adelsmanden havde søgt sit held i tyrkisk tjeneste og deltaget i Kandias belejring, der nu havde varet i tre år; bag stenvolden under en af klippebastionerne var han blevet såret i højre arm, medens han med stor tapperhed i spidsen for sine folk tilbageviste et fortvivlet udfald. Sit liv skyldte Don Graciadeo sin tjener, der i forvirringen havde set sit snit til bagfra at nedstikke den kretensiske anfører, som hårdest gik den sårede Spanier ind på livet. Og sjældent havde Mateo fået så mange prygl som for denne venskabstjeneste. Don Graciadeos venstre arm var overordentlig stærk, og han havde, så snart han kunne tåle at røre sig, pryglet sin magre lakaj igennem, hver gang han kom til at tænke på den skændsel, denne af lutter trofast fejhed og fej trofasthed havde påført ham.

Søsyg var Mateo et frastødende syn. Heldigvis øjnede man ham kun nu og da i skæret fra en flakkende lygte. Han lå i hele sin uhyggelige længde i bunden af fartøjet og slog under store kvaler og stønnende lyde slangebugter på kroppen, så at han mindede om ryggen af en mat havorm, der syntes at gøre sig forgæves anstrengelser for at trække båden ned i dybet. Hans herre derimod opholdt sig på agterdækket sammen med officererne og skænkede ham ikke et blik eller et ord. Måske mente han, at en fyr, der i så mange år kun havde fået så lidt mad som Mateo, umuligt kunne lide af kvalmer.

Don Graciadeo stod tæt indhyllet i sin kappe og med bart hoved, dystert stirrende ud i mørket. Hans spanske tungsind syntes at være af en særlig grandios art, når han var såret. Denne mand, som havde udholdt utrolige strabadser, hadede fysiske smerter. Han elskede sit legeme, som en smuk kvinde gør det. Han beundrede dets kraft, ydeevne og færdigheder, dets skønhed og tillokkelser for andre, det bredfulde mål af nydelse, det kunne skænke ham. Den mindste vansirende rift ærgrede ham, et ar derimod, som kunne vidne om hans kampiver og gøre indtryk på kvinder og mænd, havde han intet imod. Tapper var nu denne spanske herre langtfra i egentlig forstand. Han ønskede at antages for modig – det var en nødvendighed under det omflakkende liv, han førte; han vovede sig derfor altid ud i situationer, der rummede risiko af den art, at den tvang ham til at kæmpe for livet: han kendte sig selv, vidste, at han besad en glimrende teknik og en vildskab, der kunne omtåge ham som en blodrus. Under denne begik han ting, der i andres øjne måtte karakterisere ham som en genial drabsmand, og når denne erkendelse indgik en passende blanding med den tåbelige ærefrygt og misforståelse, hvori de hildes, der betragter en allerede berømt bravo, ville han oftest tillige blive anset for en tapper mand. Mellem tyrkerne befandt Don Graciadeo sig dog ikke helt vel; de bifaldt ganske vist hans heltegerninger, men ud fra en generende praktisk bedømmelse af dem. Deres ros havde ikke den klang, som får hjertet til at svulme af tro på de løgne, det helst ønskede var sandhed; de roste ikke med poesi, ikke med målløs beundring, belønnede ikke heller med ærestitler eller sinecurer – nej, de stillede ham blot på endnu mere udsatte poster. Og han bandede disse vantro med blomstrende levantinske eder, det bedste, de havde lært ham, forbandelser så lange og klingende som en ballade i trokæer. Han havde haft den ubehageligste fornemmelse af, at man i virkeligheden lod ham, *ham*, Don Graciadeo d'Aguires, *gøre nytte* – i det lønlige håb derved at forene det behagelige med hans dødelige afgang, en tillempelse af *utile cura dulci*, der oprørte ham til hans inderste sjæl.

Endnu en ting kunne forlede Don Graciadeo til at vise heltmod: Kvinder. Kvinder hævede ham op over ham selv. Og dog, det står ikke at nægte, at Don Graciadeo hørte til dem, der altid dræber og flygter; det var

kvindeforførernes gængse taktik, der med tiden var blevet en del af hans natur, og han nærrede dyb foragt for dem, der ikke havde tilegnet sig dette syn på sagen, men i stedet for »at dræbe og flygte« følte sig tilskyndede til at »blive og dø«. Når man er død, hvilken fornøjelse har man da af en kvinde, og hvilken glæde har kvinden af en? Man kunne ganske vist indvende, at der gives kvinder, som vil være en død mand tro, men svigte en levende. Oh, de er så sjældne; det er måske de bedste, men ikke de behageligste – og, som sagt, de er sjældne i Europa!

Ulykken ville, at Don Graciadeo havde lært netop den slags kvinder at kende på Kreta. Det havde irriteret ham usigeligt, at han kun havde valget imellem lejrens soldaterskøger, der for længst var forførte, og kretenserinderne, som ikke lod sig forføre. Disse hvide ulvinder forsvarede sig først rasende og stak sig så ihjel, når de blev fanget. Deres hovedsagelige beskæftigelse syntes at være nedrulning af de klippestykker, som hvert øjeblik kom hoppende ned fra bjergskrænternes afsatser, og tilberedning af den kogende beg, der, bedst som man foretog et lille spejdertogt, gav sig til at regne fra himlen og nødvendiggjorde en hastig og lidet prydelig retræte, alt medens disse bestier hånlo bag ens ryg. Men mest forstemmende var deres ufølsomhed. Kan man tænke sig noget mere harmeligt end at have fanget en skøn og stolt kvinde, ført hende til sit telt, løst hendes bånd, bespist hende, kurtiseret hende, kort sagt, spildt en times tid på alle de kendteste forførelsesmidler og en god del nyopfundne og til lejligheden passende – for derpå, just i det moment, da en hvilken som helst bare lille smule kultiveret borgerdatter eller adelsdame ville have hejst overgivelsens fane og udstødt de første sukke, at se disse barbarkvinder berede sig til koldblodigt selvmord! De første par gange havde han været uforberedt og så forbløffet, at han virkelig lod dem få tid til at udgyde deres blod og besprøjte hans leje dermed, men senere smed han dem ud, når han så det trække op, stødte dem fra sig, nær ved at kvæles af væmmelse. Han jog dem ud ad teltåbningen, og de løb ned gennem lejrgaden nøgne og med flagrende hår. Soldaterne indhentede dem naturligvis, voldtog og dræbte dem. Hele lejren fyldtes med skrig, latter og højroset morskab.

Minderne fra de tre forgangne år nagede Don Graciadeo. Han følte sig på én gang befriet og skamfuld ved nu at slippe bort fra den forbandede ø, thi han vidste udmærket godt med sig selv, at hans bortrejse, hvor vel begrundet i det ydre den end kunne synes, i virkeligheden var slet og ret en flugt, bort fra dette barbarland, hvor ingen kvindeøjne havde spejlet hans mandsherlighed og ingen læber hignet mod hans. Han higede mod galanteriets og elskovens kyster. Venedig! sang det i hans hjerte. Venedig!

Efter en lang tavshed vendte spanieren sig mod den nærmeststående, en tyrkisk høvedsmand, og bemærkede: »Vinden er os gunstig; vi får en hastig overfart til Misitra.«

»Jeg har efterladt mine to sønner bag de fremskudte brystværn under Skt. Andreas-fortet,« svarede den tiltalte roligt.

»Og dog rejste I?« sagde Don Graciadeo.

»Man bragte mig bud, at min hustru hentæres af længsel og har længe været uvel ... Jeg har ikke set hende i disse tre år.«

»Besyderligt,« mumlede spanieren.

»Hvad mener I?«

»Jeg har aldrig været afhængig af hustru og børn, derfor har jeg ingen rigtig forståelse af, hvad det kan betyde for en krigens mand. Var I helst hjemme og havde hustru og børn om Jer ved arnen?«

»Enhver tyrk er soldat, vi er et folk i våben – og dog ikke nok til kampen for profetens lære. Kan I tvivle om, at jeg helst er der, hvor jeg fastholdes af min pligt?«

»Ingenlunde ... – Og når jeg spurgte, var det i forventning om dette svar. Men – tilgiv mig – det synes dog, som om ...«

»I mener uden tvivl at spore en modsætning mellem pligt og pligt. I tager fejl. En tyrks pligt er at kæmpe og dø for profetens sag. Men *bevidstheden* om at være bunden til en kvinde er som rosenduft fra fjerne haver ... Således synger en af vore digtere, og jeg kan give ham ret ... En kvinde, man elsker, I forstår mig ...«

»Visselig begriber jeg, hvad I mener – men ikke, at I kan føle således.«

»Så har I aldrig selv længtes?«

»Mod de ukendte. Og kun mod dem. Aldrig således som I ... Eders brød er dårligt, og eders vin er fordømt sur, ved tanken om en fed og velstegt kapun løber min mund fuld af vand; men caramba! hvis bevidstheden om at være bunden til en kvinde var den gemyse, man bød mig, ville jeg ikke kunne få en bid ned og straks forlade spisehuset.«

»Nu, eders velbårenhed, så vil jeg ønske eder, at I til enhver tid må bevare eders appetit, og at hverken længsel eller bly må gøre noget pludseligt afbræk deri,« svarede tyrken i en tone, som røbede en ironisk krusning af hans læber inde i skægget.

Det forekom den vantro, at slig tale burde falde den forsultne tjener mere naturlig end den salvelsesfulde adelsmand. Men han tog ikke Don Graciadeos nydelsessyge med i betragtning; den var blevet tilbagetrængt lige så længe som hans amourøse instinkter og var beredt til at skylle ind over alle hæmninger og diger. Don Graciadeo tav, vel vidende, at han havde røbet noget ikke alt for fint i sit væsen, men veltilfreds med at have fået luft for lidt af sin galde, og kort efter forlod han agterdækket og steg ned for at søge efter sin tjener.

Mateo var faldet i søvn. Sømændene havde forbarmet sig over ham i hans aldeles udtømte tilstand; de havde trukket ham til side, for at hans lange krop ikke skulle hindre dem i deres bevægelser, havde lagt ham langbords i læsiden og til sidst givet ham en slurk vin og et stykke brød. Således anbragt og forsynet havde han følt sin dødsangst vige for en udmattelse,

som til dels skyldtes søgangen, men også havluften og ikke mindst vinen; beroliget var han gledet ind i en tung døs, der lykkeligt lod ham glemme krigstog, sult, prygl, list og anslag, fingerfærdighed, mordlyst og evig omflakken i selskab med en altid utilfreds herre. At glemme så meget på én gang er en forsmag på saligheden, og at blive vækket af denne salighed ved et spark mellem ribbenene synes en tilsvarende ulykke, som om man af de allerhøjeste sandaler modtog en sidelæns opfordring til at give afkald på paradises glæder. Først ville Mateo ikke tro på sine sansers dog smerteligt tydelige vidnesbyrd: han havde i mange dage, under de idelige kampe, ikke haft ringeste anledning af at øve sine skarnsstreger – og hvad der lå over en halv snes dage tilbage, det eksisterede ikke mere for ham; Mateo var en mester i kunsten at glemme sine egne spilopper, andres tvivlsomme bedrifter huskede han med usvigelig sikkerhed. Altså, dette var ufortjent: de allerhøjeste sandaler havde aldeles intet at ... Av! Igen! Men det var jo slet ikke sandaler, det var meget hårdere ... Ai, ai, ai! To spark efter hinanden! En støvlesnude!

»Ja, eders herlighed! Straks, eders velbårenhed Don Graciadeo! Eders velbårenhed ønsker ...?« (Guds blodige død, det skal jeg huske ham!)

»Hund! Fyldsvin! Dovenkrop! Jeg skal sparke sjælen ud af dit syndige legeme! Rejs dig, uforbederlige drivert, og red mit leje!«

»På øjeblikket, herre! Tør jeg spørge, hvor eders velbårenhed vil ligge?«

»Midtskibs.«

»Og hvormed skal jeg rede?«

»Tag mine tæpper, dosmer! Skaf noget at lægge under hovedet! En rejsesæk, halm, et sejl ... Brug dig, afsted!«

»Ja, herre!«

»Ja, herre! ... På øjeblikket, herre! ... Æh, se, hvor han kryber! Der, tag det, og det, og det! Jeg skal lette dig, fordømte galgenføde! Lad det lære dig, hvad der venter, hvis du falder i søvn en anden gang, medens din herre våger!«

Mateo, der følte Don Graciadeos benede næve, rappede sig, samlede sammen, hvad han kunne komme over, og beredte et ikke alt for hårdt leje for adelsmandens mødige lemmer. Men Don Graciadeo kunne ikke sove.

Soldaterne larmede. Nogle var syge, stønnede og gav sig, hver gang saiken tog en overhaling. Andre røg og drak trods det strenge forbud og skreg op, berusede af raki, men endnu mere af friheden. Disse sakas og cholak, sårede og lemlæstede, hvoraf adskillige havde måttet lade en arm eller et ben blive tilbage på Kreta, var helt vilde af fryd ved at vide sig i sikkerhed og allerede halvt løste af disciplinens bånd, med udsigt til en betrygget, om end fattig fremtid. En flok stredes om, hvilken by man burde vælge til opholdssted: det var af pekuniære hensyn for mange til dels afhængigt af vedkommende stads bom- og portindtægter, thi af disse lønnedes veteranerne, men de fleste roste dog deres fødeegn frem for alle andre steder. I en anden klynge var man just gerådet i hed diskussion om, hvor mange aspre man vel kunne vente at få om dagen i invalidepension. De lettere sårede fortalte om de træfninger og kampe, de havde været med i, og gennemheglede med overordentlig frimodighed deres chorbaschi, fremhævede deres egen oda eller fortrinene ved deres våbenart på de andres bekostning, hvilket naturligvis fremkaldte høje protest- og bifaldsråb, nye pralerier og uendelige historier, eller også barske skæmteord, rå spottegloser og rygende forbandelser. En stank af løg, simpel tobak og brændevin bredte sig om de højrrøstede grupper. Men en og anden sad vel tavs og trykkede hånden mod sin vunde.

Nej, Don Graciadeo kunne ikke få søvn i sine øjne. Hans hjerte var fuldt af nag. Her i natten, akkompagnerede af bølgenes slag mod skibssiden og vindens hyl, som stødvis overdøvede soldaternes stemmer, opsteg der i hans indre erindringer og anelser, som han aldrig før havde kendt. Først gentog han ord for ord for sig selv samtalen med chorbaschien på

agterdækket. Hvad burde han have svaret? Var han ikke kommet sandheden nær? For nær? Besidde en kvinde, varighed i elskovsforhold? Puh! Men hvoraf denne overlegenhed? Fandtes der ikke en kvinde, der var værdig til at fængsle ham? Han nødtes til at indrømme, at han ikke vidste det. Hvad kendte han til kvinder? En glimtende kæde dannede de i hans hukommelse, blink ved blink, smil ved smil, til de tabte sig i en fjernhed, som sløredes af glemsel. Aldrig havde han forsket efter deres sjæl. Måske var deres kvindelighed ikke ens, men sikkert heller ikke meget forskelligartet. De var bestemte ved dette ene, at de droges mod ham, og han fandt dem tillokkende; mere eller mindre æggende måske, snarere efter tid og omgivelser end som følge af deres væsen. Og én ting stod fast: han havde aldrig mødt nogen kvinde, hvis glød som en himmelsendt ild havde splintret hans mandsstolthed, tvunget ham i knæ og tændt hans sjæl i uslukkkelige flammer. Ikke heller havde han hidtil higet efter et sådant møde. Men nu følte han det pludselig som en mangel, at ingen af de skønheder, han havde nydt, havde formået at præge blot en lille del af sin særegenhed i hans erindring. Han erindrede dem simpelthen ikke. Men lå skylden herfor da hos ham selv? Elskov kræver tid. Og han – han havde vel altid haft tid til elskov, men aldrig til at dyrke elskov. Eller rettere sagt, man havde aldrig givet ham tid dertil. Drevne af deres instinkt var disse kvinder fløjet ham i møde, havde gladelig forladt hjem og forældre, slægt og venner; svigtet elsker, trolovet eller husbond ... Han havde kæmpet for dem – ja, med kården, ikke med hjertet. Aldrig var han faret med lempe, havde tiet og biet, udforsket et kvindesinds løngange for at finde vejen til hendes hemmelighed. Han havde ikke haft det nødig. Men så forbandelse over dem, der ikke havde krævet det! Intet havde de villet skænke ham undtagen deres elskov! »Per Dios!« mumlede han, »jeg har elsket som en janitshar!«

Idet han utålmodig drejede sig om på den anden side, så han pludselig i en gruppe zakoniere, der havde samlet sig til luvart, glimtet af en dragen kniv. Holla, blanke våben! I et spring var han på benene. Men tilskuernes tilfredse og bifaldende miner, deres beundrende mumlen standsede ham. Hvad foregik her? Han gik hen til flokken og fandt i kredsen også sin tjener Mateo. »Et eulemmek,« hviskede denne på hans spørgsmål. Don

Graciadeo lyttede til de to hovedpersoners ordskifte. Han havde allerede, inden det hurtigtsejlende skib forlod havnen, lagt mærke til disse to soldater og genkendte dem nu straks. Begge var timar spahier, tætte, kraftige krigerskikkelser, stolte karle fra Morea, som så mange af Osman Chelebis bedste ryttere. De gjorde sig bemærkede ved deres rolige optræden, holdt sig hele tiden i nærheden af hinanden og deltog ikke i den almindelige brovten og beretten, men drillede kun nu og da hinanden med en spøgende sætning; de var tydeligt nok kammerater. Også de havde imidlertid røget og drukket ustandselt og var efterhånden blevet hede i kammen. Under drøftelsen af det bedste opholdssted havde de været enige med hinanden om, at ingen plet på jorden kunne sammenlignes med Misitra, og havde endvidere påstået, at kvinderne intetsteds var skønnere. Dette havde bragt dem ind på personlige sammenligninger, og de var nu hver for sig overtydede om, at deres egne søstre var så smukke og brave piger, som man end ikke fandt andetsteds i Zakonien. Hver af dem lovpriste skiftevis sin og opflammede derved den andens fantasi, indtil endelig den ene råbte: »Holder din søster af modige mænd?«

Den anden nikkede bekræftende.

Da blottede den første sin arm til albuen, greb med højre hånd sin kniv og jog den ind i armen, så at blodet sprøjtede. »Sig til din søster, at jeg har gjort dette for at bevidne hende min hyldest, og at det blot er en ringe ting imod, hvad jeg er rede til at gøre for hende.«

Den anden viklede langsomt sit brystbælte af og spurgte derpå lidt hånligt, som det hørte sig til: »Er det alt, hvad du kan gøre?« Derpå trak han kniven ud af kammeratens sår. »Kan din kærlighed ikke drive det videre?« Og han begyndte med kniven at flænge kødet rundt om den venstre brystvorte. »Sig til din søster, at hendes ydmyge slave har ristet disse tegn over sit hjerte for hendes skyld.«

Derpå omfavnede de to tilkommende svogre hinanden og gav sig atter til at ryge. Pagten var sluttet. Men en gammel tyrkisk officer harmedes over disse ceremonier og sagde i en vred tone: »Hvad skal det til? Jeg vil bande

på, at ingen af jer to nogen sinde har udgydt så meget blod på Kreta i sultanens tjeneste.«

»Hør ham!« lo den ene af spahierne.

»Ja, han er mig den rette!« udbrød den anden. »Han har ikke selv været såret, siden han blev omskåret.«

Idet Don Graciadeo drejede sig om på hælen for at gå, hørte han den ene zakonier sige til den anden: »Du har vel forstået, hvorledes jeg vil have min søster gift. Betingelsen er, at du ikke gifter dig med nogen anden kvinde, så længe min søster er i live. Dertil er hun for alt god, og jeg vil ikke finde mig i, at hun skulle udsættes for to eller tre medhustruers plagerier, eller at hendes børn skulle dele med en anden kvindes afkom.«

— — —

»Ved Skt. Jacob, dette er som en forfølgelse!« sagde Don Graciadeo harmfuld til sig selv. Men han indså, at alle disse mænd kun handlede og talte ud fra en fælles længsel – efter fred, efter hjem, efter kvinder af deres egen stamme, kvinder, der lod sig ombejle og vinde på tilvant vis og var omgivne af den luft, opfostrede i den forestillingskreds, hvorfra krigen i utide havde løsrevet dem selv. »Ikke engang som en janitshar har jeg elsket!« stønnede Don Graciadeo tænderskærende. »Og ene af alle disse er jeg hjemløs, forældreløs ...«

Westphal med valdhornet

"Nej, jeg kan ikke udholde det længer!" råbte fuldmægtig Westphal og styrtede bort fra sit logi hos fru Sodemann. Midt på den lyse formiddag gjorde han en fortvivlet afværgende bevægelse med armene, som om han blev forfulgt af noget meget værre end den lille parodiske skygge, der krummede sig over flisen bag ved ham, og flygtede derpå ilsomt hen ad fortovet. Thi vel boede fru Sodemann på Fredsgatan, men freden boede ikke hos fru Sodemann – i hvert fald ikke i Westphals værelser. Sagen var den, at den lystige fuldmægtig hos sin principal, den kendte sagfører Carelius – gubben Carelius – kun fik en såre mager løn. Hver måned havde han, når kost og logi var betalt, kun cirka 20 fmk. tilbage, og de forsvandt naturligvis som dug for solen. Inden man var nået til den 15/de, måtte han allerede i kontorkassen forsyne sig med en seddel eller to og nogle markstykker nu og da. For hvor var det muligt at undvære lommepege, når man to aftener om ugen skulle til spilleparti og var til fest eller bal mindst én gang hver fjortende dag? En smule mønt til cigaretter og et enkelt hjemmegilde for et par herrer nu og da skulle man da også have... Nå, disse små lån blev naturligvis punktlig tilbagebetalt den første. I hvert fald i begyndelsen. Ak, kun i begyndelsen. Thi fuldmægtigens løn voksede ikke om kap med den tillid, som gamle Carelius efterhånden fik til hans forretningskyndighed. Efter de første to års forløb svækkedes punktigheden på dette ene område betydeligt hos Westphal. Men en øm samvittighed vedblev han at have. Og da det inden længe var blevet således, at der, hver gang terminen nærmede sig, skulle skaffes en rund sum – lad os sige et par hundrede mark – for at kassen skulle stemme, blev hans tilstand ganske miserabel. Oprindeligt havde jo Westphal selv møbleret de to værelser, han havde til leje, og virkelig besiddet mange smukke og kostbare ting, der stammede fra hans afdøde forældres hjem, men år efter år havde han måttet sælge ud af dem for at skaffe dækning for dette forbistrede månedlige underskud – og nu, nu kunne han have siddet på gulvet, det tomme, bare gulv, hvis ikke fru Sodemann af lutter kristenkærlighed havde flyttet sine møbler ned fra loftet og stillet dem ind til sin logerende, efterhånden som hans egne forsvandt. Men ikke nok dermed: Han havde måttet låne hos slægt og venner. Så længe dette gik

forholdsvis let, lod Westphal fem være lige, skønt det af og til sved i hans hæderlige sjæl. Men efterhånden som det blev mere og mere vanskeligt at klemme penge ud af den onde verden, voksede hans gode forsætter i styrke. Nu skulle tæring sættes efter næring, spiritus og kortspil aldeles forsages. Men – hvor sørgeligt at bekende! – jo mere indtrængende samvittighedens røst lod sig høre, des stærkere syntes tillige fristelsens magt. Det var en svar strid. Og den udkæmpedes i en veg og lyrisk sjæl. Hvad under da, at den, når en krise nærmede sig, kunne føre til hæse råb og fortvivlede gebærder?

"Jeg kan ikke udholde det længer!" skreg Westphal og løb hen ad fortovet, som om han flygtede for noget...

Skønt Fredsgatan virkelig lå meget rolig og ubefærdet hen, var der dog nogen, der så fuldmægtigens desperation. Han blev iagttaget af de tre musketerer i slængkapper: farbror Meyer, farbror Mylius og farbror Sørensen, samt deres d'Artagnan det år, nemlig unge Henrici. Farbror Mylius havde netop den dag fået sin båd sat i vandet, digtet, tjæret og malet, og så frem til en herlig sejlsæson. Han var derfor i strålende humør, og Westphals overdrevne gestus skurrede slemt herimod.

"Det unge menneske lader til at være blevet komplet forrykt," bemærkede han.

"Tja," indrømmede tykke Sørensen, den forhenværende garder og senere pioner og guldgraver, "det er sådan en slags forårskuller, han får."

"Hvis båd vil han mon tage i år?" grinede Henrici. Dette hentydede til en tidligere historie. En nat ved samme tid sidste år var Westphal nemlig sejlet i en fremmed mands båd ud til en ubeboet holm for at drukne sig, men var næste morgen blevet fundet ridende nøgen på et sømærke langt ude i skærgården og bjærget af en fisker. Det havde øget hans popularitet hos det svage køn ganske umådeligt.

"Jeg får en idé!" udbrød farbror Meyer.

"Tak! Skæbne!" stønnede Sørensen.

"Så I fru Sodemann stirre efter ham fra vinduet?" indskød farbror Mylius som bevis for sin fine kombinationsevne.

"Netop!" sagde farbror Meyer. "Det gav mig ideen." Og han rømmede sig lidt genert. "Nu har vi fire jo set Westphal. Skulle vi ikke hver for sig i al stilhed fortælle det til en af byens damer?"

Mylius lo. "Det er svært, så du har fået tro til kvinder, siden du er blevet gift, Meyer!"

"Ja, å ja... Det kommer nu an på, hvilke kvinder du mener? Og for resten også på, om det drejer sig om en mand, som kvinder kan lide..."

"Jamen, jeg synes, det lyder *godt*. Er vi så enige om det?!" sagde Henrici.

At Westphal var en damernes ven, lod sig ikke nægte. Hans selskabelige talenter, navnlig hans valdhornspil, havde gjort ham almindelig yndet i de bedre huse. Og ingen, absolut ingen, i staden kunne føre så elegant og fint smigrende en konversation som han – man ville sværge på, at den kære sjæl mente hvert ord, han sagde. Det var uimodståeligt. Og på sit valdhorn smægtede han så henførende, at hans ry som amatørmusiker ad kvindevejen var nået helt til Bjørneborg og Åbo, hvorfra damer blev indbudt til sommerfester og vinterballer med udtrykkeligt løfte om at få ham at høre.

"Nå, hvem vil du så sladre til?" spurgte Mylius smilende sin sidemand, Sørensen.

"Tja, hva' – når man bor i Myréns hus, behøver man vel ikke at søge så langt omkring. Jeg tænker, det vil være nok, at jeg lader et par ord falde om sagen, hvis jeg møder en af frøkenerne i gården. De hører jo hjemme i inderkredsen... Men hvilket offer har du selv udvalgt?"

"Jeg? Å, måske fru Gabriel."

"Javist," bifaldt Henrici. "Og nu farbror Meyer?"

"Fru Hartmann og frk. Palmstjerna..."

"Nej, hov! Kun én hver!"

"Og du?"

"Jeg vil se fru hofrådindens tårer flyde!"

"Men frk. Twarschansky da? Skal hun ikke være med? Det tilgiver hun os aldrig, den gode sjæl..." indvendte farbror Meyer.

"Det er sandt!" De standsede alle fire og så på hinanden. Frk. Constance Twarschansky – hun måtte ikke glemmes! "Godt!" sagde Mylius beslutsomt, "så tager jeg hende i stedet for fru Gabriel. Det er måske bedst, at initiativet udgår fra den ældste og fornemste af de to...»

"Og den mest elskværdige," tilføjede Henrici.

"Til højre sving!" kommanderede Sørensen. Og i gåsegang gik de ind ad lågen til telegrafstationens gård.

Tre timer senere begyndte budskabet så at spredes blandt stadens damer: "Nu er stakkels Westphal igen helt ulykkelig..."

Set udefra er et tilfælde som Westphals unægtelig temmelig nemt at generalisere. Her er det letlevende, lystige unge menneske, som ikke tager det alt for tungt, at han stadig er henvist til andres hjælp for at kunne leve. Af og til synes han ganske vist at henfalde til en lidenskabelig, men ikke synderligt langvarig anger og ruelse, men det betyder næppe så meget. – Så simpelt og ligefremt er livet nu sjældent. Heller ikke her. At

fuldmægtigen følte sig forpint og ikke syntes, han kunne udholde tilværelsen mere, var sikkert nok. Og det er værd at mærke sig, at det, der havde rystet ham mest, netop – ganske modsat den mening, folk i almindelighed havde om ham, – var det, at han ikke kunne klare sig selv. Historien om hans selvmordsforsøg sidste år var således kendt nok – men årsagerne, der lå bagved? Dem havde ingen erfaret noget om. Og de var dog simple nok, men i den grad egnede til at undergrave hans selvfølelse, at han havde måttet skamme sig som en hund. Fru Sodemann, hans værtinde, havde, da hun så hans depression, uden at spørge ham selv stillet det beløb, han skulle bruge, til hans rådighed gennem sin sagfører i Åbo, og han havde været nødt til at tage imod pengene. Men det var efter at have læst det brev fra Åbo, han havde villet tage sig af dage. Og da han var blevet reddet, havde han nu i et år spinket og sparet, indtil summen endelig var tilbagebetalt med renter. Men fru Sodemann, som måske havde ventet sig renter af en anden art, var ikke så tilbageholdende og diskret, at hun jo ikke i nogen grad lod fuldmægtigen mærke sin skuffelse. – Og i år? For få dage siden havde Westphal erfaret, at gubben Carelius ville afstå sin sagførerforretning for at nyde et velfortjent otium på sine gamle dage. Og her gik han, Westphal, pengeløs og trængende, og måtte se sin længe nærrede drøm om at overtage det gamle firma falde i grus. På den ene side fru Sodemanns kælenkab og fortrydelse, på den anden udsigt til en tom og håbløs fremtid? Nej, nu eller aldrig måtte han hjælpe sig selv over svælget eller med lukkede øjne styrte sig ud i mørket.

Allerede klokken otte samme aften havde frk. Twarschansky samlet en del af byens indflydelsesrige damer om sig. De var elleve, men i tante Constances mægtige "sal" fyldte de ikke ret meget, kun en krog. Som de sad der rundt om tebordet, udgjorde de imidlertid et livligt hjørne, tør man nok sige. Den eneste, man savnede, var i virkeligheden frk. Eugenie Hartmann, konsulens datter, men hun var – det sagde i hvert fald hendes veninde, fru Karolyn Rivell – sammen med to tjenestepiger og husets tjener taget ud på villaen i skærgården for at gøre sommerlejligheden beboelig, inden hendes fader og brødre flyttede ud, engang i næste uge.

"Westphal *er* nu blevet sær," fastslog fru Mizzi Gabriel. – "Er der nogen, der har danset med ham i vinter?" spurgte lille fru Palmstjerna. – hofrådinde Stolpe løftede sine yndige bryn: "Lille Anna dog, han har jo ikke været til et eneste bal...." – "Jo, han var skam til stede ved Lindholms afslutningsbal; han spillede endda." – "Og talte bagefter temmelig længe med dig inde i fruens boudoir, lagde jeg mærke til..." – "Og med Eugenie Hartmann," tilføjede den muntre, æblekindede fru Savon. – "Men på Valhalla har han ikke været, hverken til koncert eller komedie!" – "Nej," indrømmede Lenah Akerblom, "og min mand siger, at han heller aldrig ses i herreselskaberne mere. Han har helt fortaget selskabelighed. Min mand tror, at han skriver på en doktorafhandling eller sådan noget... Haha, mænd er så naive!" – "Jamen, ved I hvad, der går et andet rygte om ham, som er meget værre. Han og fru Sodemann skal nok være gode venner..." – "Snak, mit barn! Han kan ikke udstå hende. Jeg ved det bestemt, for jeg har hørt, at..."

"Mine damer. mine damer!" Tante Constance hævede besværgende hånden. "Vi skulle jo se at komme til et resultat. Pengene er vi vel på forhånd enige om. Jeg fremlægger her en liste, hvorpå enhver af Dem kan tegne sig. Den vil blive brændt, så snart summen er samlet ind, og hvem der har givet, såvel som hvor meget hver enkelt har ydet, vil således forblive en hemmelighed. Det drejer sig jo om en fælles hædersgave til en ven og standsfælle, en svensk som vi selv."

"Hør!" råbte alle damerne. (Tre af dem var tyskere, to jøder og tante Constance selv polak.)

"Spørgsmålet er altså: Hvorledes skal vi udadtil begrunde en sådan gave? For vore hjerters tilskyndelse kan vi jo som kvinder ikke blotte..."

Dette gouterede damerne i højeste grad. De smålo og smilede. Der blev et stærkt røre omkring bordet med indbyrdes hvisken – ja, et par steder puffen.

Hofrådinden spidsede munden og så menende ud. "Hvad siger lille tante Constance til en fest? En optakt til sommeren ude på holmene?"

"Å," udbrød fru Gabriel og himlede med øjnene. "En koncert... valdhorn... ved solnedgang en rød og stille aften – på baggrund af de sorte graner, så at tonerne bæres ud over det glatte, spejlende vand..."

"Ah bah," svarede frk. Twarschansky og virrede utålmodigt med hovedet, "det blæser i juni, min ven!... Men fest? – Lad gå! – Se, jeg har tænkt lidt over sagen, inden De kom, mine damer, og jeg vil sige Dem noget: *Jeg* vil for en gangs skyld give en fest, hvis konsul Hartmann vil låne mig sin villa dertil! Husk på, hurtig hjælp er dobbelt hjælp. Vi skriver i dag den femte. Westphal må have pengene inden terminen. Nå, Hartmanns flytter jo ud på mandag, ikke sandt? Hvad tror du, Lisa, vil Eugenie hjælpe mig, for så giver faderen jo sagtens sin tilladelse?"

"Det tror jeg bestemt hun vil, tante," svarede Lisa Myrán ivrigt.

"Nå, du eller Karolyn kan tale med hende om det i morgen, fredag. Og så lade mig få besked. – Har jeg Deres billigelse, mine damer?"

Det havde hun – med akklamation.

"Nu skal jeg forklare mig... Jeg er jo en gammel jomfru... Å, jovist! – Og jeg havde tænkt mig, at jeg, når jeg gik bort, ville efterlade et par legater her i byen til værdige trængende blandt den svenske befolkning. Juridisk er sagen for længst i orden. Da jeg nu sad og spekulerede over, hvilken måde der ville være mest hensynsfuld over for Westphal, faldt det mig ind, at pengene jo kunne gå for at være den første portion af et af mine legater. Det vil umuligt kunne krænke ham, når det kommer som en påskønnelse af hans musikalske evner og en tak for den glæde, han, gennem dem, har voldt mig gamle dame og Dem alle med mig. Hvis De synes som jeg, skal jeg sørge for, at der tildeles de tilstedeværende et beløb, som svarer til den portion, der nu uddeles før min død..."

Dette sidste ville damerne naturligvis ikke høre tale om. Der blev et brus af protester. Nej, nej, hvad de gav, det gav de! Men at det tog Form af et legat, havde de ikke noget imod. Og så skiltes de under megen hjertelighed.

Tirsdag skulle festen være. Det havde regnet hele natten, og om formiddagen blev det ved at skylle ned med trøstesløs ihærdighed. Men hen ad klokken to begyndte det at klare op, og klokken tre var det herligt solskin. Dagen var reddet. I højt humør sejlede gæsterne af sted fra lystbådehavnen ved Sorvako-broen, nogle i konsulens kutter, andre i Rivells og Gabriels båd. På villaen ventede der dem et raffineret middagsbord; enkel sommermad, men alt af udsøgt kvalitet. Menuen lød på: Oplagt mælk, friskfanget, helstegt gedde, lam i asparges og dyrkede smultron (fra glasbænk). Efter kaffen musiceredes der på den store veranda, og på damernes anmodning spillede Westphal flere soloer oppe i skoven og nede fra stranden: Det kildede dem særligt at høre ham netop i dag. Aftenen skulle sluttes med et lille improviseret bal, men først skulle overrækkelsen af legatet finde sted. Der var blevet ryddet inde i havestuen, hvor man havde spist, stolene var stillede i rækker bag hverandre, og der var rejst et lille podium. En gongong lød, og gæsterne, der spadserede i haven eller røg cigaretter nede på bådebroen, samlede atter. Da fuldmægtig Westphal intetanende kom slentrende, blev han modtaget af to damer, som med stor højtidelighed anbragte ham midt på forreste række. Han viste sig meget genert over denne hædersbevisning, men kunne kun skumle indvendig. Da han nu så frk. Twarschansky bestige podiet, hilse ham med et smilende nik og nippe til et glas vand for at klare mælet, medens alle de små hvide hår på hendes hage syntes at knistre af elektrisk velvilje, tog frygten for det ukendte voldsomt overhånd hos ham, og han begyndte at transpirere. Men da mærkede han et fast, venligt håndtryk og så, at den, der havde sat sig ved hans side, var Eugenie Hartmann. Og hun sendte ham et blik, der tydeligt nok på én gang indeholdt advarsel og trøst. Han tog sig sammen med et ryk.

Tante Constance lignede i sin lette, brusende lilla silkekjole med de hvide kniplinger en stor blomstrende busk syrener. Hun kastede et spøgende: "Hør nu på mig!" ud over forsamlingen, damer, handelsherrer, telegrafister og børn. Der blev straks ro. Og så talte hun – talte så smukt og hjerteligt. "Vi er alle venner, og til jer kan jeg fortælle om mig, selv", indledede hun, og så berettede hun om sin urolige og eventyrlige ungdom: Hvorledes hun som landflygtig havde flakket rundt i Europa, indtil hun omsider ved et tilfælde var strandet her i den lille by fjernt mod nord, hvor hun havde fundet hvile og grundet et hjem. Alt, hvad hun til tak kunne yde, ville kun blive en ringe gengæld for denne velsignelse, men det skulle i hvert fald tjene til belønning for det skønneste, hun næst efter fred og trofast venskab havde fundet her: Befolkningens medfødte sans for litteratur og musik...

Trods disse rørende festord var det dog, som om hendes tale ikke helt gjorde den tilsigtede virkning. For blandt de tilstedeværende var der en, der udviste en ganske mærkelig opførsel. Det var farbror Meyer. Han havde taget plads ved siden af Mylius på en af de bagerste stolerækker og var en yderst urolig tilhører. Først var han ved at række halsen af led for at holde øje med Westphal og frk. Hartmann. Og pludselig nappede han sin sidemand hårdt i armen og hviskede lydeligt: "Så, nu går det løs! Se nu på ham! Håhåh, jeg vidste det nok!" Hvortil farbror Mylius kun kunne smile fåret og genert. Lidt efter blinkede Meyer atter livsaligt, som om han nød en af sin tilværelses store glæder, og kvækkede: "Pas nu på! Nu bliver *hun også* kokliko i hovedet!" Og det lod virkelig til, at Westphals uro havde forplantet sig til frøkenen; hun syntes at sidde som på gløder. Det var, da tante Constance kom ind på omtalen af sine legater. Men da hun så lod bomben springe og ligefrem nævnede fuldmægtigen – "hvis sjældne talent som valdhornist og sangkomponist vi alle kender" – som den, hvem den første portion af hendes midler skulle tilfalde, da for Westphal op fra sin stol med en sådan heftighed, at den væltede, og i baggrunden af stuen brast farbror Meyer i en ganske anstødelig skoggerlatter. "Hvad sagde jeg!" udbrød han og satte albuen i siden på sin ulykkelige kollega.

"Nej, nej!" råbte Westphal. "Det kan jeg ikke modtage... Det er en fejltagelse... Jeg er ganske uværdig dertil, mener jeg naturligvis... Jeg..."

Samtidig styrtede frk. Eugenie op til tante Constance, slog armene om hendes hals, græd og lo. "Jeg tænkte det nok... Jeg havde hørt lidt derom... Å, kære, søde lille tante, hvor *er* du god, hvor *er* du god! Men – å – vi er jo – vi behøver det ikke... Jeg og Frederick, vi..."

"Hva'faller?" spruttede frk. Twarschansky konsterneret. Men så brød der et fornøjet smil frem på hendes ansigt. "Nå, sådan," sagde hun. "Pyh – slip mig, min kære pige! – Nå, endelig! Ja, så gudskelov da!"

Og skønt nu tante Constance i lilla med frk. Eugenie i gult på den ene og Westphal i hvidt på den anden side dannede en overordentlig smuk gruppe, slet ikke uden symbolsk virkning, så kan det ikke nægtes, at selskabets opmærksomhed ledtes andetsteds hen, for Mylius, der var blevet træt af farbror Meyers kunster, udbrød irriteret: "Hvad er det, der foregår? Jeg forstår ikke et ord. Tal ud, for pokker, og hold op med den kniben og puffen!"

Og farbror Meyer lod sig ikke sligt byde, men råbte: "Hvad der foregår? Men er du da blind, menneske? De er forlovede! Forlovede!" Og skogrede rigtig ondskabsfuldt, som om farbror Mylius nu kunne have det så godt, når han endelig selv ville det...

Man rejste sig, man stirrede, der blev forvirring og larm, stoleskraben og udråb.

Konsul Hartmann indså, at han måtte redde situationen. Han sprang op og klappede i hænderne: "Champagne!" beordrede han. Dermed var alt bekræftet. Da propperne havde knaldet, og konsulen stod med den perlende vin i sit hævede glas, sagde han smilende: "Det hele har måske virket som en overraskelse for Dem, mine damer og herrer? Ja, jeg skal villigt indrømme, at jeg også selv i går aftes blev noget overrasket, da de to unge fremstillede sig for mig som et vordende par. Men som de fleste

stakkels fædre modtog jeg et ultimatum, og hvem i min alder vil ikke gerne underskrive betingelserne for at sikre freden? Den største glæde for en gammel herre som jeg er dog at kunne beholde sine kære i sin nærhed. Og denne trøst er mig tilstået. Derfor faldt det mig ikke så vanskeligt at give mit bifald. Min svigersøn er jo nemlig ikke alene en afholdt musikamatør, men også et fint juridisk hoved, og jeg kan meddele Dem, at han agter at nedsætte sig her i staden som selvstændig sagfører og efter gamle Carelius' ønske lade dennes forretning overgå til hans søn. Det var nu egentlig også en betingelse fra min side, og den var vi heldigvis enige om. Jeg beder med denne begrundelse Dem alle drikke på det forlovede pars lykke... og på min gennem dem!"

"Talt som en mand!" sagde farbror Meyer anerkendende. Og da nu tante Constance i overstrømmende rørelse kysede både frk. Eugenie og Westphal, brød hele selskabet ud i jubel. For nogle af damernes vedkommende var den dog måske nok lidt kunstlet. Men nu skulle ballet begynde. De musikkyndige fik travlt med at stemme instrumenterne. Og et øjeblik efter dansede Westphal ud med frk. Eugenie, og efter dem konsulen med tante Constance. Der blev sunget, leet, danset, til sol gik op. Og belyst af dens første stråler lagde bådene fra land.

Man var inde klokken seks. Da farbror Mylius kom i land, viste det sig, at han ikke var helt sikker på benene. Meyer tog ham derfor under armen, og således vandrede de efter den hastige afskedtagen vaklende, men målbevidste op igennem byens tomme, sollyse gader.

"Nu vil du nok være så venlig – hik – at forklare mig, hvorfor du var så – hik – kæphøj derude?" sagde Mylius.

"Kæphøj?" Farbror Meyer standsede forarget. "Må jeg spørge: Var det mig, eller var det ikke mig, der havde den idé?"

"Hvilken idé?"

"At vi skulle kalde byens damer til hjælp!"

"Jo – og hvad så?"

"Nå, der er mange, som allerede i et par år har undret sig over, hvorfor det ikke blev til noget mellem frk. Eugenie og Westphal. Deriblandt min kone – læg mærke til det! Men hvad de trods deres viden ikke har kunnet udgrunde, er netop, at det, der stillede sig imellem de to, var det forbistrede valdhorn og damernes tilbedelse. For frk. Eugenie er en pige, som vil have sin mand for sig selv..."

"Jeg fatter – hik! – stadigvæk ikke, hvad det har med sagen at gøre."

Farbror Meyer stønnede. "Jeg måtte antage," prædikede han i skolemestertone, "at Westphal nu var i en sådan klemme, at han var beredt til visse ofre for at slippe ud af den igen – og Eugenies betingelser havde jeg, som du hører, gættet mig til. Hvis hun nu blev gjort skinsyg, ville hun vel selv vise sig ivrig for at sikre sig den mand, hun holdt af. Og hvad kunne gøre hende mere jaloux end visheden om, at damerne ville vise Westphal deres anerkendelse for hans musik?"

"Hvoraf sluttede du det?"

"Af at hun er gennemmusikalsk..."

"Nej, hør nu!..."

"Hun ved, at Westphal kun er – en amatør!"

"Jamen, han spiller jo glimrende!"

"Gør han det!? – Nej, han er en glimrende jurist. Og han spiller med juridisk ufejlbarlighed, gør han, og ikke med blod og nerver..."

"Hå, slap det ud der? Du er selv skinsyg på ham..."

"Snak!" sagde farbror Meyer, og hans stemme fik pludselig en lidenskabelig klang, "men en mand, som vedbliver at holde sin tekniske færdighed ved lige udelukkende for ikke at miste et dusin damers beundring, ham må du kalde, hvad du vil – blot ikke en musiker." Og dermed løsgjorde han sig fra Mylius' arm, hilste med et sving af stokken og skred ind i sin blomstrende have. Den røde låge i plankeværket smækkede efter ham som et punktum finale.

Farbror dyrker kunsten

Hvor mange er vel så lykkelige, at de, således som farbror Meyers venner, i deres erindring har et stort lysende smil, som de kan ty til, hver gang de er triste til mode, fordi livet er gået dem imod, en kreds af varme, kraft og humør, hvor de er hjerteligt velkomne, hver gang de trænger til trøst og opmuntring? Selv hviler farbror nu under seks meter jord, men hos alle dem, der har kendt ham, lever hans minde som en skøn ild, der først skal slukkes med dem selv.

Den kære, kære farbror! Han var sandelig en brav kæmper her i livet. Stor var hans familie, lille hans gage. Men de levede alle, florerede alle, farbror, tante og deres børneflokk. Hvordan det lod sig gøre, var undertiden en gåde for vennekredsen, men åbenbart en af de gåder, som farbror var en mester i at løse. Og tante med – sig nu ikke, at jeg har undervurderet tante! Hun var enestående. Og det mest forbavsende ved hende var måske nok, at hun i det hele taget kunne holde farbror ud og blive ved dermed i de ti tusinde hverdage ...

For farbror Meyer *var* jo lige akkurat det, som de færreste kvinder kan døje. Han var – ja, han var mangfoldig! Og så kontrær, utæmmelig, ofte ganske ustyrlig! Hans voldsomme madlyst, når der ikke fandtes føde i huset, for eksempel – hvor ofte voldte den ikke scener og ubehageligheder!

En dag da børnene havde fået den sidste lille bid skummetmælksost med på deres fedtebrød om morgenen, vendte farbror hjem fra stationen som en glubende løve. "Mad!" råbte hans mave, hans øjne, hans mund og hans hænder. Tante var ude til en venindekaffe, og farbror for i spisekammeret. Blærefedt og en sort rugbrøds-kage var, hvad han forefandt. Han ledte oppe og nede. Han stod på tæer og åbnede krukkeskabet. En gul krukke med rødbeder faldt i hans hænder. "Og," fortalte tante bagefter, "ved Gud, om han ikke havde ædt tyve – tyve – hele skiver rugbrød og alle rødbederne. Jeg siger Dem, fru Mylius, en krukke som dem, De selv bruger til

ribssyltetøj. Mindst fire pund rødbeder! Han *er* næsten for slem at skulle trækkes med!"

En anden dag har der tydeligt nok ikke engang været rødbeder. Den lille rundbenede Mylius kom trissende op igennem haven for at aflægge Gustaf Meyer et besøg og så til sin rædsel farbror rende ud ad døren med en lang kniv i hånden. Efter ham kom tante susende. Begge løb over i udhuset. Hvad der foregik der, erfarede Mylius jun. ikke, men nogle minutter senere blev farbror ført tilbage i så afdæmpet en tilstand, som kun tantes allerskrappeste formaninger var i stand til at fremkalde hos ham. Næste dag fortalte Gustaf i skolen, at hans far havde villet slagte julegrisen midt i oktober måned. Lille Mylius grundede over sagen i en hel uge og følte sig langt fra ganske tryk. Men hans moder beroligede ham, da hans tvivl kom frem i en belejlig mørkningstid. Det var, hævdede hun, aldeles udelukket, at farbror Meyer skulle falde på at slagte et af sine børn eller ham, hvor sulten farbror så end kunne blive ...

Også farbrors fisketure var berømte. Han tog ud om aftenen og kom først hjem næste morgen så betids, at han kunne passe sin tjeneste. Men det skete aldrig, at han medbragte nogen fangst. Hemmeligheden var den, at han selv spiste de fisk, der var så letsindige at bide på hans kroge. Han stegte dem over et bål mellem strandstenene og godtede sig rigtig derved. Men da hans familie jo også gerne skulle have noget udbytte af hans sportslige anstrengelser, købte han ved hjemkomsten en helt eller en gedde nede ved havnen. En skønne dag, da fisket også var slået fejl for skærgårdsboerne, kunne han imidlertid ikke få andet end strømming. Han købte et par mål og præsenterede dem i køkkenet for tante. Men *den* gik ikke. Selv tante vidste, at strømming kun tages i net, og så kom bedraget for dagen. Farbror måtte rykke ud med sagens sande sammenhæng og var meget flov derved.

Ikke desto mindre bevarede han den vane at gå ned ved havnen og købe fisk om morgenen, for han holdt meget af at snakke med skærgårdsboerne, og de kendte ham på lang afstand og råbte ham an fra deres både, når de så ham komme anstigende i sin flagrende kappe eller løsthængende gule

sommerfrakke. Der var i det hele taget noget "løsthængende" ved farbror Meyers påklædning. Hans figur var af den slags, der synes at bringe en hvilken som helst habit ud af ligevægt. Han var fornærmende for en skrædder. Desuden var det sjældent, at han bar et par bukser, der hørte til hans jakke eller bonjour, og næsten aldrig så man ham med den vest, som burde have haft eneret på at danne mellemløbet imellem dragtens to andre dele. Dog – havde man først talt med farbror, lagde man aldrig mærke til, hvordan han var klædt. Dette var nemlig kun muligt, ifald man kunne abstrahere sig helt fra hans øjnes udtryk, hans minespil, hans hænders tale og hans overvældende personligheds-udstråling. Og det var så at sige ugørligt. Man blev fanget ind, med eller imod sin vilje.

Skulle man altså opfatte farbror Meyer som figur, betragte hans ydre, måtte det ske på afstand, uden for hans tryllekreds. Så snart han nærmede sig en, smilte han til en, og så var man leveret. Det var et dannebrogssmil, rødt og hvidt. Meget røde, tykke, krængede læber havde farbror og meget hvide, skinnende tænder – i hvert fald i sine lidt yngre år. Senere blev de gule af tobaksrøg, uden at smilet derfor i ringeste måde mistede sin tryllekraft. Tværtimod, den blev snarere større med de spanske farver. Man kunne nu for resten også godt have kaldt det et tysk smil, for det var indrammet af sort, kruset skæg. Men så dansk var farbror i sind og skind, skønt han jo var jøde, at ingen ville være faldet på at sammenligne ham eller hans smil med noget som helst tysk. Og dansk var tante og danske børnene, og dansk sang og klang og råbtes og vræledes gennem hele farbrors hus. Dansk blev der leet, og dansk blev der grædt. Det var et hus med sindsbevægelser og passioner og grin og halløj. Det var et hus, hvor taget mærkværdigvis ikke lattede sig for de storme af sjælsudgydelse, der blæste igennem værelserne og røg i køkkenet.

Der lå, kort sagt, et hus hver dag – og det lå i Övre-Långgatan; der blev skomagereret og syet, der blev tapetseret og malet, klippet og klistret. Farbror Meyer kunne alt muligt, og hvad han ikke overkom, det gjorde tante og børnene, to sønner og tre døtre. Det er kun af gammel og dårlig vane, sønnerne er nævnt først – og måske fordi farbror altid nævnte dem først; døtrene var nemlig absolut de livligste og mest intelligente. Var

farbror en tusindkunstner, så stod Edith, Lilly og Rosa ikke meget tilbage for ham i noget stykke, og hvad syning, broderi, madlavning og sang angik, vel endogså en hel del over ham i færdighed. Men smed en af dem i skyndingen broderiet, kunne det godt hænde, at farbror roligt tog det op og fortsatte, så at hans datter fandt et par nye margueritter på lysedugen, når hun vendte tilbage fra sit ærinde til købmand eller bager. En negligékappe, som tante, der i sin iver ikke havde passet tiden og måtte ile af sted til sin læseklub, havde ladet ligge og flyde på bordet i form af mønster, tøjstykker og kniplinger, kunne hun tage på samme aften! Efter at have ledt hele huset igennem og skældt sit samlede afkom ud for uorden fandt hun den omsider færdig – hængende på sengestolpen. Farbror var gået på nattevagt uden at ytre et ord om resultaterne af sin håndgerning. Og han morede sig godt, da han kom hjem klokken seks om morgenen og så sin ægtehalvdel ligge sovende med kappen over håret. Ja endnu bedre, da beretningen om tantes søgen blev ham serveret ved frokosten, rigeligt garneret med overdrivelser og muntre tilføjelser. Han greb straks violinen og improviserede et par nye vers til den kendte vise med omkvædet: "Hva' jæ nu'nte tror, den gør, for den har aldrig gjort det før!"

I denne lykkelige om end bevægede tilstand skete der en forskydning. For det første var farbror overmåde dygtig i tjenesten og blev følgelig forfremmet, hvilket medførte en ikke så lidt højere gage. For det andet holdt telegrafsekselskabet jubilæum, og hele personalet fik et års gage udbetalt i gratiale. Der var dem, som straks betalte deres gæld – gæld havde nemlig næsten alle de gifte telegrafister – men i farbrors familie var der ingen, som faldt på at tage denne mulighed i betragtning. Nej, gælden havde de jo hele tiden betalt af på i månedlige rater, og det kunne de blive ved med. Nu skulle de leve som en ordentlig borgerlig familie, solidt og behageligt, nyde livet. Gustaf, den ældste søn, kom straks i latinskole i Åbo. Alle pigebørnene fik tøjet omsyet, friske handsker, nye hatte. Tante fik endogså en ny kjole, svær gul- og brunstribet russisk silke – å, hille mænd, hvor var hun fin! Og farbror? Han fik mad! Herlig mad til middag hver gudskabt dag, to retter, og frokostpakke med på stationen, repræsentativt smørrebrød. "Jeg forsikrer dig, mutter, da jeg spiste det første stykke med sardin ..." Og han smaskede.

Det fortvivlende viste sig at være den nyindførte soliditet og anstændighed. Skulle der lappes sko, kom de til skomagere, skulle der males eller tapetseres, skulle der repareres på et lysthus i haven; skulle der renses kakkelovne, ja så blev der også tilkaldt håndværkere. Farbror blev næsten arbejdsløs i forhold til, hvad han hidtil havde haft om ørerne. Efter nogen tids driveri kastede han sig over violinen. Men da han havde spillet Beethovens sonater igennem nogle gange og forslugt sig på Max Bruchs d-mol koncert, havde det mistet nyhedens interesse. Han forsøgte sig derfor som pædagog, og lille Mylius, stakkels fyr, blev tvangsindlagt som elev. Den lille mands fingre var alt for korte, selv til en trekvartviolin, og farbror skældte og smældte, for bagefter at forsyne ungen med store kræmmerhuse med bolsjer. Dette violinspilleri førte farbror til hans næste plan for tidsfordriv: han stiftede en orkesterforening. Dette ledte atter til, at man skulle akkompagnere sangere og sangerinder blandt byens borgere ved en koncert. Men disse så i deres egen begejstring en kærkommen anledning til at danne et dilettantskuespillerselskab, der opførte "Fastelavnsgildet" på "Valhalla". Alle disse mennesker formåede farbror nu ligegodt ikke at holde i tømme, og det hele opløstes i et vildt skænderi mellem sangere, skuespillere og orkestermedlemmer, så at begge Foreninger gik *ad undas*. Så var farbror Meyer lige vidt. Sommeren kunne jo endda sagtens glide hen, men næste efterår faldt farbror hen i en dyb melankolsk stemning. Hans tone i hjemmet begyndte at blive faretruende. Han mukkede, skændte og gnavede over de ubetydeligste ting. Han søgte om forlænget tjeneste! Intet hjælp. Der var stadig så megen tid til overs, at hjemmet måtte blive lige så utåleligt for ham som for de andre. Tante var dybt bekymret. Og da farbror en aften blev ude og henad morgenstunden kom hjem kanonfuld, havde situationen nået sin klimaks. Tante tog offensiven. Hun foranstaltede timelange scener. Hun råbte op om, at hun ville skilles. Hun gik rundt og græd hos alle sine veninder. Farbror luskede bagefter som en våd hund og forsikrede de samme veninders ægtemænd, at der ikke var et sandt ord i det hele.

Noget måtte der gøres. Farbror lagde sin hjerne i blød. Og som man kan tænke sig, fik han snart en befriende idé. Tante, der trods megen angergivenhed hos farbror ikke satte lid til noget godt her i livet, før hun

fik de allerhåndgribeligste beviser for dets tilstedeværelse – hendes valgsprog var et stadig gentaget skeptisk og mystisk: "Ja vist, sagde Matthis!" – så med uro sin letbevægelige ægtemand skridte hastigt frem og tilbage i den høstlige haves bladfyldte gange, hvor hans trin frembragte en hvislen og raslen som af silke og onde tunger. Men farbrors tanker beskæftigede sig ikke med sådanne farlige emner. Pludselig standsede han, slog sig for panden og brast i latter. Så vuggede han hovedet fra side til side, som om han overvejede noget, og begyndte derpå atter at gå, men i et betydelig langsommere tempo. Tante havde fulgt denne pantomime i største spænding, og da han omsider kom ind, var hun blevet revnefærdig af nysgerrighed. Farbror slog sin gamle hat ned i bordet med et smæld og fortsatte en lille stund sin vandring frem og tilbage ad kludeløberen i bedstestuen. Så kom han hastigt ind til tante, der gjorde sig store anstrengelser for at lade, som om hun udelukkende var optaget af strømpestopning.

Farbror standsede og rettede fra fjerne, lysfyldte riger sit blik imod hende: "Nu tror jeg, jeg har det, Augusta ..." – "Hvad har du?" spurgte Tante og bed en uldtråd over med en følelse af, at det måske var en livstråd. – "En idé!" – "For Guds skyld, Theodor!" – "Som jeg siger! Hvorfor skulle man ikke – ja ja, se nu ikke så altereret ud, min due! – hvorfor ikke forene alt det, der er slået fejl i offentligheden, privat herhjemme i en samlet kunstnerisk familiebestræbelse? Lad bare filistrene komme i håret på hverandre, hvad angår det os, når vi med lethed kan gøre os uafhængige af dem?" – "Ja men Theodor, du vil da ikke have, at vi skal spille dilettautkomedie her for os selv, vel? Eller koncertere i salen?"

Skræmmesyner af den værste art tog til at flimre forbi fru Augustas indre øje. Men farbror lo glad og ubekymret "Hvorfor ikke? Hvorfor ikke? siger jeg ... Når skuespillerne er af papir og pap og orkestret af cigarkassetræ?" – "Nej, hør nu, Theo ..." – "Theo mig hist og Theo mig her!" vrissede farbror og for hen ad gulvet, medens hans hænder begyndte at flagre foran ham og hans hængebuks efter ham, "hør nu hellere selv efter, når jeg foreslår en plan til morskab og tidsfordriv for os alle inden for vore egne fire vægge! Først skal der bygges et teater. Dertil må vi selv levere tegning

til scenen og snoreloftet, medens proscenium og fortæppe kan købes. Dernæst skal vi vælge repertoire, og figurer og dekorationer skal klæbes på forskellige slags karton og pap, bagtæpper og mellemtæpper på lærred; så skal det presses, tørres og endelig skæres ud. Det bliver et stort og fornøjeligt aftenarbejde ..." Farbrors øjne strålede. "Så skal rollerne studeres og stykkerne prøves, til forestillingerne går glat. Mellemaktsmusik og sange skal læres til punkt og prikke. Der bliver nok at gøre for os alle hele efteråret igennem. Og først i julen – i julen kan vi måske holde premiere."

"Naturligvis, Theodor, når du er så opsat på det ... Men ..." Tante sukkede opgivende. Hvorfor skulle hun også vise tegn til henrykkelse, når hun virkelig var henrykt? Den slags gemmer en fornuftig kvinde til lejligheder, hvor en smule henrykkelse kan virke befriende, fordi intet synes at indbyde dertil. Imidlertid, næppe var farbror gået, før tante lagde sig i selen for at fremkalde den rette stemning, drive den i vejret og få den til at brede sig. Havde farbror en grimme dag ladet sig plage af fanden til at kommandere tante ud i udhuset for at hugge brænde, ville hun måske have givet ham en på siden af hovedet med det samme, men når han var gået, ville hun have hugget brænde, indtil hun skulle lave middagsmad. For hun elskede ham; efter femten års idiotisk ægteskab elskede hun ham så vildt, som netop kun farbror Meyer bliver elsket, de lykkelige, varmhjertede galninge!

Da Edith, den ældste datter, viste sig: "Goddag, mama!" spurgte tante, bøjet over et af komfurets grydehuller: "Nå, fulgte Eigil dig så hjem i dag?" Edith lagde med værdighed skoletasken fra sig på køkkenbordet og svarede ligeledes med værdighed, medens hun dameagtigt trak sine nye handsker af og glattede dem ud: "Ja, vi fulgtes ad et stykke ned ad Skolebakken og hen forbi torvet." Og derpå lidt raskere: "Hvorfor spørger du om det, mama?" Tante blinkede til ilden i komfuret, som om de to vidste noget med hinanden, og sagde:

"Nå, jeg mente bare, om I var blevet enige om at spille firhændigt?" Da det kom frøken Edith som en total overraskelse, at mama vidste noget om

en sådan aftale, varede det lidt, inden hun ubevæget kunne lade falde en ytring om, at "det kunne godt være, hvis de fik tid ..." – "Tid?" Tante henfaldt straks i spydig forbavselse, når nogen nævnedes dette ord, og ikke med urette, for hun selv blev aldrig spurgt, om hun havde eller ikke havde tid til alt, hvad hun måtte udrette; hun skelnede knap nok imellem dag og nat. "Å mama, du ved slet ikke, hvor meget vi har at bestille til skolen! Du tror altid, at ..." Edith holdt inde, måske i følelsen af, at det ville blive ubehageligt at høre, hvad mama i virkeligheden troede. Tante pustede på sine fingre, der havde været i berøring med en varm ring, da hun satte gryden over. "Nu ville det nemlig være ganske belejligt, om I kunne præstere et ordentligt sammenspil til julen. Papa påtænker, at vi skal holde et selskab med koncert og komedie ..." – "Ih nej da, det gør han vel ikke?" – "Jo, og deri kunne I så endelig finde en vis begrundelse for jeres ... hvad man nu skal kalde det ... Du får nok at høre nærmere om det, når papa kommer hjem."

Lilly og Rosa arriverede søsterligt side om side: "Hvorfor kan du aldrig vente på os?" – "Æh, det er bare for at rende med drengene!" lød det i duet. Mama greb ind. "Edith skulle træffe aftale med Eigil Petersen om at medvirke ved faders julekomedie ..." De to yngre søstre blev lange i ansigterne og trak sig mulende tilbage for at indgå en sammensværgelse med deres broder Viggo. Så da farbror kom fra stationen, blev han allerede på torvet overfaldet af sine tre stratenrøvere, der lod det regne over ham med spørgsmål og krav. Edith havde i eftermiddagens løb set lejlighed til at smutte hen til bestyrer Petersens for at tale med Eigil, og tante bagte derfor i ensomhed og ro en freds- og forsoningskage, der spredte en festlig duft gennem hele huset. Og næppe havde duften kildret farbrors næsebor, før hans humør med et spring satte helt op på "vackert väder", og ved middagsbordet, hvor øllebrød med syltede blommer og flere meter kogt, herligt krydret medisterpølse med grønkål yderligere muntrede hans livsånder – og familiens med – satte man – allerede repertoiret under afstemning. Man blev enig om at vælge "Tordenskjold i Dynekilen", "Capriciosa" og "Mer end perler og guld" – så hvis det ikke før er antydnet, at farbror var patriot og københavner, kan vel ingen tvivle derom nu. Og dog er det ganske forkert. Han var provinsianer og hvad man dengang

kaldte "radikal". Men udlændigheden har sin virkning. Og når man talte med farbror om København, blev han som et nyt menneske; og når han på tantes fødselsdag hejste sit danske flag, græd han.

Allerede inden kaffen begyndte farbror at spille sangene på sin violin og børnene at nynne melodierne. Man besluttede at skrive direkte til København efter dekorationer, figurer og tekstbøger, proscenium og fortæppe. Brevet afgik samme aften. Efterhånden som nu efteråret skred frem og forberedelserne kom i fuld gang, steg feberen hos alle de medvirkende. Ligesom verden kan åbne sig for en frimærkesamler, således åbnede sig her ved genopfriskning af minder, ved ustandselig fortælleren og samtale et af alle længslens glødende farver smykket udsnit af dansk teaterliv og kunsthistorie for børnenes blændede øjne. Thi hvor stor arbejdsiveren end var, så måtte der jo gives hundrede forklaringer ved eksempler og sammenligninger. Begge forældrenes kunstoplevelser dukkede atter og atter op. Ikke mindst fordi farbror blev aldeles lamslået ved at se de tekstbøger, han modtog. "Du almægtige!" udbød han, "er det at tilpasse kunst for børn! Berøve et værk al saft og kraft, al dets poesi og alle dets sange! H.C. Andersen og Overschou uden sange, og Carit Etlar uden blot en rest af intrige og fynd! Hille mænd, her må gøres noget! Piger, løb op på loftet og led i årgangene af "Nordstjernen"; der står teksten til "Tordenskjold" aftrykt. H.C. Andersen har jeg i bogskabet, og "Capriciosa" opfrisker vi efter erindringen. Alle sangene står jo i den "Danske Vaudeville"."

To aftener om ugen blev nu scene for scene skrevet om og derpå indstuderet af hele familien. Alle måtte spille med. Og i mellemtiden snedkererede farbror Meyer i middagsstunden så flittigt, at Tante nær var blevet drevet helt ud af sit køkken, hvor hun ellers var enehersker, og på det strengeste måtte forvise ham til huggehuset, hvor han dog til sidst rent ud nægtede at fortsætte, så at det truede med revolution af nye årsager. Men omsider var teatret færdigt, og det overgik alle forventninger. En hvad bredde og dybde angår helt kongelig scene, med stivere til kulisserne, med snoreloft til tyve mellem- og bagtæpper og med to lemme, en lang i baggrunden og en firkantet i forgrunden, så at alle mulige onde

og gode ånder ville kunne skyde til vejrs og forsvinde i afgrunden på et øjeblik. Dernæst købte farbror stærke linser til små projektorer, der blev lavet af et par af ungerne kasserede laterna magicaer. Han sørgede for rampelys og sidebelysning med flere farver glas, og han fremstillede fyrværkerisatser til eksplosioner og ildebrande. Intet glemte han: der blev købt lypapir og anskaffet tordenplade. Farbror rekvirerede ærter hos tante til sin regnvejrsimitation og fremstillede selv en vindmaskine, der udsendte de uhyggeligste stormvarsler for "det sortladne hav" og "Kodans bølge". Kanonskud, belærte han Viggo, der skulle være regissør og maskinmester under ét, ville være at fremstille ved slag på en papskive, Bøsseskud ved en knaldpistol.

Nu var han da så vidt. Men det største tålmodighedsarbejde forestod: udkæringen af kulisser og mellemtepper, praktikable sætstykker og al den slags. Dette blev lavet færdigt til én akt ad gangen, og var så tekst og sange gennemprøvede, kilede han løs på iscenesættelsen. Når lige undtages farbrors ugentlige spilleaften, da traditionen bød, at man begav sig til Mylius' eller Olsens for i et par timer at spille en lystig halvtolv med alle tænkelige kneb og snyderier, og tantes lige så uundgåelige læse- og kaffeklub, blev der sandelig ikke spildt nogen tid.

Nu blev imidlertid lille Viggo syg. Midt i november. En ret slem forkølelse med feber. Han var sprunget i vandet for at redde en sort hundehvalp, som han, dryppende af vand, bragte med hjem. Der kunne naturligvis ikke være tale om at berøve drengen hans protégé; den blev for en klatskilling afkøbt ejermanden og under almindelig deltagelse indlemmet i husstanden. Men den udviklede sig hurtigt til en tyran. For Viggos skyld såvel som for kræets egen – den var en rædsom lille kælepot – nænnede man ikke at nægte den noget. Og den erobrede det ene gebet efter det andet. Fra køkkenet avancerede den først til børnenes værelse, for at Viggo kunne have glæde af den, så til soveværelset, for at de voksne også kunne have deres del – måske ikke lutter fornøjelse – og til sidst lige ind i stuerne. Snart løb den overalt, ofte jaget, men tiere tålt. Inden Viggo kom op af sengen, regerede hunden hele huset. Kun for tante havde den tilbørlig respekt. Men det var også af hende, den fik mad og klaps. Kun

om aftenen, når stuerne genlød af stemmer, sang og spil, når alle arbejdede og øvede sig, blev "Musti" lukket inde i køkkenet, hvor den i naturlig fornærmelse over ikke at måtte være med netop til det allermest spændende pøb, skabte sig og skrabede al malingen af døren.

Man var langt inde i advent. Børnene havde for længst været med til at synge halleluja i kirken; der var faldet sne, som var tøet igen, og om morgenen var gaden glat som et spejl. Det blev julemarked. Karrusellerne kørte, pranget steg til vilde højder ... Og så, efter ugers madstræb, kronet af tre dages bading, var julen der, den velsignede jul. To dage før højtiden udsendte farbror Meyer sine invitationer til søndag i juleugen, der faldt lige før nytår. Man modtog et sirligt, håndskrevet brevark, hvori var indlagt udførligt program på et glittet, lysegult stykke karton med svagt lilla rand. Overvældende! der stod:

INDBYDELSE

til assemblé og aftenunderholdning på komediesalen udi det meyerske hus, som er beliggende på Övre-Långgatan nummer 43.

Til opførelse vil denne aften komme:

Ouverture til "Kaliffen i Bagdad" (Boieldieu) ved frk. Edith Meyer og hr. Eigil Petersen.

Mazurka (Déliibes) ved hr. Theodor Meyer og hr. Eigil Petersen.

Forspil til "Tordenskjold" (Theodor Meyer), udført med bomber og granater af komponisten.

TORDENSKJOLD I DYNEKILEN,

Folkekomedie i 4 akter, efter Carit Etlar, indrettet for dukketeater med adskillige uventede effekter og udført af hele familien Meyer.

Mellemspil, som udføres af virtuosen hr. Cigarius og hans teaterorkester: Variationer over en sømandssang ("En sømandsbrud har bølgen kær").

CAPRICIOSA,

Folkekomedie af hr. Overschou, men med nogle kapriciøse forkortelser, spilles og synges af hele familien Meyer.

Finalen, som bliver det artigste.

Nedenunder stod indskærpet:

Dørene åbnes klokken 8 slæt; adgangen til theatrum er gennem dagligstuen. Stilhed i parterret!

Man kan være overbevist om, at det ungdommelige publikum mødte i god tid og befandt sig i den største spænding. Børnene blev af de voksne lodset ind i en halvmørk stue. For døren i barneværelset var der trukket et sort klæde. Stole stod opstillet i nogen afstand fra døren, fire rader bag hinanden. Lysene på klaveret var tændte. De små damer og herrer stirrede med store øjne og glemte næsten at hilse på hverandre af betuttelse over at sidde der i brun skumring og ubestemt forventning. ("Husk, det skal være en hemmelighed!" havde farbror stadig gentaget. Men hvor kunne man være opfyldt af hellig begejstring og så aldrig give luft for den? Der var i løbet af efteråret faldet mange antydninger over for kammerater og veninder. Hvoraf resultatet var blevet, at farbror fra plagede forældre havde modtaget så mange generte anmodninger, at han kunne have haft publikum til en hel måneds forestillinger).

Nu!

En klokke lød. Klædet blev rykket til side. Der stod teatret med belyst fortæppe: tempelhøjen med musernes lunde. To slag på klokken. Bag børnenes ryg begyndte ouverturen at klinge.

("Ude af takt igen!" Farbror Meyer skar tænder bag teatret. "Og samme sted som i går ...") Tante nikkede, men sagde ikke noget. Det var et sted,

vidste hun, hvor de to spillende skulle krydse hænder. Og var de kommet fra hinanden, så fandt de i hvert fald hinanden igen).

Farbror i kjole og hvidt kom frem og bukkede. Mazurkaen foretog han med forrygende elan.

Under forspillet til "Tordenskjold" lod regissør Viggo sine kanoner gribe ind med den største virkning. Børnene fik et indtryk af, at søhelten ikke bar sit navn forgæves.

Tæppet op!

Svensk strandparti, fyrtårn, der lyser gult. Svenske officerer og soldater. Fange Tordenskjold vil de ... Ha, de skurke, hvor skurkagtigt af dem! (Her havde farbror Meyer dog lavet noget om på replikkerne, som ellers også let kunne have bragt slem forvirring i de unge hjerner. Thi publikum var jo vant til at høre, at svenskerne var såre tapre og ædle, om end selvfølgelig de hæderfuldeste afsnit af Sveriges historie skyldtes de uovertræffelige finner, medens det var forbeholdt alle Sveriges og Finlands fjender at optræde i skurkeroller ...). Lige meget! Schoutbynachten skal nok pudse dem! Schoutbynacht, et herligt ord at gå og mumle hen for sig, når man tænker på sin egen gloriøse fremtid! Så absolut uden al klar betydning, men hvilken løfterig velklang! Ja, splitte mine bramsejl, han har klaret det, der var langt værre, siger Salomon bådsmand, og ham må man tro! Men se, der er jo schoutbynachten ... Hurra! "Han er polisk" (hvad betyder mon det?), "går omkring og sælger fisk", ligner ganske en skærgårdsbo i regnvejrs ... Læg mærke til, hvor alting følger sig for ham. Snart er fjenden overlistet: Karlsten kan bombarderes af den danske flåde og de svenske kystbatterier fornægles. Bum, bum, bum! Krudttårnet springer i luften ... Krak! Fæstningen overgiver sig, det danske flag hejses ... Næh, åh ... Så falder tæppet.

Det var betagende. Lille Mylius glemte af lutter begejstring aldeles, hvor han befandt sig, og fortsatte under mellemspillet bombardementet for egen regning og risiko, hvorfor han blidt måtte gelejdes ud af Lilly, som

blev tilkaldt i dette øjemed og et øjeblik afbrød sin kunstnerbane. Men et øjeblik for meget. Thi da hunden så køkkendøren åben, benyttede den lejligheden til at liste ind, og det viste sig, at virtuosen Cigarius og hans orkester, som musicerede i beundringsværdig takt, alle trukne af den samme snor, var for meget for hans instinkter. Skulle der leges, så ville han lege med. I et sæt sprang han løs på det verdensberømte orkester "Flor fino de tobacos" og fejede det i farten ned på gulvet. Men ikke nok hermed. Han landede på scenegulvet, ødelagde totalt Frederiksberg Have med den bænk, "hvor vi alle kan sidde", hoppede rædselsslagen ned igen og splittede hele familien Kaninstok og pensionisten Kakadue fra hverandre. Først herefter fik han farbrors hånd at føle – tværtimod alle opdragelsesregler – blev drevet hen i en krog, fanget og båret ud.

Publikum var løbet fra sine pladser. Lilly kom intetanende ind igen midt under forvirringen. Edith gav hende rasende en på siden af hovedet. Ung Eigil lagde sig beroligende imellem og fik prompte ligeledes en lussing. Men så brast Edith i gråd og faldt om halsen på ham. Og de kyssede hinanden i den brune skumring, idet således i hast alt, hvad de forgæves havde søgt at lægge i "Kaliffen" til stor skade for hans letbenede habitus, fik udtryk på en anden og adskilligt mere ligefrem måde.

"Ork," sagde tante, "jeg vidste det! Var det ikke blevet den hund, så var det blevet noget andet!" Formodentlig havde "Matthis" ytret noget i den retning.

"Ja men, herregud, der er jo ingen større skade sket," sagde farbror. "Det kan alt sammen i en fart gøres godt igen. Sæt jer bare ned igen, børnlille!"

Og virkelig – det eneste, der ikke kunne gøres godt igen, var den lussing. Seks år efter blev Edith og Eigil gift. Og forleden stod der i et Gøteborgsblad, at de havde haft sølvbryllup.

Finalen blev ganske rigtigt det artigste.

Leonas hævn

To frivillige sad og snakkede sammen i en lille mørk café et stykke fra kasernen.

»Er der egentlig noget ved de piger, du får?« sagde den ene, en lille mørk mand, hvis uniform sad helt umuligt på ham.

»Nej,« sagde den anden, en lys type, rødlig, med en hud som pergament, »de er ikke engang glade for at beholde livet på den vis. Hende, Leona, sprang jo ud gennem vinduet ...«

»Savner du hende?«

»Nej, hvorfor skulle jeg det? Jeg havde mere end nok af hende.«

»Men de siger, at hun vedbliver med at følge dig.«

»Hvem siger det?«

»Ham den lange Ignazio fra Bari.«

»Nå ja, han er jo tosset.«

»Hun går efter dig med et frygteligt udtryk i ansigtet, siger han.«

»Det kan hun spare sig, der er ingenting at rende efter. Men det er også løgn. De døde er døde.«

»Hvor ved du det fra?«

»Jeg ved det, fordi de levende ikke engang kan få lov at leve. Var jeg ellers her? Eller du? Og mon så de døde skulle få lov at fylde op?«

»Men deres sjæle?«

»Har du nogen? Jeg har ingen. Og det er også løgn med de sjæle. Forleden dag, da vi havde erobret kasernen, lå gården fuld af døde. Jeg var med til at sanke dem op. Det regnede. Hvor der havde ligget en død, så man et tørt sted af samme form som liget. Men så blev det solskin, gården dampede, og alle mærkerne af de døde forsvandt. Så længe holder en sjæl sig måske også. Men ikke længere.«

»Og Leona?«

»Det er enten hende selv eller en anden, der ligner hende.«

»Tro, som du vil. Det gør ingen forskel.«

»Jo, det gør netop hele forskellen. Er hun levende, må *hun* dø eller *jeg*. Og det vil blive hende. Første gang tog *hun* sig af dage, denne gang vil *jeg* besørge det. Det er også det sikreste.«

De rejste sig, betalte og gik.

Inde fra det smudsige og stinkende mørke gled Leona frem og stirrede uset efter dem. Hun havde hørt hvert ord. Hendes højre arm var i slynge. Hun havde brækket den i faldet, som var blevet standset af nogle nedskudte, hængende telefonledninger.

Hun *var* fulgt efter ham med et frygteligt udtryk i sit ansigt, for hun havde kun én tanke: at tage hans Liv. Men hun fulgte ikke efter ham nu. Hun forstod, at hun var blevet set, at nogle af soldaterne kendte hende. Og Silvio, den forbandede, ville dræbe hende, når han så lejlighed dertil. Hans ord vedblev at lyde i hendes hjerne: »Det er hende selv eller en, der ligner hende ...«

Leona havde en søster, et ungt rovdyr, som for et halvt år siden var sluppet ud af et kloster, hvis nonner anarkisterne havde brændt eller skudt. Teresa

var straks søgt til byen. Hun havde ikke ligget søsteren til byrde, men ernæret sig som hun bedst kunne. Nu, da staden var indtaget af fascisterne, havde hun straks været så heldig at kapre sig en officer, hvem det var lykkedes at få hende anbragt på telefoncentralen. De to søstre lignede hinanden meget, om ikke helt. Teresas øjne var brunsorte, Leonas grønne. Udtrykket i deres ansigter var så forskelligt som fanatisme fra letsind. Leona gik fattigt klædt, søsteren havde hele tiden været elegant. Desuden var der jo dette med armen ....

Leona gik tilbage, ind igennem beværtningen, nikkede til værten og forsvandt ad bagvejen. Ad sidegader, over brokker af sammenskudte huse begav hun sig til det hotel, hvor Teresa havde fået anvist værelse.

»Er senorita Teresa de Cunedo hjemme?« spurgte hun portieren.

Denne meddelte tørt, at det var frøkenen ikke, og tidspunktet for hendes komme var alt for uvist til, at man kunne udtale sig derom med sikkerhed.

»Jeg vil vente,« sagde Leona. »Min søster bliver vred, hvis hun ikke får mig i tale. Vil De have den venlighed at lade mig gå op på hendes værelse?«

Jaså, frøkenens søster. Nå, det kunne man jo næsten se. »Ja, hvorfor ikke?« Leona gik ad trapperne op på anden sal. Elevatoren virkede ikke. Værelset var heller ikke aflåst. Her var ikke synderligt at stjæle, og hvis nogen ville stjæle, kunne det næppe forhindres, men blev tyven fundet, kostede det ham livet. Ikke meget fristende.

Leona satte sig på sengen. Her var ingen varme, og det trak. I værelset ved siden af var et granathul kun blevet nødtørftigt dækket med rå brædder. Ruderne i vinduet var nyindsatte. I karmen lå der en bønnebog, over sengens fodstykke hang en paternosterkrans, og på natbordet lå en halskæde med et kors. Et grumt smil krusede Leonas læber. Rekvizitterne var i orden, så hun. Hun rejste sig og søgte forsigtigt og kejtet at løse korset fra kæden. »Og du springer ikke i stumper, når jeg tager dig i min

hånd?» mumlede hun. Hendes lille næve knyttede sig krampagtigt om korset. Hun satte sig igen, og hendes læber gled fra hinanden og blottede hendes sammenbidte tænder. Hendes øjne fik et stift stirrende udtryk. På Jesabel tænkte hun, Jesabel, der pynter sig for Jehu, sejrherren. Og havde hun ikke taget Jesabels straf på sig? Men hun var ikke død. Så var det hendes straf at leve og hævne sig. Så måtte hun råbe som Jehu: Hvo er med mig? Hvo er med mig? ...

Det lille elfenbenskrucifiks blev klamt i hendes hånd. Hun slap det, og da søsteren i det samme kom flyvende ind, og hun i et sæt rejste sig, kom hun til at træde på det, og det knækkede.

»Leona, du her?»

»Jeg må tale med dig.«

»Jeg har ikke tid. Min kaptajn venter på mig.«

»Så gå, og se, om du finder ham levende.«

»Sludder, Leona, lad nu være ... «

»Er han måske mere usårlig end vore forældre, end du og jeg, end de tusinder, som ...«

Teresa stampede i gulvet. »Ja, han er, han er. Han giver mig mad, han giver mig kjoler. Han kan ikke dø!«

»Det er godt for ham ... Lod han ikke fem soldater piske i går, før end han gav dig mad, som du siger?»

»Det ved jeg ikke. Men hvad så?»

»En god del af soldaterne er sarder; de tåler ikke den slags. Over hundrede af din kaptajns mænd har givet hinanden ord på, at han skal dø. Men kun

fra en af dem truer der ham en øjeblikkelig fare: den soldat, som er blevet valgt ved lodtrækning til at udføre gerningen ... «

»Hvem er det? Kender du ham?« Teresa rystedes af en heftig skælven.

»Jeg ville ikke være kommet til dig med halv besked. Din elskers liv er i den yderste fare, og den mand, som er udset til at hævne sine kammerater, er er brutalt umenneske, livorneseren Silvio ...« Nu var det Leona der skjalv. »De er næsten allesammen folk, der har kæmpet i Abessinien. Tror du, de regner med et liv mere eller mindre?«

»Så må jeg advare kaptajnen – straks, straks! – Nej, ophold mig ikke med flere forklaringer! Det er nok, at han kan blive ramt hvert øjeblik, og jeg ...«

Leona brast i latter. »Så skynd dig! Det var ret! Bring ham en sidste hilsen fra mig!«

Teresa standsede ved døren. »For Guds skyld, hvad mener du?! Hvorfor ler du? Du gør mig vanvittig ...«

»Ikke sandt, du hørte jo, at jeg sagde: over hundrede mand? Og vi kender én af dem. Angiv blot ham, røb hele sammenhængen. Så tænker du vel, at de øvrige vil vente med deres lille forehavende imens og roligt lade sig finde, forhøre og uskadeliggøre. Å, din søde lille nar ... Haha! Et åbent oprør vil du fremkalde. Og hvem bliver dets første offer? Din kaptajn! Hahaha!«

Teresa udstødte en kvalt stønnen, for løs på den leende og ruskede hende, så at hun skreg af smerte. Straks slap hun hende: »Å, din arm, din stakkels arm ... Hvor har du dog slået den? Jeg så det ikke. Jeg ... Jeg ... Å, jeg er så fortvivlet!«

Leona vaklede. Hun var blevet gråbleg i ansigtet. Rasende bed hun munden sammen. Hun ville ikke give efter, ville ikke. Men det sortnede

for hendes øjne, og afmagt slappede senerne i hendes knæ. Hun var på nippet til at bryde sammen. Teresa lagde armen om hendes ryg, støttede hende og ledte hende hen til sengen. »Hvad skal jeg dog gøre? Hvad skal jeg arme gøre?« græd hun aldeles rådløs.

I et glimt af vild triumf så Leona søsterens svaghed og besejrede sin egen. Armen gjorde vanvittigt ondt. Var den mon brækket på ny? Siddende på sengen bøjede hun hovedet ned mod sine knæ og ventede på, at blodet skulle løbe til hjernen. Uhorligt, med skælvende læber mumlede hun: »Således vil jeg have hende, således vil jeg have hende ... Tid, blot tid for mine løgne ...« Og til søsteren hviskede hun: »Jeg er blevet så svag af sult. Det går over. Det betyder intet ... «

»Sulter du?!« råbte Teresa.

»Mit liv er til ende. Hvad skal jeg med mad? Jeg har ikke fået noget at spise i den sidste uge ...«

Hvor befandt kaptajnen sig?

Han sad i det skumle baglokale i den lille café ikke langt fra kasernen, sad og lyttede opmærksomt til, hvad værten, gamle Ambrosio, fortalte ham. En oprørende historie. Men han var en pålidelig spion, denne tidligere majordomo hos en af Andalusiens ældste familier. Den gamle svor på, at sagen forholdt sig, som han berettede. »Ved himlen! Silvio, livorneseren, og ingen anden! Hr. kaptajnen har jo selv set ham her i selskab med andre gudløse fyre. Endnu i eftermiddags pralede han af, at hun var så forelsket i ham, at hun fulgte ham på gaden som hans skygge. Og det siger han, den frække hund, om Teresa – ja, hr. kaptajnen undskylder, at jeg kalder seniorita de Cunedo ved fornavn, men hun kalder mig sin *tío*; hun og min dreng, som faldt, var mælkesøskende –. Jeg ved jo da, at Teresa er så fornuftig, at hun forstår både, hvilken ære hr. kaptajnen viser hende, og

hvor beskyttet en stilling hun indtager. Nej, det er ham, Silvio, der ikke kan tøjle sine urene lyster ...«

»Kan du bevise alt dette?« mumlede kaptajnen med dirrende stemme.

»Hr. kaptajnen må undskylde, jeg er blevet for gammel en hund til at gå på sporet efter unge menneskers elskov. Men mine hvalpe er hurtige, har fine næser, gode øjne. Soldaten Silvio har ikke været ubevogtet, siden han forlod kasernen. Mon ikke det var det sikreste, at hr. kaptajnen selv overbeviste sig om mine angivelseres rigtighed ...?«

»Du har ret ... «

»Så snart Silvio går ud i aften, skal en af mine hvalpe vente på hr. kaptajnen ved kaserneporten og give besked om, hvor soldaten begiver sig hen.«

»Godt, men husk, at du er advaret. Vær forsigtig! Dette er en sag, der gælder liv eller død!«

»Liv eller død – jeg har forstået!«

»For hver falsk oplysning skal du komme til at bøde. Og jeg kender kun én straf!«

*

Den lange Ignazio var en adelsmand. Han var søn af Macchessa de F., som spillede en rolle i d'Armunzios ungdom. Hans ansigt var som en opgravet dødnings, det ene øje omtrent lukket, det andet stort og bedrøvet; hans pande var en gulnet bog med halvt udvisket skrift, hans øren små og fine, men underligt spidse og hårede. Lang var han og bøjet, altid træt og desuagtet utroligt udholdende. Han plejede at gå rundt og mumle hen for sig. »Hvorfor kan man ikke dø?«

På paradepladsen stod tre gullaschkanoner og røg. Kasernens køkkenfløj var blandt de dele af komplekset, der lå i ruiner. Folkene balancerede frem mellem bombekratre og tog opstilling med deres skåle og spande til påfyldning. Først officerernes oppassere, så de menige. Lange Ignazio søgte gentagne gange at liste op på siden af Silvio. Men denne flyttede sig bort; han følte stort ubehag ved den lange. Således går det jo gerne dem, der er demonstrativt vantro med hensyn til visse uopklarede sjælelige fænomener. De frygter dem mere, end nogen andre gør det. Robust sjælesundhed er noget skrækkelig sårbart noget.

I rækken traf nu Ignazio den lille, mørke mand med den alt for vide uniformsfrakke. »Du,« sagde han til ham, »Silvio derhenne render for mig. Det undrer mig jo selvfølgelig ikke, nej. Men – jeg har en billet til ham. Vil du ikke give ham den?«

»Måske var det bedst for ham, om han slet ikke fik den?« sagde den lille soldat.

»Nok muligt,« mente Ignazio. Han lod sin tommelfinger glide hen over det sammenfoldede, parfumerede brevark, han holdt i hånden. »Det forekommer mig virkelig, som om det kunne være en invitation, jeg selv med langt større glæde ville modtage. Ak ja, alle andre, kun ikke jeg, kun ikke jeg ...«

»Så *smid* den forbistrede stump papir, og lad det være godt,« sagde den lille, firskårne utålmodigt.

»Nej, min ven, nej, breve skal man aflevere. Vil du ikke, så må jeg selv ...«

»Silvio er ikke bange,« sagde den lille mand pludselig hidsigt.

»Nej, nej, det tror jeg heller ikke,« sagde Ignazio og smilede, så at man kunne se hans sorte og ødelagte tænder. »Værsgo, her er så indbydelsen. Giv ham den med det samme. Den er måske til i aften ...«

*

Teresa skrev efter sin søsters diktat:

»Silvio!

Min søster, som skriver dette for mig, er flere gange fulgt efter dig på gaden, men du har ikke bemærket hende eller været i selskab med andre. Jeg må se dig og tale med dig. Kom derfor i aften ved samme tid på det sædvanlige sted. Teresa vil vente dig der og bringe dig til *din* Leona.«

»Han har været din elsker!« udbrød Teresa i skingrende triumf.

Et svagt, tvetydigt smil krusede Leonas mund. »Han kunne være blevet det ...« sagde hun. Al farve var veget fra hendes læber.

*

Kaptajnen gik ud ad kaserneporten. Og fra en glidende skygge lød det som et åndepust: »Til højre, oh, til højre ...«

Kaptajnen drejede ned til højre.

Måneskin. Ingen gadebelysning. Elektricitet, vandforsyning, gasrør, alt ødelagt ved luftbombardement og beskydning med svært artilleri, værkerne forladt af de flygtende arbejdere. Hele jordskred af brokker syntes at være tumlet ned ad månehvide husfacader. Sort vanvid gloede ud af granathuller. Ad et hovedstrøg, som delvis var ryddet, gled lydløse biler. Fra en sidegade mavede en tank sig frem med tændt lyskaster. Nu og da fjern kanontorden.

Kaptajnen standsede ved en oversvømmelse. Fodhøjt pilede vandet i glitrende strømkrusninger hen over asfalten.

»Til venstre,« hviskede en skygge, »til venstre.«

Kaptajnen vadede til venstre.

Gang på gang blev han anråbt af vagtposter og måtte give løsen. Men ikke én gang blev den glidende skygge set. Den var borte, den kom igen. »Til højre her, til højre ...«

Mere og mere fjernede kaptajnen sig fra byens centrum. Hans vrede voksede. Hvad havde Teresa at gøre i disse kvarterer?

Havnen.

»Til højre ...«

Længere og længere ud blev kaptajnen ført.

Kommer man langs kysten, er man i Malaga, før man tror det. Længe før end man går mellem huse, har man bevæget sig imellem lerhytter, jordhuler. Her boede Leona nu. Her boede halvdelen af de overlevende elendige.

»Ser hr. kaptajnen de to derhenne?«

Skyggen tav og forsvandt ...

*

»Så havde jeg ret,« udbrød Silvio og greb Teresa i armen, »det var en levende, som fulgte efter mig! Det var dig!«

»Ja, det var mig ...«

»Og Leona ... ?«

»Spørger du? Ved du ikke, at hun ...?«

»Hun er altså død!«

Teresa gøs ved sin løgn. »Du siger det selv ...« bekræftede hun tøvende.

En brutal latter var svaret. »Hvis hun ikke var død, ville hun ikke have haft længe tilbage at leve.«

»Du ville have dræbt hende? For min skyld?«

»Du har narret mig,« råbte Silvio. »Tror du ikke, jeg ved, at du render efter mig? Du har lokket mig herud i din døde søsters navn, blot for selv at få mig ...« Han greb hende og væltede hende om på jorden. Urtidssnavset klæbede sig om hendes ryg og skuldre.

»Holdt! Slip hende, eller jeg skyder!« kaptajnen sprang frem.

Silvio rejste sig i et sæt som et vildt dyr og for mod ham med et brøl.

Et ildglimt, et knald. Silvio ravede to skridt frem og faldt på sit ansigt. Endnu et skud imod den liggende. Teresa skreg, skreg, skreg ...

Kaptajnen bøjede sig over Silvio, følte på hjerte og puls. »Han er død,« mumlede han tilfreds. Derpå vendte han sig om og begyndte at gå den samme vej tilbage, ad hvilken han var kommen, uden at ytre et ord til Teresa.

Pigebarnet tav og stirrede. Så satte hun i vildt løb efter ham, indhentede ham, klyngede sig til ham. Men han frigjorde sig og slyngede hende til side, så at hun endnu en gang faldt om.

Med fortvivlet ængstelse så gamle Ambrosio pludselig Leona løbe frem til liget. Snigende fulgte han efter hende så langt, at hun måtte kunne opfange hans Hvisken. »Barn, barn,« hæsede han pustende, »kom dog

tilbage, kom i skjul! Hvor længe varer det, inden en patrulje bliver sendt ud for at hente ham? Og vagtposterne ved magasinerne må have hørt skuddene. Hør dog et fornuftigt ord ...«

»Gå! Gå blot! Lad mig ene. Her er alt, hvad jeg behøver ...«

Hun tog Silvios revolver og undersøgte den. Ude i mørket nærmede der sig en afdeling i spredt løb. En skarp lysstråle sprang frem, flakkede, søgte.

»For Guds skyld – hav barmhjertighed med dig selv og med mig, din gamle onkel. Jeg kan redde dig, Leona. Jeg kan skaffe dig om bord på den engelske krydser i morgen nat og holde dig gemt for alle indtil da.«

»Farvel, tio – du har været en god ven, en trofast hjælper ... Men her i min venstre hånd har jeg en, som er endnu bedre.«

Nu ramte lysstrålen Leona. Gamle Ambrosio for tilbage og forsvandt i havnens labyrint.

Også liget af Silvio lå nu badet i et mælket lys.

»Hvem der? Svar – eller vi skyder?« skrålede en hæs kommandørøst.

»Frihed og hævn!« råbte Leona til svar, bed tænderne sammen om revolverløbet og trak af ...

Lille Karola – store Karola

Vi sad ved kaffen og cigaren, tre-fire gode venner sammen. Og som det ikke sjældent sker, bevægede samtalen sig fra de filosofiske banaliteters område ind på de personlige eksemplars. Vi havde diskuteret tids og rums irrealitet og var kommet ind på »lange øjeblikke«. Hver af os kunne yde sin lille skærv, og da turen kom til Mylius jun., nu en herre på nogle og fyrretyve år, formede hans bidrag til emnets belysning sig omtrent som følger.

Han strakte sig velbehageligt i stolen og stirrede frem for sig. »Tjah – det længste øjeblik i mit liv oplevede jeg vist i Dorpat, da jeg stod op ad muren og ventede på at blive skudt .... Men det er måske psykologisk ikke så interessant ... og jeg har også ved en anden lejlighed haft indtrykket af, at nogle sekunder rummede ti års liv. Det var under en afskedsscene, medens jeg gav og modtog et håndtryk. Måske kunne *det* vise sig at være et passende stof for jeres betragtninger ...« Han smilede, lidt vemodigt.

»Efter at jeg straks det første år efter min studentereksamen havde, som man siger, rendt hornene af mig, blandt andet ved at deltage i det blodige oprør, som endnu ikke er glemt, kastede jeg mig for alvor over studierne, og det ikke i Helsingfors, men i Stockholm. Jeg fik da også nogle år senere en tilfredsstillende eksamen, og min onkel skaffede mig derpå en plads i et stort maskinfirma i Staterne. Det strenge åndelige og praktiske arbejde havde bragt mit sind ro og modnet min karakter: mine tanker gjaldt udelukkende fremtiden, og jeg mindedes kun sjældent min idylliske barndom i den finske provins, så lidt som min bevægede ungdom.

Det var aftalt, at jeg skulle sejle med båden fra Göteborg, og jeg havde beregnet, at mine forberedelser ville tage godt en uges tid. Nu skete det, at jeg, dagen efter min ankomst til byen, på en café traf en ung pige, Karola Olai, som jeg kendte særdeles godt fra min barndom. Hun var i selskab med sine forældre og sin chef, en rig skovejer og trælastgrosserer, til hvem jeg selv havde en introduktionsskrivelse, og hvem jeg havde haft til hensigt at opsøge samme eftermiddag. Det blev et meget hjerteligt gensyn

med de gamle Olais, og da den gråhårede magnat havde hørt mit navn og modtaget min introduktion, smeltede også han som smør i solen. Kun den unge frøken Olai var meget tilbageholdende og noget tvungen af væsen. Det undrede mig derfor ikke så lidt, at jeg netop skulle løbe på hende næste dag, og endnu mere, da det viste sig, at dette møde ikke kunne skyldes noget træf, fordi det gentog sig den følgende formiddag og derpå hver af ugens dage. Og nu da vi spadserede alene to sammen på gaden, gik passieren aldeles utvungen imellem os. Jeg modtog invitation fra familien Olai, spiste til middag hos dem et par gange og foretog udflugter i omegnen sammen med dem. Nå, alt for megen tid var der jo ikke levnet mig til selskabelighed. Jeg kunne ikke undgå at lægge mærke til, at frøken Karola aldrig berørte vore barndomserindringer. Vi talte kun sammen om vor øjeblikkelige stilling, og hvilke udsigter vi havde for fremtiden. Begge lagde vi vind på at vise, hvor uhyre moderne og *matter of fact* vi var blevet i hele vor tænkemåde.

Tømmermagnaten havde inviteret familien Olai og min ringhed til en fest på byens bedste hotel. Vi dinerede i *splendid isolation*, men indtog kaffen og likørerne i restauranten, hvor der dansedes. Frøken Karola dansede med sin chef, derefter med mig. »Lad os forsvinde udenfor et øjeblik ...« hviskede hun til mig, mens vi gjorde det mest mulige ud af en slowfox. Jeg manøvrerede hende ud, og ikke så snart var vi kommet ind i træernes skygge i hotellets have, før hun løftede ansigtet imod mig på en måde, som ikke var til at misforstå. Jeg kyssede hende. Og hun sagde: »Det er mærkeligt, jeg troede, De elskede mig, Tommy.«

»Ja,« svarede jeg, »det troede jeg egentlig også, jeg gjorde. Eller rettere, jeg har hele tiden haft en uklar fornemmelse af, at jeg vist burde elske Dem. Men sådan har det vel altså alligevel ikke været ... Meget værre er det, synes jeg, at jeg vistnok er godt i gang med at forelske mig i Dem nu ...«

– »Værre, ja ... måske ... For jeg forlover mig med Lars Herne nu i aften ...«

– »Det var det, De ville sige mig?«

– »Ja, for hvad kan det nytte, at vi to ...?«

– »Nej, naturligvis ... «

– »Og så ville jeg sige Dem farvel – og have Deres kys at tænke på ... For jeg elsker Dem, Tommy ... Gid alt, hvad De håber og venter, må gå i opfyldelse på den lykkeligste måde! – Farvel ...«

Og hun rakte mig sin hånd. Jeg tog den i min, hævede blikket og så på hende. Hun var som en åbenbaring af selve den månelys sommernat. Sølvet blinkede på hendes duftblå silketyls-kjole. Hendes hånd var varm, blodet bankede i hendes fingre, der krampagtigt greb om mine. Så slap hun min hånd. Det varede kun et øjeblik. Men hun må i mine øjne have læst sig til, at jeg nu huskede – huskede det, hvad jeg alt for længe havde glemt ...

»Ja, Tommy, Tommy ...« hviskede hun, vendte sig og løb.

En halv time senere tog jeg afsked med selskabet. Hr. Herne trykkede min hånd med stor hjertelighed. Næste dag mødte han ved skibet, overrakte mig alle mulige anbefalingsskrivelser til sine forbindelser i New York, forsynede mig med introduktioner til tre-fire fremragende politikere i Staterne, smilede, snakkede, strålede ... Mit sidste indtryk af Göteborg var hans gammelmandsglæde.

Den første nat om bord havde jeg en uhyggelig drøm. Rundt om mig viftede flammer, en frygtelig angst drev mig til at styrte mig ind i et luende bål; midt inde fra ilden hørtes en stemme, som råbte: »Jeg vidste, at du ville komme efter mig, Tommy ...«. Jeg søgte og søgte, men fandt ingen. Til sidst sank jeg om i gløderne, vis på, at jeg nu skulle dø. Men i stedet for fandt jeg mig selv liggende på en grøn eng, mens kølende luftninge strøg hen over mit ansigt. Det besynderlige var, at jeg herover følte en dyb

skuffelse, der vækkede mig. Og den sad så fast i min sjæl, at den gjorde mig nedtrykt og forsagt hele dagen igennem.

Drømmen gentog sig tre gange. Jeg er bange for, at mine medpassagerer må have anset mig for en meget fåmælt og uomgængelig person. Jeg selv havde ikke vanskeligt ved at tyde min tilstand, som jeg dog fandt aldeles urimelig. Den hang sammen med frøken Karolas tilståelser og mine egne barndomsindtryk. Det havde aldrig stået mig klart, at de ville kunne få så stor magt over mig. Men den erotiske drift er i de tidlige år som en mester, der mejsler sit billede i stor fuldkommenhed for derefter at stille det til side overdækket og skjult, glemt af ham selv og ukendt for alle andre. En dag skal dækket falde, og der står så værket uforandret, til det yderste udtryksfuldt, strålende i klart lys – skønt eller hæsligt, alt efter som han har formet det ...

Dagene på skibet var fyldte til randen med indre genoplevelse. Var jeg seks år, eller var jeg kun fem, da jeg forelskede mig i Karola?

Jeg huskede, at jeg stod inde i vor gård og så på, hvorledes farbror Meyer smurte en tjæret flagsnor ind i sæbe, for at den skulle glide lettere i blokken. Ved siden af farbror sad hans lille hund »Musti«. Farbror røg på en kort snadde, der var skubbet helt over i højre mundvig, for at han samtidig kunne fløjte: »I natten klam og kold,« – en af hans særlige fuldkommenheder. Pludselig knurrede Musti, gav et kort bjæf, rejste sig, viftede med halen og så på farbror. Han holdt inde med sin fløjten, nikkede til hunden og sagde imødekommende: »Ja, værsgo, den herre ...«.

Som en pil fløj hunden rundt om hushjørnet og forsvandt. Vi hørte den gø glad og hilsende.

Farbror tog piben ud af munden. »Stik du også bare af!« sagde han til mig: »du burde jo egentlig have været inde og øvet dig på din violin. Men her behøver du da i hvert fald ikke at stå og drive tiden hen. Se engang efter, hvem det er, der kommer.«

Straks da jeg var kommet uden for porten, begyndte trylleriet. Lige i armene på mig kom løbende en lille grædende pige – Karola. Musti havde i overstrømmende velkomstglæde haget sig fast i hendes kjole og søgte under knurren og spring at gøre hende delagtig i sin legelyst. Karola opfattede det som et glubsk overfald. Hun var ikke – og blev aldrig – nogen ven af hunde.

Jeg tørrede ikke hendes tårer af, men jeg skændte på Musti og jog den til side. Karola tog mig ængstelig i hånden, og for at berolige hende yderligere sankede jeg en stor nedfalden gren af en ahorn op og slæbte den efter mig, fordi den var så tung, at jeg, hvis det var kommet til en prøve, slet ikke ville have kunnet svinge den. Sådan gik vi ind igennem porten igen. Og bag ved os hørte vi to damer le. Det var fru Olai, som var fulgt et stykke efter sin datter, og mor, der var kommet ned for at modtage hende, da hun var ventet til kaffe.

Hvad besynderligt var der nu i det, der var sket? Intet som helst. Og dog var det en helt anden lille dreng, der gik ind ad porten med Karola ved hånden, end ham, der var gået ud ad den. Jeg huskede endnu udtrykket i hendes tillidsfulde ansigt, som det den dag så på mig.

I de følgende år søgte Karola og jeg sammen, så snart det lod sig gøre; vi legede sammen, skændtes sammen, sladrede om hinanden med stor opfindsomhed og forbitrelse, forsonedes stadig på ny. Og tænkte jeg tilbage på den tid, var den som fyldt af lys, en lang solskinsdag, fjern og skinnende, i hvis glans Karola og jeg bevægede os som to små, ivrigt springende marionetter.

Derpå kom et stort mørke. Syv år gammel blev jeg sendt i skole. Næste vinter kastedes jeg ud i en religiøs krise. Ved optagelsesprøven havde det vist sig, at jeg kunne læse flydende svensk, og jeg fik derfor lov at springe første klasse over. Og i anden klasse læste man allerede bibelhistorie. Disse stærkt forkortede beretninger fra det gamle og det nye testamente forekom mig ganske utilfredsstillende, og jeg havde derfor smuglet en bibel ud af faders bogskab. Med lidenskab fordybede jeg mig i Jesu liv og

bitre død ... Pinslerne på korset beherskede til sidst aldeles min indbildningskraft. Jeg skreg om natten i søvne. Jeg flyede om dagen menneskers selskab. Var det ikke dem, de onde af hjerte, som havde været skyld i gudesønnens kvaler? Jeg behøvede blot at lukke øjnene for at se det smertefortrukne ansigt for mig. Snart så jeg det også uden at lukke dem. Mine nerver blev ødelagte ved denne stadige uforløste ophidselsestilstand. Ud på foråret gjorde jeg et selvmordsforsøg ...

Det var en tirsdag formiddag i sidste time. Karola gik i første klasse, jeg, som sagt, i anden. Disse to klasser skulle have gymnastik sammen. I stedet for nu at lade os strække arme og ben i sangsalen, som vi plejede, havde lærerinden taget den beslutning at føre os ud på en lidt længere spadseretur i den friske luft, hvad vi også kunne have nok så godt af. Vi marcherede to og to i en lang kolonne ud ad Wuordensari-vejen langs kysten mod nord. Solen skinnede. Egern sprang i træerne. Fuglene sang, og selv sang vi også: »Sylvias visor« af Topelius. Vandet blinkede blå mellem de drivende isstykker. Kammeraternes sang var ved at gøre mig sindssyg. Pludselig, da jeg fik øje på en badebro et stykke borte, satte jeg i rend, løb, som jeg aldrig har gjort det hverken før eller senere – hen ad vejen, ind over marken, ud på broen og i et rasende, et fortvivlet spring ud i det dybe, iskolde vand. Min vilje til at dø var så fast, at jeg utvivlsomt ville have ladet mig synke, hvis jeg ikke, straks da jeg kom op til overfladen, havde set ligesom en stor, rød blomst svømme på det blå kun et par favne borte.

»Tommy, Tommy! ... «

Det var Karola. Hun var uden et ord løbet efter mig og sprunget ud, da hun så mig springe.

»Lad mig dø ...«, råbte jeg.

»Jamen, jeg drukner selv. Jeg synker! Hjælp, hjælp!« skreg hun. Og nu var blomsten forsvundet. Hendes klæder var blevet gennemblødte og trak hende ned. Jeg nåede hende, netop som hun var ved at forsvinde. Og resten af det selvmord blev forvandlet til en lige så fortvivlet anstrengelse for at

frelse to liv. Jeg fik hende endelig trukket indefter. Kammeraterne løb ud fra stranden. Vi blev halet ind på det tørre, jeg ved ikke hvorledes. På det tidspunkt var jeg lige så bevidstløs som Karola.

Hvis man tror, at dette førte til, at Karola og jeg forenedes på ny, tager man fuldstændig fejl. Det åbnede tværtimod en afgrund imellem os. Dette, som vi begge vidste om hinanden, måtte begraves dybt, dybt ... Helt glemmes ... Det fik vi meget travlt med. Karola blev ganske pige med pigerne, jeg helt dreng med drengene. Bandetiden med dens vildere lege, dens slagsmål og sport tog sin begyndelse for mig. Karola blev familiedatter, der samlede veninder til små teselskaber, gik til dans og spillede klaver. I skolen turde hun og jeg bogstavelig talt ikke se på hinanden. Var hun på den ene side af legepladsen, var jeg på den anden.

Heri indtrådte der først en forandring, da jeg tolv år gammel var kommet i reallyceet i Åbo, medens Karola var blevet hjemme i den lille købstad hos sine forældre. Formodentligt har det været kammeraternes snak om deres søstres veninder, deres små baldamer og interessante ungdommelige kurmagerier, der, har fået mig på den tanke, at Karola jo meget vel måtte kunne gøre det ud for et damebekendtskab. Jeg huskede i hvert fald, at jeg havde skrevet et brev til hende fra Åbo. Hvad der har stået i det, må Gud vide. Men jeg erindrede klart, hvilken uendelig møje det havde kostet mig at skrive det. Alt, hvad jeg ville sige, optrådte med mærket: »Forbudt!« Ja, alt, hvad jeg ønskede, var dykket ned i blu og farvet deraf. Jeg tænkte og tænkte, stred og kæmpede for ord, der på sømmelig måde udtrykte alt ved intet. Jeg gennemføjte på ny hver eneste situation, der havde bundet os til hinanden i forelskelse og angst. Det tog mig over en måned at få brevet skrevet og sendt afsted. I hvilken ånd det var blevet læst, kunne jeg heller ikke vide. Men jeg har dog nu erfaret, at Karola havde gemt det, foregivet, at det var blevet borte, og aldrig vist det til sine forældre. Det siger altid noget ...

I juleferien rejste jeg hjem. Mine forældre, som for første gang havde måttet undvære mig i et halvt år, modtog mig med stor glæde. Julefesten var præget af en varme og samfølelse som aldrig før.

Allerede anden juledag var jeg til juletræ hos Olais. Karola var munter og drillende – måske lidt sky. Dette tilskrev jeg brevet, der var lige ved at gøre mig selv stum, nu da jeg så, hvem det var, jeg havde skrevet det til. Hun var blevet større og smukkere, syntes jeg, mere kvinde, slet ikke den samme, som jeg havde tænkt på, medens jeg skrev. Alligevel morede vi os udmærket sammen, om end med lidt overvindelse nu og da. Jeg havde fornemmelsen af, at hun flere gange i aftenens løb søgte at nærme sig til mig, at komme til at tale fortroligt med mig. Men jeg turde ikke stole på, at det var rigtigt, og blev nu den af os, som trak sig tilbage ...

Næste dag traf vi hinanden på skøjter nede på søen. Skøjteløb er just den rigtige sport for dem, som ønsker i forbifarten, uden for afgjort at nærme sig til hinanden, at tilråbe hinanden noget vigtigt, afgørende, ikke på én gang, men i brudstykker, for så, når den ønskede kontakt er nået, at slutte sig til hinanden for at tale ud om deres følelser. Vi kredsede stadigt om hinanden, og I kan være forvissede om, at det, der skulle siges, blev sagt.

Så skete der første nytårsdag det, at Olais juletræ fængede ild. Den bredte sig til gardiner, stole, gulvtæpper ... Hele huset brændte ned til grunden ...

Disse lange, gamle enetages træhuse var tørre som tønder. Det tog kun minutter, så var det hele ét stort flammende bål. Olai havde, ligesom min far, vagt på stationen. Fru Olai var henne hos Meyers, hvor man skulle samles om aftenen. De to pigebørn, Karola og hendes flere år yngre søster, Minna, var alene hjemme. Minna havde villet tænde et lys, der sad på en af træets nederste grene. Flammen havde antændt en kurv på grenen ovenover. Og så ...

Jeg havde den eftermiddag stået på, ski ovre på den anden side havnen. Da jeg vendte hjem for at klæde mig om til selskabet hos Meyers, så jeg et rødt skær på himlen nede ved indsøen.

Jeg for ned ad gyden bag huset og ad bagdøren ind i haven. Minna løb, uden kåbe på, grædende frem og tilbage mellem de rimklædte træer. »Hvor er Karola?« råbte jeg til hende.

– »Hun er gået ind igen efter fars papirer og det andet ...«, sagde den lille, som om det var en kendt og afgjort sag, at sådan skulle der handles. – Bagefter fik jeg da også at vide, at Olai havde indprentet sin hustru denne forholdsregel, medens børnene havde hørt derpå.

Karola inde i huset! Og »salen«, hvor granen havde stået, brændte; taget flammede derovenover, træerne udenfor knitrede i luerne fra de sprængte vinduer. Huset, på Sørtorvet, samlede en larmende hob. Råb og skrig hørtes ind i haven. Brandvæsenet kom galoperende med en sprøjte. Men inden man kunne få vand, skulle der hugges hul i isen på søen.

Jeg råbte: »Karola! Karola!« Intet svar. Jeg åbnede bagdøren og styrtede ind. Røgen slog imod mig. I gangen stod den tæt som en mur. Jeg holdt vejret, kneb læberne sammen og styrede lige mod sovekammerdøren. Herinde var luften slet ikke så kvælende. I tågen løb Karola rundt og pakkede sølvtøj ind. På gulvet ved vinduet stod faderens dokumentskrin. Pigebarnet havde en halvkort, pelsbræmmede kåbe på, og jeg lagde mærke til, at den var svedet og sodet flere steder.

»Å, Tommy, er du der?« udbrød hun. »Hjælp mig at få tingene rullet ind og båret ud. Det er der alt sammen. Straks da det begyndte at brænde, hentede jeg det i salen ...«.

Den tapre lille pige! Det kan nok være, der kom fart i foretagendet. Og lige i rette tid. For medens jeg stod med de sidste ting: et par sølvlysestager og to potageskeer, som skulle vikles ind i et barneforklæde, lød der et vældigt brag ovenover. Tagrygningen var brændt over og styrtet ned. Kalken regnede ned over os. Et øjeblik efter viste der sig en sort plet på loftet, den blev glødende, Flammen slog igennem. Jeg åbnede et vindue, løftede Karola ud, gav hende skrinet, smed pakkerne med sølvtøjet bagefter og sprang op i karmen. Men nu havde træet uden for vinduet fænget ild. Karola stod som i en stjerneregn af faldende kviste.

»Tilbage! Væk med dig!« skreg jeg til hende. Men hun blev stående og rakte mig hånden. Jeg sprang ud og gennem det knitrende fyrværkeri. Der

gik ild i min pelshue. Karola rev den af hovedet på mig. Jeg rullede hende et par gange i sneen for at slukke de glødende brandhuller i hendes kåbe. Vi så farlige ud begge to.

I det samme styrtede en strøm af vand ned et par fod fra os og overstænkede os begge. Det var brandsprøjtens første mislykkede attentat på ilden. Vi for til side. Minna kom løbende hen til os, stortudende. Karola slog armene om mig. »Å, Tommy, jeg vidste, du ville komme ...«

Alt dette og meget mere havde det ene håndtryk bragt tilbage til mig. Hvad var mest besynderligt, at det var blevet begravet i glemsel, eller at det med ét kunne genkaldes i en sådan klarhed og helt opfylde mit sind?

I må ikke lægge for megen vægt på dette om branden! Det, hvorom alting for mig drejede sig, var Karolas tilståelse: »Jeg vidste, at du ville komme!« Hun kunne ikke vide det. En sådan tillid imod al sandsynlighed er et usvigeligt tegn på en dybt rodfæstet kvindelig følelse ... Kvindens kærlighed har altid været mere end instinktledet, ligefrem synsk ...

Døm om min forvirring, da der, morgenen før vi løb ind i New Yorks havn, blev bragt mig et telegram: »Jeg vidste, at du ville komme ...« Men med tilføjelsen: »Skriv ikke.« Signeret: »Karola« ...

Seks år efter, at jeg var kommet til Amerika, så jeg i en svensk avis, at den kendte millionær, skovejer og tømmergrosserer Lars Herne var død af et hjerteslag. Jeg sendte hans unge enke et kondolencetelegram og et par måneder senere et lidt mere udførligt brev. Jeg var på den tid blevet en af præsident Roosevelts betroede mænd og førte et liv, som ingen hund havde grund til at misunde mig. Uafbrudt på rejse gennem Staterne fra den ene fabriksvirksomhed til den anden – pr. tog, bil, flyvemaskine. Min søvn fik jeg tiere over jorden end på den. En rigtig seng oplevede jeg som et eventyr en gang imellem. En dag ude i the Mid-West, under en samtale, der, som så hyppigt, stod på nippet til at gå over til håndgribeligheder, meldte man mig pludselig, at en dame ønskede at tale med mig. Hun ventede mig på et af byens hoteller. Jeg gik derhen. Det var Karola.

»Denne Gang vidste jeg ikke, om du ville komme,« sagde hun og viklede sig blidt ud af mit favntag; »jeg anså det for sikrest at komme selv ...«

»Jeg håber, du har fået det indtryk, at jeg *ville være* kommet«, svarede jeg og lo.

»Ja, Tommy, Tommy,« hun truede ad mig med fingeren, »du undrede dig vist over mig sidst ... Men nu ser du: kvinden i barnet kunne du glemme, men barnet i kvinden huskede du ...«

»Er det så sært?« spurgte jeg; »det barn, som enhver kvinde inderst inde vedbliver at være, er det ikke den egentlige spire til al fortsættelse? ...«

Så kyssede hun mig.

Bedstemor går i byen

Det kan nok være, at bedstemor får en begivenhedsrig morgen. Da hun ved sekstiden kommer ud i køkkenet, finder hun der sin ældste datter, Josepha, siddende på skødet af Aloysius Wiingaard, og på Josephas finger ser hun en glat, blinkende guldring. Det giver hende ligefrem et chok. Hendes første tanke er: "Så, nu skal familien yderligere forøges!" For til Aloysius' evner som forsørger har hun ikke større tiltro.

Hun udmaler sig fremtiden med en drastisk kraft, der svarer til hendes kolde frygt og står i lang tid bomstille, så at Josepha til sidst ligefrem må underrette hende om situationen og spørge, om den ikke fortjener en lykønskning. "Ja, vil De lære hende at blæse på fløjte, så hun kan tjene sit brød selv...", siger bedstemor. Og det er alt, hvad hun agter at byde dem af gratulation.

Næppe har hun på en pæn måde fået lempet Aloysius på døren og sat Josepha i gang – morgenmaden skal jo være færdig på klokkeslæt, hvad enten Josepha er forlovet eller ej – næppe har bedstefar og Peter fået deres foder og stukket frokostpakken til sig, før der kommer et brev, som bedstemor slet ikke får stunder at læse. Af udskriften ser hun, at det er fra Hilmer og Laura, som turnerer i provinsen. Da bedstefar og Peter vel er af vejen – Bedstefar er handskemager og Peter "noget på et lager" – åbner hun konvolutten. Og ganske rigtigt: skuespillerparret kan ventes samme aften – "*nærmere følger*". Bedstemor siger lidt besk til sig selv, at dette "*nærmere*" gerne kunne have været af pekuniær art. Men herregud, de har vel ikke råd til at sende hende noget; hun er så vant til, at alting går skævt, og at man ligefuldt må klare sig: gratis kommer man jo ikke engang i jorden! Hun sidder og tørrer sine briller og spekulerer lidt over alt dette, medens Josepha vasker op i køkkenet, da det pludselig ringer på døren derude. Det er noget aldeles usædvanligt, for alle familiens bekendte har deres særlige bankesignal. Derfor går hun selv for at lukke op. Men da hun kommer derud, hvem står så allerede indenfor og knikser pænt? "Lille Tille Hurtig", der er rejst ind med morgentoget fra Hillerød. Dette er en tydelig bekræftelse på brevet; Tille er nemlig Lauras datter af første

ægteskab og bor oppe hos tante Euryanthe, bedstefars søster, hos hvem hun er sat i pension for at kunne passe sin skolegang.

"Lille Tille Hurtig", som ikke hedder Tille og heller ikke Hurtig, (hendes fulde navn er: Roberta-Merete, Euryanthe, Clara, Bothilde Hurtigkarl) er nu slet ikke lille mere. Hun er en opløben ung pige på tretten, noget bleg og forlæst, af et sky og en smule trodsigt væsen, men ingenlunde uden gratie og en vis fjern, drømmende sødme. "God dag, bedstemor," siger hun, giver hånd og knikser igen.

"Jeg skulle hilse dig og hele familien så mange gange og spørge, om jeg må være her, indtil mor og far kommer. Tante bad mig give dig denne her" – det er en to-krone i silkepapir – "og kaffen har jeg købt for mine egne sparepenge."

Hun rækker et vældigt rødt kræmmerhus frem, der allerede ved sin form og håndgjorthed tydeligt råber: provins! Men bedstemor vurderer indholdet til et halvt pund og klapper Tille på kinden. Bedstemor kan godt lide Tille, der efter hendes mening går og bliver så artig oppe hos tante E. – hvilket vistnok er en illusion. Tante E. kan sætte sig i respekt, ganske vist, men lille Tille ser i hende ikke noget romantisk, der kunne knytte hende nærmere til den gamle. E. betyder Euryanthe, for tante er fra Weber-begejstringens tid, men det er karakteristisk, at ingen af familien kalder hende således. De holder sig til det skarpe, kantede E., der passer til deres begreber om hende. Efter at have beordret Josepha til at sørge for Tille går bedstemor ind igen – med lidt slæbende trin. Hilmers og Lauras tilbagevenden til hovedstaden er en af årets store begivenheder, og familien plejer at modtage parret under festlige former. Men alt sådant kræver mønt, og det er og har altid været den gamle redes svage punkt. Lille Tilles to-krone er som en dråbe i verdenshavet. Ork, her må "skaffes midler", som bedstemor altid så fint udtrykker det. Og af familiens medlemmer er i øjeblikket Hartvig, skuespilleren og viseforfatteren, der uredt og uvasket sidder i skjortæærmer og tjærer nådeløse rim ned på et stykke afrevet karduspapir, den eneste, som kan antages for at være i stand til med noget held at deltage i disse bestræbelser. Bedstemor giver ham

derfor, mere af pligtfølelse end med egentligt håb, en kraftig "Aufforderung zum Tanz". Men Hartvig klør sig fortvivlet i forfatterkrøllerne:

"Forskud? – Så må jeg da mindst begå et mislykket selvmord uden for dir'tørens kontor... Ti kroner! Det er jo næsten en halv månedsgage..."

"Sludder, min dreng! Noget må der gøres!"

"Oprigtigt talt, mor, kan en femlap, kontant udbetalt, ikke gøre det? For mere haves ikke."

"Hit med den, knægt! Men jeg behøver langt flere penge!"

Ved at høre den afgjorte klang i moderens stemme får Josepha hjertebanken ude i køkkenet og gemmer hurtigt sin nyerhvervede forlovelsesring, Aloysius' ring, i en krog af sit syskrin.

Hartvig vasker sig i hast og fuldender sin påklædning; han påsætter sit stråtag i en charmerende vinkel:

"Nå, farvel – jeg skal gøre mit yderste!" Og han iler ud for at benytte overtalelsens fineste kunstknep over for hærdede redaktører, ufølsomme direktører og fattige kammerater.

"Josepha!" kalder bedstemor. Hun har taget sin beslutning. Vejene til rede penge er lige så kendte som korte! Assistenshus og pantelåner. Der er gamle Madsen på Dosseringen og Sørensen i Baggensengade. "Josepha!" Bedstemor bliver utålmodig. Desværre har Josepha sutter på, så hun ikke kan knalde en hæl i gulvet. Hun knalder en tallerken i stedet. "Joseeeepha!" Bedstemor viser sig i Køkkendøren: "Hva' fa'nen ska' de' si'e? Ka' du ikke komme, når a' jæ råver!?"

"Jeg har ikke tid, mor!"

"Ikke tid...?" Bedstemor er målløs.

"Jeg har ikke tid, jeg har ikke tid – jeg vil være lykkelig i dag!" skriger Josepha rasende.

"Nå," siger bedstemor; "ja, der ska' tid til alle ting, sæ'føllelig!"

"Jeg vil *ikke* gå til pantelåneren..."

"Så ka' jæ sæl!", svarer bedstemor sindsrolig, "Men – æh – de' va' nu'nte de' heller..." Og i bevidstheden om at være blevet miskendt forklarer hun fornærmet på højdansk: "Jæ ville bare ha' bedt dig om at hjælpe mig med at udvælge, hvad vi bedst kan undvære. Det ved du snart bedre end jeg."

"Å, jamen, mor, det kunne du jo blot have sagt..." Josepha er noget så angergiven. "Nu skal jeg komme." hun brætter ærmerne ned og tørrer sine hænder.

Så tager de fat. Skabet bliver åbnet, skufferne i dragkisten trukket ud. Først er der nogle sølvgenstande, og det må omhyggeligt påses, at de er mærkede med tre tårne; pletsager får man næsten ingenting for. Først kommer bedstefars æggebæger, som han har haft med fra Rusland, en gave fra en hestebegejstret adelsmand. Så to gaffer. Derpå syv dåbsskeer. Til slut bedstemors mosaikbroche med guldindfatningen, bedstefars guldur, og et svært guldarmbånd med mange gamle mønter ved. Så har skabet ikke mere at byde på – i med det! Fra dragkisten tager de en dug til tolv personer og en til atten – den er urørt, som da den for femten år siden blev lagt ned, men den har flere gange været hos Sørensen – to frokostduge med tilhørende servietter, tre par lagner. Her ligger også, viser det sig, bedstefars guldmanchetknapper, som straks bliver konfiskerede. Josepha klynker lidt og ynker hver enkelt ting, der skal ud af huset, men bedstemor er hærdet.

"La' vær' og skav dig, Josepha!" siger hun barsk. "Tingene, de kommer og går. Når vi ska' bru'e penge, må vi osse undvære dem. Og du har jo'nte

synderlig og beklage dig over. For dig drejer det sig barstens om den sølle ske, ikke? Det va' nu det... Men så må du osse betænke, at alt det, vi har her, det er kuns *rester*... af hvad vi har haft... Og alt det ligger nu, herren ved hvor; lis'som der jo er kommet no'et til overalt, både i Rusland og Tyskland og England og Finland og Sverrig... Nej, tingene det er inte *os* ... Det har jæ' lært... De bliver inte hos os. *Schatten sind des Lebens Güter*..."

Når bedstemor kan slutte en moralprædiken med et tysk citat, er hun næsten lykkelig. Af en eller anden grund føles det så behageligt at have ret på tysk. Måske fordi bedstefar er tysker.

Derpå pakkes det hele pænt ind, og bedstemor tager sit store, strikkede, grå sjal på og det lille, hvide hovedklæde. Sådan sætter hun sig i køkkenet og får en kop kaffe og en rundtenom sigtebrød; fastende vil hun nødig gå i byen. På den vis bliver klokken hen af ti. Og hun begiver sig på vej. Med små, rolige gammelkoneskridt går hun hen ad Blegdammen. Hun er kendt i kvarteret, og hendes holdning præges af en værdig rankhed, der også har sin grund i, at hun ikke føler den allermindste undseelse ved sit ærinde, men bevæger sig, som om hun havde penge nok og skulle gøre de handlende glade ved sine store indkøb. Nu bøjer hun ned ad smågaderne, og gennem Schleppegrellsgade kommer hun ud på Dosseringen. Hun vil først opsøge gamle Madsen på Assistenshusets filial.

Men medens bedstemor således med et omskiftende livs langsomt erhvervede sindsro skrider til at omsætte sine og familiens værdigenstande i rede penge, bliver ærgrelsen og sorgen hos Josepha dobbelt løssluppen, da moderen er borte. Hun bryder ud i højlydte klager, afbrudte af snøften og hulken. Og måske, måske er denne heftighed ikke helt umiddelbar. Det kan godt tænkes, at der er en bevidst sammenhæng imellem Josephas hidsige sorg og søsteren, Olivias tilbagevenden til den vågne tilstand. Denne finder nemlig sted omkring ved dette tidspunkt. En plasken og latter, medens småpigerne bliver vaskede, skrig og arrige udbrud, medens de bliver redte, forråder den tiltagende livlighed hos denne del af redens beboere. Længe varer det heller ikke, før Olivia i et mildest talt

ufuldstændigt toilette åbner døren fra soveværelset og kigger ud for at se, om der kan ventes morgendrikke. Men alt, hvad hun således får udsigt til, er Josephas forbrølede ansigt, og ved synet af det stiller hun straks en hel række spørgsmål, som ved deres sikre og velordnede rækkefølge viser, at det omhandlede emne ofte er drøftet her i huset, ligesom de svar, hun får, kommer med selvfølgelighedens irritation. Nu skal huset plyndres igen, for Hilmers og Lauras skyld – det *er* allerede plyndret! – Vejen til ladegården står alle de øvrige familiemedlemmer åben, der vil de ende – hvor ofte er det ikke forudset og sagt! Josepha sparer ikke på krudtet, man skulle tro, hun selv havde opfundet det! Det volder begge søstre lige stor tilfredsstillelse at udgyde sig og spille deres rolle. Navnlig Olivia giver sit parti med blændende virtuositet. "Pas på børnene så længe!" råber hun, farer ind og klæder sig på i en ruf, samler en del af sine smykker – småpigernes fader er særdeles velhavende – og styrter afsted efter bedstemor, der dog har et stort forspring.

Gamle Madsen er i færd med at trække kontorets ur op, da bedstemor træder ind. Han står og vipper oppe på en halmstol, støtter sig med venstre hånd til væggen og drejer forsigtigt, forsigtigt, urnøglen med højre. Det er sådan et sjældent gammelt ur, og det tilhører Madsen selv. Men selv om det ikke gjorde det, ville han dog holde af det, for han elsker alle tingene i sit kontor. De har været her og passet deres pligt på samme sted i de sidste femogtyve år ligesom han selv. Papegøjen ser interesseret til fra sit bur. Den har lige fået sin morgenmad, men den kan godt undvære vand, frø og sukker, medens uret bliver trukket op, uret, som er det andet talende væsen i de lange formiddagstimer, efter at Madsen har godsnakket med den ved sin ankomst. For på denne tid af dagen er der kun få kunder, og den gamle herre sidder da med brillerne skudt op på panden og læser bag sin glasbarriere, hvor skrivebordet står. Jo, det kan vente med majsens, medens urets lodder langsomt knirker til vejrs. Men nu går døren. "Der kommer no'en!" råber poppe. Madsen lader sig ikke forstyrre. Da han er færdig, lægger han urnøglen ned i bunden af kassen, sørger omhyggeligt for, at den ikke kommer i vejen for perpendiklens udsving, lukker med stor blidhed for uret – døren binder lidt foroven – og stiger besværligt og ikke uden smerter ned fra stolen, medens en svag klingren fra slagværket

synes at takke ham for hans umage. Bedstemor har imidlertid lagt sine pakker fra sig på disken og sat sig ned. Gnidende sit ben kommer Madsen hinkende hen imod hende, og bedstemor rejser sig. Madsen skyder sine briller til rette: "Nej, er det Dem, fru Lipschütz," hilser han fornøjet, "god morgen! Hvordan har De det?"

"Jo, tak, som spør'r! Så slidelig. Det undgås jo'nte, at man føler alderen en kende..."

"Nej, såmænd. – Og hvad har De så til mig i dag?"

"Å, lidt af hvert... Hva man sådan ka' undvære i en hast."

"Skal vi se på det, fru Lipschütz?"

"Ja, de' æ nu'nte te' Dem alt sammen. For Sørensen gi'r jo adskilligt mere for dækketøj og den slags end som De."

"Det nytter ikke, De ser så strengt på mig. Jeg gi'r, hvad jeg har lov til. Og det retter sig efter, hvad de kan få for tingene inde på auktionerne. Dem regner jeg endda til de sikre folk, frue – De løser alle tider Deres panter ind igen, så jeg ikke risikerer at blive underkendt på assistenshuset. Derfor får De også det største forskud, jeg tør gi'."

Smigret over at høre til hr. Madsens udvalgte smiler bedstemor, men et øjeblik efter sukker hun tankefuldt "Jaja, så længe Lipschütz lever, og jeg selv kan holde igen på de unge heste, så går det vel. Men hvem ved, hvor længe det varer? Det liv, vi gamle har ført, har i årevis ikke været andet end som strabadser, og Lipschütz er adskilligt ældre end mig; han falder af på det allerede. Og får først drengene bidslet imellem tænderne, så siger jeg: Gud hjælpe os alle..."

"De unge vil jo immer slå til skaglerne... Skal vi sige halvtreds kroner for det hele?"

"Halvtreds! Det er alt for lidt! Det var jo det, jeg lige sa'e..."

"Hvad skal jeg gøre? Jeg hører aldrig andet! Om de så kommer med et lumpent sæt arbejdstøj, som de selv ikke gider gå med længer, vil de ha' en formue for det..."

"Nå, så skal De da heller ikke høre det mere fra mig," siger bedstemor rask. "Det er min egen skyld, at tingene kommer til Dem, så jeg må ta' det, De gi'r. Og jeg ved da for resten, at De vil mig vel."

Det er netop, hvad Madsen kan lide at høre. Gud ved, at han gør for fattigfolk, hvad han kan! Og han lyser også straks op. "Det kalder jeg fornuftigt talt! – Hør, hvordan går det for Deres søn – den ældste, mener jeg? Han må da tjene en hel del, ikke? Jeg hørte no'en af hans viser synge forleden aften, jeg var i teatret. Folk klappede og klappede..."

Og hr. Herrnberg? Ham kan poppedreng i almindelighed så godt lide, fordi han snakker med den... Værsgo, her er pengene og sedlen! Så husker De at ombytte den, ikke? – Ja, hvad *var* det, jeg ville fortælle? Nu har jeg det! Ved De, hvad det er for et sprog, poppe snakker, når den er vred? Det er spansk! – En dag for et par uger siden kom der en mand herind for at sætte sit ur. Mens han står her, begynder poppe at sludre, og manden vender sig om og spørger: "Taler du spansk, gamle dreng?" Og så tog han også fat, men ved at høre det blev poppe helt vild, den baskede med vingerne, hvæsedede og huggede efter ham. Jeg har aldrig set den så gal i hovedet. "Den har ikke haft det godt i Sydamerika," siger manden ganske sindigt. "Næ, det kan godt være. Hvoraf slutter De ellers det?" "De kan jo se, at den bliver vred over at høre mig tale spansk til den – det spansk, de snakker derovre. Forstod De, hvad den sagde?" "Jeg er ikke studert," svarede jeg og rystede på hovedet. "Den råbte: Hold mund, din beskidte neger! Og så: Leve præsident Zelaya! Og tit sidst: Nu går toget, fut, fut, fut!" Men dette her med toget har den vist ikke lært i Nicaragua." Ved mig selv tænkte jeg jo, at det var godt, der ikke hver dag kom en spanier, så havde det stakkels dyr aldrig fred. Men-æh... den historie var jeg så letsindig at fortælle hr. Herrnberg, da han kom og skulle have

vinteroverføjet i forvaring. Og han kunne ikke dy sig og skulle også prøve. Han gav sig til at remse op – alle mulige spanske sætninger, sådan fra læsebogen, forstår De. Poppe bare gloede på ham og lagde hovedet på siden. Men da han var færdig, pustede den sig op, som om den ville slås, og skreg ligeså tydeligt: Hold mund, din beskidte neger! Hahaha! Hva'? Ja, det fik han, fordi han ville drille den... Nå, farvel, fru Lipschütz, farvel..."

Gamle Madsen klukker endnu, da bedstemor allerede er forsvundet med sin pakke under armen.

"Hæ," mukker hun, "Altid skal man høre på hans skrøner!" Hun kan alligevel storartet goutere historien og glæder sig svært til at lade den gå videre. "Det gamle vrøvl!" mumler hun henrykt. Det godter hende rigtigt at kunne kalde nogen sådan. For er der noget, bedstemor er bange for, så er det, at hun selv skal forfalde til gammelfolkssnak. Det er hendes alderdoms skræk: at hun nogen sinde skulle komme til at gå i barndom!

Hun får dog ikke lov at spekulere længe over disse sørgelige muligheder, for nu kommer Olivia stormende. Hun ligefrem løber og haler også stærkt ind på moderen. Da denne tilmed bliver lidt opholdt af færdslen på Nørrebrogade, indhenter datteren hende på den anden side af gaden, netop som hun giver sig tid til at kaste et blik op på den prægtige kastanje ved bådebroen. Men over hele bedstemors holdning er der noget så besindigt og værdigt, at det standser Olivia i farten. Hun nærmer sig hende sagte bagfra, stikker hånden ind under hendes arm og spørger: "Hvor skal du hen, Mor? Skal jeg ikke bære din pakke for dig?"

"Nå er det dig, Livia?" siger bedstemor. "Du er røget tidligt op af fjerene."
"Jeg kunne ikke godt andet, når jeg hørte, at du ville..."

"Ville hvad!"

"Det ved du godt. Jeg forstår ikke, du kan få dig til det! Hvad må folk tænke, når de ser dig komme ud fra den slags steder?..."

"Det samme, som de tænker, når de ser mig gå derind, min pige: at jeg trænger til penge. Men det er nu på den anden side forkert tænkt. Havde jeg kun mig selv, skulle jeg nok slå mig igennem, om jeg så blev nødt til at skure trapper på mine gamle dage. Det er for mine børns skyld, jeg går den slags steder. – Jeg troede for resten ikke, at du skøttede om, hvad folk tænker. Men det er kanskesens noget nyt?"

"Å, jeg er da ligeglad. Jeg synes kun, det er synd for hjemmet og for dig, mor!"

"Man skal høre meget, inden ørene falder af en. Vil du da gå til Sørensen for mig?"

"Gerne, mor."

"Tak, mit lam. Jeg går nu helst selv. – Vi skal om hjørnet her. Du kan følge med, om du vil?"

"Så skal vi jo alligevel af med alle tingene, dugene, lagnerne... Og det, bare fordi Hilmer og Laura..."

"Ih, slap det ud der? Så det er Josepha, der har sendt dig! Hun er for dum, den tøs. Ikke et ord forstår hun af, hvad man siger til hende!"

"Jo, hun gør! Men jeg synes også selv, at det er mere passende, at jeg ofrer nogle af mine smykker, end at..."

Bedstemor standser og stirrer på hende. Den gamle kvindes læber bevæger sig, som om hun tygger på noget besk, og det trækker i hendes ansigtsmuskler. Et øjeblik er der ganske stille. Man hører de gåendes skridt på Dosseringen, spurvenes puslen i sandet og fra søen åreplask og mågeskrig. En af de små passagerbåde lægger til ved anløbsbroen, og luften fyldes med stanken fra dens maskine. Bedstemor flytter sin pakke fra den ene arm over under den anden. Så frigør hun sig roligt for Olivias hånd, vender sig om imod hende og siger langsomt: "Jeg vil ikke ha' dine

ting! Behold du dem bare; de har kostet dig tilstrækkeligt... Der er heller ingen held ved den slags ..."

Olivia bliver først rød, så bleg. Heftigt og med tårer i øjnene udbryder hun: "Men herregud, mor, du ved jo, hvorfor Anton og jeg ikke kan blive gift..."

Bedstemor svarer ikke. Hun har bidt læberne sammen til en tynd streg, udtrykket i hendes øjne er blevet hårdt. Hun fortsætter sin vej, og datteren tøver uvis og krænket.

Så sker der noget ganske uventet. I huset på hjørnet af Wesselsgade og Baggesensgade er der på anden sal et pensionat. Her har en ung mand, der står ved et af vinduerne og passierer med en ven, tilfældigt kastet et blik ned på gaden, og da hjørnesteget skyder så langt frem, at der herfra er udsigt over Baggesensgade ned mod Dosseringen, har han fået øje på bedstemor og Olivia. I glad iver støder han pludselig, uden at lægge mærke til, at kun forsatsvinduet står åbent, sit hoved med stråhatten på ud igennem ruden, så at glasskårene rasler ned ad facaden og klirrer mod stenbroen. "Halløj, mor!" råber han. "Der er du jo! Vent lidt på mig! Jeg kommer straks!"

Det er Hartvig.

"Men dreng dog?" Bedstemor truer af ham. Han griner bare, tørrer en dråbe blod af kinden og dukker tilbage bag gardinerne. Bedstemor er lammet. Hvad går der ad ham? Er han blevet tosset, eller har han drukket på den lyse formiddag?

"Du må undskylde," siger Hartvig hastigt til vennen – ingen anden end Herrnberg, som her indtager sine beskedne måltider – "tag den femmer, jeg tjente nede på bladet, og lad en ny rude sætte i. Jeg så sgu ikke, at... Jeg havde ikke øje for andet end den gamle. Nu kan jeg med det samme fortælle hende den gode nyhed. – Vi mødes altså klokken tre henne hos dig. Vi må sætte fuld damp på. Er det en aftale? Udmærket! Farvel så

længe..." Og han farer ud igennem spisestuen, forbi den forskrækkede værtinde, der bruger mund, og i firspring ned ad trappen.

Bedstemor er imidlertid skræet over gaden og venter nedenfor. Olivia har ganske glemt sin fortørnelse og slutter sig til hende. Hun er den utålmodigste af de to og kan næsten ikke stå stille på benene. "Kommer han dog ikke," mumler hun nervøst, "nu kunne han gerne snart komme..." Men bedstemor er rolig. Hendes instinkt siger hende med sikkerhed, at sønnen ikke ville opføre sig sådan, hvis der var noget galt på færde.

Og nu er han der. Med et hop sætter Hartvig ud af døren, lægger armene om sin mors skuldre og giver dem et lille, blidt tryk. Olivia får et hastigt nik.

"Nå, du var allerede på vej til onkel!" siger han spørgende. "Nu kan du lade mig bære den pakke hjem for dig. Du behøver ikke at fortsætte..." Han har taget moderen under armen og fører hende ned ad Baggensengade, mens han fortæller. "Uh, mor, du kan ikke tænke dig, hvor jeg har været heldig!" Hvorpå han gør en lille pause, indtil Olivia rykker ham i armen. Bedstemor ser forventningsfuld op på ham. Han ler og ryster på hovedet: "Klokken var lidt over ni, da jeg gik hjemmefra, og den er ikke elleve endnu. Det er ikke til at begribe. Jeg synes, der er gået en hel dag. Nå, men jeg sad jo og skrev på en vise hjemme, husker du, mor. Den blev ikke færdig; jeg løb lige ned på bladet med manuskriptet, som det var, og fik det i lod dernede, mens jeg ventede. Og så ind til redaktøren. Heldigvis havde han tid et øjeblik. Og han tog den, fandt den morsom. Det er den også, når jeg selv skal sige det! Fem kroner! Værsartig! Da jeg så kommer ned på Strøget igen, vil jeg jo straks rende hjem med fortjenesten... Men – så følte jeg mig så tørstig, at jeg måtte unde mig selv en drink. Og jeg kigger så indenfor på den nye automatcafé, der er blevet åbnet dernede. I ved, den, hvor man stikker en femogtyveøre i en sprække og selv stiller sit glas under hanen... Næppe har jeg fået mit øl og vil sætte mig hen ved et bord, hvem kommer så ind? Herrnberg! "Det sparer mig for en sporvognstur," siger han nok så flot, "jeg ville netop tage ud til dig, men så var jeg blevet så tør i halsen af at snakke. Nu skal

du høre. Med morgenposten fik jeg brev fra Svenningsen ude på Amager. Han satte mig stævne hos Havne-Larsen klokken ni præcis. Forretninger, skrev han. Du kender ham, altid oppe og ude, før fanden får sko på. Jeg kommer jo i tøjet og derud i en fart; men han sad allerede og trommede i bordet og mumlede noget om "unge mennesker" og "sovetryner"... Kort og godt: Nu skal slaget stå derude! Ingen pigesjov mere, men komedie. Om jeg kunne påtage mig at skrive noget til ham? Tja... Det er jo at gå temmelig hastigt frem, sådan at kræve svar på stående fod, mente jeg. Men jeg kunne jo forsøge. Han måtte have mit ja eller mit nej, sagde han arrigt. Det nyttede ikke at smøle, han måtte have repertoire i tide. Hvad han da havde tænkt sig? "De københavnere vil kun se sig selv!" Han slog i bordet, så kaffen skvat i underkoppen. Nå, altså København for københavnere, sagde jeg. Jo – *men* ikke noget i retning af revy. En gennemgående handling, moderne, med aktuelle hentydninger og brandere – folk, sådan som de meget godt ved, at de selv er. Og viser, mange viser! Det lød jo virkelig som en idé! Og jeg slog til. Nu skriver jeg teksten: noget af det gode gamle, som vi flytter lige op til dagen i dag – jeg har kig på en tysk farce, som jeg tror kan blive brillant – og du laver viserne og musikken til dem..." "Ja, hov, bi nu lidt," sagde jeg, for det begyndte at snurre så sært i mit hoved; øl har aldrig virket sådan på mig før. "Vil du være med i vognen, eller vil du ikke?" "Jo, jo, men betalingen! Hvad gi'r han?" "Halvtreds kroner i forskud til hver af os; men så vil han også se resultater allerede inden udgangen af denne uge." "Top! Det var et kongeord!" sagde jeg. – Halvtreds kroner, mor! Halvtreds kroner! "Værsgo," sagde han sådan let hen og rakte mig dem. Her er de! Her i min lomme! Du skal få dem, så snart vi kommer hjem! Og arbejde, mor, og honorar og procenter af hver aftens indtægt! Hva? Å, jeg... Tror du ikke nok, jeg kan, mor?"

"Jeg er så glad, så glad!" Olivia danser hen ad fortovet.

"Nåda, skab dig ikke, tøs! Du kan vel gå ordentligt på gaden!" I løbet af to sekunder bliver Olivias alder reduceret med hele nitten år, og bedstemor vender sig til Hartvig: "Det er kun, hvad jeg altid har ventet mig af dig min dreng... Det ligger jo i blodet!" Hun sukker. "Men at du giver din

gamle mor alle pengene..." Hartvig vil altid huske det smil. Det skinner lige ned til bunden af hans hjerte.

"Du trænger jo til dem," svarer han blot.

De går lige hjem, ad Blågårdsgade, Fælledvej, Blegdammen. De passiarer ikke mere med hverandre. Det må have lov at sætte sig, blive til virkelighed for dem, at lykkens karosse dog endelig engang er standset uden for deres dør. Da de er kommet ind i baggården, hører de klaverspil oppe fra deres lejlighed. På trappen sporer de som sædvanlig lugten af kaffe. Josepha er mod forventning ikke i køkkenet. Hun står inde hos Aloysius, der spiller firhændigt med lille Tille Hurtig. Men på tallerkenrækken er meget synligt anbragt en lysegrå blanket.

"Hvad er det?" udbryder Hartvig.

Bedstemor slår hænderne sammen. Det er, minsandten, en postanvisning på halvtreds kroner. Olivia snapper den og læser op, hvad der står skrevet bag på kuponen; hendes stemme er næsten skrigende: "Hermed det nærmere, som skulle følge. Tusinde hilsener fra *Hilmer*."

Min lampeskærm

Der er næsten altid nogen, som direkte eller indirekte opfordrer mig til at skrive om noget ganske særligt, noget stærkt og farverigt og usædvanligt, endelig noget meget dramatisk! Det kan for resten gerne være, at opfordringen kommer fra mig selv! ... Men svaret er i alle fald: Det manglede blot! At tilskynde mig til at skrive noget er ensbetydende med at tappe mig for enhver lystfølelse, der kunne være forbundet med behandlingen af de tænkte emner.

Nej, min bedste! Her har vi nu et egetræsbord, ved hvilket jeg sidder, på bordet en stor, hvid lysedug, på lysedugen en stålampe, på lampen en skærm. Lad denne skærm være mit emne, og lad os se, om ikke den lige så godt som noget andet, selv det mest udsøgte, skulle kunne fjerne mig fra hverdagen! Lampeskærmen er malet af en dame, som vistnok egentlig havde til hensigt at fremstille en krans af store eventyrblomster – man husker de »store glimmerblomster uden duft«, som Poul Martin Møller opdagede i troperne (der er aldrig siden den tid nogen, der har kunnet finde dem der). Disse eventyrblomster eksisterer sikkert kun ét sted på denne jord: rundt om denne pergamentskærm. Om nu den fantastiske flora har skræmt malerinden, eller om hun har villet fremstille en bestemt art, og dette er mislykkedes for hende, kan ikke mere afgøres. Nok er det, at arbejdet er blevet opgivet på halvvejen: Skærmen er et ufuldendt værk – til alt held for damen heller ikke signeret. Den synes til gengæld, netop på grund af sin ufuldendthed, at have været i stand til i en årrække at opsuge alle de skønne, fantastiske, glæderige eller smertefulde drømme, som i nattetimerne har omsværmet dens lille lysverden, således som vi i barnealderen tænkte os, at gode og onde engle i legioner fløj rundt om vor jord og dens menneske- og dyresamfund. Der synes desuden at hæfte den ejendommelighed ved skærmen, at normale øjne ikke ser andet end et rodsammen af penselstrøg, medens drømmebillederne stiger frem for nærsynede eller langsynede menneskers blikke. Måske har hverken malere eller digtere helt normale øjne – hvad ved jeg?

Lampen er tændt, drømmetimerne kommet! – Der, ved skærmens sammenlimning, har vi da først *skakbrikken med djævehovedet*. Langøret, dusket, med rødt fipskæg, braknæse, små, listige øjne og en tyklæbet mund med et usigeligt smil, så fint ironisk, at man ikke er vis på, om det er ironisk, og dog af en så dyb og stille ondskab, at man føler sig overbevist om, at det er djævelsk. I et digt af Weltzer spiller Gud og Satan skak ved et bord af sten. Jeg har selv spillet skak ved et sådant bord, dannet af en møllesten, som var lagt på en egestub. Det stod i et lysthus bagerst i en hældende have ved Hobro, og udenfor blomstrede en stor busk med hvide roser, der duftede alt andet end uskyldsrent i juniaftenen. Det forekommer mig, at jeg skulle kunne genkende denne brik ... Minder den ikke påfaldende om min modstanders springer? Vi spillede ikke om noget, organisten og jeg. Og dog vidste vi begge, at den, som vandt, havde erhvervet retten til noget afgørende og skæbnesvangert. Vi spillede kun ét spil. Så var klokken ni. Organisten rejste sig, nikkede til mig og gik, med hatten i hånden. Han tog den ikke på. Det var lidt tåget, men det regnede ikke. Han gik ned igennem haven og op i huset. Lidt efter kom han tilbage sammen med en purung pige, der havde en let ulden frakke på over sin lyse kjole, og jeg hørte lågen knirke. Jeg så ikke efter dem – jeg havde tabt. Jeg stod og betragtede min modspillers springer, som havde gjort mig mat. Stod længe med den i hånden og lod den til sidst i ren og skær åndsformørkelse glide ud af mine fingre; den faldt på stenbordet og sprang itu. Men hovedet blev ved at smile ... Dagen efter var den unge pige og organisten forlovede. Jeg lykønskede dem, blev endnu nogle dage i byen og rejste så med toget, som man gør det i Hobro. Året efter havde den unge pige fået et barn, men ikke med organisten. Han tog ikke med toget – måske havde han ikke råd – han skød sig i Østerskoven og lå lig mellem anemonerne derude. – Jo, jeg kender den brik og det smil ...

Et lille stykke – blot et par tommer – fra skakbrikken ses meget tydeligt et smukt og lidende kvindeansigt. Mon ikke det er en skuespillerinde, en stor og passioneret kunstnerinde? Minder det mig ikke om Duse som Ella Renheim i »John Gabriel Borkman«? Det var i Frankfurt, jeg så hende. Jeg havde bestilt min billet i Winthers universitetsboghandel i Heidelberg og var taget med et særligt teatertog, husker jeg. Tyve mark for at se die

Duse og aldrig glemme hende! Jeg unge menneske var efter forestillingen som tilintetgjort, jeg flakkede grædende om i de snævre gader. Hjem kom jeg først med et morgentog. Næsten samtidigt må den store tragedienne være taget fra byen. Det var under Algeciras-affæren. Hærene stod opmarcherede ved grænserne. Et rygte ville vide, at netop den dag skulle krigen bryde ud. Duse flygtede til Paris. – Men hvor hun spillede den aften! Nu, da jeg kender hendes historie, forstår jeg jo, hvorfor den rolle måtte udløse hendes sjæl og dens jammer. Hun begyndte i sandhed som en skygge – og endte som en skygge. Men hendes glød voksede stadig, gennemlyste i scenerne med søsteren og med Erhardt mere og mere hendes væsen. Og så, i scenen med Borkman, »Ulven på salen« – da slog flammen blodigrød og luehed op af asken: »den mystiske, utilgivelige synd, drabet af kærlighedslivet hos et menneske!« Oh, himmel – hvilken fortærende smerte, hvilken glødende lidenskab! Hun kendte det alt, hun vidste det, hun følte det på ny i hver fiber, hun skjalv og sitrede i pinefuld genoplevelse! d'Annunzio burde have været dømt til at se den scene hundrede aftener i træk, så havde han fornemmet andres såvel som sit eget helvede, så havde han kendt sin synd! – Morsomt nok – som man siger, når noget er så bittert, at man ikke tør tage det i sin mund – morsomt nok, kender jeg en mand, som har begået den samme synd og ikke aner det. Endnu morsommere: der er et menneske, der påstår, at jeg selv har begået den mod hende. Oh, vi er vist lejlighedsmordere, en stor del af os! Men det er ingen undskyldning for den enkelte! – På en måde er dette måske altså hverdag, men dog ligesom lidt bag ved hverdagen – lidt dybere ... Det var den *kvindeprofil!*

Så kommer *udsigten over et lille landskab*. En vej, der snor sig fra baggrunden imod venstre og ud af billedet. Nogle klipper og omkringstrøede stene. Yppig buskvegetation, et par store, men sært forkrøblede træer med spredt løvværk. En ung mand kommer gående frem ad vejen; han er endnu ikke nået til billedets midte, som markeres af en firkantet stenblok ved vejsvinget. Hvem er han? Hvor befinder han sig? Hvad er målet for hans vandring? Hvorledes er han af karakter? Og vedkommer han overhovedet mig? Det er åbne spørgsmål. Hvis han nu virkelig vedkom mig, kunne jeg jo sætte mig til at udforske hans indre og

skrive en novelle om ham, ikke sandt? Men jeg tror ikke, det forholder sig sådan. Måske er det Eichendorffs »Taugenichts« – det kunne godt ligne ham. Landskabet er et sted i Odenwald, ved jeg. Og når sandheden skal siges, har jeg en mistanke om, at det unge menneske er mig selv. I så fald vedkommer han mig aldeles ikke – intet kan være mig mere fremmed nu end jeg selv som ung. Dette unge selv er den eneste personage her i livet, som jeg betragter med fuldkommen »fredsommelig ligegyldighed«. Og Gud skal vide, at, forudsat min teori holder stik, er det unge fantom ingen, befinder sig i det blå, vandrer uden mål og savner ethvert spor af karakter! Således vandrede jeg i Odenwald. Jeg erindrer ikke, at skoven var mindre velsignet af den grund. Duften var lige overvældende, solen lige hed, skyggen lige sval og forfriskende, kilderne lige musikalske, fuglene lige veloplagte i kølingen ved morgen og aften, måneskinnet lige fortryllende og undertiden ophøjet af virkning – ja, træerne nikkede end ikke sørgmodigt efter mig og klagede ikke i sommernatten. Jeg var en *quantité négligible*. Jeg vandrede uden mål og tænkte ikke på noget. End ikke på Manette – og slet ikke på fru ingeniør Eriksen, der dog var ved at opløses af kærlighed til mig, som et lyserødt brystsukker i varmen. Hun var overbevist om, at hun havde en sjæl (fordi hun var forelsket, og det gjorde av!), og jeg var græseligt sjælløs. Bevares, jeg gouterede hendes nye kjoler såvel som hendes partielt eller totalt afdækkede yndigheder. *Men* jeg ville ikke diskutere hendes mand og hendes ulykke – jeg fandt det endogså ganske rimeligt, at han rejste rundt og inspicerede Farbenindustrie's maskiner og kedler, når han nu var maskiningeniør og ansat med dette specielle eftersyn for øje ... Så hjerteløs er man som ung fløs! – Og Manette? Mon Dieu! Hun kom til mig en aften og sagde: »Tag mig!« Og en dag, da jeg havde været tre døgn på fodtur, fandt jeg ved min hjemkomst en seddel fra hende, hvorpå stod skrevet med blyant: »Har været her for at sige farvel. Rejser hjem i morgen.« Jeg nåede lige akkurat at skikke hende en blomsterkost. Hun rejste – den fyrigste elskerinde, min ungdom har kendt, og tillige den mest charmante, galante og elegante. Hun var utrolig, *une diablesse* ... og chevaleresque! En dag forklædte hun sig som mand og tog ned til Strasbourg for at duellere med en bursch, der havde fornærmet hende. Jeg ved ikke, om han havde krænket »den store nation« i hende eller mere specielt hendes af alle »den store nation«s små

Manetter. Men noget krævede altså blodsudgydelse. Et skældsord kan det næppe have været, for hun brugte selv et sprog som en Bergerac og tålte til gengæld enhver benævnelse, man i hidsighed kunne finde på at anvende på hende ... Lige meget! Om aftenen kom hun hjem med et stiksår i armen, og modstanderen lå på hospitalet, hvor han måtte forblive i hele tre måneder. »Han gør det ikke en gang til!« sagde Manette triumferende. Og derpå sukkede hun: »Men nu trænger jeg til at slappe lidt af! Jeg bliver her hos dig i nat.« Ejendommelig afslappelse! Men ganske vist – det næste par dage flød Manette og jeg rundt i overfladen som to syge fisk. Så måske var ordet ikke helt forkert anvendt. – Manette tog til Paris, har jeg erfaret. En herre af mit bekendtskab kom et par år senere hjem til København fra seinestaden og fortalte, at han havde truffet en dame af det navn på et finere bordel, hvor hun fra klokken seks aften til klokken tolv nat serverede sig selv for gæsterne. På den vis tjente hun til livets ophold, medens hun studerede. Om formiddagen var hun på Sorbonne, fra middag til klokken seks og om natten efter tolv læste hun. Den omtalte unge herre skulle da hilse mig så mange gange. Men skrive til hende skulle jeg ikke. På et vist tidspunkt, da jeg selv var meget optaget af litterært arbejde, hørte jeg af en fransk journalist, som var heroppe, at hun nu var blevet en meget agtet bestyrerinde for et pigeinstitut i Angers ... Gud ved, om Colette ikke også kunne være blevet en fortræffelig lærerinde for opvoksede pigebørn? – Det er vist det, man kalder en strøtanke? – Manette havde netop så mange af den slags!

Jeg drejer skærmen lidt. Aha, der er *tigeren og sommerfuglen!* De er som hentede ud af en indisk fabel, en jataka. Sommerfuglen er en af de genfødte buddhaer, og tigeren går det slet ikke godt. Den glubske, gamle, tandløse rad! Men det gider jeg ikke fortælle om. Lån hellere selv bogen på Nicolai kirkeloft! – Derpå kommer *mongolen* – ham kan man også læse om. – Men så møder jeg *hånden med kniven* – Hånden, der holder så forkert om kniven. Hvad er det? Mordet på Lundén! Ja – nej, det er blot noget, jeg hørte og så engang som dreng og aldrig senere har nævnt til nogen. Lundéns boede i samme gård som vi oppe i min finske fødeby. De logerede i en sidebygning, der også rummede vognskur og forskellige magasiner. De var meget fattige og havde syv børn. Lundén, som var en

skærgårdssvensker, der var flyttet til byen, var meget drikfældig. Han tjente undertiden ganske godt ved tømmerflødning og fiskeri, men pengene gik til alkohol. Han pryglede sine sultende børn, der hørte til byens faste tiggerflok og stjal, hvor de så lejlighed til det. Konen mishandlede han også. Hun var dansk, født Adolfsen, og stadens danske bistod hende jævnlige med penge og mad. Men det forslog vel ikke stort, kan jeg tænke. Farbror Meyer havde sin egen metode. Han spillede "so i hul" med børnene og satte en masse sølvmonter til på den vis. Pengene gav børnene godt nok til moderen, vidste han. Har jeg nogen sinde beskrevet finsk fattigdom? Den var i hine tider så gruopvækkende, at ord næsten ikke slår til. I denne families eneste rum, der både var spisestue, køkken og soveværelse, lå et uudrydeligt lag snavs, på gulv, vægge, loft, genstande og møbler. Der vrimlede af lus. Børnene kendte ikke til hele klæder; om vinteren bar de en pjaltet lammeskindsfrakke over pjaltede klædningsstykker, altid enten for store eller for små; om sommeren løb de helt eller halvt nøgne. De åd alt, selv lusene. En dag sad jeg, hvem det naturligvis var strengt forbudt at komme sammen med disse børn, i min ulydighed på Lundéns trappesten neden for den høje udvendige trappe, som førte op til døren, og lyttede nyfigent til noget, der foregik indenfor. Caroline Lundén havde et af sine raserianfald. »Du skal ikke tro, du kan blive ved,« skreg hun, »jeg skal nok få ram på dig!« – Jeg krøb op ad trappen, døren stod vidåben. Kvinden fægtede vildt om sig med en kniv, stak på kryds og tværs i luften, skiftede stilling, løb om bag bordet, værgede for komfuret, som om der var noget spiseligt over ilden, sprang frem, flængede atter luften med knivsæggen ... Men pludselig tabte hun våbnet med et skrig. Bag hende stod en af hendes drenge, en lille bleg en, med hænderne på ryggen og betragtede forestillingen. Han røbede sin nærværelse ved en sagkyndig replik. »Du holder helt forkert på kniven, mor! – Se, sådan skal du tage om den og føre den nedefra og opefter ...« »Åh Gud dog, Gustaf, du ved ikke, hvad du siger!« råbte Caroline. »Jeg mente bare – hvis han nu kommer fuld hjem igen,« sagde Gustaf ... Lundén blev fundet på arbejdspladsen med et knivstik i brystet et par måneder efter. Og hans kone blev arresteret. Men hun nægtede, og der var ingen beviser. Jeg tror ikke, det var hende, der havde myrdet manden, for hun elskede ham trods alle hans fejl. Men hvem ved – måske en af

tiggerbanden? Og aner nogen, hvilke aftaler der kan være gået forud? Ikke jeg, i hvert fald.

Ganske andre og mange flere ting kan jeg læse på min lampeskærm. Men man skal ikke røbe alle sine drømme eller minder på én gang.

Øen med kun det ene træ

Langt borte fra skibes alfarvej, kendt af få og besøgt af færre, ligger øen med kun det ene træ. På dens østlige side løber en rivende strøm gennem et dybt og snævert stræde; til den anden, mod vest, skilles den fra et stort, skovbevokset skær ved en bred vandstrækning fuld af sandbanker. Første gang, jeg kom til dette ensomhedens højsæde, var det over isen fra øen mod vest, og da sad der under den stille fyr på højden en vildfarende ulv og hylede ynksomt i det vinterlige øde. Da jeg nærmede mig på mine tyste ski, forsvandt den lydløst i en af de talrige kløfter.

Ved sommer sandede jeg, at denne ø, som alle øer, var et rige. Men hvorfor havde det en hersker? Der findes mange skær, som ikke krones af noget træ.

Under den knejsende fyr, sagde man, hvilede knoglerne af en mand. Det var grunden.

I hans forglemte navn herskede den som statholder. Og fordi ingen kendte hans slægt eller hans historie, havde heller ikke øen noget navn eller nogen historie.

Det sælsomste var, at ingen vidste, om den døde virkelig lå der. Aldrig havde nogen vovet at grave i den nåledækkede jord, ingen havde ladet solen se de muldrende ben. Men den dødes magt var kendt gennem dunkle frasagn. Hver den, som på øen med kun det ene træ, plukkede en blomst eller sankede bær og spiste deraf, han fornå på sig selv, at han begik en uret, han gøs ved sin gerning og stirrede forskræmt til alle sider – uden at øjne noget eller sanse andet end sin ensomhed. Men hans sitrende nerver bragte bud om en usanselig nærværelse, han fyldtes af en pludselig afsindig skræk, så at han hylede op og styrtede til sin båd for kraftesløs og famlende at skyde den ud og ro bort i rasende hast.

Jeg, som fra de unge år har hørt ensomhedens aftensug i mit hjerte, når venner var mig nær, når den elskede stod ved min side, når min fader tog

mig ved hånd – jeg blev ikke overfaldet af nogen frygt på den dødes ø. Den blev mig et fristed og et studerekammer. Just fordi jeg stiltiende adlød sagnets bud og intet rørte, aldrig plukkede blomster, brød grene af eller sankede bær, blev alt, hvad der levede og groede på klippen, til én stor billedbog for mig. Der lærte jeg, hvor yndefuldt lyngen ryster sine klokker, der udskilte mit formglade blik mange arter af vuggende og bølgende græsser, mange lavarter, som i fantastisk skønhed kunne kappes med vinterens isblomster på de frosne ruder. Der så jeg granittens jordfyldte revner bugne af gylden stenbræk i den første sommermåned, inden den eneste hybenbusk på sønderstranden sprang ud i roser. Derfra ved jeg, at blomstrende tyttebærris er mangefold smukkere end frugtbetyngtet; derfra også, at blåbærret indeholder et opiat, en dyssende duft, stærk nok til at skabe drømme under middagens solglød. Hvor den asketiske enebærbusk dog er foranderlig! Ikke ved to slags vejr har den stikkende vækst samme glans over sine nåle, ikke samme holdning i to slags blæst! Ej heller skal jeg nogen tid glemme sivet ved stranden; det har sunget for mig i grålys, sunget i regn, men i kuling bøjedet sig og tav for at lade en stærkere stemme tale. Skønnest, ufatteligt frodig at se, var øen dog i juli, når den hårdføre tjærenellike i store, blodige pletter bredte sig over alle lavninger mellem de golve sten!

Der fandtes slanger i mængde, snoge og hugorme; der var et rigt fugleliv, vadere og styrtdykkere lod deres piben og skrig høre langs alle strande. I luft og på jord sværmede et utal af insekter; fisk stod i tætte stimer, uden mistro og uskræmte selv af betragterens skygge, i de to små bugter på nord- og sydsiden.

Og således blev blot ved myten om en grav, skabt af det ene kronede træ, denne lille ø til en fredhellig skole for ensomhedens discipel. Vidt over jord har døden kaldt de herligste haver til live; men ingen har syntes mig så dejlig, ingen af dem har heller undladt at genkalde erindringen om denne naturhave, hvor den lifligste uberørthed, den helligste ro, var virkningen af en ukendt ånd, af en aldrig åbnet grav, så prægtigt prydet som nogen heros' ved den højttopragende, vidtfaavnende og evigt susende fyr, der undertiden syntes at bære den røde måne som et ophængt

kobberskjold i sin natdunkle krone, når jeg sent og med dæmpede åreslag
forlod mit fristed: Øen med kun det ene træ.

BIOGRAFI

Forfatteren Tom Smidth (døbt: Thomas Jens Julius Smidth) var eneste barn af telegrafist Adolph Julius Smidth og skuespillerinde Anna Elisabeth Kathrine Petersen. Han blev født den 20. august 1887 i Nystad i Finland, hvor hans far, som var ansat i Det Store Nordiske Telegrafelskab, gjorde tjeneste. I 1899 vendte Tom Smidth og moderen tilbage til Danmark og bosatte sig i Aalborg, senere flyttede de til Nibe, hvor Tom Smidths far blev herredsskriver.

Tom Smidth gik i svensk folkeskole i Nystad og i svensk realgymnasium i Åbo. I 1906 blev han student fra Aalborg Katedralskole. Efter filosofikum i 1907 studerede han filologi og litteraturhistorie ved Københavns Universitet – afbrudt af studieophold i Heidelberg, Jena og Strasbourg 1908-1909 – men tog ingen afsluttende eksamen.

Sin første ansættelse fik Tom Smidth som vikar ved Købmandsskolen i København, senere blev han ansat ved Pressens Illustrationsbureau. Fra 1918 til 1936 var han ansat som konsulent, oversætter og redaktør ved Martins Forlag i København og redigerede bl.a. **Martins Maanedshefte**, der udkom 1921-1924. Sideløbende med disse ansættelser arbejdede Tom Smidth som forfatter. Efter 1936 ernærede han sig udelukkende som forfatter og freelance oversætter.

I denne sidste periode af sit liv skrev og oversatte Tom Smidth mange dramatiske værker for radio, som blev udsendt i Statsradiofonien.

En del af Tom Smidths værker tager udgangspunkt i hans finske opvækst, det gælder fx novellesamlingen **Finmark**, som udkom 1923, romanen **Hvor Oprør avles**, 1935, og hørespillet **Lemminkäinen** fra 1939.

Den 28. marts 1918 blev Tom Smidth gift med sekretær ved Hovedkontoret for Den danske Regerings Komité til Forplejning af syge Krigsfanger, senere kontorchef i Dansk Røde Kors Anna Kathrine Thora Elisabeth Emilie Kjertmann, født 12. december 1884, død 14. januar

1965, datter af skuespilleren Holger Emil Ramshardt Kjertmann og skuespillerinden Clara Julie Christensen. Der var et barn i ægteskabet, datteren Eileen Smidth, født 18. januar 1920, død 6. april 2006.

Efter flere års svær sygdom døde Tom Smidth den 15. april 1942.

Tom Smidth har bl.a. offentliggjort digte, noveller, romaner, hørespil og mindst en originalkomposition. Han har desuden oversat en lang række værker for bl.a. Martins Forlag. Hans efterladte papirer opbevares i Håndskriftafdelingen på Det Kongelige Bibliotek (NKS 2560 – 2°).

Kilder:

Studenterne MCMVI : biografiske Oplysninger og Udtalelser / samlede i 25-Aaret for Artium 1906. – København : Engelsen & Schrøder, 1931. – Side 210.

Dansk biografisk Leksikon, XXII / grundlagt af C.F. Bricka. – 2. Udgave / redigeret af Povl Engelstoft ; under Medvirken af Svend Dahl. – København : J.H. Schultz Forlag, 1942. – Side 238-239.

Hvem skrev hvad? : Politikens Litteraturhaandbog / Redaktion: Frederik Schyberg, Nelly Backhausen. – København : Politikens Forlag, 1945. – Side 474.

Dansk Literaturhistorie 1900-1950, Bind II / Cai M. Woel. – Odense : Forlaget Arnkroner, 1956. – Side 421-422.

Danske patricierslægter, I / Wilhelm von Antoniewitz. – København : J.H. Schultz Forlag, 1956. – Side 189.

Dansk skønlitterært forfatterleksikon 1900-1950, bind III / bibliografisk redaktion: Svend Dahl ; medredaktører: Ludvig Bramsen og Mogens Haugsted ; biografisk redaktion: Povl Engelstoft ; medvirkende: Sigrid Engelstoft. – København : Grønholts Pedersens Forlag, 1964. – Side 293-294, 491.

BIBLIOGRAFI

- Afsked 46
Trykt i: Ung dansk Litteratur. – 3. Aarg., Nr. 6
(1. Oktober 1926). – Side 178-189.
- Ahasverus 22
Trykt i: Klinte : Tidsskrift for ung dansk Litteratur.
– 2. Aarg., Nr. 7 (1. November 1925). – Side 197-198.
- Ahasverus 111
Trykt i: Vild Hvede. – 7. Aarg., Nr. 7 (Maj 1933).
– Side 198-199.
- Bedstemor gaar i Byen 210
Udsendelse: Statsradiofonien. 17. juli 1939 / oplæst af
Tom Smidth ; trykt efter manuskript.
- Blomsterne 11
Trykt i: Klinte : Tidsskrift for ung dansk Litteratur.
– 2. Aarg., No. 4 (1. August 1925). – Side 125.
- Brødrene Ferrani 72
Trykt i: Aarhus Stiftstidende. – 17. Marts 1929.
– Side 1, 9.
- Dommedag 24
Trykt i: Klinte : Tidsskrift for ung dansk Litteratur.
– 2. Aarg., Nr. 8 (1. December 1925). – Side 246-247.
- Don Graciadeo og Kvinderne 150
Trykt i: Vild Hvede. – 11. Aargang, Nr. 11
(September 1937). – Side 338-346.
- Dørplader 10
Trykt i: Klinte : Tidsskrift for ung dansk Litteratur.
– 2. Aarg., No. 3 (1. Juli 1925). – Side 85-86.
- Efterspillet 44
Trykt i: Ung dansk Litteratur. – 3. Aarg., Nr. 5
(1. September 1926). – Side 144.

Den ene kan glemme, den anden ikke –	132
<i>Trykt i: Vild Hvede. – 10. Aargang, Nr. 12 (Oktober 1936). – Side 358-359.</i>	
Et Kys og en Rose –	135
<i>Udsendelse: Statsradiofonien. 18. januar 1937 / oplæst af Tom Smidth. Trykt i: Hvid Vinter : danske Forfatteres og Billedkunstneres Julehæfte / redigeret af Viggo F. Møller. – København : Danske Tidsskrifters Forlag, 1938 – Side 42-48.</i>	
Farbror dyrker Kunsten	173
<i>Trykt i: Politiken. Magasinet. – 19. Decbr. 1937. – Side 2-3, 32-35.</i>	
Foraaret	67
<i>Trykt i: Ung dansk Litteratur. – 4. Aargang, Nr. 1 (Juli 1927). – Side 6-11.</i>	
Grand Guignol i Griffenfeldtsgade	112
<i>Trykt i: Vild Hvede. – 7. Aargang, Nr. 12 (Oktober 1933). – Side 371-380.</i>	
Leonas Hævn	187
<i>Trykt i: Vild Hvede. – 12. Aargang, Nr. 3 (Januar 1938). – Side 83-90.</i>	
Lilholmens Baad	92
<i>Trykt i: Vild Hvede. – 5. Aargang, No. 10 (August 1931). – Side 296-301.</i>	
Lille Karola – store Karola	199
<i>Trykt i: Vild Hvede. – 12. Aargang, Nr. 10 (August 1938). – Side 307-315.</i>	
Marionetten	55
<i>Trykt i: Ung dansk Litteratur. – 3. Aarg., Nr. 8 (1. December 1926). – Side 236.</i>	
Min Lampeskærm	224
<i>Trykt i: Vild Hvede. – 14. Aargang, Nr. 10 (August 1940). – Side 311-317.</i>	

Møllen	90
<i>Trykt i: Vild Hvede.</i> – 5. Aargang, No. 4 (Februar 1931). – Side 118-119.	
Oh, fons bandusie	31
<i>Trykt i: Klinte : Tidsskrift for ung dansk Litteratur.</i> – 2. Aarg., Nr. 12 (1. April 1926). – Side 371-372.	
Om Stjerneerne som sluktes	36
<i>Trykt i: Ung dansk Litteratur.</i> – 3. Aarg., Nr. 2 (1. Juni 1926). – Side 33-35.	
Den onde Kniv	57
<i>Trykt i: Ung dansk Litteratur.</i> – 3. Aarg., Nr. 10 (1. Februar 1927). – Side 295-296.	
Pilgrimmen	12
<i>Trykt i: Klinte : Tidsskrift for ung dansk Litteratur.</i> – 2. Aarg., Nr. 6 (1. Oktober 1925). – Side 173-182.	
Regndage	56
<i>Trykt i: Ung dansk Litteratur.</i> – 3. Aarg., Nr. 9 (1. Januar 1927). – Side 289.	
Skibet	25
<i>Trykt i: Klinte : Tidsskrift for ung dansk Litteratur.</i> – 2. Aarg., Nr. 9 (1. Januar 1926). – Side 284-286.	
Skumrings Monolog	28
<i>Trykt i: Klinte : Tidsskrift for ung dansk Litteratur.</i> – 2. Aarg., Nr. 11 (1. Marts 1926). – Side 348-350.	
Skærgaardsmyter	38
<i>Trykt i: Ung dansk Litteratur.</i> – 3. Aarg., Nr. 3 (1. Juli 1926). – Side 67-74.	
Spejlet	8
<i>Trykt i: Klinte : Tidsskrift for ung dansk Litteratur.</i> – 2. Aarg., No. 2 (1. Juni 1925). – Side 56.	
Sporskifteren	65
<i>Trykt i: Ung dansk Litteratur.</i> – 3. Aarg., Nr. 12 (1. April 1927). – Side 365-366.	

Sæljægeren	99
<i>Trykt i: Vild Hvede. – 6. Aargang, Nr. 4 (Februar 1932). – Side 117-118.</i>	
En tavs Forsamling	101
<i>Trykt i: Vild Hvede. – 6. Aargang, Nr. 11 (September 1932). – Side 328-334.</i>	
Tre Værelser	126
<i>Trykt i: Vild Hvede. – 10. Aargang, Nr. 4 (Februar 1936). – Side 104-108.</i>	
Udtrykkets Finhed	7
<i>Trykt i: Klinte : Tidsskrift for ung dansk Litteratur. – 2. Aarg., Nr. 1 (1. Maj 1925). – Side 14.</i>	
Den Ukaldede	9
<i>Trykt i: Klinte : Tidsskrift for ung dansk Litteratur. – 2. Aarg., No. 2 (1. Juni 1925). – Side 56-57.</i>	
Den Undvegne	58
<i>Trykt i: Ung dansk Litteratur. – 3. Aarg., Nr. 11 (1. Marts 1927). – Side 342-351.</i>	
Uret	89
<i>Trykt i: Vild Hvede. – 5. Aargang, No. 1 (November 1930). – Side 13.</i>	
Westphal med Valdhornet	160
<i>Udsendelse: Statsradiofonien. 17. september 1937 / oplæst af Tom Smidth ; trykt efter manuskript.</i>	
Æslet med Glorien	33
<i>Trykt i: Ung dansk Litteratur. – 3. Aarg., Nr. 1 (1. Maj 1926). – Side 6-8.</i>	
Øen med ikkun det ene Træ	231
<i>Trykt i: Vild Hvede. – 16. Aargang, Nr. 9 (Juli 1942). – Side 262-263.</i>	

E-bøger af Tom Smidth udgivet på
forlaget Laanshøj:

- Hørspil. – 2020. – ISBN 9788797121344
De skønne Skyer. – 2020. – ISBN 9788797121351
Længslernes Bog. – 2020. – ISBN 9788797121368
Solbilleder. – 2020. – ISBN 9788797121375
Hav og Stjerner. – 2020. – ISBN 9788797121382
Kærtegn. – 2020. – ISBN 9788797121399
Noveller. – 2020. – ISBN 9788794037013

forlaget Laanshøj

ISBN 9788794037013